

كتاب التوجيه

و
رسالة عبد الرحمن بن محمد بن عبد الوهاب
في تحقيق دعوة الأنبياء والمرسلين

تأليف

عبد الرحمن بن حسن بن محمد بن عبد الوهاب

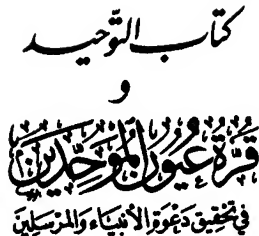

کتاب التَّوْحِيدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِإِذْنِ الْمَوْلَانِ الْإِمَامِ
الْمُحْتَرَمِ الْإِمَامِ الْإِسْلَامِ

knjiga
tevhida
i
radost pravoujernih

Abdurrahman ibn Hasan

KNJIGA TEVHIDA
*i izvor radosti pravovjernih u
realizaciji poziva vjerovjesnika i poslanika*

Autor:

*šejh Abdurrahman ibn Hasan
ibn Muhammed ibn Abdulwehhab et-Temimi*

Prevodilac:

dr. Šukrija Ramić

Sarajevo 1422 - 2001

S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog

Uvod

Allahu, uistinu, pripada sva hvala, Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo. Utječemo se Allahu od zla naših duša i loših djela naših. Koga Allah uputi, nema nikog ko ga može na stranputicu okrenuti, a koga uputi u zabludu, njemu nema upućivača.

Ovo je knjiga Knjiga tevhida i izvor radosti pravovjernika u realizaciji poziva vjerovjesnika i poslanika od šejha Abdurrahmana b. Hasana b. Muhammed b. Abdul-Vehhab, koji je umro 1285. god. po Hidžri. U ovoj knjizi on je napisao korisne glose na knjigu koju je napisao njegov djed, šejh islama u svoje vrijeme, Muhammed b. Abdul-Vehhab Nedži Temimi, koji je umro 1206. god. po Hidžri i koji je pozivao u vjerovanje u jednoću Allaha Uzvišenog i nepridruživanje Njemu bilo čega. U tome ga je slijedio njegov unuk Abdurrahman, koji je napisao na ovu njegovu knjigu kratku glosu nazvavši je Izvor radosti pravovjernih. Ona je, uistinu, izvor radosti za pravovjerne u realizaciji poziva vjerovjesnika i poslanika koji su pozivali obožavanju samo Allaha i nepridruživanju Njemu bilo čega i bilo koga. Šejh je objasnio vjerovanje u Allahovu, dž.š., jednoću i upozorio na sve vidove pridruživanja (*širka*) koje svijet nonšalantno prakticira u ovo naše vrijeme, kao što su: amuleti, traženje berićeta od drveća, kamenja i ostalog. Objasnio je da obožavanje nije dopušteno upućivati bilo kome osim Allahu Uzvišenom i da prinošenje žrtve nije dopušteno nikom drugom osim samo Njemu. Isto tako, objasnio je da zavjete nije dopušteno činiti nikom drugom osim Allahu. Objasnio je također da se u pridruživanje ubraja i to kada čovjek traži spas od nekoga drugog mimo Allaha Uzvišenog i da ne treba moliti nikog mimo Njega, niti pomoć tražiti od nekog drugog osim od Njega. Allahov poslanik, s.a.v.s., svome amidžiću Abdullahu b. Abbasu, r.a., rekao je: "Kada moliš, moli od Allaha, a kada pomoć tražiš, traži od Allaha. Uzvišeni Allah u Časnom Kur'anu rekao je: "Ako Allah dadne kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti; a ako ti želi dobro, pa, niko ne može Njegovu blagodat spriječiti; On njome nagrađuje koga hoće od robova Svojih."

On je, da mu se Allah smiluje, objasnio da uzrok nevjerovanja traženja kiše pomoću položaja zvijezda. Objasnio je i da se u širk ubraja zaklinjanje nečim ili nekim drugim mimo Allaha Uzvišenog, te da je dužnost vjernicima da mole Allaha Uzvišenog Njegovim lijepim imenima i uzvišenim svojstvima. Objasnio je također, da mu se Allah smiluje, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., zaštitio ispravno vjerovanje (*tevhid*) i zatvorio prilaze pridruživanju (*širku*). Ko o ovome želi opširan komentar neka pročita knjigu *Fethul-Medžid šerhu kitabit-tevhid*. I ovu glosu na knjigu svoga djeda pod naslovom *Et-Tevhid* napisao je također ovaj pisac. On je to uspješno uradio i okoristio druge. Neka ga Allah Uzvišeni nagradi svakim dobrom.

Mi ljudima nudimo ovu knjigu u vrijeme kada postoji najveća potreba za korekcijom vjerovanja ljudi i kada je potreban povratak na čisti izvor Allahove, dž.š., knjige i sunneta Njegova Poslanika, s.a.v.s. Ova knjiga daje nam čistu sliku onoga kakvo je bilo vjerovanje islamskog ummeta u odabranim stoljećima, a koje su oni preuzeli od svojih imama. To je vjerovanje *selefi-saliha*. Ono je zdravo vjerovanje i ispravan pravac koji svaki musliman treba slijediti i primjenjivati njegov program. Molimo Allaha, dž.š., da nam da da umremo u vjerovanju koje slijedi ehli-sunnet i džema'at i da nas On sakupi s onima kojima je dao Svoju blagodat: vjerovjesnicima, pravednicima, šehidima, dobrim ljudima, a koji će, uistinu, divni drugovi biti."

Naša zadnja dova je: "Sva hvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova."

Napisao sluga Vjerovjesnikovog sunneta

Abdul-Kadir Arnaut

S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog

Hvala Allahu, nema boga osim Njega i neka je salavat i selam na Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe!

*U obradi knjige Izvor radosti pravovjernika koristio sam izdanje profesora Muhammeda Rešida Ridaa, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, koje je glosa na knjigu **Kitabut-tevhid** od šejha islama Muhammeda b. Abdul-Vehhab, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, i koja je štampana u štampariji El-Menar 1346. po H. Smatrali smo da korist od knjige neće biti potpuna ukoliko se u zaglavlju ne stavi **Kitabut-tevhid** u potpunosti. Naš posao sastojao se u sljedećem: stavio sam **Kitabut-tevhid** u gornji dio stranice; stavio sam **Kurret ujunil-muvehhdin** kao glosu (knjizi **Kitabut-tevhid**) sa slovima koja su različita od prvih.*

Objasnio sam izvore hadisa koji se spominju u obje knjige tako što sam ih tražio u knjigama Časnog sunneta i u knjigama dvojice šejhova: Nasiruddina Albanija i Abdul-Kadira Arnauta. Za knjigu sam pripremio i indeks hadisa na osnovu njihovih početaka kao i drugi za teme dvaju knjiga.

Molim Allaha Uzvišenog da osvjetli i obraduje srca pravovjernih, koji slijede Njegove upute, Njega se boje i ne boje se nikog osim Njega.

Naša zadnja dova je: "Sva hvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova."

Bešir Muhammed Ujun

بسم الله الرحمن الرحيم

S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog!

الحمد لله، وصلى الله على محمد وعلى آله وسلم

Sva hvala Allahu i neka je *salavat* i *selam* na Muhammeda, s.a.v.s., i njegovu porodicu.

١- باب حق الله على العباد و حق العباد على الله

1- ALLAHOVO PRAVO PREMA LJUDIMA I PRAVO LJUDI PREMA ALLAHU

وقول الله تعالى:

﴿وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون﴾

I govor Allaha Uzvišenog: "A stvorio sam ljude i džine jedino da Me obožavaju." (Ez-Zarijat, 56.).

بسم الله الرحمن الرحيم

رب يسر وأعن يا كريم

S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Gospodaru, olakšaj i pomogni, o Plemeniti!

(S imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog) Bismilla je objašnjena u komentaru ove knjige (tj. Fethul-Medžida). Otpočinjanje njom jeste sunnet, kao što je činio Buhari i druga *ulema*, slijedeći praksu (sunnet) Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, u korespondenciji sa kraljevima i drugim. U vezi s pitanjem otpočinjanja njom ima poznati hadis.¹

¹ Ovaj hadis je slab (*daif*) jer su u njemu prenosioci od Zuhrija nekonzistentni. Svi koji su ga od njega prenijeli kao spojen (*mevsul*) slabi su, ili je lanac (*sened*) do njih slab. Ispravno je da ga on prenosi kao mursel, a Allah najbolje zna. Vidi: *El-Irva'*, br. 1, i *El-Ezkar*, od Nevevija, naše izdanje, br. 339.

(Knjiga o jednoći - *tevhidu*) Pod *tevhidom* se misli na jednoću obožavanja i svaki poslanik otpočinje svoj poziv (da'vu) svome narodu ovim *tevhidom*:

﴿اعبدوا الله ما لكم من إله غيره﴾

"Obožavajte Allaha. Nemate vi nikakva boga mimo Njega." (VII:65.), kao što je u suri El-Ea'raf, Hud i drugima.

Govor Allaha Uzvišenog: ﴿وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون﴾

"A stvorio sam ljude i džine jedino da Me obožavaju." (LI:56.) Ovaj ajet ukazuje na to da je Uzvišeni Allah stvorio stvorenja radi velike mudrosti, a to je izvršavanje onog čime ih je obavezao; obožavanja Njega Jedinog ostavljanjem obožavanja svega ostalog mimo Njega. Prema tome, On je uradio prvo, a to je njihovo stvaranje, da bi oni uradili drugo, a to je obožavanje.

Šejhul-islam je rekao: "*Ibadet* (obožavanje) jeste sveobuhvatno ime za sve ono što Allah voli i čime je On zadovoljan, od govora i djela, vidljivih i skrivenih."

On je također rekao: "*Ibadet* je ime koje obuhvata potpunost ljubavi prema Allahu i njen najviši stupanj i potpunost poniznosti prema Allahu i njen najviši stupanj. Prema tome, ljubav koja ne sadrži poniznost i poniznost koja ne sadrži ljubav ne bivaju obožavanjem (*ibadetom*), nego je obožavanje samo ono što u sebi sadrži potpunost obiju stvari."

On je također rekao: "Što se tiče onoga zbog čega su stvoreni, da vole Allaha Uzvišenog i Njegovo zadovoljstvo, to je Njegova vjerska volja i to je spomenuto u govoru Njega, Uzvišenog:

﴿وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون﴾ 'A stvorio sam ljude i džine jedino da Me obožavaju.'"¹ (LI:56.)

¹ Vidi knjigu *El-Ubudijje*, str. 454, štampana zajedno sa *Medžmuatut-tevhid*, str. 454. Naše izdanje.

وقوله: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

I Njegov govor: "I doista, poslali smo svakoj zajednici poslanika: Obožavajte Allaha, a klonite se taguta!..." (En-Nahl, 36.)

Govor Allaha Uzvišenog:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: Obožavajte Allaha, a klonite se taguta!" (XVI:36.) Obožavanje onoga što je sejtan uijepsao i u stah ih je uvukao, od obožavanja nekog ili nečeg mimo Njega. Među njima ima onih koje je Allah uputio te su oni samo Njemu upućivali svoj ibadet, a ima i onih koji su zaslužili zabludu pa su u svom *ibadetu* Allahu učinili sudruga i nisu prihvatili Allahovu uputu s kojom su došli poslanici, kako je Uzvišeni rekao: "A nismo prije tebe poslali nijednog poslanika, a da mu nismo objavili:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene', zato obožavajte Mene." (XXI:25.)

Ovaj tevhid za koji su stvoreni i kojem su pozivali jeste *tevhidul-uluhijje*, *tevhid* namjere i zahtjeva.

Što se tiče *tevhidur-rububijje* i *tevhidul-esmai ves-sifat* i *tevhidul-ef'al*, to je *tevhid* znanja i uvjerenja i većina naroda ga je priznala Allahu.

Što se pak *tevhidul-uluhijjea* tiče, njega je većina zanijekala, kako je Uzvišeni kazao o Hudovom narodu kada im je rekao:

﴿اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾

"Obožavajte Allaha. Nemate vi nikakva boga mimo Njega." (VII:65.)

﴿قَالُوا أَجِئْنَا لِنُعْبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ﴾

"Rekoše: 'Zar si nam došao da bismo obožavali Allaha - Njega Jedinog ...'" (VII:70.) Kurejševički su mušrici rekli:

﴿أَجْمِلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ﴾

"Je li učinio bogove Bogom Jedinim? Uistinu, ovo je stvar čudesna!" (XXXVIII:5.) Ovaj ajet, a to su Njegove riječi:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

"I doista, poslali smo svakoj zajednici poslanika: Obožavajte Allaha, a klonite se taguta!... " (XVI:36.), objašnjava značenje ajeta koji je prije njega, a također i ajeta koji su poslije njega, da se pod *ibadetom*, za koji su stvoreni, podrazumijeva čisti ibadet s kojim se nije pomiješao *širk* obožavanjem bilo koga ili bilo čega mimo Allaha. Prema tome, djela nisu ispravna osim s odricanjem obožavanja svega što se obožava mimo Allaha. Allah je Uzvišeni stvorio ljude i džine da samo Njega obožavaju. Neki od njih su tako postupili, a neki su širk i kufr počinili, kako to Uzvišeni kaže u ovom ajetu:

﴿فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ﴾

"Pa je bio od njih onaj koga je uputio Allah, i od njih onaj na kom se obistinila zabluda..." (XVI:36.) I rekao je Uzvišeni:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾

"A nismo poslali nijednog poslanika, osim da bude slušan s dopuštenjem Allahovim." (IV:64.) On objašnjava da mudrost Gospodara u Njegovu stvaranju džina i ljudi iziskuje da svako od njih radi za ono za što je stvoren i zbog čega su slati poslanici. I radi ove mudrosti Allah je uništio onog ko nije obožavao samo Njega i nije prihvatio ono sa čime su došli Njegovi poslanici i propisao je borbu Svome vjerovjesniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, i njegovim sljedbenicima. Među njima ima onih koji su se povinovali, i oni su manjina, a ima i onih koji su se usprotivili, i oni su većina.

Ovaj je *tevhid* vjera islam i Allah ne prihvata od bilo koga kao vjeru osim njega kao što je rekao plemeniti, sin plemenitog, sin plemenitog, Jusuf, a.s.:

﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾

"Sud je samo Allahov. Naredio je da obožavate jedino Njega..." (VII:40.)

Ovo je ta vjera koju je poslao po Svojim poslanicima i objavio u Svojim knjigama i naredio poslanicima da je uspostave kao što je Uzvišeni rekao:

﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾

"Propisao vam je od vjere ono što je naložio Nuhu, i šta smo objavili tebi, i šta smo naložili Ibrahimu i Musau i Isau: 'Ispovijedajte vjeru i ne podvajajte se u njoj...' (XLII:13.) A Svoje vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve selleme, rekao je:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَمَرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أَشْرَكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبٌ﴾

"Reci: 'Samo mi je naređeno da obožavam Allaha, i da ne pridružujem druga Njemu. Njemu pozivam i Njemu je povratak moj.'" (XIII:36.) I naredio mu je da obožava samo Njega i da ummet poziva ka tome.

Cijeli Kur'an govori o ovom tevhidu, tumači ga, govori o nagradi za njega i uzvraća onom ko ga je zanijekao, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ * يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

"Doista vam je došla od Allaha svjetlost i Knjiga jasna. Upućuje Allah njome onog ko slijedi zadovoljstvo Njegovo, putevima selama, i izvodi ih iz tmina na svjetlost s dopuštenjem Svojim, i upućuje ih Putu ispravnom." (V:15-16.)

U Muazovom hadisu koji prenosi Ebu-Davud i Tirmizi za koji je rekao: "(Ovaj) hadis je hasenun sahihun", (stoji da je Muaz) rekao: "Rekao sam: 'Allahov poslaniče, uputi me na posao koji će me uvesti u Džennet i udaljiti od vatre.' Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: 'Pitao si me o nečem velikom, a ono je, zaista, jednostavno onome kome ga Allah olakša; obožavaš Allaha i ništa Mu ne pridružuješ, obavljaš namaz, daješ zekat i postiš ramazan.' Spomenuo je i hadž, a zatim rekao: 'Zar nećeš da te obavijestim o glavi stvari, njenom stubu i vrhuncu?' 'Da, Allahov poslaniče', rekao sam..."

وقوله : ﴿وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه وبالوالدين إحسانا﴾

I Njegov je govor: "A odredio je Gospodar tvoj, da ne obožavate, izuzev Njega, a roditeljima dobročinstvo..." (El-Isra, 23.)

وقوله : ﴿واعبدوا الله ولا تشركوا به شيئا﴾

I Njegov je govor: "I obožavajte Allaha i ne pridružujte Njemu ništa!" (En-Nisa, 36.)

Rekao je: "Glava stvari jeste islam, njegov stub je namaz, a vrhunac je borba na Allahovom putu."¹

Ovo je ukazalo da je islam *tevhid*, a farzovi su njegova prava.

Pravnici su se suglasili da je *islam* uvjet za ispravnost namaza i drugih djela. On je smisao i zahtjev dvaju šehadeta: svjedočenja da nema boga osim Allaha i svjedočenja da je Muhammed Allahov poslanik.

Prema tome, značenje svjedočenja da nema boga osim Allaha jeste nijekanje širka i odricanje od njega i onog ko ga počini, i iskreno posvećivanje obožavanja samo Allahu, te vjerovanje u Poslanika i pokornost njemu. To je značenje trećeg ajeta, a to su riječi Uzvišenog:

﴿وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه﴾

"A odredio je Gospodar tvoj da ne obožavate, izuzev Njega...", tj. naredio je i stavio u dužnost. Prema tome, u Njegovu govoru

﴿ألا تعبدوا﴾ "da ne obožavate" ima značenje ﴿لا إله﴾ "nema boga", a u Njegovu govoru ﴿إلا إياه﴾ "izuzev Njega" ima značenje ﴿إلا الله﴾ "osim Allaha". A to je značenje "riječi odane iskrenosti", kako je Uzvišeni rekao:

﴿قل يا أهل الكتاب تعالوا إلى كلمة سواء بيننا وبينكم ألا نعبد

إلا الله ولا نشرك به شيئا...﴾

"Reci: 'O sljedbenici Knjige! Dođite riječi istoj među nama i među vama: da obožavamo samo Allaha i da ne pridružujemo Njemu ništa..." (III:64.)

¹ Nije ga zabilježio Ebu-Davud, nego Tirmizi, br. 2619, El-Iman, *Babu ma džae fi hurmetis-salati*; Ahmed u Musnedu, 5/231,234,245,246; Ibn-Madždže, br. 3973, El-Fiten, *Babu keffil-lisani fil-fite*; Hakim ga je označio kao sahih, 2/413 i s njim se složio Zehebi; Tirmizi je rekao: "Ovaj hadis je hasenun sahihun." Ispravno je kako su rekli. Vidi: *El-Irva*, br. 413.

Prema tome, Njegov govor: ﴿الْأَتَعْبُدُونَ مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾...
ovog ummeta?

Govor Uzvišenog Allaha:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾

"I obožavajte Allaha i ne pridružujte Njemu ništa!"

Ovaj ajet, također, objašnjava *ibadet* za koji su stvoreni. On, Uzvišeni, zaista, uporedio je naredbu o *ibadetu*, koji je propisao sa zabranom širka (pridruživanja), koji je zabranio, a to je pridruživanje u *ibadetu*. Tako je ovaj ajet ukazao da je izbjegavanje širka uvjet za ispravnost *ibadeta* i u osnovi ibadet bez toga nije ispravan, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

"A da su pridruživali, sigurno bi im propalo šta su radili." (VI:88.) I Uzvišeni je rekao:

﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَنْ أَشْرَكَتَ لِیَحْبِطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

﴿بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾

"A doista je objavljeno tebi i onima prije tebe: 'Ako pridružiš (nešto ili nekoga - sigurno će propasti rad tvoj i sigurno ćeš biti od gubitnika. Naprotiv, Allaha zato obožavaj i budi od zahvalnih!'" (XXXIX:65-66.) Stavljanje onoga o kome se radi, naprijed, označava ograničavanje, tj. nego, Allaha obožavaj, samo Njega, ne nekog drugog, kao što stoji u Fatihi:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

"Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo." (I:4.)

Uzvišeni je odredio i potvrdio ovaj *tevhid* u Svom govoru:

﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ﴾

"Reci: 'Uistinu! Meni je naređeno da obožavam Allaha, odan Njegovoj vjeri'"... (XXXIX:11.)

وقوله: ﴿ قُلْ تَعَالَوْا أَنَا حَرَمٌ رَبِّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَا تَشْكُرُوا بِهِ شَيْئًا ۖ... ﴾

I Njegov je govor:

"Reci: 'Dođite, proučit ću ono šta vam je propisao Gospodar vaš: da ne pridružujete Njemu ništa...' (Ajeti iz sure El-En'am, 151-153.)"

... Din (vjera) jeste ibadet (obožavanje) činjenjem onog što je naređeno i ostavljanjem onog što je zabranjeno, kako je rekao istaknuti učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Uzvišeni Allah smiluje:

"Naredba i zabrana koje su Njegova vjera,

a za njega nagrada i kazna su na dan drugog oživljenja."

Već je prethodno rečeno da je njegov temelj i osnova *tevhid ibadeta*, pa nemoj zanemariti ono što je prethodno rečeno.

Njegov je govor:

﴿ قُلْ تَعَالَوْا أَنَا حَرَمٌ رَبِّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَا تَشْكُرُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ﴾

"Reci: 'Dođite, proučit ću ono šta vam je propisao Gospodar vaš: da ne pridružujete Njemu ništa; roditeljima dobročinstvo...' ", tj. haramio vam je pridruživanje (širk), koji vam je zabranio riječima:

﴿ أَنَا لَا تَشْكُرُوا بِهِ شَيْئًا ﴾

"...da ne pridružujete Njemu ništa." Pridruživanje (*širk*) jeste najteži grijeh kojim se Allahu otkazala poslušnost, bilo da se radi o najvećem ili najmanjem.

Većina iz zadnjih generacija ovog ummeta zapala je u ovaj širk, koji je jedan od najvećih grijeha (*harama*), isto kao što se desilo u džahilijetu prije Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., poslanstva. Oni su obožavali mezarove, mjesta pogibije mučenika (svetišta), drveće, kamenje, tagute i džine, isto kao što su ti obožavali Lata, Uzza'a, Menata, Hubela i druge kipove i idole. Oni su ovaj *širk* uzeli kao vjeru i najžešće su bježali kada bi bili pozvani u *tevhid* (vjerovanje u Jednog Boga) i pojačala bi se njihova srdžba u privrženosti onom što su obožavali, kako je rekao Uzvišeni:

﴿ وَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا

ذَكَرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾

"I kad se spomene Allah - Jedini On, zgrče se srca onih koji ne vjeruju u ahiret, a kad se spomenu oni mimo Njega, gle! - oni se raduju." (XXXIX:45.)

I rekao je Uzvišeni:

﴿وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوِ عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا﴾

"...i kad spomeneš Gospodara svog u Kur'anu, Jedinog - Njega - okrenu pozadine svoje u odbojnosti." (XVII:46.) I rekao je:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ * وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَارِكُوا آلَهُنَّ لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ﴾

"Uistinu, oni su se - kad im je rečeno: 'Nema boga osim Allaha' - uzoholili, i govorili: 'Zar da mi uistinu napustimo bogove naše, radi pjesnika ludog?'" (XXXVII:35-36.)

Oni su spoznali da riječi "nema boga osim Allaha" negiraju pridruživanje (*širk*) u koji su zapali. I oni su zanijekali tevhid na koji su one upućivale, tako da su ti mušrici bolje spoznali značenje "...nema boga osim Allaha" od mnogih iz kasnijih generacija ovog ummeta, a posebno učeni među njima koji posjeduju znanje o nekim propisima i *ilmul-kelamu*. Oni nisu spoznali *tevhidul-ibadeti*, pa su zapali u *širk*, koji ga negira, uljepšali ga i nisu spoznali *tevhidul-esmai ves-sifati*, pa su ga zanijekali i dali se, također, na njegovo negiranje. O tome su napisali knjige vjerujući da je to istina, a to je neistina.

Nepoznavanje islama pojačalo se tako da se dobro smatra lošim, a loše dobrim. U ovakvom (ambijentu) odrasla je i odgojena omladina i starost doživjeli stariji. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Islam je otpočeo kao nepoznat i stran i ponovo će postati nepoznat i stran onako kako je počeo."¹

Allejhisselam je rekao: "Jevreji su se razili na sedamdeset i jednu skupinu. Kršćani su se razili na sedamdeset i dvije skupine. Ovaj ummet će se raziti na sedamdeset i tri skupine. Sve će u vatru osim jedne." Rekli su: "Koja je to, Allahov poslaniče?"

¹ Prenosi ga Muslim, br. 146, El-Iman, Babu bejanil-islami bede gariben ve seje'udu gariben, od Abdullaha b. Umera b. Hattaba, r.a. Ostatak njegov glasi: "Šćućurit će se između dva mesdžida kao što se zmija savije u svojoj rupi." Prenio ga je i Ahmed, 2/389, Muslim, br. 145, Ibn-Madždže, br. 3987, od Ebu-Hurejrea, r.a., i njegov ostatak glasi: "...pa blago nepoznatima". Ahmed 4/73 prenosi ga od Abdurrahmana b. Sunne i njegov ostatak glasi: "...rečeno je: 'Allahov poslaniče, ko su nepoznati?' Rekao je: 'Oni koji ispravljaju na dobro kada svijet postane pokvaren.'" Ahmed 1/184 ga prenosi i od Seida b. Ebu-Vekkasa, r.a. Ahmed ga je prenio u 1/398; Darimi, br. 2758; Tirmizi, br. 2631; Ibn-Madždže, br. 3988, od Abdullaha b. Mes'uda, r.a. Hafiz Ibn-Redžep Hanbeli napisao je studiju o ovim hadisima i protumačio ih. Nazvao ju je *Kešful-kurbe fi vasfi ehli-l-gurbe*. Štampana je više puta.

Ibn-Mes'ud, r.a., rekao je: "Ko hoće vidjeti oporuku Muhammedovu, s.a.v.s, na kojoj je njegov pečat, neka pročitaj govor Uzvišenog:

﴿قُلْ تَعَالَوْا أَنزِلْ مَا حَرَّمَ رَبِّكُمْ عَلَيْكُمْ﴾
إلى قوله : ﴿وَأَن هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا...﴾

'Reci: 'Dodajte, proučit ću ono šta vam je učinio svetim Gospodar vaš...'", sve do: "I da je ovo moj ispravan put..." (El-En'am, 151-153.)¹

"Koja bude na istom na čemu smo danas ja i moji ashabi", rekao je Poslanik.²

Ovaj hadis je sahih preko više lanaca prenosilaca, kako to navodi Imad b. Kesir i drugi hafizi hadisa. Naveden je u *Sunenima* i drugim (zbirkama). Prenosi ga i Muhammed b. Nasr u *Kitabul-i'tisam*.

Već se dogodilo ono o čemu je obavijestio Vjerovjesnik, s.a.v.s, nakon tri stoljeća. Zbog toga se proširilo neznanje o tevhidu, koji je temelj islamske vjere, jer je zaista njegov temelj da se ne obožava niko mimo Allaha i da se ne obožava, nego s onim i onako kako je On propisao. Ovo je napušteno i obožavanje većine postalo je pomiješano sa pridruživanjem (širkom) i novotarijama (bid'atima). Međutim, Allah Uzvišeni, a Njemu pripada sva hvala, nije ostavio Zemlju, a da na njoj nema onih koji bdiju nad Njegovim dokazima i pozivaju Njemu na temeljima jasnog znanja, kako se ne bi obesnažili Allahovi dokazi i Njegova svjedočanstva koja je objavio preko Svojih vjerovjesnika i poslanika. Neka Mu je sva hvala i zahvala za to.

Njegove riječi: "...na kojoj je njegov pečat" uporedio je sa oporukom koja je napisana, a zatim zapečaćena. To znači da se nije promijenila.

¹ Prenio ga je Tirmizi, br. 3072, Et-Tefsir min suretil-En'am; Taberani u *El-Evsatu*, br. 1208. Tirmizi je rekao: "Ovaj hadis je *hasenun garibun*".

² Albani je rekao u *El-Ehadisu es-sahiha*, br. 1492: "Zabilježio ga je Ibn-Madždže, br. 3992, Ibn-Ebu-Asim u *Es-Sunnenu*, br. 63, El-Lalikai u *Šerhus-sunne*, 1/23/1, sa dva lanca prenosilaca: od Abbada b. Jusufa, pričao mi je Safvan b. Amr, od Rašida b. Sa'da, od 'Avfa b. Malika, a on direktno od (Poslanika, s.a.v.s.). Ovaj je sened dobar. Njegovi su ljudi povjerljivi i poznati, izuzev Abbada b. Jusufa. On je Kindi Hornsi. Ibn-Hibban spomenuo ga je u *Es-Sikatu* (Povjerljivi), a i drugi su ga proglasili povjerljivim. Od njega (hadise) zabilježili su mnogi. Ovaj hadis ima potvrdu u drugim (hadisima)."

Od Mu'aza b. Džebela, r.a., prenosi se da je rekao: "Jahao sam sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s, na magarcu pa mi je on rekao: 'O Mu'aze! Znaš li koje je Allahovo pravo prema ljudima i koje je pravo ljudi prema Allahu?' Rekao sam: 'Allah i Njegov poslanik najbolje znaju.' Rekao je: 'Zaista je Allahovo pravo prema ljudima da Ga ljudi obožavaju i da Mu ništa ne pridružuju, a pravo ljudi prema Allahu jeste da Allah, dž.š., ne kažnjava onog ko Mu ništa ne pridružuje.' Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, hoću li obveseliti svijet (sa tom radosnom viješću)?' Rekao je: 'Nemoj ih obveseljivati jer će (zanemariti rad i na to) se osloniti.'" Zabilježili su ga u Dva sahiha.¹

onome što u sebi sadrže ovi jasni ajeti u vidu naredbe i zabrane, kako je Uzvišeni rekao o svome Prisnom prijatelju (Ibrahimu, a.s.):

﴿إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلَمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لربِّ الْعَالَمِينَ * وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ﴾

"Kad reče njemu Gospodar njegov: 'Predaj se!', reče: 'Predao sam se Gospodaru svjetova.' I oporučio je to Ibrahim sinovima svojim, i Jakub: 'O sinovi moji! Uistinu je Allah odabrao za vas vjeru, pa umrite vi jedino kao muslimani.'" (II:131-132.)

Njegove su riječi: "Od Mu'aza b. Džebela, r.a., prenosi se da je rekao: 'Jahao sam sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s, na magarcu pa mi rekao: 'O Mu'aze! Znaš li koje je Allahovo pravo prema ljudima i koje je pravo ljudi prema Allahu?'"

¹ Buhari, br. 2856, El-Džihad, Babu ismi-l-feresi ve-l-himari, i br. 5967, El-Libas, Babu hamli sahibi-d-dabbeti gajrehu bejne jedejhi, i br. 6267, El-Isti'zan, Babu men edžabe bi-lebejke ve sa'dejke, i br. 6500, Er-Rikak, Babu men džahede nefsehu, i br. 7373, Et-Tevhid, Babu ma džae fi du'ai-n-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme ummetehu ila tevhidillahi tebareke ve te'ala. Muslim, br. 30, El-Iman, Babu-d-delili 'ala enne men mate 'alet-tevhidi dehalel-džennete kat'an. Tirmizi, br. 2645, El-Iman, Babu ma džae fi-f-tiraki hazihil-ummeti. Ahmed u *Musnedu* 3/260, 261. Ibn-Madždže, br. 4296, Ez-Zuhd, Babu ma jurdža min rahmetillahi jevmel-kijameti.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- mudrost u stvaranju ljudi i džina;

2- obožavanje (ibadet) jeste tevhid jer u njemu postoji rivalstvo i suparništvo;

3- onaj ko to ne izvrši on nije obožavao Allaha i u tom smislu je značenje Njegova govora: ﴿وَلَا أَتَمُّ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾

"...niti ste vi obožavaoci onog šta obožavam." (CIX:3. i 5.);

4- mudrost u slanju poslanika;

5- da je Objava došla do svakog naroda;

6- da je vjera svih vjerovjesnika jedna;

Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, ovdje ga je spomenuo zbog toga što on u sebi sadrži značenje ajeta koji su prethodno spomenuti, a to su njegove riječi: "Allahovo pravo prema ljudima jeste da Ga obožavaju i da Mu ništa ne pridružuju."

Istaknuti učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je:

Pravo je Allahovo obožavanje po odredbi, ne po hiru duša; to je za šejtana.

Ne pridružujući mu bilo šta, oni su

uzrok spasa, pa kako su lijepa dva uzroka.

Nije se spasio od Allahove srdžbe i Njegove vatre,

osim kod koga su ostvarena ova dva temelja.

A ostali svijet je ili pridruživač Allahu,

ili novotarac, ili sa oba svojstva.

"...a pravo ljudi prema Allahu jeste da Allah, dž.š., ne kažnjava onog ko Mu ništa ne pridružuje." Ne postoji razumski obavezno pravo prema Allahu, kako to smatraju mu'tezile, nego je On Uzvišeni to Sebi stavio u dužnost u vidu počasti i dobročinstva prema iskrenim *muvehhidinima* koji se u svojim žudnjama, poslovima, željama i strahovima nisu okretali bilo kome osim Njemu, i nisu se približavali u onome što su govorili i radili od dobrih djela osim Njemu Jedinome, a Allah najbolje zna.

7- veliko pitanje, a to je da se obožavanje Allaha ne ostvaruje drugačije nego s nijekanjem taguta. U tom je smislu značenje Njegovog govora: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ...﴾ "Pa ko zaniječe taguta, a povjeruje u Allaha..." (II:256.);

8- tagut jeste sve ono što se obožava mimo Allaha;

9- veličina značaja tri jasna ajeta u suri El-En'am, 151-153, kod prvih generacija (selefa). U njima se tretira deset pitanja, a prvo je zabrana širka;

10- jasni ajet u suri El-Isra. U njima (se tretira) osamnaest pitanja. Allah ih je otpočeo Svojim riječima:

﴿لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا﴾ "Ne stavljaš uz Allaha boga drugog, pa da sjedneš pokuđen, ostavljen." (XVII:22.), a završio sa: ﴿وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْلَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا﴾ "I ne stavljaš uz Allaha boga drugog, pa da budeš bačen u Džehennem, prekoren, odbačen." (XVII:39.) Uzvišeni je Allah skrenuo našu pažnju na veliki značaj ovih pitanja Svojim govorom: ﴿ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾

"To je mudrost koju ti Gospodar tvoj objavljuje ..." (XVII:39.);

11- ajet u suri En-Nisa, koji se zove Ajet o deset obaveza (prava). Uzvišeni Allah otpočeo ga je sa:

﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾

"I obožavajte Allaha i ne pridružujte Njemu ništa!" (IV:36.);

12- upozoravanje na oporuku Allahovog poslanika, s.a.v.s, na samrti;

13- spoznaja prava Uzvišenog Allaha prema nama;

14- spoznaja prava ljudi prema Njemu kada izvrše svoju obavezu prema Njemu;

15- da ovo pitanje ne poznaje većina ashaba;

16- dopuštenost skrivanja znanja radi općeg dobra;

17- poželjnost obveseljivanja muslimana onim što ga raduje;

18- strah od oslanjanja na širinu Allahove milosti;

19- govor upitanog o onome što ne zna: "Allah i Njegov poslanik najbolje znaju.";

20- dopuštenost klasifikacije ljudi u smislu određivanja nekih da se bave naukom;

21- Alejhisselamova skromnost, jer je jahao na magarcu sa još jednom osobom iza sebe;

22- dopuštenost stavljanja osobe da jaše pozadi na životinji;

23- vrijednost Mu'aza b. Džebela;

24- velika značajnost ovog pitanja.

2- O VRIJEDNOSTI TEVHIDA I KOJE GRIJEHE BRIŠE

i govor Uzvišenog Allaha: "Koji vjeruju i ne miješaju vjerovanje svoje sa zulumom (nepravdom), ti i takvi će imati sigurnost, a oni su upućeni." (El-En'am, 82.)

(Poglavlje o vrijednosti tevhida) Bab (poglavlje) jeste prolaz kroz koji se ulazi u nešto. Njegove riječi: "...i koje grijehe briše." Koje (*ma*) je infinitivno, tj. i njegovo poništavanje grijeha. Ono može biti odnosna zamjenica, a lična zamjenica na koju se vraća ispuštena je, tj. koji grijesi ga poništavaju. Pod *tevhidom* misli se na tevhid ibadeta (obožavanja), a to je posvećivanje svih vrsta *ibadeta*, kako skrovitih tako i vidljivih, samo Uzvišenom Allahu, kao što je molitva (dova), prinošenje žrtve, zavjet i tome slično, kako je Uzvišeni rekao:

﴿فادعوا الله مخلصين له الدين ولو كره الكافرون﴾

"Zato se molite Allahu, odani Njegovoj vjeri – makar (to) mrzili nevjernici." (XL:14.) Uzvišeni je rekao: ﴿وادعوه مخلصين له الدين﴾

"Molite se Njemu, odani Njegovom dinu." (VII:29.)

Rekao je Uzvišeni Allah:

﴿الذين آمنوا ولم يلبسوا إيمانهم بظلم أولئك لهم الأمن وهم مهتدون﴾

"Koji vjeruju i ne miješaju vjerovanje svoje sa *zulumom*, ti takvi će imati sigurnost, a oni su upućeni." (VI:82.)

Miješanje (*el-lebs*) jeste zamjenjivanje, brkanje (*el-khalt*), a pod *zulumom* ovdje se misli na veliko pridruživanje (*eš-širk el-ekber*) na osnovu onog što je vjerodostojno utvrđeno u hadisu Ibn-Mes'uda i drugih (koji ga prenose) direktno (od Poslanika, s.a.v.s.): "To je zaista *širk*."

Zar niste čuli riječi dobrog čovjeka (*Lukmana*): ﴿إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

'Uistinu, širk je zulum strašan.'¹ (XXXI:13.)

Htio je kazati da ko se nije sklanjao od širka nije mu osigurana sigurnost niti uputa, uopće. Što se tiče onog ko se toga spasio on postiže sigurnost i uputu u skladu sa njegovim stupnjem u islamu i imanu. Potpunu sigurnost i potpunu uputu ne postiže niko osim onaj ko pred Allaha dođe bez velikog grijeha u kome je bio ustrajan. Ukoliko muvehhid bude imao grijeha za koje se nije pokajao, on postiže sigurnost i uputu u skladu sa svojim tevhidom, a mimoišlo ga je od toga u visini njegova grijeha, kako je rekao:

﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ
مِنْهُمْ مَقْصُودٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنُ اللَّهِ...﴾

"Mi ćemo učiniti da Knjigu poslije naslijede oni Naši robovi koje Mi izaberemo; bit će onih koji će prema sebi zulum učiniti, bit će i umjerenih (čija će dobra i loša djela podjednako teška biti), i bit će i onih koji će, Allahovom voljom, svojim dobrim djelima druge nadmašiti..." (XXXV:32.)

Zalim samom sebi jeste onaj koji je pomiješao dobro sa lošim djelom. On je u okrilju Allahove volje, ako htjedne - oprostiti će mu, a ako htjedne - kaznit će ga zbog njegova grijeha i spasiti će ga njegovim tevhidom od vječnog boravka u vatri.

Što se tiče umjerenog, to je onaj koji je činio samo ono što mu je Allah stavio u dužnost i ostavio samo ono što mu je zabranio. Ovo je stanje dobročinitelja.

Prednjak je onaj kod koga je ostvarena potpunost imana kroz ispražnjavanje svih svojih snaga i mogućnosti u pokornost Allahu, znanjem i djelom.

¹ Buhari, br. 32, El-Iman, Babu zulmin dune zulmin, i br. 3360, El-Enbija', Babu kavillahi te'ala: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ آلِ إِبْرَاهِيمَ عَهْدَهُمْ﴾, i br. 3428, 3429, Babu kavillahi te'ala: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ﴾ i br. 4629, Tefsiru suretil-En'am, Babu: ﴿وَلَمْ يَلْسُوا إِلَهُهُمْ ظُلْمٌ﴾, i br. 4776, Fi tefsiri sureti Lukman, Babu: ﴿لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾, i br. 6918, Istitabetul-murtedin, Babu men ešreke billahi ve 'ukubetuhu fi-d-dunja vel-ahireti, i br. 6937, Babu ma džae fi-lmuteevvilin. Muslim, br. 124, El-Imanu, Babu bejani hukmi amelil-kafiri iza esleme ba'dehu. Tirmizi, br. 3069, Et-Tefsiru, Babu ve min suretil-En'ami. Ahmed u *Musnedu*, 1/424, hadis od Abdullaha b. Mes'uda, r.a.

Od 'Ubadea b. Samita, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Ko posvjedoči da nema boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik, i da je Isa Allahov rob i Njegov poslanik i riječ koju je uputio Merjemi, i duša od Njega, i da je Džennet istina i Vatra istina, Allah će ga uvesti u Džennet sa djelima koja ima." (Zabilježila su ga njih dvojica.)¹

Ova dvojica posjeduju potpunu sigurnost i uputu na dunjaluku i ahiretu. Onaj ko da sve dobija sve, a ko da dio dobiva dio, jer potpunost imana čuva svoga vlasnika od grijeha i kazni za njih i on se neće susresti sa svojim Gospodarom sa grijehom zbog kojeg bi bio kažnjen, kako je rekao Uzvišeni: ﴿ مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ ﴾

"Što da dā Allah kaznu vašu, ako zahvaljujete i vjerujete?" (IV:147.) Ovo što sam spomenuo o značenju ovog ajeta to je ustvrdio šejhul-islam Ibn-Tejmije, da mu se Allah smiluje, i Ibnul-Kajjim, da mu se Allah smiluje, u duhu toga. Na to upućuje Kur'an, to je stav ehli-sunneta vel-džema'ata, za razliku od sljedbenika novotarija: *haridžija, mu'tezila* i njima sličnih.

Njegove su riječi: "Ko posvjedoči..." Nema sumnje da svjedočanstvo ne biva svjedočanstvom, osim ako je bazirano na znanju, uvjerenju i istinitosti, a ako je sa neznanjem i sumnjom, ono se ne uzima u obzir niti od njega ima koristi. Svjedok u takvoj situaciji biva lašcem zbog nepoznavanja onoga što svjedoči. Ova izuzetno značajna riječ u sebi sadrži negaciju i potvrdu. Ona je negirala božanstvenost od svega mimo Allaha riječima njegovim: "...nema boga", a potvrdila je božanstvenost Allahu Jedinome kad kažeš "osim Allaha". Uzvišeni je rekao:

﴿ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾

"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, a i meleki i učeni , i da On postupa pravedno. - Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog!" (III:18.)

¹ Buhari, br. 3435, El-Enbija', Babu kavillahi te'ala: ﴿ يَا أُمَّلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ ﴾. Muslim, br. 28, El-Iman, Babu-d-delili 'ala enne men mate 'ale-t-tevhidi dehaled-džennete ka'an. Tirmizi, br. 2640, El-Imanu, Babu ma džae fimen jemutu ve huve ješhedu en la ilahe illallah. Ahmed u *Musnedu*, 5/314.

Koliko je njih zalutalo zbog nepoznavanja njegovog značenja, od onih koji su zalutali, a oni su većina. Oni su prevrnuli suštinu značenja i potvrdili negiranu božanstvenost onome za koga je negirana od stvorenja: umrlih u kaburima, zborišta (svetišta), taguta, drveća, kamenja, džina i drugog. Oni su to uzeli kao vjeru pa su uporedili, ukrasili i *tevhid* uzeli kao novotariju te nijekali i korili one koji su ih njemu pozivali. Od njega oni nisu spoznali čak ni koliko oni koji su živjeli u *džahilijetu* kurejševičkih kafira i njima sličnih.¹ Oni su, uistinu, spoznali njegovo značenje i zanijekali iskrenost na koju je ukazivalo kako je Uzvišeni rekao:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ * وَيَقُولُونَ إِنَّا لَأَنكَرُوا لَكُمْ أَشَاعِرَ مَجْنُونٌ﴾

"Uistinu, oni su se - kad im je rečeno: 'Nema boga osim Allaha' - uzoholili i govorili: "Zar da napustimo božanstva naša zbog jednog ludog pjesnika." (XXXVII:35-36.) Mušrici iz zadnjih generacija ovog ummeta osporavali su isto što su osporavali oni onome ko ih je pozivao napuštanju obožavanja svega što su obožavali mimo Allaha: mezarluka, svetišta, taguta i tome slično. Ti su upoznali ovo značenje i osporili ga, a ovi nisu spoznali ovo značenje i osporili su ga. Zbog toga možeš vidjeti kako neko od njih govori: "Nema boga osim Allaha", a u isto vrijeme on molitvu, pored Allaha, upućuje nekom drugom.

Ibnul-Kajjim, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Bog je Onaj Koga obožavaju srca ljubavlju, uvažavanjem, kajanjem, počašću, veličanjem, poniznošću, pokornošću, strahom, nadom i oslanjanjem." Vezir Ebul-Muzaffer, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je u El-Ifsahu: "Njegove riječi: '...svjedočenje da nema boga osim Allaha', iziskuju da svjedok zna da nema boga osim Allaha, kako je Uzvišeni rekao:

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

¹ Profesor Muhammed Rešid, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Razlog tome jeste da su džahilijetski (predislamski) Arapi elokventni govornici jezika Kur'ana tako da njima nije ništa nepoznato od značenja *tevhida*, koji je (Kur'an) potvrdio. A što se tiče ovih među kojim se raširilo pridruživanje (širk) u *ibadetu* oni nisu od onih koji vladaju ovim jezikom, nego, oni se uistinu služe terminologijom koju su naučili jedni od drugih skolastičkom i narodnom (pučkom). Ako je Fahr er-Razi, kao jedan od imama mutekellimina i usulijina pogriješio u razumijevanju značenja "el-ilah" u komentaru: ﴿قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ﴾ "Rekoše: 'O Musa! Načini za nas boga kao što oni imaju bogove'", pa šta misliti koji su niži od njega među njihovim učenjacima. Ostavi njihov puk i narodne mase? Da li se čuditi njihovom nepoznavanju da onaj ko je zazivao umrlog ili dobrog koji je u životu, u onome što se moli i traži samo od Allaha ili je obilazio oko njegova mezara i zavjetovao mu se, da on njega obožava i da ga je uzeo za svoga boga.

"I znaj da je samo On Bog – Allah." (XLVII:19.) Rekao je: "Allahovo je ime u nominativu nakon (čestice) 'illa' zbog toga što je dužnost da Njemu pripada božanstvenost i nju niko ne zaslužuje mimo Njega Uzvišenog." Rekao je: "Suštinska je korist toga učenje da ova riječ sadrži u sebi nijekanje *taguta* i vjerovanje u Allaha. Ti, uistinu, pošto si zanijekao božanstvenost i potvrdio (njenu) obaveznost Allahu, postao si od onih koji su zanijekali tagute i povjerovao u Allaha. Ibn-Redžeb, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Bog je Taj Kojemu se pokorava i ne čini Mu se nepokornost iz strahopoštovanja, veličanja, ljubavi, straha, nade, oslanjanja na Njega, traženja od Njega i molitve Njemu. To sve ne odgovara (da se uputi) bilo kome osim Allahu Uzvišenom. Ko Mu pridruži stvorenje u nekoj od ovih stvari koje su od specifičnosti božanstvenosti to narušava njegovu iskrenost u obožavanju kada kaže: demantijem da bude onaj ko se istinski obožava, bilo ko mimo Najvećeg Vladara." Rekao je: "Ovo znanje jeste jedna od najvećih opomena koja spašava od strahota Kijametskog dana. To, uistinu, biva znanjem ukoliko je korisno, a biva korisnim ukoliko bude popraćeno poslušnošću i aktivnošću u skladu sa onim što ono iziskuje, u suprotnom, to je čisto neznanje (*džehl*).

(Rekao sam): "Ovi iz kasnijih generacija nisu spoznali značenje (riječi) el-ilah (bog) i bit značenja obrnuli u značenje *tevhidur-rububije*, a to je moć stvaranja. Tako su potvrdili ono što je "nema boga osim Allaha" negiralo od pridruživanja (*širka*), a zanijekali ono što je ono potvrdilo o iskrenosti upućivanja obožavanja jedino Allahu, sve zbog svog neznanja (*džehla*). Uzvišeni je rekao: ﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ﴾

"Zato obožavaj Allaha, odan Njegovoj vjeri." (XXXIX:2.)

Muhjiddin Nevevi rekao je: "Znaj da je poglavlje o naređivanju dobra i odvrćanju od zla zanemareno kroz duga vremena. U ovim vremenima ostali su samo mali tragovi. To je veliko poglavlje. Na njemu počiva vlast i njeni vladari. A kada se umnože ružna djela, kazna obuhvati i dobre i loše."

Njegove riječi: "...u ovim vremenima", znače peto i šesto stoljeće. Ako je (tada) bilo tako, šta da se misli o desetom stoljeću i kasnije.

U njima se ukorijenilo nepoznavanje i stranost (islama). Naš šejh Muhammed b. 'Abdul-Vehhab, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, u komentaru ove riječi (izrekao) je divan, jedinstven i jasan govor, u kom ga niko nije pretekao, pa ga pogledaj, zbog izuzetne potrebe za njim.

Njegove riječi iz hadisa: "...Jedinog, Koji nema sudruga", potvrda su značenju "nema boga osim Allaha" na koji upućuje i za koje je namijenjeno metodom nabiranja, a potom pojedinačnog tumačenja spominjući prvo ono što dolazi poslije i obratno. To je objašnjenje značenja ove izreke, jer ona u svojoj cjelini upućuje na *tevhid*. Tako "nema boga" negira pridruživanje (*širk*) u obožavanju, (kako mali tako i veliki). I objasnio ga je svojim riječima: "Koji nema sudruga", u Njegovoj božanstvenosti, a to je ibadet (obožavanje). Njegove riječi: ti pokazati neispravnost misljenja onog ko kaže da je dopušteno imenu (doviti) nekoga drugoga mimo Allaha. Uzvišeni Allah kaže Svome Vjerovjesniku: ﴿فلا تدع مع الله إلهاً آخر فتكون من المعذبن﴾

"Zato se uz Allaha ne moli bogu drugom, pa da budeš od kažnjenih." (XXVI:213.) Postoje i drugi ajeti koji će kasnije biti navedeni, inšallah.

Njegove riječi: "Jedinog", potvrda su utvrđivanju i učvršćenju.

Njegove riječi: "Koji nema sudruga", potvrda su negaciji, opovrgavanju.

Njegove riječi: "...i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik", znače: i posvjedoči da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik, tj. iskreno i iz uvjerenja. To iziskuje slijeđenje njega, poštivanje i uvažavanje njegove naredbe i zabrane, i striktno pridržavanje njegovog, s.a.v.s., sunneta. I da nema kontradikcije sa mišljenjem bilo koga, jer drugi, mimo Poslanika, s.a.v.s, mogu pogriješiti, a Vjerovjesnika, s.a.v.s., Uzvišeni je Allah sačuvao i naredio nam da mu se pokoravamo i da ga kao uzora slijedimo. I zaprijetio je Uzvišeni onome ko napusti pokornost njemu Svojim govorom:

﴿وما كان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضى الله ورسوله أمراً أن يكون لهم الخيرة من أمرهم﴾

"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe..." (El-Ahzab, 36.) I rekao je:

﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم﴾

"Zato neka se pripaze oni koji izbjegavaju naredbe Njegove, da ih ne snađe iskušenje, ili ih ne pogodi kazna bolna." (XXIV:63.)

Imam Ahmed, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Znadeš li šta je fitnet (iskkušenje)? *Fitnet* je *širk* (pridruživanje). Možda čovjek kada ne prihvati i odbije nešto od njegovih riječi, u njegovo srce uđe nešto od sumnje, pa propadne i bude upropašten." Nije nepoznato da su se desila pretjerivanja u slijedeđu i njegovom zapostavljanju, te davanju prednosti mišljenjima onih koji mogu pogriješiti, naročito učenih ('*uleme*'), nad njegovim, s.a.v.s., riječima.

Njegove riječi: "I da je Isa Allahov rob i Njegov poslanik"; sadrže objašnjenje istine u koju treba vjerovati kao što je u jasnim ajetima u kojima je odgovor kršćanskim kafirima kojih ima tri skupine: skupina koja je rekla da je Isa bog, skupina koja je rekla: "Božiji sin" i skupina koja je rekla: "Jedan od troje", misleći na Isaa i njegovu majku. Zbog toga je Uzvišeni objasnio u Svojoj istinitoj Knjizi i obesnažio laži i neistine. Rekao je:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلَّمْنَاهُ آخِزًا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَا تَقُولُوا ثَلَاثَةً انْتَهَىٰ خَيْرًا لَّكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكفى بِاللَّهِ وَكِيلًا﴾

"O sljedbenici Knjige! Ne pretjerujte u vjeri svojoj i govorite o Allahu jedino istinu. Zaista je Mesih, Isa, sin Merjemin, poslanik Allahov i Riječ Njegova - uputio ju je Merjemi - i duh od Njega. Zato vjerujte u Allaha i poslanike Njegove. I ne recite: 'Trojica!' – prestanite, bolje je za vas! Samo je Allah Bog, Jedini! Hvala Njemu - otkud da On ima dijete!!! Njegovo je šta je na nebesima i šta je na Zemlji; a dovoljan je Allah zaštitnik." (IV:171.) (i ajeti poslije njega).

I rekao je Uzvišeni na više mjesta u (suri) El-Maida (17,72):

﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾

"Doista ne vjeruju koji govore: 'Uistinu! Allah - On je Mesih, sin Merjemin.'"

Uzvišeni je obavijestio šta je Mesih, a.s., rekao dok je bio u bešici, pa kaže Uzvišeni:

﴿ فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا * يَا أُخْتُ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكَ بَغِيًّا * فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلَمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا * قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا * وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا * وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْ لِي جَبَارًا شَقِيًّا * وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا * ذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ * مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ * وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴾

"Pa je došla s njim narodu svom, noseći ga. Rekoše: 'O Merjema! Doista si došla sa stvari nečuvenom. O sestro Harunova! Nije bio otac tvoj loš čovjek niti je majka tvoja bila bludnica.' Tad ga je pokazala. Rekoše: 'Kako da govorimo s onim ko je u bešici, (s) djetetom?' Isa, a.s., reče: 'Uistinu! Ja sam rob Allahov. Dao mi je Knjigu i učinio me vjerovjesnikom. I učinio me blagoslovljenim ma gdje bio, i naredio mi namaz i zekat dok sam živ. I čestitim majci mojoj, i nije me učinio nepokornim, nesretnim. I selam je nada mnom na dan kad sam rođen, i na dan kad umrem i na dan kad budem podignut živ!' To je Isa, sin Merjemin: Riječ Istine, onaj u kojeg sumnjaju. Nije Allahovo da uzima ikakvo dijete. Slava Njemu! Kad odredi stvar, tad tome samo kaže: 'Budi' - tad biva. A uistinu! Allah je Gospodar moj i Gospodar vaš, zato obožavajte Njega. Ovo je Put ispravni." (XIX:27-36.) Tako je Uzvišeni objasnio Put ispravni, koji ako neko slijedi, biva spašen, a ko sa njega skrene biva upropašten. Uzvišeni je rekao:

﴿ إِنْ مِثْلَ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ * الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴾

"Uistinu, primjer Isaa kod Allaha jeste kao primjer Adema. Stvorio ga je od prašine, potom mu rekao: 'Budi!', tad bi. Istina je od Gospodara tvog, zato ne budi od sumnjajućih." (III:59-60.) Objasnio je Uzvišeni Put ispravni, objašnjenjem jasnim, odlučnim i zaštićujućim i uspostavio Svoje dokaze o Svojoj jednoći (*tevhidu*). Tako je utvrdio Istinu i uništio neistinu, makar (to) *mrzili mušrici*.

Njegov je govor: "...poslanik i riječ koju je uputio Merjemi", tj. Njegov govor: "Budi". Dakle, On ga je stvorio sa "Budi!", i on je bio. U tome je potvrđivanje svojstva govora Uzvišenom Allahu, za razliku od džehmija, također.

Njegov je govor: "...i duša od Njega", tj. od duša koje je izvadio iz kičme Ademove, a.s., i od kojih je uzeo ugovor da je On Uzvišeni njihov Gospodar i njihov Bog, kako je rekao Uzvišeni:

﴿وَإِذَا أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ
potomstvo njihovo, i zatraži od njih svjedočanstvo...﴾

'Zar nisam Gospodar vaš?' Rekoše: 'Svakako. Svjedočimo!...' (ajeti u suri El-E'araf, 172-174.) Duh je Isaov od tih duša koje je stvorio Uzvišeni Allah.

Ibn-Džerir naveo je od Vehba b. Munebbiha da je rekao: "Džibril je puhnuo u džep ogrtača Merjeminog i puhanje je stiglo do maternice pa je ona zaniijela." Od Suddija se prenosi da je puhanje ušlo u njene grudi, pa je zaniijela. Ibn- Džerir je rekao: "Kažu da je puhnuo u njen džep i rukav." (Završen citat u skraćenom obliku.) Prema tome, Džibril je udahnuo, a Allah stvorio govoreći: "Budi!", i ono biva kako je rekao Uzvišeni:

﴿فَإِذَا سَوَّيْتَهُ وَنَفَخْتَ فِيهِ مِنْ رُوْحِي﴾

"Pa kad ga stvorim i udahnem u njega dušu" (XV:29.), pa neka je Uzvišen Onaj Koji jedini stvara i Koji se jedini obožava. Neki su kršćani naveli muslimanskim učenjacima govor Uzvišenog: ﴿وَرُوْح مِنْهُ﴾

"I Duh od Njega." (IV:171) Rekli su u odgovoru: "Ovo nije specifično za Isaa, a.s., nego je tako sa svim stvorenjima, kako je Uzvišeni rekao:

﴿وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ﴾

"I potčinio je za vas ono šta je na nebesima i šta je na Zemlji; sve je od Njega" (XLV:13.), tj. stvaranjem i uzrokovanjem. Isaa je On, također, stvorio i uzrokovao kao i ostala Njegova stvorenja. U ovom govoru je odgovor jevrejima, Allahovim neprijateljima i neprijateljima Njegovih vjerovjesnika i poslanika. Oni su, uistinu, sa kršćanima otišli u dvije suprotne krajnosti. Oni su mu pripisali da je dijete bluda, Allah ih prokleo. Allah Uzvišeni razotkrio je njihovu laž u Svojoj Knjizi i obesnažio njihovo mišljenje, kao što je obesnažio i negirao mišljenje kršćanskih ekstremista u ajetima koji su prethodno spomenuti i njima sličnim.

Kršćani su pretjerivali u pogledu Isaa, sina Merjemina, a.s., najtežim ekstremizmom, kufrom i zabludom. Jevreji su se prema njemu ponijeli krajnje tiranski. I jedni i drugi su daleko zalutali. Uzvišeni je Allah skrenuo pažnju na mnogim mjestima u Svojoj Knjizi i On, Uzvišeni, objasnio je istinu i pravdu i uzdigao čast i ugled Mesiha, a.s. On ga je učinio od peterice *ulul-'azma* spomenutih u surama El-Ahzab i Eš-Sura. On je naredio Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., da se strpi kao što su se oni strpili, rekavši: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعِزْمِ مِنَ الرِّسَالِ﴾

"Zato se strpi, kao što su se strpili odlučni (*ulul-'azm*) poslanici." (XLVI:35) Oni su sasvim sigurno najbolji poslanici, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., najbolji je među njima, neka je na njega Allahov *salavat* i *selam*, kao i na sve vjerovjesnike i poslanike i na one koji ih dobročinstvom budu slijedili do Sudnjeg dana.

Njegove riječi: "...i da je Džennet istina," tj. Allah ga je pripremio vjernicima za Kijametski dan i svega šta je u njemu: od dvoraca, plodova, voća, stalnog uživanja i viđenja Allahovog plemenitog lica, kako je Uzvišeni rekao: ﴿عَطَاءٌ غَيْرٌ مَجْذُودٌ﴾

"...dar neprekidan." (XI:108.) I rekao je:

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

"Pa ne zna duša šta je za njih skriveno od radosti, plaća za ono šta su radili." (XXXII:17.)

"I Vatra istina" Uzvišeni Allah pripremio ju je onome ko Ga zaniječe i pridruži Mu druga u Njegovu *uluhijjetu* i *rububijjetu* i odstupi od istine u pogledu Njegovih imena i svojstava. Onaj ko ne vjeruje u Džennet i Vatru on je zanijekao Kur'an i poslanike. Uzvišeni je Allah, uistinu, objasnio Džennet i šta je sve u njemu pripremio od stalnog uživanja i spomenuo da je to kuća bogobojažnih. I spomenuo je Vatru i šta je u njoj od kazne i da ju je pripremio za one koji Ga zaniječu i pridruže Mu druga (učine Mu *širk*).

Rekao je poslanik: "Allah će ga uvesti u Džennet djelima koja ima" jesu odgovor u pogodbenom načinu (kondicionalu), tj. ko posvjedoči da nema boga osim Allaha..., Allah će ga uvesti u Džennet. Znači, zbog njegove iskrenosti, istinoljubivosti, imana u Njegovog Poslanika i onog što je po njemu poslano, i zbog toga što se razlikovao od kršćana i jevreja u vezi s pretjerivanjem i grubošću u pogledu Isaa, i što je bio uvjeren da je on, uistinu, Allahov rob i Njegov poslanik i vjerovao u Džennet i Vatru.

Njih dvojica prenose u hadisu od 'Utbana: "Uistinu, Allah je zabranio (haramio) vatri da prži onoga ko kaže "nema boga osim Allaha" želeći time Allahovo lice."¹

Ko bude u takvom stanju Allah će ga uvesti u Džennet, makar i imao manjkavosti i grijeha. Ovo veliko dobro djelo prevagnjuje sva loša, pa dobro razmisli o ovom govoru, jer je on, uistinu, velik, a Allah najbolje zna.

Njegove riječi: "Njih dvojica", tj. Buhari i Muslim. Ovo je dug hadis. Autor ga je sažeo i spomenuo od njega ono što odgovara naslovu, a to su njegove riječi: "Ko kaže: 'Nema boga osim Allaha', želeći time Allahovo lice..." Ovo je bit i suština njegovog značenja na koje upućuje ova izreka iskrenosti i negiranja pridruživanja. Istinoljubivost su i iskrenost nerazdvojni, ne postoji jedno bez drugog. Uistinu, onaj ko nije iskren on je mušrik, a ko nije istinoljubiv on je licemjer (munafik). Iskren je onaj koji je izgovori iskreno iskazujući obožavanje Onome Koji to jedino zaslužuje, a to je Uzvišeni Allah. Ovaj tevhid jeste osnova islama za koji je (Allahov) prijatelj (Ibrahim, a.s.) rekao:

﴿ربنا واجعلنا مسلمين لك ومن ذريتنا أمة مسلمة لك﴾

"Gospodaru naš! I učini nas dvojicu predanim Tebi i od potomstva našeg ummet predan Tebi." (II:128.) Belkisa je rekla:

﴿رب إني ظلمت نفسي وأسلمت مع سليمان لله رب العالمين﴾

"Gospodaru moj! Uistinu, ja sam učinila *zulum* duši svojoj i predajem se sa Sulejmanom Allahu, Gospodaru svjetova." (XXVII:44.) (Allahov) prisni prijatelj (Ibrahim, a.s.) rekao je:

﴿إني وجهت وجهي للذي فطر السماوات والأرض حنيفا وما أنا من المشركين﴾

"Uistinu! Ja okrećem lice svoje Onom Koji je stvorio nebesa i Zemlju, pravovjieran, a nisam ja od mušrika." (VI:79.) "Pravovjerni" jeste onaj koji je napustio *širk* potpuno i radikalno, odrekao ga se, i napustio njegove pristalice i suprotstavio im se, i učinio iskrenim svoja tajnovita i vidljiva djela Allahu Jedinome, kako je rekao Uzvišeni:

¹ Buhari, br. 425, Es-Salat, Babul-mesadžidi fil-bujut, i br. 1186, 5401, 6423, 6938. Muslim, br. 33, 263, El-Mesadžid, Babur-ruhsati fit-tahallufi 'anil-džema'a. Ahmed u *Musnedu*, 4/44, 5/449.

﴿ومن يسلم وجهه إلى الله وهو محسن فقد استمسك بالعروة الوثقى﴾

"A ko preda lice svoje Allahu i on bude dobročinitelj, pa doista se uhvatio za hvatište čvrsto." (XXXI:22.) Predavanje je lica iskrenost ibadeta koji je protivan pridruživanju (*širku*) i licemjerstvu (*nifaku*). Ovo je značenje tog ajeta i njemu sličnih, po mišljenju svih. To je taj kome će koristiti riječi (*la ilahe illallah*). Zbog toga je Uzvišeni rekao:

﴿فقد استمسك بالعروة الوثقى﴾

"Pa doista se uhvatio za hvatište čvrsto." Ovo je suprotno stanju onoga ko to kaže, a on moli i dovi nekom drugom mimo Allaha, od njega pomoć traži; od umrlog ili odsutnog, koji niti koristi niti šteti, kao što vidiš i većinu ljudi. Dakle, ovi iako šehadet izgovaraju, oni su već upali u ono što je s tim nespojivo. Prema tome, to ne koristi onome ko ga izgovori, osim sa znanjem njegovog značenja, kako negacije tako i pritvrđivanja. Nepoznavalac njegovog značenja i ako ga izgovori, ne koristi mu zbog nepoznavanja njegovog značenja u arapskom jeziku, na koje se misli, tj. na negiranje *širka*. Također, (nema koristi) kada spozna njegovo značenje bez uvjerenja u njega, jer kada nestane uvjerenja, pojavi se sumnja.

Ono čime je ograničeno u (ovom) hadisu jesu njegove, s.a.v.s., riječi: "...ne sumnjajući." Prema tome, to ne koristi, osim ko to kaže na osnovu znanja i uvjerenja na osnovu njegovih riječi: "...istinoljubivo iz svoga srca", tj. iskreno iz svoga srca. Isto tako, ko to izgovori neiskreno, to mu, uistinu, neće pomoći, jer (ono šta je na) srcu razlikuje se od (onoga šta je na) jeziku, kao što je stanje licemjera (*munafika*), koji svojim jezicima govore ono što nije u njihovim srcima. Isto je stanje i mušrika. Ono se ne prima od mušrika, jer *širk* negira iskrenost (*ihlas*), i na što je ova izreka ukazala antitezom. Ona je, uistinu, ukazala antitezom na negiranje pridruživanja, odricanje od njega i na iskrenost Allahu Jedinome, Koji nema sudruga.

Onaj ko nije takav njemu neće koristiti "nema boga osim Allaha", kakvo je stanje mnogih obožavalaca kipova. Oni kažu "nema boga osim Allaha", a niječu ono na što to upućuje: iskrenost. Oni se neprijateljski odnose prema njegovim sljedbenicima, a potpomažu *širk* i njegove pripadnike.

'Nema boga osim Allaha.' "Rekao je: 'Gospodaru, svi tvoji robovi to kažu.' Gospodar reče: 'O Musa, kada bi sedam nebesa i svi koji su na njima, osim Mene i sedam zemalja bili na jednom tasu, a 'nema boga osim Allaha' na (drugom) tasu, 'nema boga osim Allaha' prevagnulo bi.'" Prenosi Ibn-Hibban i Hakim, koji je za njega rekao da je sahih.¹

Ibrahim, a.s., rekao je svome ocu i svome narodu:

﴿إني براء مما تعبدون * إلا الذي فطرني فإنه سيهديني * وجعلها كلمة باقية في عقبه﴾

"...Uistinu, ja sam čist od onog šta obožavate, izuzev Onog Koji me je stvorio, On će me uputiti. I učinio je to riječju trajnom u potomstvu svom..." (XLIII:26-28.) A ta (riječ) jeste "nema boga osim Allaha" i Ibrahim, a.s., izrazio ju je u značenju koje joj je određeno i na koje upućuje, a to je odricanje od širka i iskrenost u ibadetu Allahu Jedinome, Koji nema sudruga, kako je to već potvrđeno. Isto tako, ko je izgovori, a ne prihvati njeno značenje iskrenosti, njegov je govor o ovoj izreci laž od njega. Štaviše, on je okrenuo njeno značenje potvrdivši šta je ona negirala od širka, i negiravši šta je ona potvrdila od iskrenosti (ihlasa).

Ovo što smo spomenuli jeste stanje većine u ovom ummetu, nakon trećeg stoljeća. Razlog je tome nepoznavanje njenog značenja i slijeđenje strasti, pa ga to okreće od slijeđenja istine i onoga čime je Allah poslao svoje poslanike od *tevhida*, koji je propisao Svojim robovima i sa čime je njima zadovoljan. I njegove riječi: ﴿لا اله الا الله﴾

"Nema boga osim Allaha." "Nema" (*la*) je niječna (čestica) za vrstu, koja to generalno niječe, osim što je izuzeto. Njen je predikat ispušten, a njegovo zamišljeno značenje je "nema boga osim Allaha". Uzvišeni je rekao: ﴿ذلك بان الله هو الحق وان ما يدعون من دونه هو الباطل وان الله هو العلي الكبير﴾

¹ Zabilježio ga je Nesai u "Amelul-jevmi vel-lejle", br. 834, 1131. Rekao je Hafiz (Ibn Hadžer) u El-Fethu (11/208): Zabilježio ga je Nesai sa sahih senedom. *Sahihom* ga je označio i Ibn-Hibban, br. 2324, i Begavi u Šerhus-sunne, 5/54, 55, od Deradža b. Es-Semha, od Ebul-Hajsame, od Ebu-Se'ida el-Hudrija. Rivajet Deradža od Ebul-Hajsame jeste slab. No i pored toga Hakim ga je okarakterisao kao sahih (1/528), a s njim se složio i Zehebi. Hejsemi je u El-Medžme'u (10/82) rekao: "Zabilježio ga je Ebu Ja'la. Njegovi su prenosioci okarakterisani kao povjerljivi. Kod njih postoji određena slabost."

"To zato što je Allah - On Istina, a ono što mole mimo Njega, to je neistina, i što je Allah - On Uzvišeni, Veliki." (XXII:62.) Božanstvenost Njega Uzvišenog jeste istina, a sve druge božanstvenosti, mimo Njegove, jesu neistina, kao što je (rečeno) u ovom ajetu i njemu sličnim. Ovo je velika izreka. Ona je hvatište čvrsto, riječ *takvaluka* i riječ iskrenosti. Ona je ta s kojom su uspostavljena nebesa i Zemlja, i radi njenog upotpunjavanja propisan *sunnet* i *farz* i zbog nje su isukane sablje džihada. Kroz nju se pokazala razlika između pokornih i nepokornih ljudi. Ko je izgovori i po njoj radi, istinski, iskreno, prihvaćanjem, ljubavlju i predanjem Allah će ga uvesti u Džennet, sa onim djelima koja radi. U *sahih* hadisu stoji: "Najbolja dova na dan Arefata, i najbolje što sam rekao ja i vjerovjesnici prije mene jeste: 'Nema boga osim Allaha Jedinog. Njemu nema sudruga. Njemu pripada sva vlast. Njemu pripada sva hvala. On je svemoćan.'"¹ U hadisu 'Abdullaha b. 'Amra direktno od (Poslanika, s.a.v.s.) stoji: "Pozvat će se čovjek iz mog ummeta naočigled svih stvorenja na Kijametskom danu i predočiti mu se devedeset devet svezaka (sidžilla). Svaki je svezak koliko oko može pregledati. Potom će mu se reći: "Da li poričeš nešto od ovoga?" "Ne, Gospodaru", odgovorit će. Reći će se: "Imaš li opravdanje ili neko dobro djelo?" Čovjek će osjećati strahopoštovanje pa će reći: "Ne." Reći će se: "Da, uistinu, ti imaš kod Nas dobro djelo i, uistinu, tebi se neće nepravda učiniti." Tada će mu se pokazati karta na kojoj je napisano: "Svjedočim da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik." Tada će (čovjek) reći: "Gospodaru, šta (vrijedi) ova karta u odnosu na sve ove sveske?" Reći će se: "Tebi se, uistinu, neće nepravda učiniti." Tada će se svesci staviti na (jedan) tas, a karta na (drugi) tas. Svesci će olagahnuti, a karta će otežati i prevagnuti." Zabilježio ga je Tirmizi i rekao da je hasen.²

¹ Zabilježio ga je Malik u *Muvettau*, 1/214-215, El-Kur'an, Babu ma džae fid-du'ai. To je hadis od Talhe b. Ubejdullaha b. Kurejza i on je *mursel* ispravnog (*sahih*) *seneda*. (Zabilježio ga je i) Tirmizi, br. 3579, Ed-Da'vat, Babu fi du'ai jevmi 'arefe. To je hadis od 'Amra b. Šu'ajba, od njegova oca, od njegova djeda... U njegovom *senedu*, kod Tirmizije, nalazi se Muhammed b. Ebi-Humejd Ibrahim Ensari Zerki Ebu-Ibrahim Medeni. Njegov je priimenak bio Hammad. On je slab kako je rekao Hafiz (Ibn-Hadžer) u Takribu. Prema tome, ovaj hadis stoji sa svim svojim navodima (koji svjedoče jedni drugima) kako je rekao Albani u *El-Ehadisu es-sahiha*, br. 1503.

² Tirmizi, br. 2641, El-Iman, Babu ma džae fimen jemutu ve huve ješhedu en la ilahe illallah. Ahmed u Musnedu, 2/213. Ibn-Madždže, br. 4300, Ez-Zuhd, Babu ma jurdža min rahmetillahi 'azze ve dželle jevmel-kijameti. Njegov je *sened* ispravan (*sahih*). Sahihom ga je okarakterisao i Ibn-Hibban, br. 2524 u Mevaridu, i Hakim 1/6, 529. Vidi: El-Ehadisu es-sahiha, br.135.

Njegove riječi: "Kada bi sedam nebesa i svi koji su na njima mimo Mene", tj. svi koji su na nebesima i Zemlji "mimo Mene". Izuzeo je Sebe iz onih koji su na nebesima, jer je On Uzvišeni, Najuzvišeniji, neka je uzvišen i svet, kako je rekao Uzvišeni: ﴿وهو العلي العظيم﴾

"...a On je Uzvišeni, Veličanstveni." (XLII:4.) (To je) uzvišenost sile, uzvišenost moći i uzvišenost bića. Sve su troje Njegovo svojstvo i upućuju na Njegovu savršenost, kako je rekao Uzvišeni:

﴿الرحمن على العرش استوى﴾

"...Svemilosni, koji se nad Aršom uzvisio." (XX:5.)

﴿ثم استوى على العرش الرحمن﴾

"...zatim se uzvisio na Arš, Milostivi." (XXV:59.) (Tako je rekao) na sedam mjesta u Svojoj knjizi. Isto je rekao Uzvišeni:

﴿إليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح يرفعه﴾

"Njemu se uzdiže riječ lijepa; a dobro djelo uzvisuje je." (XXXV:10.) Uzvišeni je rekao: ﴿يخافون ربهم من فوقهم﴾

"Boje se Gospodara svog nad sobom." (XVI:50.) I rekao je Uzvišeni:

﴿تخرج الملائكة والروح إليه في يوم كان مقداره خمسين ألف سنة﴾

"Penju se meleki i Duh Njemu u danu koji traje pedeset hiljada godina." (LXX:4.) I rekao je Uzvišeni: ﴿إني متوفيك ورافعك﴾

"Ja sam Taj Koji će te uzeti i uzdići te Sebi." (III:55.) I njima sličnih ajeta (ima još). Prema tome, ko negira uzvišenost Allaha Uzvišenog nad Njegovim stvorenjima on se razišao sa eksplicitnim (značenjem) Kur'ana i sunneta, zanijekao i odstupio od istine u pogledu Njegovih imena i svojstava. Ova izreka znači negiranje i odbacivanje božanstvenosti od svega, osim onog što je izuzeto u njoj, a to je Allah Uzvišeni. U njoj je eksplicitno značenje da ima sedam zemalja kao i nebesa. Međutim, ova izreka neće prevagnuti osim kod onoga ko ispuni uvjete kojima je ona uvjetovana u Kur'anu i sunnetu. Slavljeni je spomenuo u suri Et-Tevba i drugim (surama) mnoge koji je izgovaraju, ali im njeno izgovaranje nije koristilo, kao što je stanje ehlu-kitabija i licemjera u svoj svojoj brojnosti i raznovrsnosti u njihovom licemjerstvu. Ona njima nije koristila jer su oni izostavili te uvjete.

(Među njima) ima onih koji je izgovaraju, ne znajući njeno smjerano značenje i na što sve ona ukazuje, od negiranja pridruživanja i odricanje od njega, zatim istinoljubivosti, iskrenosti i drugih (značenja), kao što je ne prihvatanje od onoga ko njoj bude pozvan (da je prihvati) znanjem i djelom, pa izostavi počinovanje djelom koje ona iziskuje i zahtijeva, kao što je stanje većine koji je izgovaraju u prošlosti i sadašnjosti. Međutim, njih ima više u zadnjim (generacijama) ovog ummeta. (Među njima) ima i onih koje oholost, strasti i drugi uzroci, koji su mnogobrojni, i koji su se uvukli u njihovo srce, sprečavaju da je vole i da po njoj rade. Neki od tih uzroka spomenuti u su govoru Uzvišenog:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
أَلِي قَوْلِهِ ﴿فَتَرْبَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾

"Reci: 'Ako su očevi vaši i sinovi vaši, i braća vaša i žene vaše, i rod vaš...', do Njegovih riječi: "...onda sačekajte dok Allah ne donese naredbu Svoju", a Allah ne upućuje narod grješnika." (IX:24.)

Što se tiče pripadnika čistog i iskrenog imana oni su ti koji su ispunili ovu izreku i ostvarili njene uvjete kojima je uvjetovana, znanjem, čvrstim uvjerenjem, iskrenošću, ljubavlju, prihvatanjem i povodjenjem, na osnovu nje određuju neprijatelje i prijatelje, na osnovu nje vole i mrze. Uzvišeni ih je spomenuo na mnogim mjestima u suri Et-Tevbe i drugim (surama), i posebno ih pohvalio, i oprost (obećao) i pripremio im Svoj Džennet i spasio ih od vatre, kako kaže Uzvišeni:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

"A vjernici i vjernice prijatelji su jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju i namaz obavljaju i zekat daju, i Allahu i Poslaniku Njegovu se pokoravaju. To su oni kojima će se Allah sigurno smilovati. – Allah je doista silan i mudar." (IX:71) On je također kazao:

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَدَّمُونَ يُغْفَرُ لَهُمْ أَسْوَءُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

"Allah je zadovoljan prvim muslimanima: muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime; za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti...

Tirmizi je prenio i okarakterisao ga kao hasen od Enesa: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: 'Uzvišeni Allah rekao je: 'O čovječe, ti, uistinu, kad bi Mi učinio grešaka kolika je Zemlja, a zatim Mi došao ne pridružujući Mi ništa, Ja bih ti onoliko kolika je ona dao oprosta.'"¹

nejednakost stvorenja "u" pogledu "lijepote" "ljubavi" prema "vredilocu" Gospodaru, izražavanju jednoće samo Njemu, radu s pokornošću Njemu, bježanju od nepokornosti Njemu, davanju prednosti željom i radom onome što On Uzvišeni voli i ostavljanju onoga što On ne voli, iz straha i nade i onaj ko uzima u obzir stanje ljudi, ono što oni govore, rade, imaju namjeru, želju i daleke razlike među njima, jasna mu je greška zavedenih, kako je i spomenuto u sahih hadisu od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: "Mudar je onaj koji svoju dušu kori i radi za ono što dolazi poslije smrti, a nemoćan je onaj koji slijedi strasti svoje duše i od Allaha traži ispunjenje želja."²

Njegove su riječi: "Tirmizi je prenio i okarakterisao ga kao hasen od Enesa: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: 'Uzvišeni Allah je rekao: 'O čovječe, ti, uistinu, kad bi Mi učinio grešaka kolika je Zemlja, a zatim Mi došao ne pridružujući Mi ništa, Ja bih ti onoliko kolika je ona dao oprosta.'"

U ovome hadisu nalazi se objašnjenje značenja "*la ilahe illallah*" koje je teže od svih stvorenja i svih grijeha, a to je ostavljanje pridruživanja (*širka*), kako malog tako i velikog. To iziskuje potpunost tevhide.

¹ Tirmizi, br. 3534, Ed-Da'vat, Babu gufraniz-zunubi mehma azumet. Hadis je od Enesa i (Tirmizi) ga je okarakterisao kao hasen. Zabilježio ga je i Darimi, br. 2791 i Ahmed u Musnedu, 5/172, od Ebu Zerra i Taberani od Ibn-Abbasa. Ovaj je hadis hasen, kako je rekao Albani u El-Ehadisu es-sahiha, br.127.

² Tirmizi, br. 2461, u opisu Kijameta, poglavlje br. 26. Rekao je za njega da je hasen. Ahmed u Musnedu, 4/124, Ibn-Madždže, br. 4260, Ez-Zuhd, Babu zikril-mevti vel-isti'dadu lehu. Hadis prenosi Šedžad b. Evs, da je Allah sa njim zadovoljan. Hakim ga je okarakterisao kao sahih, 1/57. U njegovom senedu je Ebu-Bekr b. Ebu-Merjem Gassani, a on je slab prenosilac. Zehebi je rekao: "Ne, tako mi Allaha, Ebu-Bekr je slab (*vahin*).". Prema tome, hadis je slab kako je to rekao Albani u *Da'iful-džami'*, br. 4310.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

- 1- širina i obilje Allahove dobrote;*
- 2- obilje nagrade za tevhid (vjerovanje u Allahovu, dž.š, jednoću) kod Allaha;*
- 3- uz prethodno, i pokrivanje (brisanje) grijeha;*
- 4- tumačenje 82. ajeta u suri El-En'am;*
- 5- razmatranje pet (stvari) spomenutih u Ubadeovom hadisu;*
- 6- ti kada sastaviš između ovog i Utbanovog hadisa i šta je poslije njega bit će ti jasno značenje 'la ilahe illallah' i bit će ti jasna greška obmanutih i zaslijepljenih;*
- 7- skretanje pažnje na uvjet koji je u hadisu Utbana;*
- 8- činjenica da vjerovjesnici trebaju skrenuti pažnju na vrijednost 'la ilahe illallah';*
- 9- skretanje pažnje da ona može prevagnuti sva stvorenja, mada će kod mnogih koji je izgovaraju vaga biti lagahna;*
- 10- tekstualni (dokaz) da i zemalja ima sedam kao i nebesa;*
- 11- da one imaju svoje stanovnike;*
- 12- pritvrđivanje svojstava za razliku od ešarija;*
- 13- ti kada, uistinu, upoznaš hadis od Enesa, spoznat ćeš da njegove riječi u hadisu od Utbana: 'Uistinu, Allah je zabranio (haramio) vatri ko kaže: 'Nema boga osim Allaha', tražeći time Allahovo lice'', znače da ostavljanje širka (pridruživanja) nije njeno puko izgovaranje jezikom;*
- 14- razmatranje dodirne tačke između činjenice da su Isa i Muhammed Allahova dva roba i Njegova dva poslanika;*

Prema tome, neće se niko sačuvati širka osim onaj ko je ostvario svoj tevhid i izvršio ono što zahtijeva riječ iskrenosti (*kelimetul-ihlas*) u vidu znanja, uvjerenja, istinoljubivosti, iskrenosti, ljubavi, prihvatanja, povođenja i ostalog što iziskuje ta uzvišena riječ kako je Uzvišeni rekao:

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ * إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾

"Na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu čista srca dođe spašen biti." (XXVI: 88-89.)

15- spoznaja da je Isaova posebnost činjenica toga da je on Allahova riječ;

16- spoznaja činjenice da je on duh od Njega;

17- spoznaja vrijednosti imana (vjerovanja) u Džennet i Vatra;

18- spoznaja značenja "s djelima koja ima";

19- spoznaja da vaga ima dva tase;

20- spoznaja spominjanja vedžha (lica).

3- O TOME DA ĆE ONAJ KO OSTVARI TEVHID UĆI U DŽENNET BEZ POLAGANJA RAČUNA

و قول الله تعالى: ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَاتِلًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُن مِّنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

i riječima Uzvišenog: "Ibrahim je, uistinu, bio kao ummet, pokoran Allahu, čiste vjere, i nije druge pridruživao Allahu."
(En-Nahl, 120.)

O tome da će onaj ko ostvari tevhid ući u Džennet bez polaganja računa.

To znači, nema kazne, a njegovo ostvarivanje je njegovo pročišćenje i oslobađanje od svih natruha *širka*, novotarija i ustrajnosti u grijesima. Onaj ko bude takav on je ostvario svoj tevhid. Ostvarivanje je tevhide nešto izuzetno vrijedno za ummet. To ne postoji nego kod posjednika čistog imana, koje je Allah izdvojio i odabrao među Svojim stvorenjima, kako je Uzvišeni rekao o Jusufu, a.s.:

﴿كَذَلِكَ لَنَصْرَفُ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِّنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾

"Tako bi, da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je on uistinu od Naših odabranih robova." (XII:24.) U drugom *kiraetu* stoji "iskrenih". Njih je u prvim generacijama bilo puno, a u zadnjim oni su nepoznati i njihov broj se smanjio, a oni su ti koji kod Allaha imaju najveću vrijednost. Uzvišeni je rekao o Svome prisnom prijatelju (Ibrahimu), a.s.:

﴿قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ * إِنِّي وَجْهٌ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

"Reče: 'Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge ravnim smatrate! Ja okrećem lice svoje, kao vjernik čiste vjere, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju!" (VI:78-79) Tj. posvetio sam svoju vjeru i posebno odredio svoj *ibadet* Onome Koji je uspostavio nebesa i Zemlju, tj. Koji ih je stvorio i inovirao na način koji nema presedana. "Hanifen" (kao vjernik čiste vjere), tj. u stanju kada sam "hanif", tj. udaljen od *širka* (pridruživanja) i usmjeren ka *tevhidu* (vjerovanju u Allahovu, dž.š., jednoću). Zbog toga je rekao: ﴿وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

﴿ومن أحسن ديناً ممن أسلم وجهه لله وهو محسن واتبع ملة إبراهيم حنيفاً
واتخذ الله إبراهيم خليلاً﴾

"Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno preda Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru čistu i pravu? - A Ibrahima je Allah uzeo za Prisnog prijatelja." (IV:125.) Rekao je Uzvišeni:

﴿ومن يسلم وجهه إلى الله وهو محسن فقد استمسك بالعروة الوثقى﴾

"Onaj ko se sasvim preda Allahu, a uz to čini dobra djela, uhvatio se za najčvršću vezu." (XXXI:22.) Imad b. Kesir, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Uzvišeni govori u ajetu obznanjujući o onima koji su se predali Allahu, tj. iskreno upućuje svoja djela samo Njemu, povodi se za Njegovim naredbama i slijedi Šerijat. Zbog toga je rekao: ﴿وهو محسن﴾"

"*Ve huve muhsinun*", tj. u svojim djelima i slijeđenju onoga šta je On naredio i ostavljanju onoga što je On zabranio. Tako je ovaj uzvišeni ajet ukazao da se savršenost iskrenog predanja istinski ostvaruje samo ukoliko se ostavi pridruživanje (*širk*) i ukoliko se odrekne njega i onoga ko ga čini, kako je već spomenuto u prethodnom poglavlju.

Uzvišeni je Allah rekao:

﴿إن إبراهيم كان أمة قانتاً لله حنيفاً ولم يكن من المشركين﴾

"Ibrahim je bio *ummet*, pokoran Allahu, čiste vjere, nije druge smatrao Allahu ravnim." (XVI:120.) Rekao je Imad b. Kesir, da mu se Allah smiluje: "Uzvišeni Allah hvali Svoga roba, Svoga poslanika, Svoga prisnog prijatelja Ibrahima, imama onih koji slijede čistu vjeru, zbog toga što se on odrekao mušrika kao i židova, kršćana i obožavalaca vatre. "*Ummet*" znači imam (vođa) kojeg treba slijediti, a "*kanit*" (pokoran) jeste onaj koji je skrušen i pokoran. "*Hanif*" je onaj koji svjesno bježi i udaljava se od *širka* (pridruživanja) i ide ka tevhidu (Obožavanju samo Allaha, dž.š.) Zbog toga je rekao:

﴿ولم يكن من المشركين﴾

"Nije druge smatrao Allahu ravnim." Mudžhid je rekao: "Ibrahim je bio *ummet*, tj. jedini *mu'min* (vjernik), a svi ostali ljudi u to vrijeme bili su nevjernici (kafiri).

(Rekao sam): "Oba stava su istina. Prisni prijatelj (Ibrahim), a.s., bio je to stvarno. Allah najbolje zna, a Mudžahidove riječi odnose se na stanje u kome se Prisni prijatelj, a.s., nalazio u početku svoje misije, vjerovjesništva i poslanstva, pa ga je Uzvišeni Allah pohvalio zbog njegovog odricanja od *mušrika*, kako je rekao Uzvišeni:

﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صَدِيقًا نَبِيًّا * إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا﴾

"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. Kada je rekao ocu svome: 'O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?'" (XIX:41-42.) I Njegove riječi: ﴿وَأَن مِّنْ شَيْعَةٍ لِّإِبْرَاهِيمَ * إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾

"Iste vjere kao i on bio je Ibrahim, kad je Gospodaru svome iskrena srca došao." (XXXVII:83-84.) Ovako je, a Allah najbolje zna, bilo u početku njegove, a.s., misije, jer u to vrijeme na licu Zemlje nije bilo muslimana osim njega i u tom smislu je izrečen i ovaj hadis.¹

Njegove riječi:

﴿وَلَمْ يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

"...nije druge smatrao Allahu ravnim" (ukazuju) da je on napustio mušrike srcem, jezikom, temeljnim principima, i osporio im *širk* Allahu u *ibadetu* (obožavanju) koji su oni činili. Polupao im je kipove i strpio se u onome što ga je pogodilo zbog (njegovog vjerovanja u Allaha). Ovo je ostvarivanje *tevhida* i ovo je temelj vjere i njena glava, kao što kaže Uzvišeni: ﴿إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلَمَ قَالَ أَسْلَمْتُ لربِّ الْعَالَمِينَ﴾

"Kad mu je Gospodar njegov rekao: 'Budi poslušan!', on je odgovorio: 'Ja sam poslušan Gospodaru svjetova.'" (II:131.) Ti ćeš vidjeti da većina onih koji govore "*la ilahe illallah*" i tvrde da su muslimani čine *širk* Allahu u svom *ibadetu* (obožavanju) zazivajući onoga ko ne može naštetiti, niti korist donijeti; umrle, odsutne, tagute, džine i druge. Oni njih vole, izražavaju im lojalnost, njih se boje i od njih se nadaju.

¹ Buhari, br. 2217, Kitabul-buju', Babu širaul-memluki minel-harbijji ve hibetuhu ve 'itkuhu, te u drugim poglavljima. Muslim, br. 2371, El-Fadail, Babu min fadaili Ibrahim el-halil, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ebu-Davud, br. 2212, Tirmizi, br. 3165, od Ebu-Hurejrea, r.a.

و قال: ﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ﴾ * وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ *
وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يَشْرُكُونَ ﴿

Uzvišeni je rekao: "Oni koji iz bojazni prema Gospodaru svome strahuju, i oni koji u dokaze Gospodara svoga vjeruju, i oni koji druge Gospodaru svome ravnim ne smatraju." (El-Mu'minun, 57-59.)

Oni se suprotstavljaju onima koji pozivaju da se jedino Allah obožava i da se napusti obožavanje nekog drugog i smatraju da je to novotarija i zabluda. Oni se neprijateljski odnose prema onom ko tako postupa, ko to voli i ko je zanijekao pridruživanje (širk) i zamrzio ga. Neki pak *tevhid* ne smatraju naukom niti na njega obraćaju pažnju, zbog toga što ga ne poznaju i što ga ne vole, a Allah je Taj Koji pomoć daje.

Njegove su riječi: "I riječi Uzvišenog Allaha:

﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يَشْرُكُونَ﴾

'Oni koji iz bojazni prema Gospodaru svome strahuju...', do Njegovih riječi: '...i oni koji druge Gospodaru svome ravnim ne smatraju.' (XXIII:57-59.)

Imad b. Kesir, neka mu se Allah smiluje, kaže (da to znači): tj. od njihovog dobročinstva i njihovog dobrog djela jeste da oni osjećaju strah prema Allahu. Oni su u strahu, prestrašeni, bojeći se da im ne postavi kakvu zamku, kako kaže Hasan Basri: "Vjernik je onaj koji je objedinio dobročinstvo (*ihsan*) i strah, a licemjer je onaj ko je objedinio između prijestupa i bezbrižnosti.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ﴾

"I oni koji u dokaze Gospodara svoga vjeruju ", tj. vjeruju u Allahove kosmološke i šerijatske dokaze jer je Allah Uzvišeni o Merjemi rekao:

﴿وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكَتَبَ وَكَانَتْ مِنَ الْقَاتِنِينَ﴾

"I ona je u riječi Gospodara svoga i knjige Njegove vjerovala i od onih koji provode vrijeme u molitvi bila." (LXVI:12.) Tj. bila je uvjerena da ono što se desilo jeste Allahova odredba i određenje i ono što je Allah propisao. Ukoliko se radi o naredbi, to je ono što Allah voli i sa čim je zadovoljan, a ako je zabrana, to je ono što Allah mrzi i što odbacuje. Ukoliko se radi o vijesti, ona je istinita kao što je rekao Uzvišeni:

Od Husajna b. Abdurrahmana (prenosi se) da je rekao: "Bio sam kod Seida b. Džubejra i on je rekao: 'Ko je od vas vidio zvijezdu koja je sinoć pala?' 'Ja', odgovorio sam, a zatim sam nastavio: 'Ja nisam bio na namazu, bila me (zmija) ujela.' Šta si uradio", upitao je. 'Proučio sam rukju', odgovorio sam. 'Šta te je na to navelo', upitao je. 'Hadis koji nam je pripovijedao Ša'bi', odgovorio sam. 'Šta vam je pripovijedao', upitao je. Pripovijedao nam je od Burejdea b. Husajba da je on rekao: 'Nema rukje osim za urok ili groznicu.' 'Dobro je uradio ...

﴿والذين هم بربهم لا يشركون﴾

"...i oni koji druge Gospodaru svome ravnim ne smatraju", tj. ne obožavaju pored Njega nekog ili nešto drugo, nego mu jednoću izražavaju i znaju da nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji je utočište svakom, Koji ne uzima Sebi ni druge ni djeteta i kome, uistinu, nema niko sličan."

Rekao sam: "Prema tome, napuštanje pridruživanja (širka) sadrži u sebi potpunost tevhida i njegovu spoznaju u pravom smislu, i ljubav prema njemu, njegovo prihvaćanje i pozivanje njemu, kako je rekao Uzvišeni:

﴿قل إنما أمرت أن أعبد الله ولا أشرك به إليه أدعو وإليه مآب﴾

"Reci: 'Meni je naređeno da samo Allaha obožavam i da Njemu nikoga ravnim ne smatram; Njemu ja pozivam i Njemu se vraćam.'" (XIII:36.) Ovaj ajet sadrži potpunost tevhida, njegovo ostvarenje, a Allah je Taj Koji uspjeh daje.

Njegove su riječi: "Od Husajna b. Abdurrahmana." On je Harisijj, od tabi-tabi'ina. (Prenosi) od Ša'bija. "Rekao je: "Bio sam kod Seida b. Džubejra." On je Valibijj, njihov štićenik, učen u islamskom pravu. (Prenosi) od Ibn-Abbasa i mnogih. Lalekai kaže: "Povjerljiv (*sikatun*), imam (u *hadisu*), pouzdan (*hudždže*). Ubio ga je Hadždžadž b. Jusuf i Allah ga nije dugo ostavio poslije njega.

Njegove su riječi: "I on je rekao: 'Ko je od vas vidio zvijezdu koja je sinoć pala?'" , znači zvijezdu koja ja pala kao meteorit. Kaže se "*el-bariha*" za prošlu noć kada Sunce prođe zenit, međutim prije nego što Sunce prođe zenit, kaže se "*el-lejle*".

Njegove su riječi: "Ja", odgovorio sam", tj. ja sam je vidio.

... onaj ko se drži onoga što je čuo, rekao je, međutim, pričao nam je Ibn-Abbas prenoseći od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: ...

"...a zatim sam nastavio: 'Ja nisam bio na namazu'" Ovo je rekao bojeći se širka, da ne bi prisutni pomislili da je on ustao noću radi obožavanja (te zvijezde), pa da tako za sebe ustvrdi nešto što nije uradio. Koliko li su se *tabi'ini* i oni prije njih bojali širka, tajnovitog i jasnog, i bojali se da ne budu hvaljeni za ono što nisu uradili!? Ima li išta sam. Šta vam je pripovijedao, upitao je. Pripovijedao nam je od Burejdea b. Husajba da je on rekao: 'Nema rukje osim za urok ili groznicu.'"

Ovaj hadis prenosi se kao *merfu* (pripisuje se Poslaniku, s.a.v.s.). Šabiju je ime Amir b. Šerahil Humejri Ša'bi. On je imam. Prenosi od Omera, Alije, Ibn-Mesuda, a nije od njega direktno slušao, od Ebu-Hurejrea, Aiše, Džerira, Ibn-Abbasa i mnogih drugih. Ša'bi je rekao: "Nikada nisam nešto pribilj - Husajb b. Abdullah b. Harisi Eslemi. Primio je islam prije Bitke na Bedru i bio je namjesnik u Jemenu u vrijeme Vjerovjesnika, s.a.v.s. On je poznati ashab.

Njegove su riječi: "Nema rukje osim za urok ili groznicu." Ovo, a Allah najbolje zna, jeste bilo u prvo vrijeme, a potom je *rukja* dopuštena ukoliko je ispravna, a Allah najbolje zna.

Njegove su riječi: "Dobro je uradio onaj ko se drži onoga što je čuo." U ovome je vid lijepog ophođenja sa naukom i njenim nosiocima i da onaj ko nešto uradi biva pitan o tome na što se oslonio u svom poslu; da li se za nekim poveo ili ne. Onaj ko ne bude posjedovao dokaz šerijatski on nema isprike za ono što je uradio. Zbog toga je Ibn-Abdul-Berr naveo konsenzus da onaj koji slijedi (*mukallid*) nije učenjak, pa prisjeti se ovoga.

Njegove su riječi: "...međutim, pričao nam je Ibn-Abbas." On je Abdullah b. Abbas b. Abdul-Muttalib b. Hašim, amidžić Vjerovjesnikov, s.a.v.s., učenjak ovog ummeta i tumač Kur'ana. Vjerovjesnik, s.a.v.s., dovio je za njega i rekao:

... *nešto pogledaj ka horizontu. Pogledao sam i video veliko crnilo. 'Pogledaj na drugi horizont', rečeno mi je. I tamo je bilo veliko crnilo. Rečeno mi je: 'Ono je tvoj ummet, a sa njima je sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez polaganja računa i bez kazne.'* Zatim je ustao i ušao u svoju kuću. *Svijet je o tome počeo pričati. Neki su rekli: 'Možda su to oni koji su se družili sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.'* Drugi su rekli: *'Možda su to oni koji su se rodili u islamu i Allahu nisu ništa pridruživali.'* Spomenuli su i koješta drugo. *Potom im je izišao Allahov Poslanik, s.a.v.s., i rekao: 'O čemu raspravljate?' ...*

Izraelćani su, prije razilaženja, bili mnogobrojni i među njima je bilo vjerovjesnika, ali poslije toga desilo se ono što se desilo sa židovima. Ovaj hadis ukazuje da su sljedbenici Musa'a, a.s., mnogobrojni. Uzvišeni je rekao: ﴿وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾

"...i iznad svih naroda ih uzdigli" (XLV:16.), tj. u njihovo vrijeme, zbog toga što je u njihovo vrijeme i prije njih bilo toliko onih koji su Allaha nijekali, da ih je nemoguće pobrojati, kao što je Džalutova i Buhtunosorova skupina i njima slične. Prema tome, Allah je uzdigao Izraelćane imanom (vjerom), pa su postali najbolji u svome vremenu. Među njima se desilo ono što je Allah spomenuo u suri El-Bekara i drugima, da su bili neposlušni svojim vjerovjesnicima i da su se razišli u svojoj vjeri. Uzvišeni Allah spomenuo je to kao dokaz protiv židova koji su zanijekali Muhammeda, s.a.v.s., pa razmisli o onome šta je Allah spomenuo o njihovom stanju nakon razilaženja.

Njegove su riječi: "Pogledao sam i vidio veliko crnilo (veliku masu)." U drugom predanju stoji: "...zatvorilo je horizont." "Rečeno mi je: 'Ono je tvoj ummet, a sa njima je sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez polaganja računa i bez kazne.'" U ovome se govori o vrijednosti ovog ummeta, i da je on najmnogobrojniji narod, u pogledu slijeđenja njihovog Vjerovjesnika, s.a.v.s. Njihov broj uvećao se u vrijeme ashaba, u vrijeme pravednih halifa i poslije njih. Napunili su sela, gradove i nenaseljena područja. Među njima razvila se nauka i bili su u posjedu spoznaje korisnih nauka. Ovaj je ummet bio na *sunnetu* tri prva istaknuta stoljeća. U zadnje vrijeme njihov broj se smanjio.

Naš šejh, da mu se Allah smiluje, o pitanjima koja on (ovaj hadis) tretira rekao je:

... *sa nekim vjerovjesnikom ne bi bio niko. Tada sam vidio crninu (veliku masu). Pomislio sam da je to moj ummet. Rečeno mi je: 'Ovo je Musa i njegov narod, ...*

"Sa nekim vjerovjesnikom bili bi čovjek ili dva", tj. njegovi sljedbenici, "a sa ponekim vjerovjesnikom ne bi bio niko." Tj. bio je poslan narodu i niko ga od njih nije slijedio, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِعَابِ الْأَوَّلِينَ * وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ﴾

"I prije tebe smo poslanike narodima prijašnjim slali i nijedan im poslanik nije došao, a da mu se nisu narugali." (XV:10-11.) U ovom (ajetu) jeste dokaz da oni koji jesu spašeni od naroda, jesu manjina, a većina je podlegla svojim ljudskim svojstvima, pa su bili neposlušni poslanicima i zbog toga su upropašteni, kako kaže Uzvišeni:

﴿وَأَنْ تَطْعَ أَكْثَرُ فِي الْأَرْضِ يَضْلُوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾

"Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji; oni bi te od Allahova puta odveli." (VI:116.) I rekao je:

﴿وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ﴾

"A Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grješnici biti." (VII:102.) I rekao je:

﴿قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ﴾

"Reci: 'Putujte po Zemlji pa pogledajte kako su oni prije završili; većinom su oni mnogobošci bili.'" (XXX:42.) Sličnih ovim ima puno ajeta u Kur'anu. Spašeni, iako su u izuzetno malom broju, ipak su oni "*es-sevad el-e'azam*", jer, uistinu, oni su najvredniji kod Allaha pa makar ih bilo i malo. Neka musliman bude oprezan da ne bude zaveden mnoštvom. Mnogi su već njime zavedeni, pa čak i neki koji tvrde da su učeni vjeruju u svojoj vjeri ono što vjeruju neznalice, zalutali, i nisu se okretali na ono što govori Allah i Njegov Poslanik.

Njegove su riječi: "Tada sam vidio crninu (veliku masu). Pomislio sam da je to moj ummet. Rečeno mi je: 'Ovo je Musa i njegov narod.'" U ovome se vidi vrijednost sljedbenika Musaa, Izrelćanina, onih koji su vjerovali u poslanike i knjige koje je Allah objavio: Tevrat, Zebur, Indžil i Furkan i druge.

... nego pogledaj ka horizontu.' Pogledao sam i vidio veliko crnilo. 'Pogledaj na drugi horizont', rečeno mi je. I tamo je bilo veliko crnilo. Rečeno mi je: 'Ono je tvoj ummet, a sa njima je sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez polaganja računa i bez kazne.' Zatim je ustao i ušao u svoju kuću. Svijet je o tome počeo pričati. Neki su rekli: 'Možda su to oni koji su se družili sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.' Drugi su rekli: 'Možda su to oni koji su se rodili u islamu i Allahu nisu ništa pridruživali.' Spomenuli su i koješta drugo. Potom im je izišao Allahov Poslanik, s.a.v.s., i rekao: 'O čemu raspravljate?' ...

Izraelćani su, prije razilaženja, bili mnogobrojni i među njima je bilo vjerovjesnika, ali poslije toga desilo se ono što se desilo sa židovima. Ovaj hadis ukazuje da su sljedbenici Musa'a, a.s., mnogobrojni. Uzvišeni je rekao: ﴿وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾

"...i iznad svih naroda ih uzdigli" (XLV:16.), tj. u njihovo vrijeme, zbog toga što je u njihovo vrijeme i prije njih bilo toliko onih koji su Allaha nijekali, da ih je nemoguće pobrojati, kao što je Džalutova i Buhtunosorova skupina i njima slične. Prema tome, Allah je uzdigao Izraelćane imanom (vjerom), pa su postali najbolji u svome vremenu. Među njima se desilo ono što je Allah spomenuo u suri El-Bekara i drugima, da su bili neposlušni svojim vjerovjesnicima i da su se razišli u svojoj vjeri. Uzvišeni Allah spomenuo je to kao dokaz protiv židova koji su zanijekali Muhammeda, s.a.v.s., pa razmisli o onome šta je Allah spomenuo o njihovom stanju nakon razilaženja.

Njegove su riječi: "Pogledao sam i vidio veliko crnilo (veliku masu)." U drugom predanju stoji: "...zatvorilo je horizont." "Rečeno mi je: 'Ono je tvoj ummet, a sa njima je sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez polaganja računa i bez kazne.'" U ovome se govori o vrijednosti ovog ummeta, i da je on najmnogobrojniji narod, u pogledu slijeđenja njihovog Vjerovjesnika, s.a.v.s. Njihov broj uvećao se u vrijeme ashaba, u vrijeme pravednih halifa i poslije njih. Napunili su sela, gradove i nenaseljena područja. Među njima razvila se nauka i bili su u posjedu spoznaje korisnih nauka. Ovaj je ummet bio na *sunnetu* tri prva istaknuta stoljeća. U zadnje vrijeme njihov broj se smanjio.

Naš šejh, da mu se Allah smiluje, o pitanjima koja on (ovaj hadis) tretira rekao je:

... Oni su ga obavijestili, a zatim je on rekao: "To su oni koji nisu tražili odučavanje, niti se kauterizirali, niti vjerovali u loše predznake. Oni su se na svoga Gospodara oslanjali"

kvantitetom. Kvantitetom po količini i broju, a kvalitetom po njihovoj vrijednosti u svojstvima kao što je i u ovom hadisu kazao riječima: "...a sa njima je sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez polaganja računa i bez kazne."

Njegove su riječi: "Zatim je ustao i ušao u svoju kuću. Svijet je o tome počeo pričati", tj. prisutni koji su čuli ovaj hadis. Iz njega se također razumije vrijednost ashaba, neka je Allah njima zadovoljan, u njihovom učenju nauke i nastojanju da razumiju ono o čemu im je govorio njihov Vjerovjesnik, s.a.v.s., u želji da to primijene. Iz njega se također (razumije) da je dopušten idžtihad u onome zašto nema dokaza, jer ono što su oni rekli, rekli su na osnovu svoga idžtihada, i Alejhisselam im to nije osporio. Međutim, mudžtehid kada nema dokaza, njemu nije dopušteno neprikosnoveno tvrditi kako je u pravu, nego treba reći: "Možda je status toga takav i takav, kao što su ashabi govorili, neka je Allah njima zadovoljan, u ovom hadisu."

Njegove su riječi: "Potom im je izišao Allahov Poslanik, s.a.v.s., i rekao: 'O čemu raspravljate?' Oni su ga obavijestili, a potom je on rekao: 'To su oni koji sebi nisu tražili odučavanje, niti se kauterizirali, niti vjerovali u loše predznake. Oni su se na svoga Gospodara oslanjali.'" Tj. ne traže *rukju* od bilo koga, niti se kauteriziraju kada neko od njih ima nešto što se liječi kauteriziranjem, niti u loše predznake vjeruju. Vjerovanje u loše predznake (tijere) jeste *širk*. Prema tome, oni su u startu ostavili *širk* i nisu svoje potrebe iznosili bilo kome i tražili da im uči *rukju* i ostavili su kauteriziranje, pa makar se njime htjelo liječenje. Ono što ih je navelo na to bila je snaga njihovog oslanjanja na Allaha i njihovim prepuštanjem svih svojih stvari Njemu, i da se njihova srca ne vezuju za bilo koga, osim Njega, u okviru onoga što im je propisao i odredio. Prema tome, oni ne žele nikog osim svoga Gospodara i ne boje se nikog osim Njega i vjeruju da je ono šta im se desilo bilo Njegovom odredbom i izborom njima. Zbog toga oni se ne obraćaju bilo kome osim Njemu u otklanjanju njihovih nevolja. Uzvišeni je rekao o Jakubu, a.s.:

﴿إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾

"Ja tugu svoju i jad svoj pred Allaha iznosim." (XII:86.)

... Tada je Ukaše b. Mihsan ustao i rekao: 'Zamoli Allaha da ja budem od njih.' 'Ti si od njih', rekao je. Potom je ustao drugi čovjek i rekao: 'Zamoli Allaha da me učini jednim od njih.' 'Pretekao te je u tome Ukaše', odgovorio mu je."¹

Njegove su riječi: "Tada je Ukaše b. Mihsan ustao." On je poznati ashab. Prisustvovao je u Bitki na Bedru i svim ostalim vojnama zajedno sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., On je iz Benu-Eseda b. Huzejme. Ubio ga je Tulejha b. Huvejlid kao šehida. Bio je krenuo sa Halidom b. Velidom da se bori sa odmetnicima od vjere, pa se borio protiv Benu-Eseda zato što su se odmetnuli od islama. Među njima je bio Tulejha koji je zazivao vjerovjesništvo i oni su mu povjerovali. Allah je počastio Ukašea time što je postao šehid njegovim (*Tulejhinim*) sebebom, dok je još (*Tulejha*) bio kafir. Zatim ga je (*Tulejhu*) Allah dž.š. uputio u islam. Borio se protiv Perzijanaca zajedno sa Sodom b. Ebu-Vekkasom. Sa Perzijancima dogodili su mu se poznati događaji spomenuti u knjigama o vojnim pohodima. Bio je od onih koji su pali kao šehidi u borbi s njima u poznatoj bitki Hajre.

Njegove su riječi: "...i rekao: 'Zamoli Allaha da ja budem od njih'", ukazuju da zauzimanje živog za onog ko od njega zatraži dovu, ustvari, biva njegovom dovom. Nakon smrti to je nemoguće zbog stvari koje nisu nepoznate svakom ko ima razuma. Prema tome, onaj ko traži od umrlog ili odsutnog on je tražio nešto što oni ne mogu. Svako ko od nekog traži ono što ne može učinio ga je suparnikom Allahu, kao što su mušrici radili. Uzvišeni je rekao: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنۡدَادًا وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ﴾

"Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim." (II:22.), da je On, uistinu, vaš Gospodar, vaš Stvoritelj i onih prije vas, On vas je obasuo blagodatima svojim, vidljivim i nevidljivim, ne ostavljajte Ga idući nekome drugome, nego ibadet, u svim njegovim oblicima, činite samo Njemu, u svemu što tražite, bilo malo ili puno.

Njegove su riječi: "Ti si od njih", pošto je Alejhisselam poznavao njegov iman, vrijednost, džihad, kako je došlo u hadisu: "Nadati se da je Allah pogledao prisutne na Bedru i rekao:

¹ Buhari, br. 3410, El-Enbija, Babu vefati Musa, br. 5705, Et-Tibb, Babu men ikteva ev keva, br. 5752, Babu men lem jerki, br. 6472. Er-Rikak, Babu: ve men jetevekkel alellahi fe huve hasbuh", ﴿وَمِنْ تَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ br. 6541, Babu jedhulul-džennete seb'uune elfen bigajri hisab. Muslim, br. 220, El-Iman, Babud-delili 'ala duhuli tavaifu minel-muslimine el-džennete bigajri hisabin ve la azab. Tirmizi, br. 2448, Sifetul-kijame, Babu rekam 17. Ahmed u Musnedu, 1/271. Darimi br. 2810, Er-Rikak. Babu jedhulul-džennete seb'uune elfen min ummeti bigajri hisab. Vidi šta je hafiz Ibn Hadžer rekao u Fethul-Bari, 11/406-409.

3- poglednja se na njega (sjećaju) plaču.

1- spoznaja stupnjeva ljudi u pogledu tevhida;

2- šta znači njegovo ostvarivanje;

3- pohvaljivanje Ibrahima od Uzvišenog zato što nije bio od mušrika;

4- njegovo pohvaljivanje dobrih ljudi (evlija), jer su se sačuvali širka;

5- da je ostavljanje rukje i kauteriziranja nešto čime se ostvaruje tevhid;

6- činjenica da sva ta svojstva objedinjuje tevekkul (oslanjanje na Allaha, dž.š.);

7-- dubina znanja kod ashaba zbog njihove spoznaje da oni to nisu ničim zaslužili nego radom;

8- njihova žudnja i nastojanje da čine dobro;

9- vrijednost ovog ummeta kvalitativno i kvantitativno;

10- vrijednosti sljedbenika Musaovih;

11- smotra naroda pred njim, s.a.v.s;

12- da svaki narod pojedinačno dođe sa svojim vjerovjesnikom;

13- malobrojnost onih koji su se odazvali vjerovjesnicima;

14- da će onaj kome se niko nije odazavao doći sam;

15- plod ovog znanja, a to je da se ne zanosi mnoštvom, i da se ne bude apatično prema manjini;

*'Radite šta hoćete, Ja sam vam već oprostio.'*¹

Njegove su riječi: "Potom je ustao drugi čovjek i rekao: 'Zamoli Allaha da me učini od njih.' 'Pretekao te je u tome Ukaše.'" Vidljivo je značenje da je Alejhisselam htio to zaustaviti kako ljudi ne bi jedni za drugim to tražili, pa da takvo nešto zatraži onaj ko ne zaslužuje. S njegove, Alejhisselamove strane, to je aludiranje, a to nije nepoznato.

¹ Buhari, br. 3007, El-Džihad, Babul-džasus, kao i u drugim poglavljima. Muslim, br. 2494, Fadailus-sahabe, Babu min fadli ehli bedrin, radijallahu anhum. Tirmizi, br. 3202, Ahmed, 1/80, od Alije, r.a.

- 16- blaksitu, ali se ući ruku u staccija uloka da ona ni nea
groznice;
- 17- dubina znanja kod prvih generacija, jer je on rekao:
"Dobro je uradio onaj ko se drži onoga što je čuo,
međutim..." Na osnovu toga zna se da prvi hadis nije u
kontradikciji sa drugim;
- 18- prve su generacije bile daleko od toga da hvale čovjeka
zbog nečeg što on ne posjeduje;
- 19- njegove riječi: "Ti si od njih" jedan su od znakova
vjerovjesništva;
- 20- vrijednosti Ukašea;
- 21- upotreba aluzije;
- 22- dobrota Poslanikovog, s.a.v.s., morala.
-

4- O STRAHU OD ŠIRKA

و قول الله عز وجل: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

Uzvišeni je Allah rekao: "Allah, uistinu, neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijeha od toga kome On hoće." (En-Nisa, 48, 116.)

Riječi su Uzvišenog Allaha:

oprostit će manje grijeha od toga, kome On hoće." (IV:48, 116.)

Nevevi, neka mu se Allah smiluje, rekao je: "Što se ulaska mušrika u vatru tiče, to ima uopćeno značenje. Oni će u nju ući i u njoj vječno ostati i nema razlike između sljedbenika Knjige, kršćana i židova, i obožavalaca kipova i ostalih kafira. Kod sljedbenika Istine nema razlike između kafira iz inata ili nekog drugog, niti između onog ko se razišao sa vjerom islama i onog ko joj izjavljuje svoju pripadnost, a zatim sudi po svome kufru, svome nijekanju i ostalom. Što se tiče ulaska u Džennet onih koji su umrli, a nisu bili mušrici, to je sigurno. Međutim, ukoliko nije radio veliki grijeh i nije u njemu bio ustrajan i u tom stanju umro, on će biti pod (Allahovom, dž.š.) voljom. Ukoliko mu oprost, ući će u Džennet odmah, a ako ne, bit će kažnjen Vatrom, zatim će iz nje biti izveden i uveden u Džennet."

(Rekao sam): "Ovo je stav ehli-sunneta vel-džema'ata i u tom pogledu nema razilaženja među njima. Ovaj je ajet nešto najviše što iziskuje strah od širka, jer je Uzvišeni Allah prekinuo oprost mušriku i odredio mu vječnost u Vatri. On je to izrekao bez bilo kakvog ograničenja, a zatim rekao:

﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

"...a oprostit će manje grijeha od toga, kome On hoće." On je specificirao i ograničio ono što nije *širk*. Ovakav grijeh, koji ima ovakav status, za onog ko ga počini nema nade da se sa ovim grijehom spasi, ukoliko se ne pokaje prije smrti.

Prisni prijatelj (Ibrahim), a.s., rekao je: "I sačuvaj mene i sinove moje od toga da se klanjamo kumirima." (Ibrahim, 35.)

Njegove su riječi: "Prisni prijatelj (Ibrahim), a.s., rekao je:

﴿واجبني وبني أن نعبد الأصنام﴾

"I sačuvaj mene i sinove moje da se klanjamo kumirima." Tj. Ibrahim, a.s., Prisni prijatelj Milostivog (*Halilur-rahman*). Prisno prijateljstvo (*hulle*) jeste specifičnije od ljubavi (*mehabbe*) i zbog toga je za to odabrao dva prisna prijatelja: *Ibrahima* i *Muhammeda*, s.a.v.s.:

﴿واجبني وبني أن نعبد الأصنام﴾

"I sačuvaj mene i sinove moje da se klanjamo kumirima." Ovo također zastrašuje iskrenog roba, jer se Prisni prijatelj, imam pravovjernih, kojeg je Allah učinio da bude kao jedan ummet, iskušao riječima koje je on ispunio, (o čemu je) rekao: ﴿وإبراهيم الذي وفى﴾

"I Ibrahimovim: koji je (obaveze) potpuno izvršavao." (LIII:37.), kome je naređeno da zakolje svoje dijete i on se odazvao naredbi svoga Gospodara, koji je polupao kipove i oštro se suprotstavio sljedbenicima *širka*, pored svega toga boji se da ne ode u *širk*, a koji se ogleda u obožavanju kipova, zbog toga što on zna da ga od toga ne odvraća niko osim Allah sa Svojom uputom i Svojom pomoći, ne njegovom moći i snagom. Kako je dobro ono što je izrekao Ibrahim Tejmi: "A ko može biti siguran da će biti sačuvan iskušenja, ako Ibrahim nije bio (sačuvan)?" Ovo je nešto od čega se ne može biti sigurno da se (čovjeku) neće dogoditi. U ovo su upali mudraci ovoga ummeta nakon odabranih stoljeća. Pravljeni su kipovi i obožavani. Prema tome, onoga čega se sebi i svome potomstvu bojao Prisni prijatelj, a.s., desilo se većini ummeta nakon odabranih stoljeća, tako da su izgrađene džamije i svetišta na mezarima i njima je upućeno obožavanje u svim svojim vrstama. To je uzeto kao vjera, a to su kumiri i kipovi, kao što su bili kipovi Nuhova naroda, Lat, Uzza, Menat, kipovi Arapa i drugih. Kako je slično to u šta su upale zadnje generacije ovog ummeta sa stanjem onih koji su živjeli u vrijeme *džahilijeta*, arapskih mušrika i ostalih. Međutim, desilo se nešto što je veće od *širka* u vezi s pitanjem *rububijeta*, što bi uzelo dosta (prostora) da se nabroji. On (Ibrahim), a.s., spomenuo je razlog koji je obavezao njega i njegovo potomstvo da se boje, riječima:

﴿رب إنهن أضللن كثيرا من الناس﴾

"Gospodaru moj oni (kipovi) mnoge su ljude na stranputicu naveli." (XIV:36.) Mnogi su narodi otišli u zabludu obožavajući kipove u vrijeme Ibrahima, a.s., prije njega i poslije. Ko proučava Kur'an spoznat će stanje stvorenja i u kakav su sve širk veliki upala, za koji je Allah poslao svoje vjerovjesnike i poslanike da ga zabrane, i prijetnju za njegovo činjenje i nagradu za njegovo ostavljanje. Uropašten je onaj ko je upropašten zbog okretanja od Kur'ana i nepoznavanja šta je Allah naredio i šta je zabranio. Molimo Allaha da nas učvrsti u islamu i ispravnosti u tome sve dok ne susretnemo Allaha sa tevhidom. On je zaštitnik toga i u tome moćan, a nema snage ni moći osim sa Allahom, Uzvišenim, Velikim. Uzvišeni je rekao:

﴿إن تعذبهم فإنهم عبادك وإن تغفر لهم فإنك أنت العزيز الحكيم﴾

"Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si." (V:118) On je njihov slučaj vratio Allahu, kao što je uradio i Alejhisselam. Uzvišeni je Allah objasnio u onom što je objavio Svome vjerovjesniku Muhammedu, a.s., svoju presudu mušricima da im ga (širk) neće oprostiti, pa prema tome nema kontradikcije, budući da je Svoj stav o njima objasnio u ovoj Uzvišenoj knjizi:

﴿لا يأتیه الباطل من بین یدیه ولا من خلفه تنزیل من حکیم حمید﴾

"Ne prilazi joj neistina ispred nje, niti iza nje; Objava je od Mudrog, Hvaljenog." (XLI:42.)

Njegove su riječi: "U hadisu stoji: 'Najviše čega se bojim za vas jeste mali širk.'" Upitan je o njemu, pa je rekao: "To je pretvaranje."

Ovaj su hadis zabilježili imam Ahmed, Taberani i Bejheki od Mahmuda b. Lebida. Ako se Alejhisselam boji za svoje ashabe,

¹ Prenosi ga Ahmed u *Musnedu*, 5/428, 429 od Mahmuda b. Lebida, r.a., Begavi u *Šerhus-Sunne*, Taberani u *El-Kebiru*, Ovaj je hadis *sahih*. Vidi: *El-Ehadisu es-sahiha*, br. 951.

koji su obožavanjem izražavali Allahovu Jednoću i žudjeli Njemu i onome što im je on od pokornosti Njemu naredio, pa su Hidžru učinili i borili se protiv onih koji su Ga zaniijekali, koji su spoznali ono čemu ih je pozvao njihov Vjerovjesnik, i ono što je Allah objavio u Svojoj Knjizi od iskrenosti i odricanju od širka, pa kako da se ne boji za one koji se sa njima ne mogu porediti u znanju, niti radu, u onome što je veće od toga. Alejhisselam je već obavijestio o svojim sljedbenicima, da će se među njima desiti najveći širk, svojim riječima u hadisu od Sevbana a koji slijedi: "Neće nastupiti Kijametski dan sve dok se neka plemena iz moga ummeta ne pridruže mušricima i sve dok brojne skupine iz moga ummeta ne budu obožavale kipove."¹ Već se desilo ono o čemu je Alejhisselam obavijestio i to se proširilo u većine krajeva, da su to čak uzeli kao vjeru i pored postojanja jasnih ajeta i ispravnih (sahih) hadisa koji to zabranjuju i od njega zastrašuju, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿إِنَّهُ مِنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ﴾

"Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti." (V:72.) I rekao je:

﴿فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ * حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ﴾

"...pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti, budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim!" (XXII:30.) Ovo je istinsko ostvarivanje tevhida, kako je već spomenuto u prethodnom poglavlju. Potom je Uzvišeni rekao upozoravajući svoje robove na širk:

﴿وَمَنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾

"A onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile ili kao onaj kojeg je vjetar u daleki predio odnio." (XXII:31.) Onaj koga ovi ajeti, kada o njima razmisli, nisu zastrašili i odvratili ga od širka u obožavanju, za njega ne postoji bilo kakvo sredstvo.

¹ Vidi na str. 191.

Od Ibn-Mesuda r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko umre, a moli pored Allaha sudruga, ući će u Vatru." Zabilježio ga je Buharija.¹

Muslim prenosi od Džahira r.a. da je Allahov Poslanik,

Od Ibn-Mesuda, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko umre, a moli pored Allaha sudruga ući će u Vatru." Zabilježio ga je Buharija. U ovom hadisu je također upozorenje na širk i zastrašivanje od njega. "Nidd" (suparnik) znači isti, sličan. Prema tome, ko moli umrlog ili odsutnog i okrene se nekom od njih svojim licem i srcem, voleći ga i bojeći se njega, bilo da je nešto od njega tražio ili nije, to je širk koji Allah ne oprašta. Zbog toga je Allah zabranio da se imaju posrednici (zauzimači) i ukorio onog ko to uradi najžešćim ukorom, jer to negira iskrenost koja se ogleda u okretanju licem prema Allahu kod svega čega se čovjek boji, želi, ili se njime približava i vjera ispoljava. Jasno je da kada se okrene posredniku (zauzimaču) i od njega traži, on se u istom momentu okrenuo licem i srcem od Uzvišenog Allaha, a to je u suprotnosti sa iskrenošću. Objašnjenje svega toga doći će u poglavlju o zauzimanju (*šefaatu*), s dozvolom Allaha Uzvišenog.

Njegove su riječi: "Ko susretne Allaha ne pridružujući mu ništa" Ovo je iskrenost (*ihlas*) kako je već objašnjeno. Njegove riječi: "...a ko Ga susretne pridružujući mu nešto ući će u Vatru." Ovo je pridruživanje (*širk*). Prema tome, ko sa širkom susretne Allaha (tj. umre kao mušrik) ući će u Vatru bilo (tog *širka*) malo ili puno. Što se tiče velikog *širka*, pored njega nikakva djela ne vrijede i on iziskuje vječnost u Vatri, kao što je već objašnjeno (kada se govorilo) o značenju ajeta. Što se tiče malog (*širka*) kao što je malo pretvaranje, i kad čovjek kaže: "Što je htio Allah i ti", ili kad kaže: "Nemam nikog osim Allaha i tebe", i tome slično, ovo ne izvodi iz vjere, a dobra i loša djela idu na vagu.

¹ Buhari, br. 1238, El-Dženaiz, Babu men kane ahiru kelamihi la ilahe illallah, i br. 4497, Tefsiru suretil-Bekare, Babu kavlihi teala:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾ ve minen-nasi men-jettehizu min dunillahi endaden juhibbunehum ke-hubbillah", i br. 6683, El-Ejman ven-nuzur, Babu iza kale: vallahi la etekellemul-jevme fe salla ev karee ev sebbeh ev kebbere ev hamide ev hellele fe huve ala nijjetihi. Ahmed u *Musnedu*, 1/462.464.

² Muslim br. 93, El-Iman, Babu men mate la jušriku billahi šejen dehalet-džennete, ve men mate mušriken dehalen-nare. Ahmed u *Musnedu*, 3/345.

U poglavlju se treniraju (sljedeća) pitanja:

- 1- strah od širka;*
- 2- da se pretvaranje smatra širkom;*
- 3- da je ono (pretvaranje) mali širk;*
- 4- da je to nešto čega se najviše treba plašiti za dobre ljude;*
- 5- blizina Dženneta i Vatre;*
- 6- spominjanje onoga što njima približava u jednom hadisu;*
- 7- da će onaj ko Ga susretne ne pridružujući mu ništa ući u Džennet, a ko Ga susretne pridružujući mu nešto ući će u Vatru, pa makar bio jedan od najvećih pobožnjaka;*
- 8- veliko pitanje: molba Prsnog prijatelja (Ibrahima), a.s., upućena Njemu za zaštitu njega i njegova potomstva od obožavanja kipova;*
- 9- uzimanje u obzir stanja većine, jer je On rekao:*

﴿رب إنهم أضلن كثيرا من الناس﴾

"Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu odveli." (XIV:36.);

10- u njemu je tumačenje "la ilahe illallah", kako ga je naveo Buhari;

11- vrijednosti onoga ko se sačuva širka.

Neka je ulema rekla: "Ograničio se na negiranje širka, jer to zahtijeva tevhid po nužnosti (značenja), a njegovo zahtijevanje potvrđivanjem poslanstva jeste s obaveznošću, jer ko zaniječe Allahove poslanike zanijekao je Allaha, a ko zaniječe Allaha on je mušrik. Misli se na onog ko umre kao vjernik u sve ono u što je dužnost vjerovati, bilo u općenitom ili detaljnom smislu."

5- POGLAVLJE O POZIVU U VJEROVANJE DA NEMA BOGA OSIM ALLAHA

وقول الله تعالى: ﴿ قل هذه سبيلي أدعو إلى الله على بصرية أنا
ومن اتبعني وسبحان الله وما أنا من المشركين ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "Reci: 'Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim.'"
(Jusuf, 108.)

Ebu-Džafer b. Džerir rekao je: "Uzvišeni govori Svoju opomenu Svome vjerovjesniku Muhammedu, s.a.v.s.: ﴿ قل ﴾ 'Reci', tj., ti Muhammede: ﴿ هذه ﴾ 'Ovo je', tj. poziv i ideja kojoj pozivam, i put na kojem se nalazim, pozivajući Allahovoj jednoći i iskrenom izražavanju obožavanja (*ibadeta*) Njemu, a ne bogovima i kipovima, da se Njemu bude pokorno i da se napusti neposlušnost Njemu." ﴿ سبيلي ﴾ "Put moj", tj. moj pravac i moj poziv. ﴿ أدعو إلى الله ﴾ "Ja pozivam k Allahu", tj. Jedinome, Koji nema sudruga. ﴿ على بصرية ﴾ "Imajući jasne dokaze", tj. jasne dokaze o tome i sigurno moje znanje o Njemu. ﴿ أنا و ﴾ "Ja, i", tj. pozivam Njemu imajući dokaze i ﴿ ومن اتبعني ﴾ "svaki onaj koji me slijedi", tj. ko mi je povjerovao i ko u mene vjeruje. ﴿ وسبحان الله ﴾ "I neka je hvaljen Allah". Neka je uzvišen Njegov spomen, tj. i reci odbacujući od Allaha svako nesavršenstvo, i veličajući Njega, i (odbacujući) da neko bude sudrug u Njegovoj vlasti ili da se neko drugi obožava u Njegovu carstvu. ﴿ وما أنا من المشركين ﴾ "Ja Njemu nikoga ne smatram ravnim", tj. "Ja se odričem od onih koji Mu *širk* čine, ja nisam od njih, niti su oni od nas." Ovaj ajet ukazuje da su njegovi sljedbenici ti koji imaju dokaze i koji pozivaju Uzvišenom Allahu. Onaj ko nije od njih on nije od njegovih sljedbenika stvarno i podudarno, pa makar bio jedan od njegovih sljedbenika pripisivanjem i tvrdnjom. To je rekao učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Allah smiluje. Uzvišeni je rekao:

﴿ قل إنما أمرت أن أعبد الله ولا أشرك به إليه أدعو وإليه مآب ﴾

"Reci: 'Meni je naređeno da samo Allaha obožavam i da Njemu nikoga ravnim ne smatram; Njemu ja pozivam i Njemu se vraćam.'" (XIII:36.) Vjerovjesnik, s.a.v.s., i njegovi ashabi ustrajali su u onome što im je Allah naredio; pozivanju i iskazivanju Njegove Jednoće u obožavanju i zabranjivanju da Mu se *širk* čini i zbog toga su džihad vodili.

Od Ibn-Abbasa, r.a., (prenosi se) da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je slao Muaza u Jemen, rekao mu: "Ti ćeš, uistinu, doći narodu od ehli-kitabija, pa neka prvo čemu ćeš ih pozvati bude svjedočenje da nema boga osim Allaha - u drugom predanju stoji: "...da iskažu Allahovu Jednoću - pa ukoliko ti se u tome pokore ...

Ajeta koji to naređuju ima puno.

Njegove su riječi: "Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada je slao Muaza u Jemen, rekao mu: "Ti ćeš, uistinu, doći narodu od ehli-kitabija, pa neka prvo čemu ćeš ih pozvati bude svjedočenje da nema boga osim Allaha..." Ehli-kitabije spomenute u ovom hadisu jesu oni koji su bili u Jemenu: židovi i kršćani. Pri tom njegove riječi (bile su): "...pa neka prvo čemu ćeš ih pozvati bude svjedočenje da nema boga osim Allaha." Oni su to izgovarali, međutim, oni nisu znali njegovo značenje na koje je ono ukazivalo: iskreno upućivanje obožavanja samo Allahu Jedinom i napuštanje obožavanja svakog mimo Njega. Prema tome, njihovo izgovaranje "nema boga osim Allaha" nije im koristilo, jer nisu znali značenje ove izreke, kao što je slučaj većine posljednjih generacija ovog ummeta. Oni su je izgovarali i pored onoga što su radili od *širka* u vidu obožavanja umrlih, odsutnih, taguta, svetišta. Tako su činili ono što je negira. Svojim vjerovanjem, riječju i djelom utvrđivali su *širk* koji je ona negirala, a negirali su *ihlas* koji je ona afirmirala. Mislili su da je njeno značenje moć inoviranja, slijedeći tako mutekellimine (skolastičare, polemičare), ešarije i druge. Ovo je tevhidur-rububijje koji su potvrdili mušrici, međutim, to ih nije uvelo u islam, kako je rekao Uzvišeni:

﴿قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿فَأَنبِئْهُمْ بِحَقِّهِمْ﴾

"Reci: 'Čija je Zemlja i sve što je na njoj, znate li?...'", do Njegovih riječi: "Pa zašto, onda, dopuštate da budete zavedeni?" (XXIII:84-89.) I Njegove riječi:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ﴾
إِلَى قَوْلِهِ: ﴿وَمَنْ يَدْبِرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾

"Upitaj: 'Ko vas hrani s neba i iz zemlje, čije su djelo sluh i vid...', do Njegovih riječi: "... i ko upravlja svim?', Allah!", reći će oni, a ti reci: 'Pa zašto Ga se onda ne bojite?'" (X:31.) Ovom sličnih ajeta u Kur'anu ima puno.

Ovaj su tevhid potvrdili mušrici mnogih naroda, njega su potvrdili i pripadnici *džahilijeta* u čije vrijeme je Muhammed, s.a.v.s., postao poslanik, pa ih to nije uvelo u islam, jer su oni zanijekali ono na što upućuje ova izreka, *tevhidul-uluhijje*, a to je iskreno ispovijedanje obožavanja (*ibadeta*) i odbacivanje širka i odricanje od njega, kako je Uzvišeni rekao:

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا آرِبًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾

"Reci: 'O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da nikog osim Allaha ne obožavamo, da nikoga Niemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne

"Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da obožavate samo Njega. Jedino je to vjera, ali većina ljudi ne zna." (XII:40.) I rekao je:

﴿فَاقْمْ وُجُوهَكُمْ لِلدِّينِ الْقِيمِ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَ لَهُ مِنَ اللَّهِ﴾

"Zato ti upravi lice svoje prema pravoj vjeri, prije nego što Allahovom voljom nastupi Dan koji niko neće moći odbiti." (XXX:43) I rekao je Uzvišeni:

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكَ بِهِ تَوَمَّنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ﴾

"To vam je zato što niste vjerovali kad se pozivalo Allahu Jedinom, a vjerovali ste ako bi Mu se neko drugi smatrao jednakim! Odluka pripada jedino Allahu, Uzvišenom i Velikom." (XL:12.) I rekao je Uzvišeni: ﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ * إِلَّا اللَّهُ الدِّينِ الْخَالِصِ﴾

"Zato samo Allaha obožavaj, odan Njegovoj vjeri! Zar (nije dug) Allahu ispovijedati čistu vjeru!" (XXXIX:2,3.) Sličnih ovim ajetima u vezi s objašnjavanjem tevhida, kojem su pozivali poslanici i knjige objavljene, u Kur'anu ima mnogo. Neke od njih ćemo spomenuti, inšallah, u ovom komentaru.

Njegove su riječi: "Pa neka prvo" (*fe-li-jekun evvele*) jesu u akuzativu kao predikat (*haber*) od "*jekun*" stavljen naprijed, a "svjedočenje" (*šehadetu*) je njen subjekat (*ism*), stavljen nazad, a moguće je i obratno. U ovom je (hadisu) dokaz da je *tevhidul-ibade* prva dužnost, jer je on osnova vjere i temelj dini-islama.

Stavovi skolastika (polemičara), i onih koji njih slijede, da je prva dužnost spoznati Allaha proučavanjem i dokazivanjem, jesu prirodna, urođena stvar koju je Allah dao Svojim robovima. Zbog toga je poziv svih poslanika svojim narodima otpočinjao sa tevhidul-ibade:

﴿أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِهِ﴾

"Allaha samo obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate." (XXIII:32.), tj. nemojte obožavati nikog drugog nego samo Allaha. Uzvišeni je rekao:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾

"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Mene obožavajte!'" (XXI:25.) I rekao je Uzvišeni:

﴿قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

"Poslanici njihovi su govorili: 'Zar se može sumnjati u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje?'" (XIV:10.) Imad b. Kesir, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Ovo može implicirati dva značenja: Prvo: postoji li sumnja u Njegovo postojanje? Uistinu, ljudske prirode svjedoče Njegovo postojanje i one su nadahnute da vjeruju u Njega. Prema tome, priznavanje Njega jeste nužno kod zdravih priroda. Drugo: postoji li neka sumnja u Njegov *uluhiyyet* i to da je dužnost *ibadet* upućivati samo Njemu, a On je Stvoritelj svega što postoji pa, prema tome, niko ne zaslužuje *ibadet* osim Njega Jedinog, Njemu nema sudruga. Većina je naroda vjerovala u postojanje Stvoritelja, ali su pored Njega obožavali druge kao posrednike za koje su mislili da im donose korist ili ih približavaju Allahu."

Rekao sam: "Ova druga implikacija sadrži prvu." Prenosi Ebu-Džafer b. Džerir, sa svojim senedom, od Ikrima, Mudžahida i Amira da su rekli: "Ne postoji niko ko ne zna da ga je Allah stvorio i da je stvorio nebesa i Zemlju. Ovo je njihovo vjerovanje." Od Ikrima, također, prenosi se da je rekao: "Pitaš ih ko je stvorio nebesa i Zemlju, a oni odgovaraju: 'Allah.' To je njihovo vjerovanje, a obožavaju druge mimo Njega." Već je spomenuto da je "la ilahe illahu" ograničeno, Kur'anom i sunnetom, teškim uvjetima od kojih su: znanje (spoznaja), uvjerenje, iskrenost, istinoljubivost, ljubav, prihvatanje, slijeđenje i nijekanje svega što se obožava mimo Allaha.

... obavijesti ih da im je Allah učinio obaveznim pet namaza u toku svakog dana i noći, pa ukoliko ti se u tome pokore, obavijesti ih da im je Allah učinio obaveznim sadaku (zekat), koja se uzima od njihovih bogataša i dijeli njihovoj sirotinji,...

Kada se ti uvjeti nađu kod onoga ko ga izgovori, od ove izreke će imati koristi, a ukoliko se ne nađu, onda mu neće koristiti. Ljudi su na različitim stupnjevima u njenom poznavanju i radu. Među njima ima onih kojima koristi njeno izgovaranje, a ima i onih kojima ne koristi, a to nije tajna.

Njegove su riječi: "Pa ukoliko ti se u tome pokore, obavijesti ih da im je Allah učinio obaveznim pet namaza u toku svakog dana i noći." U ovome je dokaz da se od *mušrika* ne traži da obavljaju namaz, osim kada prime islam svojim ostavljanjem *širka*, tajno i javno. To je zbog toga jer je islam uvjet za ispravnost obožavanja (*ibadeta*), kako je rekao *Nevevi*, da mu se Allah smiluje, što parafraziramo: "On, uistinu, ukazuje da zahtjev za izvršavanje farzova na dunjaluku ne biva nego poslije prihvatanja islama, a to ne znači da im one nisu upućene i da neće zbog njih kazna njima biti povećana na ahiretu. Ispravno je da su kafiri oslovljeni detaljnim propisima Šerijata, onim što je naređeno i onim što je zabranjeno. Ovo je mišljenje većine.

Njegove su riječi: "Pa ukoliko ti se u tome pokore, obavijesti ih da im je Allah učinio obaveznom sadaku (*zekat*), koja se uzima od njihovih bogataša i dijeli njihovoj sirotinji."

U ovome je dokaz da od zekata niko nema koristiti osim onaj koji izražava Allahovu Jednoću, klanja pet namaza poštujući njihove uvjete, ruknove i vadžibe. Zekat je spojen sa namazima u Knjizi Uzvišenog Allaha. Na tu cjelinu ukazuju riječi Uzvišenog:

﴿وَمَا أَمْرُو إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾

"A naređeno im je da samo Allaha obožavaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da namaz obavljaju, i da zekat daju; a to je ispravna vjera." (XCVIII:5.) Ko ovo izvrši, izvršit će i ostale ruknove zbog snage zova i motiva koji motivira na to, jer to nužno iziskuje njihovo izvršavanje.

Uzvišeni je rekao: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾

"Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru." (IX:5.)

... pa ako ti se u tome pokore, nemoj uzimati njihovu najbolju i najplemenitiju imovinu. Čuvaj se dove onoga kome je nepravda učinjena, jer, uistinu između nje i Allaha nema pregrade."¹ Zabilježila su ga njih dvojica.

Enes je o ovom ajetu rekao: "Njihovo pokajanje ogleda se u ostavljanju kipova i obožavanju samo njihova Gospodara, obavljanju namaza i davanju zekata." Od Ibn-Mesuda prenosi se (kao) merfu (hadis): "Naređeno mi je obavljanje namaza, davanje zekata, a ko ne da zekat njemu nema namaza."² Ibn-Zejd je rekao: "Allah je odbio primiti namaz osim sa zekatom." U ovom hadisu, također, objašnjava se kome se daje zekat.

Njegove su riječi: "Pa ako ti se u tome pokore, nemoj uzimati njihovu najbolju i najplemenitiju imovinu"³, upozoravajući ga da ne pređe granicu onoga što je propisao Allah i Njegov Poslanik u pogledu zekata, a to je da se on uzima od srednje vrijednog imetka, jer je to uzrok njegova davanja, dobrodušno i sa ispravnom namjerom. Sve što je više od propisanog u njemu nema nikakva dobra. Ovo je temeljni princip na koji treba obratiti pažnju.

Njegove riječi: "Čuvaj se dove onoga kome je nepravda učinjena", ukazuju da službenik, kad uzme više nego što je propisano, postaje zulumčar onome od koga je to uzeo. Dova onog kome je nepravda učinjena prima se i ne postoji između nje i Allaha pregrada koja sprečava njeno primanje.⁴

¹ Buhari, br. 1395, Ez-Zekat, Babu vudžubiz-zekat, br. 1458, Babu la tu'hazu keraimu emvali-nasi fis-sadeka, br. 1496, Babu tu'hazus-sadekatu minel-agnija ve tureddu fil-fukara, br. 2448, El-Mezalim, Babul-ittikai vel-hazeri min davetil-mazlum, br. 4347, El-Megazi, Babu ba'si Ebi-Musa ve Muaz ilel-Jemen kable hadždžetil-veda, br. 7471-7472, Et-Tevhid, Babu ma džae fi du'ain-nebijji sallallahu alejhi ve selleme ummetehu ila tevhidillahi tebareke ve te'ala. Muslim, br. 19, El-Iman, Babud-du'ai ilaš-šehadetejini ve šeraiil-islam. Tirmizi, br. 625, Ez-Zekat, Babu ma džae fi keraheti ahzil-mali fis-sadeka. Ebu-Davud, br. 1584, Ez-Zekat, Babul-kenzi ma huve ve zekatul-hulijji. Nesai, 5/55, Ez-Zekat, Babu ihradžiz-zekati min beledin ila beled. Ahmed u Musnedu, 1/233.

² Hejsemi je rekao u Medžmeu, 3/62 da ga je zabilježio Taberani u *Kebiru* i ima sahih sened. On je mevkuf koji ima status *merfu'a*.

³ Njegove riječi "najbolju i najplemenitiju imovinu" (*keraimu emvalihim*). El-keraim je množina od kerime. Pisac El-Metalia je rekao: "Ona obuhvata sve moguće savršenstvo u svom domenu; u vidu obilja mlijeka, ljepote izgleda, velikoj količini mesa i vune.

⁴ Njegove riječi: "...jer, uistinu između nje i Allaha nema pregrade", znače da će ona, uistinu, saslušana biti i neće biti odbijena.

Njih dvojica (također) prenose od Sehla b. Sada, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao u vrijeme pohoda na Hajber: "Sutra ću predati zastavu čovjeku koji voli Allaha i Njegova Poslanika i koga voli Allahov i Njegov poslanik. Allah će dati pobjedu pod njegovim vodstvom." Svijet je tu noć proveo razmišljajući o njegovom značenju. Kada su se vratili, svijet ih je doveden. On mu je pljucnuo u oči i proučio mu dovu. Ozdravio je kao da ga nije ni boljelo. Potom mu je dao zastavu i rekao: "Polahko idi dok ne dođeš u njihovo područje. Potom ih pozovi u islam i obavijesti ih kakve obaveze oni imaju prema Allahu Uzvišenom, jer, tako mi Allaha, da budeš uzrok da Allah uputi jednog čovjeka bolje ti je od crvenih deva."¹ Jedukune, tj. jehudune.

U ovome je upozorenje na nepravdu općenito. Prema tome, dužnost je službeniku nastojati biti pravedan u poslovima koji su mu povjereni. On ne smije nepravdu činiti uzimajući više od onog što je pravo, niti će grijешiti ostavljajući nešto od njega. On je dužan imati cilj - pravdu prema objema stranama, a Allah najbolje zna.

Njegove su riječi: "Od Sehla b. Sada", tj. Ibn-Malika b. Halida Ensarija Hazredžija Saidija Ebul-Abbasa, poznatog ashaba. Otac mu je također bio ashab. Umro je osamdeset osme godine, a imao je više od sto godina.

Njegove su riječi: "Da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao u vrijeme pohoda na Hajber: 'Sutra ću predati zastavu čovjeku koji voli Allaha i Njegova Poslanika i koga voli Allah i Njegov Poslanik. Allah će dati pobjedu pod njegovim vodstvom...'" (do kraja hadisa.) U njemu je radosna vijest o pobjedi, a to je jedan od znakova vjerovjesništva. Desilo se onako kako je obavijestio Allahov Poslanik, s.a.v.s.

¹ Buhari, br. 2942, El-Džihad, Babu duain-nebijji, sallallahu alejhi ve selleme, ilel-islami ven-nubuvveti, br. 3009, Babu fadli men esleme ala jedejhi redžulun, br. 3701, Fi fadailis-sahabe, Babu menakibi Ali b. Ebu-Talib, radijallahu anhu, br. 4210, El-Megazi, babu gazveti Hajber. Muslim, br. 2406, Fadailus-sahabe, Babu min fadaili Ali b. Ebu-Talib, radijallahu anhu. Ahmed u *Musnedu*, 5/333. Njegove riječi "crvenih deva" (*humrin-neam*) znači da su to crvene deve, a one su najvredniji imetak kod beduina. Njima daju primjer kada govore o vrijednosti nečeg. I, uistinu, ne postoji ništa vrednije od njih.

Njegove su riječi: "Koji voli Allaha i Njegova Poslanika." Šejhul-islam je rekao: "Ovaj opis nije poseban samo za Aliju, niti za imame, jer, uistinu, Allaha i Njegova Poslanika voli svaki bogobožni vjernik. Međutim, ovaj hadis je nešto najbolje što se uzima kao dokaz protiv protivnika Alije, koji ga nisu priznali, ili ga proglašavaju nevjernikom, ili prestupnikom, kao što su haridžije. Međutim, ovaj dokaz nije ostvarljiv, prema shvatanju rafidija, koji kažu da su tekstovi koji govore o vrijednosti ashaba izrečeni prije nego su se oni odmetnuli od islama. Dakle, i haridžije isto kažu za Aliju, međutim to je neispravno (batil). Uistinu, Allah i Njegov Poslanik ne upućuju sličnu pohvalu onome za koga Allah zna da će umrijeti kao nevjernik. U njemu je također potvrđeno svojstvo ljubavi Allahu, za razliku od džehmija i onih koji su uzeli od njih. U njemu se spominje još jedna vrijednost Alije, r.a., time što je posebno njemu dao zastavu i da on pozove stanovnike Hajbera u islam te da se protiv njih bori ukoliko ne prihvate. Njemu su se, r.a., u borbi s njima desili mnogi kerameti koji su spomenuti u knjigama koje govore o bitkama i vojnim pohodima. U njemu je dokaz o propisanosti da've u islam, kojem je osnova svjedočenje da nema boga osim Allaha, jer je Uzvišeni rekao:

﴿وَلَكِنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

"I neka među vama bude onih koji će na dobro pozivati i tražiti da se čini dobro, a od zla odvrćati." (III:104.)

Njegove su riječi "Tada je on upitao: 'Gdje je Ali b. Ebu-Talib?' 'Njega bole oči'", rečeno je. Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "U ovom se (ukazuje) na vjerovanje u određenje, jer ju je dobio onaj ko nije nastojao, a nisu je dobili oni koji su nastojali."

Njegove su riječi "Poslali su po njega", tj. Vjerovjesnik, s.a.v.s., poslao je ko će mu ga dovesti. U Muslimovom Sahihu spominje se da je onaj koji ga je doveo bio Sad b. Ebu-Vekkas, r.a., a Ijas b. Seleme prenosi od svoga oca da je onaj koji ga je doveo bio Seleme, r.a.

Njegove su riječi "On mu je pljunuo u oči" (*beseke*), tj. *tefele* (pljunuo je). Njegove su riječi: "I proučio mu dovu." Ozdravio je (*beree*), jeste sa *fethom* na (slovu) *ra* i *hemzetu*, tj. ozdravio je u potpunosti istog momenta, zbog dove Vjerovjesnikove, s.a.v.s., kao što je navedeno u hadisu. On je proučio dovu i bilo mu je uslišano. U ovome je jedan od znakova vjerovjesništva. Sve je to bilo u ime Allaha i od Allaha Jedinog, a On je Taj Koji vlada štetom i koristi, davanjem i uskraćivanjem, nema boga osim Njega i nema Gospodara mimo Njega.

Njegove riječi "Idi" (unfuz) jesu sa dammom na slovu fa i hemzetu. "...Polahko." Naredio mu je da prema njima putuje dostojanstveno i polahko. "Dok ne dođeš u njihovo područje." "Es-Saha" (područje) je ono što je blizu njihovih utvrđenja.

Njegove su riječi: "Potom ih pozovi u islam." Ovo je dokaz i svjedočanstvo uvoda. Ovako treba pripadnicima islama namjera sa njihovim džihadom, biti uputa ljudima u islam i ulazak u njega. Pretpostavljenim ovo treba biti njihov oslonac, njihova namjera i cilj. Šejhul-islam je rekao: "Dini-islam jeste ono s čime je Allah zadovoljan i sa čime je poslao Svoje poslanike. To je predanje Allahu Jedinom. Prema tome, njegov je temelj u srcu i pokornosti Allahu Jedinom sa svojim obožavanjem, a ne nekom drugom mimo Njega. Prema tome, onaj ko bude obožavao Njega i pored Njega obožavao nekog drugog boga, on nije musliman. Onaj ko se uzholi i odbije da Ga obožava ni on nije musliman. Što se imana tiče, on u osnovi znači vjerovanje srca, njegovo potvrđivanje i spoznaja."

Njegove su riječi: "I obavijesti ih kakve obaveze oni imaju prema Allahu Uzvišenom", tj. o onom što je On odredio i propisao od prava "*la ilahe illallah*" (nema boga osim Allaha). Ovo upućuje da, su djela sastavni dio imana (vjerovanja), za razliku od ešarija i murdžija, koji kažu da je iman izgovaranje riječima i misle da je iman samo vjerovanje (srcem), a ostavili su ono na što ukazuje Kur'an i sunnet, jer vjera je ono što je Allah naredio ili zabranio da se radi. U njemu je odgovor mušricima koji za širk uzimaju dokaze *keramete evlija* jer oni ukazuju na njihovu vrijednost. Vođi pravovjernih, Aliji, r.a., desilo se od *kerameta* što nije nikom drugom. On je dao da se iskopaju kanali u kojima je potpalio vatru i dao da se u njih baci svako ko je pretjerao u veličanju njega ili je vjerovao nešto od onoga što su vjerovali ovi *mušrici* o Ehlibejtu i drugima. On je tako postao među svim ashabima onaj koji je najviše bježao od *širka* i bio najstrožiji prema onima koji su *širk* počinili, tako da ih je čak u vatri spalio.¹

Isto tako Omer b. Hattab, r.a., pored toga što su mu se desili mnogi *kerameti*, postao je među ashabima najdalji od širka i onoga što vodi ka njemu. Ovi su najbolji među onima koji su imali *keramete*.

¹ Vidi: Fethul-bari, 12/267-273, Istitabetul-murteddine, Babu hukmil-murteddi vel-murtedde.

To što su imali keramete samo im je uvećalo snagu u *tevhidu* i oštrini protiv pripadnika *širka* i zajedljive kritike, kao što se desilo Omeru, r.a., kada je tražio od El-Abbasa da dovi za kišu¹ i prilikom pokrivanja Danijelovog mezarluka kada su ga ashabi našli u Hurmuzanovoj blagajni. Isto tako *mu'džize* su poslanicima povećavale snagu u pozivanju u *tevhid* i oštrinu prema sljedbenicima *širka*, suprotstavljanju njima (mušricima) i borbi protiv njih. Međutim, (treba znati) da se mogu desiti šejtanska stanja onome kim je šejtan ovladao, pa ga je doveo da zaboravi spominjanje svoga Gospodara, a to mogu zamijeniti i pomiješati kod onih koji ne znaju, koji su se upustili u *širk* i misle da su to *kerameti*, a to je ustvari od ružnih šejtanskih djela i njegovo zavođenje u zabludu onih koji ne znaju raspoznati istinu od neistine. Uzvišeni je rekao Svome vjerovjesniku Muhammedu, s.a.v.s.:

﴿فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

"Zato se drži onoga što ti se objavljuje, jer ti si, uistinu, na Pravom putu." (XLIII:43.) Također, dužnost je svakom tražiti istinu u Kur'anu proučavajući ga, jer on je uistinu Pravi put, i ne treba se okretati ka onome šta je šejtan ukrasio, kao što su zavarani bili oni koji su bili zavarani u ovom ummetu i prije njega.

Njegove su riječi: "I obavijesti ih kakve obaveze oni imaju prema Allahu Uzvišenom" U ovome se govori o izvršavanju farzova na šerijatski određen način i zabrani da se prelaze granice koje je Allah postavio između dopuštenog i zabranjenog, a to je od imana. Halal je ono što je Allah dopustio, haram ono što je Allah zabranio, a vjera je ono što je Allah propisao. Pa kada prihvati islam koji je *tevhid* i *ihlas*, pa dopušta ono što je Uzvišeni Allah dopustio, a zabranjuje ono što je Uzvišeni Allah zabranio, to naređuje i za to se bori, on je tad uradio što je dužan, a Allah je Taj Koji uspjeh daje.

Njegove su riječi: "...Jer tako mi Allaha." U ovome je dokaz da je dopušteno zakleti se na fetvu koju daje. Njegove su riječi: "Da budeš uzrok da Allah uputi jednog čovjeka bolje ti je od crvenih deva" (*humurin-neam*) "*Humr*" je sa sukunom na (slovu) mim. Crvene su deve najvredniji imetak kod beduina.

¹ Buhari, br. 1010, El-Istiska, Babu sualin-nasi el-imame iza kahitu, br. 3710, Fadailus-sahabeti, Babu zikril-Abbasi b. Abdul-Muttalibi radijallahu anhu, u hadisu od Enesa, r.a.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- da je pozivanje Allahu put onoga ko slijedi njega (Alejhisselama);

2- upozorenje na iskrenost (ihlas), jer u puno slučajeva kad bi neko pozivao istini, on ustvari poziva sebi;

3- da je (poznavanje) dokaza dužnost;

4- od znakova dobrote tevhida jeste i to da je on taj koji odbacuje od Uzvišenog Allaha svaku pogrdu;

5- da je od ružnoće širka i to da je on pogrda Allahu;

6- i najvažnije: udaljavanje muslimana od mušrika da ne postane od njih, pa makar i širk ne počinio;

7- da je tevhid prva dužnost (vadžib);

jehudune, značenje sumnje, da nema ovog osim znanja,

10- da čovjek može pripadati ehli-kitabijama, a da ga (značenje šehadeta) ne zna, ili ga zna, ali po njemu ne radi;

11- skretanje pažnje na postepeno podučavanje;

12- počinjanje sa najvažnijim a zatim manje važnim;

13- gdje se dijeli zekat;

14- učiteljevo uklanjanje sumnje koju ima učenik;

15- zabrana (uzimanja) najvrednijeg imetka;

16- čuvanje od proklinjanja onog kome je nepravda učinjena;

17- obavijest da ona neće biti zaklonjena;

U ovome je podsticaj pozivanju Allahu i traženju upute za onoga koga Allah htjedne uputiti kako bi onaj koji poziva na istinu (daija) postigao ovu veliku vrijednost uputom onog ko se uputi okrenuo. Prema tome, ne treba zapostavljati ove visoke zahtjeve, a Allah je Taj Koji uspjeh daje.

Njegove riječi "jedukune", tj. jehudune (raspravljaju). Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, objasnio je značenje ove riječi, da se ovdje misli na raspravu onih koji su čuli za ovo dobro i žele do njega doći.

18- od dokaza tevhida jeste ono što se desilo lideru poslanika i glavaru evlija (Muhammedu, s.a.v.s.) od napora, gladi i bolesti;

19- njegove riječi: "Dat ću zastavu...", jesu jedan od znakova vjerovjesništva;

20- njegovo pljuicanje u njegove oči jedan je od njegovih znakova, također;

21- vrijednosti Alije, r.a;

22- vrijednost ashaba u njihovom raspravljanju i brizi te noći o radosnoj vijesti pobjede;

23- vjerovanje u određenje, jer ju je dobio onaj ko je nije tražio, a nije je dobio onaj ko ju je tražio;

24- lijep odgoj u njegovim riječima "polahko";

25- pozivanje u islam prije borbe;

26- da je to propis koji važi i za one koji su već pozivani i s kojim se već borba vodila;

27- pozivanje s mudrošću jer je on rekao: "Obavijesti ih kakve obaveze oni imaju";

28- spoznaja Allahovih, dž.š., prava u islamu;

29- nagrada za onog čijim uzrokom bude upućena makar jedna osoba;

30- zakletva na fetvu.

6- POGLAVLJE O TUMAČENJU (ZNAČENJU) TEVHIDA I SVJEDOČENJA DA NEMA BOGA OSIM ALLAHA

و قول الله تعالى: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "Oni kojima se mole traže način da se Gospodaru svome približe – koji od njih će biti najbliži..."
(El-Isra, 57.)

Poglavlje o tumačenju (značenja) *tevhida* i svjedočenja da nema boga osim Allaha.

Ovo je (oblik) vezivanja vodiča (riječi) za značenje jer je *tevhid* značenje ove velike izreke, a to postaje jasno s ajetima i hadisima koje je naveo i u kojima ima još više objašnjenja, i otkrivanju što je od toga nejasno, i uspostavljanju dokaza protiv onoga ko nastoji dovesti u zabludu u pogledu značenja "*la ilahe illallah*", od neznalica i bezbožnika.

Njegove su riječi: "I riječi Uzvišenog Allaha:

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾

'Oni kojima se mole traže način da se Gospodaru svome približe - koji od njih će biti najbliži"', tj. oni su ti koji pozivaju pripadnike širka od onih koji nemaju moći da otklone štetu niti da je preusmjere; od meleka, vjerovjesnika, dobrih ljudi, kao što je Mesih (Isa, a.s.), njegova majka i Uzejr. Njihova je vjera tevhid, za razliku od onih koji su njih molili mimo Allaha, a koje je On opisao riječima:

﴿يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾

"...traže način da se Gospodaru svome približe - koji od njih će biti najbliži." Oni traže da se približe Allahu iskrenošću Njemu, pokornošću Njemu u onome što je naredio, i ostavljanjem onog što je zabranio. Najveće čime se može približiti jeste tevhid s čim je Allah poslao Svoje vjerovjesnike i poslanike i obavezao ih da po njemu rade i da njemu pozivaju. Ovo je to što ih približava Allahu, tj. Njegovom oprost i zadovoljstvu. On je to opisao Svojim riječima:

﴿وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ﴾

"I nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove." (XVII:57.) Prema tome, oni se ne uzdaju u bilo koga osim u Njega, i ne boje se osim Njega, a to je Njegov pravi *tevhid*, jer ih to sprečava od *širka* i iziskuje kod njih požudu za Allahovom milošću i bježanje od Njegove kazne. Onaj koji njima poziva, dok je ovakvo stanje, obrnuo je stvar i zatražio od njih ono što su oni nijekali; pridruživanje Allahu u njihovoj dovi, onima kojima su dovu upućivali mimo Allaha. U tom je smislu značenje Njegovih riječi:

﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشِرْكُمْ﴾

"Na Sudnjem će danu poreći da ste ih Njemu ravnim smatrali." (XXXV:14.) i Njegove riječi:

﴿وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءُ وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾

"Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su ih obožavali." (XLVI:6.) U njemu je odgovor onome ko tvrdi da *širk* (pridruživanje) mušrički biva samo obožavanjem kipova. Ovim je ajetom objašnjeno da je Uzvišeni Allah ukorio onog ko dovu upućuje nekom drugom pored Njega; od vjerovjesnika, dobrih ljudi, meleka i onima koji su manje vrijedni od njih, te da je zazivanje umrlih i odsutnih da donesu korist ili otklone štetu veliki *širk* (veliko pridruživanje), koji Allah ne oprašta, i da to negira ono na što ukazuje riječ iskrenosti (*kelimetul-ihlas*). Pa razmisli o ovom velikom ajetu i bit će ti razjašnjen *tevhid* i ono što ga negira od *širka* i zajedljive kritike. On je zaista objavljen povodom onih koji su obožavali meleke, Mesiha (Isaa, a.s.), njegovu majku i Uzejra. Na njih se misli u Njegovim riječima:

﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا﴾

"Reci: 'Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, ali vas oni neće moći nevolje osloboditi niti je izmijeniti.'" (XVII:56.) Potom je Uzvišeni objasnio da su se ovi mušrici razišli sa vjerom onih koje su molili pa je rekao: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ﴾

"Oni kojima se mole traže način da se Gospodaru svome približe - koji od njih će biti najbliži." On je stavio naprijed one na koje se to odnosi, jer to označava obuhvatanje i ograničenje. Znači, traže način da se Gospodaru svome približe, ne nekom drugom, a najuzvišeniji način (koji vodi Allahu) jeste *tevhid* sa kojim je Allah poslao Svoje vjerovjesnike i poslanike i stvorio stvorenja radi njega.

Jedan od načina približavanja jeste i približavanje Njegovim imenima i svojstvima, kao što je rekao Uzvišeni:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾

"Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima." (VII:180.) I kao Nema boga osim Tebe. Ti si Onaj koji je rođen i Zemlju; i Ti Veličanstveni i Plemeniti..."¹, i njegove riječi: "Allahu, od Tebe, uistinu, tražim. Ti si, uistinu, Allah. Nema boga osim Tebe. Ti si Jedan, Onaj Koji je utočište svakom. Nije rodio i rođen nije. I niko Mu ravan nije"² i ostala dobra djela u kojima nije pomiješan *širk*. Prema tome, približavanje Allahu biva s onim što On voli i čim je zadovoljan, a ne sa onim što On mrzi i što odbija od *širka*, od čega je Sebe proglasio čistim svojim riječima: ﴿سبحان الله عما يشركون﴾

"On je iznad onih koje Mu ravnim smatraju." (LII:43.), i Njegovim riječima: ﴿سبحان الله وما آتانا من المشركين﴾

"I neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim." (XII:108.) I Njegove riječi u korenju onih koji su uzeli sebi posrednike: "Reci: ﴿قُلْ أَتَبْنُونَ لِلَّهِ بَمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾"

'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim." (X:18.) Sličnih ovim ajetima ima dosta u Kur'anu. On naređuje Svojim robovima da iskreno upućuju obožavanje samo Njemu i zabranjuje im obožavanje nekog mimo Njega, i veliča Svoju kaznu, kako se desilo narodima koji su govorili da je laž ono što su im donijeli poslanici od *tevhida* i zabrane *širka*.

¹ Ebu Davud, br. 1495, Es-Salat, Babud-duai. Tirmizi, br. 3538, Ed-Davat, Babu rekam 109. Nesai, 3/52, Es-Sehvu, Babud-duai badez-zikri. Ahmed, 3/120. Ibn-Madždže, br. 3858, od Enesa, r.a. Ibn-Hibban okarakterisao ga je kao *sahih*. Br. 2382, *Mevarid*. Hakim, 1/503, 504. S njim se složio Zehebi i ispravno je kako su rekla njih dvojica.

² Ebu-Davud, br. 1492, Es-Salat, Babud-du'ai. Tirmizi, br. 2471, Ed-Davat, Babu ma džae fi džamiid-davati an resulillahi, sallallahu alejehi ve sellem. Ibn-Madždže, br. 3857. Ahmed u Musnedu, 5/360. Ovo je *sahih* hadis. Ibn-Hibban ga je također okarakterisao kao *sahih*, br. 2383, i Hakim, 1/504. S njim se složio Zehebi. To je hadis od Burejdea, r.a., a njegov tekst glasi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., čuo nekog čovjeka kako kaže: "Allahu, od Tebe, uistinu, tražim..."

و قوله: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ * إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي﴾

I Njegove su riječi: "A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: 'Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, ja obožavam samo Onoga Koji me je stvorio.'" (Ez-Zuhruf, 26-27.)

Allah im je dao ono što im je dao, kao što se desilo Nuhovom narodu, Adu, Semudu i njima sličnim. Oni su se, uistinu, suprotstavili poslanicima u onome što su im oni naredili od *tevhida* i uhvatili su se *širka* i rekli Nuhu: ﴿وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّى الرَّأْيِ﴾

"I da te bez ikakva razmišljanja slijede samo oni koji su niko i ništa među nama." (XI:27.) I rekli su Hudu:

﴿مَا جِئْنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ﴾

"Nisi nam nikakav dokaz donio, i mi na samu tvoju riječ nećemo napustiti božanstva naša, mi tebi ne vjerujemo..." (XI:53 i ajeti koji slijede.) Salihu su rekli: ﴿قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾

"Ti si među nama prije ovoga cijenjen bio. Zašto zabranjuješ da obožavamo ono što su preci naši obožavali?" (XI:62.) Šuajbu su rekli:

﴿أَصْلَاتِكَ نَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا﴾

"Da li vjera tvoja traži od tebe da napustimo ono što su preci naši obožavali." (XI:87.) Razmisli o ovome što je Allah Uzvišeni kazao u Svojoj knjizi o onome čemu su pozivali poslanici i šta se desilo onima koji su im odbili poslušnost. Allah je Uzvišeni, uistinu, njime uspostavio dokaz protiv svakog mušrika sve do Kijametskog dana. Što se tiče onog što se prenosi od Ibn-Mesuda u pogledu ajeta: "Neki ljudi su obožavali neke džine, pa su džini primili islam, a ovi su se ostali držati svoje vjere", rekao sam: "Ovo nije u suprotnosti s onim što je prethodno rečeno, jer je ovaj ajet dokaz protiv svakog ko bude upućivao dovu pored Allaha nekom dobrom iz prvih ili zadnjih generacija, kako je to rekao šejhul-islam Ibn-Tejmije, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, u vezi s ovim ajetom. Sva su ova mišljenja istina, jer ajet, uistinu, obuhvata svakog čiji je bog Allahovo stvorenje, bez obzira da li se radilo o melekima, džinima ili ljudima.

Njegove su riječi:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ * إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ﴾

و قوله: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ... ﴾

I Njegove su riječi: "Oni pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje..." (Et-Tevba, 31.)

"A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: 'Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, ja obožavam samo Onoga Koji me je stvorio jer će mi On, doista, na pravi put ukazati' (ajeti) Izreka (o kojoj se govori), po konsenzusu učenjaka, jeste *"la ilahe illallah"*. O njoj se Prisni prijatelj (Ibrahim, a.s.) izrazio njenim željenim značenjem, tako da se za ono što ona negira izrazio riječima: ﴿ إِنِّي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴾ "Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate", a o onom što ona potvrđuje riječima: ﴿ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي ﴾ "...samo Onoga Koji me je stvorio." Tako je obožavanje ograničio na Allaha Jedinog i odbacio ga od bilo koga drugog mimo Njega, svojim odricanjem od toga. Kako je to samo divno i veliko tumačenje za ovu izreku. Imad b. Kesir rekao je za Njegove riječi : ﴿ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ ﴾

"On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje." (XLIII:28.): "Ova je izreka obožavanje Allaha Jedinog Koji nema sudruga i napuštanja svega mimo Njega, kao što su to kipovi. Ta izreka je *"la ilahe illallah"*. On ju je učinio trajnom za potomstvo svoje da se za njim u njoj povode oni koje Allah uputi iz potomstva Ibrahima, a.s.

﴿ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾

"da bi se odazvali", tj. njoj. Ikrima, Mudžahid, Dahhak, Katade, Suddi i drugi rekli su o Njegovim riječima: ﴿ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ ﴾

"On učini riječi tevhida trajnim za potomstvo svoje", znači *"la ilahe illallah"* će ostati u njegovom potomstvu kod onih koji to budu izgovarali. Riječi Uzvišenog: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾

"Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje..." (IX:31.) Svećenici ovdje označavaju učene ljude, a monasi su isposnici. Ovaj ajet protumačio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Adiju b. Hatimu. To se desilo kad mu je on došao kao musliman. Ušao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i on mu je proučio ovaj ajet. (Adij) je rekao: "Oni ih, uistinu, nisu obožavali." Rekao je (Alejhisselam): "Naprotiv, oni su im, uistinu, zabranili ono što je dopušteno, a dopustili ono što je zabranjeno i oni su ih u tome slijedili.

To je njihovo obožavanje njih." (Zabilježili su ga Ahmed i Tirmizi, koji je rekao da je *hasen*, zatim Abd b. Humejd, Ibn-Ebi-Hatim i Taberani, preko više lanaca prenosilaca.¹ Suddi je rekao: "Savjete su tražili od ljudi, a Allahovu knjigu zabacili su za svoja leđa i zbog toga je Uzvišeni rekao: ﴿وَمَا أَمْرُو إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

"...a naređeno im je da samo Jednog Boga obožavaju, - nema boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju." (IX:31.) To je postalo obožavanje njih i time su oni postali njihovi bogovi, mimo Allaha, a On je Uzvišeni rekao:

﴿وَلَا يَأْمُرُكَ أَنْ تَتَّخِذَ مِنَ الْمُلَآتِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكَ بِالْكَفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتَ مُسْلِمُونَ﴾

"On vam neće narediti da meleke i vjerovjesnike bogovima smatrate. Zar da vam naredi da budete nevjernici, nakon što ste postali muslimani?" (III:80.)

Njegove su riječi: ﴿وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ﴾ "...i Mesiha, sina Merjemina" (IX:31), tj. uzeli su ga za gospodara time što su ga obožavali mimo Allaha, a On je Uzvišeni rekao: "A kad Allah rekne:

﴿وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّي إِلهِينَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ﴾ إلى قوله: ﴿مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ عِبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكَتَبَ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دَمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كَتَبْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

'O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: 'Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!!' - on će reći: 'Hvaljen neka si Ti...', do Njegovih riječi: "Ja sam im samo govorio ono što si mi Ti naredio: 'Allaha obožavajte, moga i vašeg Gospodara.

¹ Prenosi ga Tirmizi, br. 3094, Et-Tefsir, Babu tefsiri suretit-Tevbe. Ibn-Džerir Taberi, 14/210, br. 61632, 61633 preko više lanaca prenosilaca od Adijja b. Hatima, r.a., da je on ušao kod Allahova Poslanika, s.a.v.s., dok je on učio ovaj ajet:

﴿اتَّخِذُوا أَحِبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ "Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje." Rekao je: "Tada sam rekao: 'Oni ih, uistinu, nisu obožavali.' Rekao je: 'Naprotiv, oni su im, uistinu, zabranili ono što je dopušteno, a dopustili ono što je zabranjeno i oni su ih u tome slijedili. To je njihovo obožavanje njih.'" Ovaj hadis sa svojim navodima je *hasen*. Sujuti ga je spomenuo u *Ed-Durr el-Mensur*, 3/230, i još ga je pripisao i Ibn-Sadu, Abdu b. Humejdu, Ibn-Munziru, Ibn-Ebi-Hatimu, Taberaniju, Ebi-Šejhu, Ibn-Merdevejhu, i Bejhekiju u svome *Sunenu*. Prema tome: ﴿اتَّخِذُوا أَحِبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾ "Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje", (znači) oni su ih slijedili u onome što su dopustili i zabranili. Pogledaj: Taberi, br. 16634, od Huzejfe, r.a.

I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš." (V:116-117.) Onome ko prouči ove ajete postat će jasno značenje "la ilahe illallah" i bit će mu jasan *tevhid* koji su zaniijekali većina onih koji tvrde da su učeni u ovim stoljećima i prije njih od zadnjih generacija ovog ummeta. Obuhvatilo ih je njegovo nepoznavanje, nakon tri stoljeća, pošto se desilo pretjerivanje u pogledu mezarluka Ehli-bejta i drugih i na njima napravljene džamije i izgrađena im svetišta. To se proširilo i fitnet se povećao u pogledu *širka* koji negira tevhid zbog onog što se desilo od pretjerivanja u pogledu umrlih i njihovog veličanja putem obožavanja. Sa ovim stvarima, u koje je upala većina, ono što je dobro (*maruf*) postalo je nepoželjno (*munkar*), a nepoželjno je postalo dobro, novotarija je postala sunnet, a sunnet novotarija. U ovom je duhu odgojena omladina i ostarjeli su starci. Alejhisselam je rekao: "Islam je počeo kao nepoznat i ponovo će postati nepoznat, pa blago nepoznatima koji ispravljaju kada se svijet pokvari." U jednom predanju stoji: "Popravljaju ono što je svijet pokvario."¹

Njegove su riječi:

﴿ومن الناس من يتخذ من دون الله أندادا يحبونهم كحب الله﴾

"Ima ljudi koji umjesto Allaha (Njemu) suparnike uzimaju, vole ih kao što se Allah voli..." "El-Endad" (suparnici) su takmaci, konkurenti, kako je rekao Imad b. Kesir i drugi komentatori Kur'ana. Prema tome, svako ko uputi nešto od obožavanja nekom mimo Allaha, želeći od njega i bojeći ga se, on ga je uzeo kao suparnika Allahu, jer ga je on udružio sa Allahom u nečem što ne zaslužuje niko osim Njega. Učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Izražavanje jednoće Voljenom jeste takvo da voljenih nema više, tj. da pored Allaha nema drugih koje obožava.

¹ Prenosi ga Amr Dani u *Es-Sunenul-varide fil-fiten*, 1/25, od Abdullaha b. Mesuda, r.a. S drugim lancem prenosilaca zabilježio ga je El-Adžuri u *El-Gurebau*, 1/2. Tirmizi, br. 2630. On ima dva (hadisa) koji mu svjedoče; hadis od Sada b. Ebi-Vekkasa i Abdullaha b. Amra, r.a. Ovo je sahih hadis. Pogledaj El-Ehadisu es-Sahiha, br. 1273.

Jednoća ljubavi ostvaruje se tako da svu ljubav koju ima u svom srcu upućuje Njemu. Ova ljubav (*hubb*), mada se zove strastvenom ljubavi (*i'šk*), ona je na vrhuncu čovjekove dobrote i bogobožnosti, njegova blagostanja i radosti. Njegovo srce ne osjeća dobrotu niti blagostanje osim da Allah i Njegov Poslanik njemu budu draži od svega ostalog i da njegova ljubav ne bude nekom drugom mimo Allaha. Prema tome, on ne voli nikoga osim Allaha, kako stoji u *sahih* hadisu: "Tri stvari ko bude posjedovao..."¹ Ljubav prema Njegovu poslaniku dio je potvrđuje i to da njegova mržnja bude prema onome što njegov Voljeni najviše mrzi, a to je kufr, toliko puno koliko ne voli da bude bačen u vatru ili više. Nema sumnje da je ovo najveći vid ljubavi. Čovjek, uistinu, ne voli bilo šta više od sebe, pa kada da prednost ljubavi vjere u Allaha, nad ljubavi prema sebi, tako da kad bi mu bio dat izbor između kufra i toga da bude bačen u vatru, izabrao bi da bude bačen u vatru, a da nevjerstvo (*kufir*) ne počini, to mu je draže od njega samog. Ova je ljubav uzvišenija od onog što osjećaju zaljubljeni od ljubavi prema njihovim voljenim. Štaviše, nema sličnog primjera ovoj ljubavi, kao što nema istovjetnog onom ko se veže za nju. To je ljubav koja iziskuje davanje prednosti Voljenom nad samim sobom, imetkom i djecom. Ova ljubav također iziskuje potpunu poniznost, predanje, veličanje, poštivanje, pokornost i slijeđenje, kako javno tako i tajno. Ovom nema sličnog u ljubavi stvorenja, pa ma kakvo ono bilo. Zbog toga ko u ovoj posebnoj, specifičnoj ljubavi sastavi između Allaha i nekog drugog, to biva širkom (pridruživanjem) koji Allah ne oprašta. Uzvišeni je rekao:

¹ Prenosi ga Buhari, br. 16, *El-Iman, Babu halavetil-iman*, br. 21, *El-Iman, Babu men kerih en jeude fil-kufri kema jekrehu en-julka fin-nar*, br. 6041, *El-Edeb, Babul-hubbi fillahi*, br. 6941, *El-Ikrah, Babu men ihtared-darbe vel-katle vel-hevane al-el-kufri*. Muslim, br. 43, *El-Iman, Babu bejani hisali men itesafe bihinne vedžede halavetil-iman*. Tirmizi, br. 2926, *El-Iman, Babu rekam 10. Nesai*, 8/96, *El-Iman, Babu halavetil-iman*. Ibn-Madždže, br. 4033, *El-Fiten, Babus-sabri 'alel-bela*. Ahmed u *Musnedu*, 3/103, 172, 174, 207, 230, 248, 275, 278, 288, od *Enesa*, r.a. Njegove su riječi "Sa njima će osjetiti slast *imana*." Učenjaci su rekli da "slast *imana*" znači traženje slasti u pokornosti i podnošenju poteškoća radi zadovoljstva Allaha Uzvišenog i Njegova Poslanika, s.a.v.s., i davanju prednosti tome nad dunjalučkim vrijednostima, kao i ljubavi roba prema svome Gospodaru Uzvišenom, zaslugom njegove pokornosti i napuštanju proturječenja Njemu, a isto tako ljubavi prema Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.

*U Sahihu se od Vjerovjesnika, a.s., prenosi da je rekao: "Ko kaže: 'Nema boga osim Allaha', i zaniječe sve što se obožava mimo Allaha, njegov imetak i krv su zabranjeni, a njegovo polaganje računa je na Uzvišenom Allahu."*¹

﴿ومن الناس من يتخذ من دون الله أندادا يحبونهم كحب الله والذين آمنوا أشد حبا لله﴾

"Ima ljudi koji umjesto Allaha (Njemu) suparnike uzimaju, vole ih kao što se Allah voli, a pravi vjernici još više vole Allaha." (II:165.) Pravo je značenje ajeta da vjernici više vole Allaha, nego što oni vole suparnike, kao što je već spomenuto da ljubavi vjernika prema svome Gospodaru u osnovi nije ravna ljubav nijednog stvorenja, kao što njihov Voljeni nije sličan ničemu. Svaka poteškoća u ljubavi prema nekom mimo Njega jeste blagostanje u ljubavi prema Njemu, i svaka nevolja u ljubavi prema nekom drugom mimo Njega je zadovoljstvo u ljubavi prema Njemu.

Njegove su riječi: "U *Sahihu*", tj. u Muslimovom *Sahihu* od Ebu-Malika Ešdžajja, od njegovog oca, od Vjerovjesnika, s.a.v.s. Potom ga je naveo. Ebu-Malikovo ime je Sad b. Tarik Kufi. Povjerljiv je. Umro je oko četrdesete godine.

Njegove su riječi "Ko kaže: 'Nema boga osim Allaha' i zaniječe sve što se obožava mimo Allaha." Znaj da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uvjetovao zaštitu (svetost) imetka i života sa dvije stvari u ovom hadisu: Prva je očitovanje da nema boga osim Allaha, zasnovano na znanju i uvjerenju, kao što je ovaj uvjet za njeno očitovanje spomenut u mnogim drugim hadisima. Druga je negiranje svega što se obožava mimo Allaha. Međutim, rečeno je u ovom hadisu "i zaniječe", to je radi potvrde onog što ta riječ već znači, jer je mjesto uzvišeno i zahtjeva potvrdu.

Njegove su riječi: "...njegov imetak i krv su zabranjeni, a njegovo polaganje računa je na Uzvišenom Allahu." U ovome je dokaz da nije zabranjen njegov imetak i život osim ako izgovori "*la ilahe illallah*" i zaniječe sve što se obožava mimo Allaha. Ukoliko on to izgovori, a ne zaniječe sve što se obožava mimo Allaha, njegov život i imetak jesu *halal* jer nije negirao *širk* i zanijekao ga, i nije ga odbacio kao što ga je odbacilo "*la ilahe illallah*." Pa razmisli o ovoj tački jer je, uistinu, od velike koristi.

¹ Prenosi ga Muslim, br. 23, *El-Iman*, *Babul-emri bi-kitalin-nasi hatta jekulu la ilahe illallahu Muhammedun resulullah*. Ahmed u *Musnedu*, 3/472, hadis od Tarika b. Ešdžajja, oca Ebu-Malikova, r.a.

Komentar ovog naslova je u poglavljima koja slijede. U njemu se nalaze najveća i najvažnija pitanja, a to je tumačenje tevhida, tumačenje šehadeta i on ih je objasnio jasnim stvarima.

Od njih jeste ajet iz sure El-Isra. U njemu je objasnio odgovor mušricima koji zazivaju dobre ljude. Tu je objašnjenje da je to veliki širk. Od toga je i ajet u suri Et-Tevba. U njemu je objasnio da su ehlu-kitabije uzeli svoje učene i pobožne gospodarima, mimo Allaha. Objasnio je, također, da njima nije naređeno ništa drugo nego da obožavaju Jednog Boga, iako je njeno tumačenje, u kojem nema ništa nejasno: pokornost učenjacima u onom što je zabranjeno, a ne molitva upućena njima.

Naš šejh je rekao: "Ovo je nešto najuzvišenije što je razjasnilo značenje "nema boga osim Allaha". Prema tome, on nije učinio da puko očitovanje te izreke bude zaštitnik života i imetka, pa čak ni samo poznavanje njenog značenja zajedno sa očitovanjem, ni potvrđivanje toga, ni to što obožava Allaha Jedinog, Koji nema sudruga. Ne, njegov život i imetak ne čini zabranjenim sve dok tome ne doda nijekanje svega onoga što se obožava mimo Allaha. Ukoliko posumnja ili bude neodlučan, neće njegov imetak i život biti zabranjeni. Koliko je ovo pitanje uzvišeno i koliko je ovo objašnjenje jasno i koliko je dokaz ušutkujući za onog koji osporava!?"

Njegove su riječi: "A njegovo je polaganje računa na Uzvišenom Allahu", tj Uzvišeni Allah je Taj pred Kojim će on polagati račun, pa ukoliko bude iskren, nagradit će ga ugodnim džennetima, a ako je bio licemjer, kaznit će ga bolnom kaznom, a što se dunjaluka tiče, status se određuje na osnovu vidljivog.

Njegove su riječi: "I komentar ovog uvoda i poglavlja poslije njega." U ovome je, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, objasnio *tevhid* i ono što mu proturječi i sve ono što mu približava, i sredstva koja vode njemu, i objasnio na čemu su bile prve generacije (*selef*), kako su bile daleko od *širka* u obožavanju, koliko su to oštro negirali i na tom (putu) se borili. Ova knjiga, i pored toga što je mala, sadrži objašnjenje *tevhida*, za što nema opravdanja da se ne pozna i da se revnosno traži i proučava. U njoj je također odgovor svim onima koji slijede strasti. Onaj ko je nauči i stalno se nje prisjeća osjetit će to i to će mu biti dovoljno u odgovoru svakom novotarцу, pa rasmisli o tome, bit će ti jasno. Podsjećanje na to doći će kasnije, inšallahu te'ala.

Od toga su i riječi Prisnog prijatelja (Ibrahima, a.s.) upućene kafirima: ﴿إني براء مما تعبدون * إلا الذي فطرنى﴾

"Nemam ja ništa s onima koje vi obožavate, ja obožavam samo Onoga Koji me je stvorio." (XLIII: 26-27.) Tako je izuzeo, iz onih koji se obožavaju, svoga Gospodara, a Uzvišeni je spomenuo da je ovo odricanje i ovo prijateljstvo tumačenje svjedočenju "da nema boga osim Allaha", pa je rekao:

Od njih je ajet iz sure El-Bekara o nevjernicima o kojima je Allah rekao: ﴿وما هم بخارجين من النار﴾

"I oni iz vatre neće izlaziti." (II:167.) Spomenuo je da oni vole svoje "suparnike" kao što se Allah voli. Ovo ukazuje da su oni Allaha voljeli velikom ljubavlju, ali ih to nije uvelo u islam, pa kako je stanje onog ko zavoli suparnika više nego Allaha?! I kakvo je stanje onog ko voli samo suparnika, a ne voli Allaha!?

Od ovog su i Alejhisselamove riječi: "Ko kaže da nema boga osim Allaha i zanijeće sve ono što se obožava mimo Allaha, njegov imetak i krv zabranjeni su, a njegovo polaganje računa je na Uzvišenom Allahu." Ovo je nešto najuzvišenije što objašnjava značenje "la ilahe illallah". Prema tome, on nije učinio da puko očitovanje te izreke bude zaštitnik života i imetka, pa čak ni samo poznavanje njenog značenja zajedno sa očitovanjem, ni potvrđivanje toga, ni to što obožava Allaha Jedinog, Koji nema sudruga. Ne, njegov život i imetak ne čini zabranjenim sve dok tome ne doda nijekanje svega onoga što se obožava mimo Allaha.

Ukoliko posumnja ili bude neodlučan, njegov imetak i život neće biti zabranjeni. Koliko je ovo pitanje uzvišeno i koliko je ovo objašnjenje jasno i koliko je dokaz ušutkujući za onog koji ga osporava.

**7- O TOME DA U ŠIRK SPADA: NOŠENJE
NARUKVICE, KONCA I TOME SLIČNOG RADI
OTKLANJANJA NEVOLJE ILI NJENOG
SPREČAVANJA.**

وقول الله تعالى: ﴿قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ؟﴾

I riječi Uzvišenog Allaha: "A ti reci: 'Mislite li da bi oni koje molite mimo Allaha mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini...' (Ez-Zumer, 38.)

Poglavlje o tome da u širk spada nošenje narukvice, konca i tome sličnog radi otklanjanja nevolje ili njenog sprečavanja, tj. njenog uklanjanja kad se desi i njenog sprečavanja prije nego što se desi, to znači, ako mu je ovo namjera. U tom slučaju vezanost njegova srca u otklanjanju štete koja se desila ili koja se još nije desila jeste širk (pridruživanje) Allahu, kako su to jasno rekli mnogi hadisi.

Njegove riječi: "A ti reci:

﴿قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ؟ أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ؟ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾

'Mislite li da bi oni koje molite mimo Allaha mogli otkloniti štetu, ako Allah hoće da mi je učini, ili, da li bi mogli zadržati milost Njegovu, ako On hoće da im je podari?' Reci: 'Meni je dovoljan Allah, u Njega se pozdaju oni koji se pouzdavaju.'" (XXXIX:38) Mukatil je rekao: "Pa ih je Vjerovjesnik pitao i oni su prešutjeli (odgovor) jer oni nisu tako nešto vjerovali."

Rekao sam: "Ako njihovi bogovi, koje mole mimo Allaha, nemaju moći da uklone štetu za koju Allah hoće da se desi Njegovu robu, ili da spriječe milost koju je On spustio na Svoga roba, On ih time obavezuje neizbježnom obavezom da Allah Uzvišeni jedini bude Taj Koga će oni obožavati. Uzvišeni je spomenuo ovakvo pitanje od svoga prisnog prijatelja Ibrahima, a.s, koje je uputio onima koji su sa njim raspravljali o Allahu:

﴿أنا أحيي وأميت قال إبراهيم فإن الله يأتي بالشمس من المشرق فأت بها من المغرب فبهت الذي كفر والله لا يهدي القوم الظالمين﴾

"On odgovori: 'Ja dajem život i smrt!' 'Allah čini da Sunce izlazi sa istoka', reče Ibrahim, 'pa učini ti da grane sa zapada!' I nevjernik se zbuni. A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put." (II:258.) Allah je Uzvišeni uspostavio dokaz iznoseći primjere i druge argumente protiv *mušrika* čime obesnažuje i anulira njihov *širk* Allahu i njihovo izjednačavanje drugih s Njim u obožavanju. Ovoga u Kur'anu ima puno na što ukazuju i ove riječi Uzvišenog:

﴿يا أيها الناس ضرب مثل فاستمعوا له إن الذين تدعون من دون الله لن يخلقوا ذبابا ولو اجتمعوا له وإن يسلبهم الذباب شيئا لا يستنقذوه منه ضعف الطالب والمطلوب﴾

"O ljudi, evo jednog primjera pa ga poslušajte: 'Oni koje vi, pored Allaha, obožavate ne mogu nikako ni mušicu stvoriti, makar se radi nje sakupili. A ako bi im mušica nešto ugrabila, oni to ne bi mogli od nje izbaviti, nejak je onaj koji moli, a i onaj od koga se moli.'" (XXII:73.) Uzvišeni je rekao:

﴿مثل الذين اتخذوا من دون الله أولياء كمثل العنكبوت اتخذت بيتاً وإن أوهن البيوت لبيت العنكبوت لو كانوا يعلمون﴾ إن الله يعلم ما يدعون من دونه من شيء وهو العزيز الحكيم * وتلك الأمثال نضربها للناس وما يعقلها إلا العالمون﴾

"Oni koji, mimo Allaha, zaštitnike uzimaju slični su pauku koji sebi isplete kuću, a najslabija je kuća, uistinu, paukova kuća, neka znaju! Allah dobro zna da ovi kojima se oni, pored Njega, klanjaju ništa ne predstavljaju; On je Silni i Mudri! To su primjeri koje Mi ljudima navodimo, ali ih samo učeni shvaćaju." (XXIX:41-43.) I rekao je:

﴿والذين يدعون من دون الله لا يخلقون شيئا وهم يخلقون﴾ * أموات غير أحياء وما يشعرون بأنياب يعثون﴾

"A oni kojima se oni, umjesto Allahu, klanjaju ništa ne stvaraju; oni su sami stvoreni. Tvari su, nisu živi i ne znaju kada će biti oživljeni." (XVI:20-21.)

Imad b. Kesir, neka mu se Uzvišeni Allah smiluje, o ovom ajetu naveo je šta prenosi Ibn-Ebu-Hatim od Kajsa b. Hadždžadža, on od Hanše San'anija, a on od Ibn-Abbasa koji ga podiže do (Poslanika, s.a.v.s., da je rekao): "Pazi na Allaha, i On će na tebe paziti, pazi na Allaha, pa ćeš Ga uvijek naći u svojoj blizini (kako te pomaže).

Od Imrana b. Husajna, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., vidio čovjeka na čijoj je ruci bila narukvica od bakra. "Šta je to", upitao ga je. "Protiv vahine (slabosti)", odgovorio je. "Skini je", rekao je, "jer ona će ti, uistinu, samo povećati vehn (slabost). Kada bi umro, a ona bila na tebi, nikada ne bi bio spašen."¹ Prenosi ga Ahmed sa prihvatljivim senedom.

Ne zaboravi na Allaha u bogatstvu, On te neće zaboraviti u siromaštvu. Ako budeš koga molio, onda moli samo Allaha, a ako tražiš pomoć, onda je samo od Allaha traži. Znaj da, kada bi se cijeli svijet sakupio da ti nečim naudi što ti Allah već nije propisao, ne bi ti naudili, a kad bi se sakupili da ti koriste nečim što ti Allah nije propisao, ne bi ti koristili. Tinta se osušila (određeno se više ne mijenja), a pera (za pisanje odredbi) podignuta su. Radi u ime Allaha sa zahvalnošću u uvjerenju. Znaj da je u strpljenju, u onom što je teško, veliko dobro, da je uspjeh sa strpljenjem, da je izbavljenje sa tegobom i da je sa teškoćom olakšanje."²

Njegove riječi: "Imran b. Husajna", tj. Ibn-'Ubejda b. Halefa Huzaia, Ebu-Nudžejda, sa slovom *nun* i *džim*, u deminutivu, ashab, sin ashabov. Primio je islam u godini pohoda na Hajber. Umro je pedeset druge godine u Basri.

Njegove riječi: "...vidio čovjeka". U predanju od Hakima stoji: "Ušao sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a na mojoj je nadlaktici bila narukvica od bakra. 'Šta je to', upitao je..." Prema tome, neodređena osoba u predanju Ahmedovom je Imran, prenosilac hadisa.

Njegove riječi: "...Šta je to." Vanjsko očito značenje upućuje da je to (rečeno) radi prijekora njemu.

Njegove riječi: "...Protiv vahine (slabosti)." Ebus-Seadat rekao je: "Vahine je žila koja prolazi kroz rame i cijelu ruku, pa se za nju odučava (uči *rukja*)." Rečeno je, također, da je to bolest koja napada nadlakticu. Napada muškarce, a ne žene.

¹ Ahmed u *Musnedu*, 4/445. Ibn-Madždže, br. 3531, Et-Tibb, Babu ta'likut-temaim. Ibn-Hibban okarakterisao ga je kao *sahih*, 1410, 1411, u *Mevaridu*. Hakim, 4/216, i s njim se složio Zehebi.

² Tirmizi, br. 2518, Sifetul-kijameti, Babu rekam, 60. Ahmed u *Musnedu*, 1/293, 303, 307. Hakim, 3/541, 542, od Abdullaha b. Abbasa, r.a. Ovo je *sahih* hadis u svim svojim lancima prenosilaca. Vidi: *Džamiul-ulum vel-hikem* od Ibn-Redžeba Hanbelija, str. 161-174, i *El-Mekasidul-hasene* od Sehavija u hadisu "Len jaglibe usrun jusrejni".

On mu je to zabranio jer je ovaj mislio da ga to štiti od ove bolesti i uklanja je. Zbog toga mu je Alejhisselam naredio da je skine i obavijestio ga da će mu ona samo povećavati vehn (slabost). To zbog toga što se prema mušriku odnosi suprotno njegovoj namjeri, zbog toga što je on vezao svoje srce za ono što mu ne koristi niti otklanja od njega (zlo). Ukoliko je ovako sa narukvicom od bakra, šta se tek može pretpostaviti za ono što je katastrofalnije i veće, što se već desilo, kao što je obožavanje kaburova, svetišta, taguta i ostalog, što nije tajna za bilo koga ko ima imalo razuma. Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "U njemu je dokaz onome, što su rekli neki ashabi, da je mali širk veći od velikih grijeha (*kebaira*), i da za njega nema opravdanja u nepoznavanju zbog toga što je on rekao: 'Kada bi umro, a ona bila na tebi, nikada ne bi bio spašen.'" Spasenje (*felah*) jeste pobjeda, uspjeh i sreća.

Njegove riječi: "Prenosi ga Ahmed prihvatljivim senedom." On je imam Ahmed b. Muhammed b. Hilal b. Esed Šejbani Ebu-Abdullah Mervezi, zatim Bagdadi. On je imam svoga vremena i najučevniji u to doba u *fikhu*, *hadisu*, i najbogobojasniji. On je taj za koga neki od ehli-sunneta kažu: "Na dunjaluku nije bilo strpljivijeg niti prijašnjim generacijama sličnijeg. Došao mu je dunjaluk pa ga je odbio i sumnje pa ih je odbacio." Prenosi (*hadise*) od Šafije, Zejda b. Haruna, Abdurrahmana b. Mehdiya, Jahjaa b. Kattana, Ibn-Ujejne, Abdurrezaka i mnogih drugih, koje je teško pobrojati. Umro je dvjesto četrdeset prve kad je imao sedamdeset sedam godina. Neka mu se Uzvišeni Allah smiluje.

Njegove riječi: "On također prenosi od 'Ukbea b. Amira, r.a., a od (Poslanika, s.a.v.s.): "Ko objesi talisman (zapis) neka mu Allah ništa ne da, a ko objesi morsku školjku (kao amulet) neka mu Allah nikad ne da mira."

¹ Prvo (predanje) zabilježio je Ahmed u *Musnedu*, 4/154, Ibn-Hibban, br. 1413, u *Mevaridu* i Hakim, 4/417, i u njemu ima slabosti. Drugo predanje zabilježio je Ahmed u *Musnedu*, 4/156. Također ga je zabilježio Hakim, 4/417. Ovaj hadis je *sahih*. Njegove riječi: "...objesi" (te'allka), tj. objesi je i za nju se veže njegovo srce. Kod Ibn-Hibbana je "alleka". Isto tako je i u *Medžmu'atut-tevhid*, izdanje Menarovo. Ono, kako smo mi naveli sukladno je *Musnedu* i *Fethul-medžidu*. Vidi: *El-Ehadisus-sahiha*, br. 492.

Ibn-Ebu-Hatim prenosi od Huzejfe da je on vidio na ruci jednog čovjeka konac (koji je stavio da ga zaštiti) od groznice, pa ga je otkinuo i proučio Njegove riječi:

﴿وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون﴾

"Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim." (Jusuf, 106.)

U drugom predanju stoji: "Ko objesi talisman (zapis) *širk* je počinio." 'Ukbe b. Amir jeste poznati ashab, poznavalac fikha, dobročinitelj. Tri godine bio je namjesnik Egipta u vrijeme Muavije. Umro je kad je imao blizu šezdeset godina.

U ovom je hadisu jasna izjava da je vješanje zapisa *širk*, zbog onoga što smjera onaj ko ih je objesio a to je da spriječi ono što mu šteti, a privuče ono što mu koristi. Ovo također negira potpunu iskrenost koja je (suština) značenja "*la ilahe illallah*", jer iskreni svoje srce ne okreće u traženju koristi ili otklanjanju štete bilo kome mimo Allaha, kao što je već navedeno u Njegovim riječima:

﴿ومن أحسن ديناً ممن أسلم وجهه لله وهو محسن﴾

"Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno predava Allahu, čineći još i dobra djela." (IV:125.) Prema tome, potpunost tevhida ne ostvaruje se ničim drugim osim ostavljanjem toga, pa makar se radilo i o malom širku, i to je nešto veliko. Kad je to moglo biti nepoznanica za neke ashabe, r.a., u vrijeme vjerovjesništva, kako da ne bude tajna za one koji su za mnoge stupnjeve manje vrijedni od njih u pogledu znanja i imana, nakon što se desilo toliko novotarija i širka, a kako je (spomenuto) u *sahih* hadisima. Prethodno je već ukazano na to. Ovo također objašnjava značenje "*la ilahe illallah*". Ta je izreka uistinu negirala i odbacila svaki širk, mali i veliki, kao što je rekao Uzvišeni:

﴿شهد الله أنه لا إله إلا هو والملائكة وأولو العلم قائماً بالقسط لا إله إلا هو العزيز الحكيم﴾

"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, a i meleki i učeni, i da On postupa pravedno. Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog." (III:18.)

Njegove riječi: "Neka mu Allah ništa ne da", predstavljaju proklinjanje, a isto tako i njegove riječi: "Neka mu Allah nikad ne da mira", tj. da nikad ne učini da on bude u spokoju i miru.

Njegove su riječi: "Ibn-Ebu-Hatim prenosi od Huzejfe da je on vidio na ruci jednog čovjeka konac (koji je stavio da ga zaštiti) od groznice, pa ga je otkinuo i proučio riječi Uzvišenog:

﴿وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون﴾

"Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego druge Njemu smatra ravnim."

Ibn-Ebu-Hatim jeste imam Ebu-Muhammed Abdurrahman b. Ebu-Hatim Muhammed b. Idris Meradi Temimi Hanzali, autor (knjige) *El-Džerhu vet-ta'dil, tefsira* i drugih. Umro je trista dvadeset sedme. Huzejfe je sin Jemanov, a Jemanu je bilo ime Husejl, sa dva slova bez tačaka, u deminutivu. Kaže se još Hislun, sa kesrom, zatim *sukunom*, Absi, sa jednom tačkom, saveznik ensarija, cijenjeni i slavni ashab, među prvima koji su primili islam. Za njega se kaže da je "tajnik (Poslanikov, s.a.v.s.)". I otac mu je bio, također, ashab. Huzejfe je umro na početku Alijinog hilafeta, trideset šeste godine.

Njegove su riječi: "Vidio na ruci jednog čovjeka konac (koji je stavio da ga zaštiti) od groznice, pa ga je otkinuo i proučio Njegove riječi: ﴿وما يؤمن أكثرهم بالله إلا وهم مشركون﴾

"Većina ovih ne vjeruje u Allaha, nego Druge Njemu smatra ravnim." U ovome je dokaz da je to *širk* i da ashabi uzimaju ajete koji govore o velikom *širku* kao dokazu protiv malog *širka* jer on potpada pod *širk*, koji je zabranjen, kako općenito tako i posebno, u ajetima i hadisima, zbog toga što, kako si već spoznao, on negira potpunost iskrenosti (ihlase). Ako se to, a toga se Alejhisselam plašio za ashabe, kako je već spomenuto kod njegovih riječi: "Najviše čega se bojim za vas jeste mali *širk*."¹, dešavalo u tim odabranim stoljećima, pa kako da se bude sigurno da se neće desiti što je veće od toga? Međutim, zbog toga što je neznanje o tome preovladalo, desilo im se teže od onog što se desilo arapskim mušricima i drugima koji su živjeli u *džahilijetu*, na što je već skrenuta pažnja. Mnogi učenjaci u ovim stoljećima pojačano su kritikovali one koji se bore protiv velikog *širka*, tako da su oni i ashabi, r.a., stali na dvije suprotne strane. Ashabi su govorili protiv malog *širka*, a ovi su govorili protiv onih koji su se suprotstavili velikom *širku* tretirajući zabranjivanje ovog *širka* novotarijom i zabludom.

¹ Već je objašnjen njegov *taħridž* na str. 58.

Takvo je stanje bilo svih naroda sa vjerovjesnicima i poslanicima u pogledu onog što su oni sa sobom donijeli: (izražavanja) jednoće Allahu Uzvišenom i iskrenog činjenja obožavanja samo Njemu Jedinom i zabrane da Mu se čini *širk*. Uzvišeni Allah poslao je to po pečatu Svojih poslanika Muhammedu, s.a.v.s., kao što je to poslao po onima prije njega. Ovi iz zadnjih generacija obrnuli su ono čemu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., pozvao arapske mušrike i druge. Ovo su najsnažnije podržali, a to je ono što je on najstrožije zabranio od *širka*, a najsnažnije su zaniijekali *tevhid*, jer on, Alejhisselam, kada je rekao Kurejšu: "Recite: 'Nema boga osim Allaha', bit ćete spašeni", spoznali su smjerano značenje te (izreke), pa su rekli:

﴿أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا؟ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ﴾

"Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je, zaista, nešto veoma čudno!" (XXXVII:5.). Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾

"Kad im se govorilo: 'Samo je Allah Bog!', oni su se oholili." (XXXVII:35.) U Buharijevom *Sahihu* i drugim (zbirkama) zabilježeno je u vezi sa slučajem kada je Herakle pitao Ebu-Sufjana o Vjerovjesniku, s.a.v.s., da mu je rekao: "Šta vam naređuje?" Odgovorio je: "Govori: 'Obožavajte Allaha Jedinog. Nemojte Mu ništa pridruživati, a ostavite ono što vam govore vaši očevi.' I naređuje nam namaz, zekat, čednost i održavanje rodbinskih veza."¹

¹ Buhari, br. 7, Bidul-vahji, Babu rekam 6, ve rekam 51, El-Iman, Babu rekam 38, i u drugim poglavljima. Muslim, br. 1773, El-Džihad, Babu kitabin-nebijji sallallahu alejhi ve selleme ila Hirakle jed'uhu ilel-islam. Tirmizi, br. 2718, El-Isti'zan, Babu ma džae kejfe jektubu li-ehliš-širki. Ahmed u *Musnedu*, 1/262-263, od Abdullaha b. Abbasa, r.a.

U poglavlju se (tretiraju) sljedeća pitanja:

1- oštro upozorenje na nošenje narukvice, konca i tome slično radi spomenutih ciljeva;

2- da kad bi ashab umro, a to imao na sebi, ne bi bio spašen. U tome je dokaz za ono što su ashabi govorili: "Mali širk veći je od velikog grijeha.";

3- da mu neznanje nije prihvaćeno kao izgovor;

4- da to ne koristi na ovom svijetu, nego će mu štetiti jer je on

6- jasna izjava da onaj ko objesi nešto (na sebe u vidu talismana) bude prepušten tome;

7- jasna izjava da je onaj ko objesi talisman počinio širk;

8- da oblačenje konca radi sprečavanja groznice ima isti status;

9- Huzejfino je učenje ajeta dokaz da su ashabi dokazivali mali širk ajetima koji se odnose na veliki širk, kao što je rekao Ibn-Abbas o ajetu iz sure El-Bekara;

10- da stavljanje školjke (amuleta) protiv (uroka) oka ima isti status;

11- dova protiv onog ko objesi talisman (zapis) da mu Allah ništa ne da, a ko objesi morsku školjku (kao amulet) da mu Allah ništa ne ostavi.

8- POGLAVLJE O ODUČAVANJU (*rukji*) I TALISMANIMA

*U Sahihu (prenosi se) od Ebu-Bešira Ensarije, r.a., da je on bio sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na nekim njegovim putovanjima, pa je poslao izaslanika (s naredbom) da na vratu nijedne deve ne ostane ogrlica od strune ili (je rekao) "...ogrlica, a da ne bude otkinuta."*¹

Njegove riječi: "Poglavlje o odučavanju (*rukji*) i talismanima", tj. o zabrani onoga što od toga nije dopušteno.

Njegove riječi: "U *Sahihu* (prenosi se) od Ebu-Bešira Ensarije, r.a., da je on bio sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na nekim njegovim putovanjima, pa je on poslao izaslanika (s naredbom) da ne ostane na vratu nijedne deve ogrlica od strune ili (je rekao) ogrlica, a da ne bude otkinuta." Ovaj hadis nalazi se u *Dva sahiha*. Ebu-Beširu ime je Kajs b. Ubejd. To je rekao Ibn-Sa'd. Ibn-Abdulberr rekao je: "Ne zna se njegovo pravo ime. On je poznati ashab. Učestvovao je u Bitki na Hendeku. Umro je poslije šezdesete godine (po Hidžri). Kažu da je imao više od sto godina.

Njegove riječi: "...pa je poslao izaslanika." To je bio Zejd b. Harise. Hafiz (Ibn- Hadžer) rekao je da je tako zabilježio Haris b. Ebu-Usame u svom *Musnedu*.

Njegove riječi: "...da ne ostane" (*jebqajenne*), sa fethom na slovu ja i kaf, a postoji mogućnost da bude sa dammom na slovu ja i kesrom na slovu qaf. Hvatište luka (*el-veteru*), sa dvije fethe, jednina od hvatišta luka (*evtarul-kavs*). Ljudi koji su živjeli u vrijeme džahilijeta su (imali običaj) da kada im se struna luka pohaba, zamijene je drugim, a tu bi stavili kao ogrlicu životinjama vjerujući da to štiti životinju od uroka oka. Zbog toga je Alejhisselam naredio da se hvatovi, koji su bili obješeni o vratove deva, pokidaju, s obzirom da su ljudi u džahilijetu imali takvo vjerovanje u pogledu njih.

¹ Buhari, br. 3005, El-Džihad, Babu ma kile fil-džeresi ve nahvihi fi ea'nakil-ibil. Muslim, br. 2115, El-Libas vez-zine, Babu keraheti kiladetil-vetri fi rekabetil-be'iri. Ebu-Davud, br. 2552, El-Džihad, Babu taklidil-hajli bil-evtar. Ahmed u *Musnedu*, 5/216. Malik u *Muvettau*, 2/937, Sifatun-nebijji sallallahu 'alejhi ve sellem, Babu ma džae fi nez'il-me'alik vel-džeresi minel-'unuk.

Od Ibn-Mes'uda, r.a., prenosi se da je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Zaista je odučavanje (rukja), talismani i amuleti, širk (pridruživanje).''¹ Prenosi ga Ahmed i Ebu-Davud.

Njegove riječi: "...ili (je rekao) ogrlica, a da ne bude otkinuta." Postoji mogućnost da je ovo dvoumljenje od prenosioca hadisa. Kod Ebu-Davuda stoji "niti ogrlica", bez dvoumljenja. Po ovom predanju "ili" ima značenje "i".

Begavi u *Šerhus-sunne* rekao je: "Malik je protumačio Alejhisselamovu naredbu o otkidanju ogrlica da je to zbog uroka od oka. To je zbog toga jer su oni vezivali te amulete, talismane i ogrlice i na njih vješali zapise misleći da ih oni štite od bolesti i nepogoda. Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio im je to i podučio ih da amuleti ne odvrćaju ništa od Allahove odredbe." Ebu-Ubejd rekao je: "Na deve su stavljali amulete da ih ne pogodi urok od oka, pa im je Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio da to uklone obznajući im tako da ti amuleti ni od čega ne odvrćaju."

Njegove riječi: "Od Ibn-Mes'uda, r.a., prenosi se da je rekao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Zaista je odučavanje (rukja), talismani i amuleti, širk (pridruživanje).'' Prenosi ga Ahmed i Ebu-Davud. Predanje Ebu-Davudovo jeste od Zejnebe, supruge Abdullaha b. Mesuda, da je Abdullah vidio o njenom vratu konac pa je rekao: "Šta je ovo?" "Konac na koji mi je odučeno", rekla sam. "Uzeo ga je i otkinuo", kazala je, a zatim je rekao: "Vama, porodici Abdullahovoj ne treba širk. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Zaista je odučavanje (rukja), talismani i amuleti, širk (pridruživanje).'' Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Međutim, ako je obješeno nešto iz Kur'ana, neki iz prvih generacija (*selefa*) su to dopustili, a neki nisu i tretirali su to zabranjenim kao što je to bilo i s Ibn-Mesudom, r.a." Želi se objasniti da je ove širkske stvari, iako su tajnovite, zabranio Allahov Poslanik, s.a.v.s., i njegovi ashabi, zbog potpunosti znanja onoga na što

¹ Prenosi ga Ebu-Davud, br. 3883, Et-Tibb, Babu fi ta'likit-temaim. Ibn-Madždže, br. 3530, Et-Tibb, Babu ta'likit-temaim. Ahmed u *Musnedu*, 1/381. Hakim, 4/418, i okarakterisao ga kao *sahih*. S njim se složio Zehebi. Ispravno je kako su rekli. Vidi: *El-Ehadisus-sahiha*, br. 331. Hattabi je rekao: "Amulet je vrsta vraćanja." Asmai je rekao: "To je ono što omiljava ženu njenom mužu." Što se pak odučavanja (*rukje*) tiče, zabranjena je ona koja je na nearapskom jeziku, pa se ne zna njeno značenje, jer možda se sa tim pomiješa vraćanje ili kufr. Međutim, ukoliko je razumljivog značenja i u njemu bude spominjanje Allaha Uzvišenog, to je onda *mustehhab* (lijepo i poželjno), čime se traži beričet, a Allah najbolje zna.

Abdullah b. Ukejm prenosi od (Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao): "Ko se nečem oda bit će mu prepušten." Prenosi ga Ahmed i Tirmizi.¹

Talismani su nešto što se vješa na djecu da (ih čuva) od uroka oka. Međutim, ako je obješeno nešto iz Kur'ana, neki su iz prvih generacija (selefa) to dopustili, a neki nisu i tretirali su to zabranjenim kao što je Ibn-Mesud, r.a.

Odučavanje (rukja) jeste ono što zovu (imenom) 'azaim. Dokaz je iz toga izuzeo ono što u sebi nema širka. Allahov je Poslanik, s.a.v.s., to dopustio protiv uroka od oka i protiv groznice.

Amulet (teвле) jeste nešto što su radili misleći da to omiljava ženu njenom mužu i muža njegovoj supruzi.

upućuje "*la ilahe illallah*" (nema boga osim Allaha); nijekanje i negiranje širka, malog ili velikog, jer se srce veže za nekog drugog mimo Allaha u (traženju) sprečavanja štete ili pridobijanja koristi. Posvuda se višestruko raširilo što je još gore od toga. Ko upozna širkske stvari spomenute u ova dva poglavlja saznat će šta se dogodilo još gore od toga, kao što je prethodno objašnjeno. Iz njega razumijemo koliko je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio oprezan u pogledu širka i koliko ga je oštro osuđivao. Ukoliko se radi i o malom širku, on je veći od velikih grijeha, a dokaz za to naveden je u prethodnom poglavlju.

Njegove riječi: "Ko se nečem oda bit će mu prepušten" prenosi Ahmed i Tirmizi. Abdullah b. Ukejm, sa *dammom* na prvom slovu, jeste deminutiv. Njegov nadimak (*kun'je*) bio je Ebu-Mabed Džuheni Kufi. Hatib je rekao: "Živio je u Kufi. U Medain je došao u vrijeme Huzejfe. Bio je povjerljiv."

Njegove riječi: "Ko se nečem oda bit će mu prepušten" znače da odanost biva srcem, i to pobuđuje riječi i djela, a to je okretanje srca od Allaha nečemu što smatra da mu koristi ili ga čuva, kako je prethodno objašnjeno u hadisima u ovom poglavlju i onom prije njega. Ova (odanost) u suprotnosti je sa riječima Uzvišenog:

﴿بلى من أسلم وجهه لله وهو محسن فله أجره عند ربه ولا خوف عليهم ولا هم يحزنون﴾

¹ Prenosi ga Ahmed u *Musnedu*, 4/211. Tirmizi, br. 2073, Et-Tibbu, Babu ma džae fit-tealik. Ovo je hasen hadis kao što je rekao El-Albani u *Sahihu Et-Tirmizi*, br. 1691.

"A nije tako! Onoga ko se bude Allahu pokoravao i uz to dobra djela činio, toga čeka nagrada kod Gospodara njegova, takvi se neće ničega bojati i ni za čim neće tugovati." (II:112.) Ukoliko je to mali širk, to onda negira potpunost tevhida, a ukoliko je to veliki širk, kao što je obožavanje onih koji su u kaburovima, svetištima, obožavanje taguta i tome slično, to je negiranje Allaha i izlazak iz vjere islama, i uz takve (postupke) ne važi ni jedna riječ ni djelo.

Njegove riječi: "...bit će mu prepušten", tj. Allah će ga tome prepustiti, tj. onome za što je vezao svoje srce mimo Allaha, a onaj koga Allah prepusti nekom drugom mimo Njega zalutao je i upropašten je. Imam je Ahmed rekao: "Pričao nam je Hišam b. Kasim, prenoseći od Ebu-Seida Mueddiba da mu je pripovijedao neko ko je čuo Ataa Horosanija da je ovaj rekao: 'Susreo sam Vehba b. Munebbiha dok je obilazio oko Kabe i rekao sam: 'Ispričaj mi ukratko ovdje jedan hadis koji ću zapamtiti od tebe.' Rekao je: 'Allah je objavio Davudu, a.s.: 'O Davude, Tako mi Moje Uzvišenosti i Veličanstva, neće potražiti utočište kod Mene, mimo Mojih stvorenja, nijedan Moj rob, a ja to znam iz njegova nijeta, a da Mu ja neću, kad mu sedam nebesa i oni koji su na njima i sedam zemalja i oni koji su na njima smisle zlo, iz toga dati izlaz i rješenje. Tako mi Moje Uzvišenosti i Veličanstva, neće potražiti utočište neki od Mojih robova kod nekog stvorenja mimo Mene, a ja to znam iz njegova nijeta, a da mu neću kišu s neba obustaviti i zagrijati Zemlju pod njegovim nogama, a poslije Me nije briga u kojoj dolini će biti upropašten.'" Svjedočanstvo o ovome ima u Kur'anu, pa razmisli.

Njegove su riječi: "Ahmed prenosi od Ruvejfia da je rekao: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'O Ruvejfi, ti ćeš možda dugo živjeti, pa obavijesti svijet da ko napravi čvoriće na svojoj bradi ili stavi amulet, ili se čisti nakon nužde životinjskim izmetom ili košću, pa zaista se Muhammed njega odrekao.'"

¹ Prenosi ga Ebu-Davud, br. 36, Et-Tahare, Babu ma junha anhu va ma justendža bihi. Nesai, 8/135, Ez-Zine, Babu akdil-lihje. Ahmed u *Musnedu*, 4/108, 109. Ovo je *sahih* hadis kao što je to rekao Albani u *Sahihul-džamii*, br. 7787.

Ruvejfi je Ibn-Sabit b. Seken b. Adijj b. Haris el-Ensari. Nastanio se u Egiptu i bio je namjesnik u Berki. Od njega je (zabilježeno) osam hadisa. Abdulgani je rekao: "Namjesnikovao je u Tripoliju i osvojio Afriku četrdeset sedme godine." Ibn-Junus je rekao: "Umro je u Berki pedeset šeste."

Njegove riječi: "...ti ćeš možda dugo živjeti." Njegov je život bio dug, kako je i obavijestio Vjerovjesnik, s.a.v.s.

Njegove riječi: "...pa obavijesti svijet da ko napravi čvoriće na svojoj bradi" Hattabi je objasnio: "Njegova zabrana pravljenja čvorića na bradi tumači se na dva načina: 1) Šta su radili u ratu. Oni su pravili čvoriće na svojim bradama, a to je običaj nekih nearapa koji su ih uvijali i pravili od nje čvoriće. Ebu-Seadat je rekao: (Radili su to) iz oholosti i umišljenosti. 2) Da je njegovo značenje obrađivanje kose kako bi se ukovrdžala. Rekao sam: "Ovo liči na ono što rade mnogi koji uvrću krajeve brkova pa se ti krajevi puste (da rastu) radi toga, a (brkovi) su jedan dio nje (kose)." U hadisu Zejda b. Erkama prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Ko ne potkraćuje svoje brkove nije od nas.'"¹ Prenosi ga Ahmed, Nesai i Tirmizi, koji je rekao (da je) *sahih*. U *Sahihu* se prenosi: "Razlikujte se od mnogobožaca. Potkraćujete brkove, puštajte brade."² To upućuje na obaveznost. Ibn-Hazm je naveo konsenzus u vezi s tim, pa je obavezno to zabranjivati.

Njegove riječi: "...ili stavi amulet", upućuju na ono što je već rečeno, a to je da je to *širk* (pridruživanje) zbog onoga šta su smjerali vještajući ga o životinje i drugo.

Njegove riječi: "...ili se čisti nakon nužde životinjskim izmetom ili kostima, pa zaista se Muhammed njega odrekao, ukazuju da je to i ono što je prethodno spomenuto veliki grijeh, jer njegove riječi: "...pa zaista se Muhammed njega odrekao", uistinu, upućuju na to. Nevevi, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Tj. odrekao se njegova djela." Ovo je tumačenje daleko jer se zamjenica vraća na "*men*" (ko).

¹ Tirmizi, br. 2762, *El-Edeb*, Babu ma džae fi kassiš-šarib. Nesai, 1/15, Et-Tahare, Babu kassiš-šarib. Ahmed, *Musned*, 4/366,368. Ovo je *sahih* hadis, kako je rekao Albani u *Sahihul-džami*, br. 6409.

² Buhari, br. 5892, *El-Libas*, Babu taklimil-ezafir; br. 5893, Babu i'fail-liha. Muslim, br. 259, Et-Tahare, Babu hisalil-fitre. Ebu-Davud, br. 199, Et-Teredždžul, Babu fi ahziš-šarib. Tirmizi, br. 2764, *El-Edeb*, Babu ma džae fi i'fail-lihje. Nesai, 1/16, Et-Tahare, Babu ihfauš-šaribi ve i'fail-liha. Ahmed u *Musnedu*, 2/16, od Abdullaha b. Omera, r.a.

...da Seida b. Džubejra, r.a., prenosi se da je rekao: "Ko otrgne talisman sa čovjeka, to se tretira kao da je oslobodio roba." To je prenio Veki'. On, također, prenosi od Ibrahima da je rekao: "Oni su izražavali antipatiju prema svim talismanima, bilo da su bili od Kur'ana ili nečeg drugog."

Prenesena je u *sahih* hadisima zabrana čišćenja nakon nužde balegom i kostima, kao što je poznato. Od njih je i ono što prenosi Muslim u svome *Sahihu* od Ibn-Mesuda kao merfu (hadis): "Nemojte se čistiti nakon nužde balegom niti kostima jer je to hrana vaše braće džina."¹ I što prenosi Ibn-Huzejme i Darekutni od Ebu-Hurejrea zabranu da se čisti nakon nužde kostima ili balegom. Rekao je: "Oni, uistinu, ne čiste."² Od njega se također prenosi da ne važi čišćenje njima, a to je očiti stav Ahmedov.

Njegove riječi: "Od Seida b. Džubejra, r.a., prenosi se da je rekao: 'Ko otrgne talisman sa čovjeka, to se tretira kao da je oslobodio roba.'" To je prenio Veki'. Ovo kod učenjaka ima status *ref'a* (tj. da je hadis izrekao lično Poslanik, s.a.v.s.), jer se ovako nešto ne govori na osnovu mišljenja. Prema tome ovo je mursel, jer je Seid tabiin. Na osnovu ovoga treba zabraniti vješanje talismana i podsticati na njihovo skidanje i da je to nešto što je obaveza. U njemu (hadisu), uz ono što je prethodilo, jeste (dokaz) da je to *širk* i objašnjenje stanja prvih generacija, neka je Allah njima zadovoljan, koliko su se one bojale *širka*, malog i velikog, i kako su ga zabranjivale. Međutim, kada se nepoznavanje islama pojačalo u zadnjim generacijama ovog ummeta, negiranje i borba protiv toga i onoga što je gore od njega postalo je od najvećih pokuđenih djela, čak i kod onih ljudi koje ubrajaju u učene, što nije nepoznato. Veki je sin Džerraha b. Vekia Kufija. Povjerljiv je, učen imam. Napisao je mnoge knjige od kojih je *El-Džami'* i mnoge druge. Od njega (hadise) prenosi imam Ahmed i njegova generacija. Umro je sto devedeset sedme godine (po Hidžri).

Njegove riječi: "...On također prenosi od Ibrahima da je rekao: 'Oni su izražavali antipatiju prema svim talismanima, bilo da su bili od Kur'ana ili nečeg drugog.'"

¹ Muslim, br. 450, Es-Salatu, Babul-džehri bil-kiraeti fis-subhi vel-kiraeti alel-džinni. Tirmizi, br. 18, Et-Tahare, Babu ma džae fi keraheti ma justendža bihi. Nesai, 1/37-38, Babun-nehji anil-istitabeti bil-izam. Ebu-Davud, br. 39, Et-Tahare, Babu ma junha anhu en-justendža bihi. Vidi predanja ovog hadisa u *Džamiul-usul*, br. 5138.

² Darekutni, 1/56, rekao je: "Sened mu je *sahih*."

3- poglašnja se (rukje) i groznice;

1- tumačenje značenja odučavanja (rukje) i talismana;

2- tumačenje značenja tevlje (amuleta);

3- da je ovo troje širk bez izuzetka;

4- da rukja (odučavanje) protiv uroka oka i groznice ne spada u to;

5- da oko talismana, kada je od Kur'ana, postoji razilaženje među ulemom, da li to spada u to (širk) ili ne?;

6- da vješanje strune na životinje protiv uroka oka spada u to;

7- oštra prijetnja onome ko okači amulet;

8- vrijednost nagrade za onoga ko otkine talisman sa čovjeka;

9- da riječi Ibrahima (Nehaija) nisu u kontradikciji sa razilaženjem koje je prethodno navedeno, jer on misli na drugove Abdullaha b. Mesuda.

Ibrahim je imam Ibrahim b. Jezid Nehai Kufi. Njegovo je ime po sinu Ebu-Imran. Povjerljiv je, jedan od velikih pravnika. Umro je devedeset šeste kad mu je bilo oko pedeset godina.

Njegove riječi: "... oni su izražavali antipatiju", odnose se na drugove Abdullaha b. Mesuda kao što su Alkame, Esved, Ebu-Vail, Haris b. Suvejd, Ubejde Selmani, Mesruk, Rubej b. Husejm, Suvejd b. Gafle i drugi, a oni su bili vodeći *tabiini*. U njihovo su vrijeme za *haram* koristili (riječ) *mekruh*. Ovo je mišljenje ispravno, jer ono što nije od Kur'ana već je prethodno spomenuta njegova zabrana u koju nema sumnje, a ako je od Kur'ana, dužnost ju je zabraniti zbog tri stvari. Jedna od njih jeste to što to potpada pod opću zabranu. Druga je činjenica da to može biti sredstvo i izgovor da se objesi nešto što nije iz Kur'ana, pa da to dovede do situacije da se to ne negira. Treće je da vješanje Kur'ana biva uzrok njegovog ponižavanja, jer mora sa njim ulaziti u zahod i tome slično. Autor, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Rukja je ono što zovu vraćanjem, a dokaz je izuzeo iz toga za ono u čemu nema širka. To je dopustio Allahov Poslanik, s.a.v.s., protiv (uroka) oka i groznice. Vraćanje, magija, amulet (tieveletun) jeste nešto što rade, misleći da to pomaže da muž zavoli suprugu i supruga muža. Hafiz je rekao: "Tiveletu, sa kesrom na slovu *ta'* i *fethom* na *vavu* i *lamu*, bez tešdida, jeste nešto čime žena privlači ljubav svoga muža. To je vrsta *sihra*, a Allah najbolje zna."

9- O TOME KO TRAŽI BERIČET PREKO DRVETA, KAMENA I TOME SLIČNO

وقول الله تعالى : ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ﴾ * ومناة الثالثة الأخرى *
الكم الذكر وله الآثى * تلك إذا قسمة ضيزى ﴿

i riječi Uzvišenog Allaha: "Šta kažete o Latu i Uzzau i Menatu, trećoj, najmanje cijenjenoj? Zar su za vas sinovi, a za Njega kćeri?! To bi tada bila podjela nepravedna. (En-Njegove riječi: "Poglavlje o tome ko traži beričet preko drveta, kamena i tome slično", kao što je neko područje, mezarluk, turbe (mjesto pogibije junaka) i tome slično. "Ko" je kondiciona imenica. Odgovor je izostavljen, a on glasi: "Učinio je Allahu širk (pridruživanje)."

Njegove riječi: "I riječi Uzvišenog Allaha:

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ﴾ * ومناة الثالثة الأخرى ﴿

'Šta kažete o Latu i Uzzau i Menatu, trećoj, najmanje cijenjenoj..." Ova su tri kipa najuzvišeniji kipovi u džahilijetu kod stanovnika Hidžaza. Lat je pripadao stanovnicima Taifa i Arapima koji su živjeli oko njega, Uzza je pripadao Kurejšu i Kinani, a Menat Benu-Hilalu. Ibn-Hišam je rekao: "Pripadao je Huzejlu i Huzai." Lat je bez *tešdida* na slovu ta u čitanju većine, dok je kod Ibn-Abbasa, Ibn-Zubejra, Mudžahida, Humejda, Ebu-Saliha i Ruvejsa od Ja'kuba, sa *tešdidom* na slovu ta'. U vezi s prvim rekao je A'meš: "Nazvali (izveli su) su Lat od *ilah*, a Uzza od *'aziz*." Ibn-Kesir je rekao: "Lat je bio bijeli izrezbaren kamen. Na njemu je bila kuća u Taifu. Imala je zavjese i sluge, a oko nje prazan prostor koji su stanovnici Taifa veličali, a to je (pleme) Sekif i svako onaj ko je njemu pripadao. Njime su se ponosili prema drugim arapskim plemenima, nakon Kurejša." To je rekao Ibn-Hišam.¹ O drugom, Ibn-Abbas je kazao: "Neki je čovjek mijesio brašno hadžijama pa kada je umro, oni su se zaustavljali kod njegova kabura." To je naveo Buhari.²

¹ U Tefsiru od Kurtubija stoji: "Hišam je rekao, tj. historičar Ibn-Kelbi: 'Pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao Mugiru b. Šu'bu i on ga je srušio i zapalio vatrom", tj. Lata.

² Buhari, br. 4859, Tefsiru suretin-Nedžm, Babu kavlihi te'ala: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ﴾ efereejtumillate vel-uzza", izuzimajući njegove riječi: "pa kada je umro, oni su se zaustavljali kod njegova kabura".

Rekao sam: "Nema isključivanja i kontradikcije između onoga što je spomenuo Buhari i drugi, a to je da su obožavali žrvanj kojim se mljelo brašno i toga da su obožavali njegovo ime i kabur nakon što je umro." Što se Uzzaa tiče, Ibn-Džerir je rekao: "To je bio kamen na kojem je bila građevina i zastori, u Nahli između Meke i Taifa. Kurejš ga je veličao, kao što je Ebu-Sufjan rekao na dan (Bitke) na Uhudu: 'Mi imamo Uzzaa, a vi ga nemate!' Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Recite: 'Allah je naš zaštitnik, a vi zaštitnika nemate.'"¹ Povezanost ovog ajeta sa naslovom ukazuje na to da se obožavanje Uzzaa od mušrika ogledalo u okupljanju srca sa željom da im on svojim beričetom pomogne da ostvare neku korist i otklone neku štetu, pa je tako postao idolom koji se obožava mimo Allaha, a to je bilo zbog veličine zablude kod mušrika i pokvarenosti njihovog razuma, kako je rekao Uzvišeni:

﴿ويعبدون من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم ويقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله﴾

"Oni, pored Allaha, obožavaju one koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: 'Ovo su naši zagovornici kod Allaha.'" (X:18.) Tako je obožavanje kaburova i obožavanje drveća i kamenja postalo *širk* mušrika. To i što je još veće od toga desilo se zadnjim generacijama ovog ummeta.

Njegove riječi: "...od Ebu Vakida..." To je poznati ashab. Umro je šezdeset osme godine, kada je imao osamdeset pet godina.

Njegove riječi: "...izišli smo sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.", ukazuje na stanovnike Meke koji su u to vrijeme tek nedavno bili primili islam. "...na Hunejn", odnose se na ime poznate doline istočno od Meke. U njoj je Alejhisselam vodio bitku protiv Hevazina, kako je rekao Uzvišeni:

﴿ويوم حنين إذ أعجبكم كثيركم فلم تغن عنكم شيئا﴾

"A i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanjelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo." (IX:25.) Ova je bitka poznata kod historičara i drugih, kao što je poznata pobjeda koja je izvojevana te uzimanje njihovih imetaka i zarobljavanja djece i žena, kako je navedeno u plemenitom ajetu:

¹ Buhari br. 3039 u El-Džihad, Babu ma jukrehu minet-tenazu'i vel-ihtilafi fil-harb, br. 3986, 4043, 4067, 4561. Ahmed u *Musnedu*, 4/293 od Beraa b. Aziba, r.a.

imali lotosovo drvo kod kojeg su klečali i na njega vješali svoje oružje. Zvalo se Zatu-envat. Prošli smo pored lotosovog drveta. Rekli smo: 'Allahov Poslaniče, daj da i mi imamo Zatu-envat kao što oni imaju Zatu-envat.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Allah je najveći...

﴿ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾

"Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju pustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao i one koji nisu vjerovali na muke stavio; i to je bila kazna za nevjernike." (IX:26.)

Njegove su riječi: "...a bili smo tek skoro napustili nevjerovanje (kufr)", ukazuju na stanovnike Meke koji su bili skoro primili islam i zbog toga nisu poznavali ovaj širk spomenut u hadisu, za razliku od onih koji su od ranije primili islam.

Njegove su riječi: "...mušrici su imali lotosovo drvo kod kojeg su klečali", obožavajući ga, veličajući ga i radi beričeta, pošto su vjerovali da ono donosi beričet.

Njegove riječi: "...zvalo se Zatu-envat" jesu sa *dammom* na (slovu) *ta'*, kao što je poznato.

Njegove su riječi: "...i na njega vješali svoje oružje", znače vješali ga na njega.

Njegove su riječi: "...prošli smo pored lotosovog drveta. Rekli smo: 'Allahov Poslaniče, daj da i mi imamo Zatu-envat kao što oni imaju Zatu-envat'", tj. kao što mušrici imaju Zatu-envat. Mislili su da kad bi im Vjerovjesnik, s.a.v.s., to dopustio, to bi im bilo dopušteno posjedovati radi postizanja beričeta za one koji to u njemu budu vjerovali. Envat su množina od *nut*, a to je infinitiv koji je nazvan *El-Menut*.

Njegove su riječi: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Allah je najveći!'", veličajući Allaha Uzvišenog, da Mu se ne pridružuje (čini širk) u obožavanju (*ibadetu*) što On ima pravo prema Svojim robovima, kako je Uzvišeni rekao:

﴿وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

...To su, uistinu, sunene. Rekli ste, kako mi Onoga u svojim rukama moja duša, onako kako su rekli Benu-Israil Musau:

﴿اجعل لنا إلهًا كما لهم آلهة قال إنكم قوم تجهلون﴾

'Napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!' 'Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!', reče on. (El-Earaf, 138.)
'Vi ćete, uistinu, slijediti primjere onih koji su bili prije vas.'¹
Zabilježio ga je Tirmizi i okarakterisao ga kao sahih.

"Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, i ne budi od onih koji pridružuju (čine širk). (X:105.) I rekao je Uzvišeni:

﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ﴾

"Ti upravi lice svoje prema pravoj vjeri." (XXX:43.), a to je iskrenost, a pridruživanje (širk) to negira. Prethodno je već objašnjeno značenje (riječi) hanif. Ova dva ajeta i ona koja su u njihovom značenju sadrže tevhid na koji upućuje La ilahe illallah (nema boga koji zaslužuje da bude obožavan osim Allaha), negiranjem i pritvrđivanjem, kako je to prethodno objašnjeno. Prema tome, onaj čije se srce okrene nekom drugom mimo Allaha da traži korist ili otklanjanje štete počinio je širk (pridruživanje). Cijeli Kur'an utemeljuje ovaj veliki princip koji je temelj dini-islama, mimo koga Allah, ni od koga, ne prima druge vjere.

Njegove su riječi: "sunen", sa dammom na (slovu) sin. One ukazuju na puteve koji se razlikuju od vjere koju je Uzvišeni propisao Svojim robovima.

Njegove su riječi: "...Rekli ste, tako mi Onoga u Čijim rukama je moja duša", Alejhisselam se zakleo na to da bi potvrdio ovu vijest i (da bi ukazao) na njegovu veličinu, onako kako su rekli Benu-Izraelčani Musau: ﴿اجعل لنا إلهًا كما لهم آلهة﴾ "Napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" I pored toga što ih oni nisu nazvali bogovima, obavijestio je da traženje bereketa od drveća čini ih predmetom obožavanja (bogovima), iako ih oni nisu nazvali bogovima. Zbog toga je uporedio ovo što su oni rekli sa onim što su rekli Benu-Izraelčani:

¹ Zabilježio ga je Tirmizi, br. 2181, El-Fiten, Babu ma džae "leterkebunne sunene men kane kablekum". Tirmizi je rekao: "Hadis je hasen sahih." Ispravno je kako je on rekao. Zabilježio ga je i Ahmed u Musnedu, 5/218. Tirmizi je rekao: "Na ovu temu ima (hadis) od Ebu-Seida i Ebu-Hurejrea."

U pogovoru se (izjavljuju) sjećaju pluća.

1- tumačenje ajeta iz (sure) En-Nedžm;

2- spoznaja suštine značenja onoga što su tražili:

5- da kada oni ovo nisu poznavali, drugi su preči da ne znaju;

6- da oni imaju dobrih djela i obećanje oprosta što drugi nemaju;

7- da Vjerovjesnik, s.a.v.s., njima nije našao opravdanje, nego im je odgovorio svojim riječima: "Allah je najveći. To su, uistinu, (Allahovi) zakoni. Vi ćete, uistinu, slijediti primjere onih koji su bili prije vas." Tako je sa ove tri stvari on ovo učinio još težim;

8- velika stvar, a ona je smjerana, da je on, uistinu, obavijestio da je njihov zahtjev istio kao i zahtjev Benu-Izraelćana kada su rekli Musau: ﴿اجعل لنا إلهاً﴾ "Napravi i ti nama boga..." (El-E'araf, 138.);

9- da je negiranje toga dio značenja "la ilahe illallah" (nema boga osim Allaha), pored njegove tajnovitosti i skrivenosti za njih;

﴿اجعل لنا إلهاً كما لهم آلهة﴾

"Napravi i ti nama boga, kao što i oni imaju bogove!" S ovim je hadisom obznanjeno da vezivanje (srca) za drveće, kamenje i ostalo tome slično, radi traženja berićeta od njih, jeste pridruživanje (širk) u obožavanju (ibadetu), kao što je širk onih obožavalaca kipova.

Njegove su riječi: "...vi ćete, uistinu, slijediti primjere onih koji su bili prije vas", tj. židova i kršćana. Već se desilo u ovom ummetu onako kako je obavijestio Alejhisselam. Krenuli su putem onih koji su bili prije njih, onih koje smo već spomenuli, što je došlo u *sahih* hadisima, kao što je hadis: "Vi ćete, uistinu, slijediti puteve onih koji su bili prije vas ličeći na njih kao što je slična perka na strijeli drugoj perci, tako da kad bi oni ušli u gušterovu rupu, i vi biste u nju ušli." 'Allahov Poslaniče', rekli su, '(misliš) na židove i kršćane?' 'A na koga drugog', odgovorio je.'" Ovaj je hadis zabilježen u Dva sahiha od Ebu-Seida Hudrija, r.a. U drugom predanju stoji: "A ko bi bili (ti) ljudi ako ne oni?"¹

¹ Njegov *tahridž* bit će naveden na str. 186.

10- da se on zakleo na jeftu, a on se ne zakleo osim radi nekog dobra;

11- da pridruživanje (širk) u vezi s tim može biti veliko i malo, jer oni time nisu izišli iz vjere;

12- njihove riječi: "...a bili smo tek skoro napustili nevjerovanje (kufr)", ukazuju da za ostale to nije bilo nepoznato;

13- izgovaranje tekbira pri čuđenju, za razliku od onih koji to smatraju pokudenim;

14- sprečavanje zla u korijenu;

15- zabrana poistovjećivanja sa sljedbenicima džahilijeta;

16- srdžba pri podučavanju;

17- opće pravilo, jer je on rekao: "To su, uistinu, (Allahovi) zakoni";

18- da je ovo, uistinu, znak od znakova vjerovjesništva, zbog činjenice da se desilo onako kako je obavijestio;

19- da sve ono za što je Allah ukorio židove i kršćane u Kur'anu važi i za nas;

20- da je kod njih, uistinu, utvrđeno da se ibadeti ustanovljavaju na naredbi, pa je u njemu upozorenje u vezi s pitanjima u kaburu. Što se tiče (pitanja) "ko ti je Gospodar?", ono je jasno. Što se tiče (pitanja) "ko ti je poslanik?", to je njegova obavijest o nepoznatom (gajbu). Što se također tiče (pitanja) "koja je tvoja vjera?", to je od njihovih riječi:

﴿اجعل لنا إلهاً﴾ "Napravi i ti nama Boga...", (do kraja ajeta);

21- da je put ehlu-kitabija pokuden kao i put mnogobožaca (mušrika);

22- da za onoga koji je napustio ono što je neispravno, a našto se naviklo njegovo srce, nije sigurno da još u njegovu srcu nema ostataka tog običaja, jer su oni rekli: "...a bili smo tek skoro napustili nevjerovanje (kufr).

10- O TOME ŠTA JE PRENESENO U VEZI PRINOŠENJA ŽRTVE NEKOM MIMO ALLAHA

وقول الله تعالى: ﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, Koji nema sudruga...' (El-En'am, 162-163.)

Njegove su riječi:

﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ﴾

"O tome šta je preneseno u pogledu prinošenja žrtve nekom mimo Allaha i riječi Uzvišenog Allaha: 'Reci: Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, Koji nema sudruga...' (VI:162-163.)

Ibn-Kesir je rekao: "Uzvišeni mu naređuje da obavijesti mnogobošce (*mušrike*), koji obožavaju druge mimo Allaha i njima prinose žrtve, da je on posvetio samo Allahu svoje klanjanje i svoju žrtvu, jer mušrici obožavaju kipove i njima prinose žrtve, pa mu je Uzvišeni naredio da se razlikuje od njih i ne slijedi ono na čemu su oni, te da se okrene svjesno, s namjerom i s odlučnošću, iskrenoj odanosti Allahu Uzvišenom." Prema tome, pet dnevnih namaza jesu najveći farzovi islama odmah poslije dva šehadeta.

Njegove riječi: ﴿صَلَاتِي﴾ "...klanjanje moje", obuhvataju farzove i nafile. Svi namazi su *ibadet*. Oni se sastoje iz dvije vrste dova: dova traženja i dova obožavanja. Ona u kojoj se pita i traži to je dova traženja, a ona u kojoj je zahvala, pohvala, slavljenje, ruku, sedžda i ostali *ruknovi* i *vadžibi* to je dova obožavanja. Ovo je objašnjenje i tumačenje zašto je namaz nazvan *salatom* (dovom) jer se sastoji iz dvije vrste dove koje znače *salat* (dovu), kako jezički tako i šerijatski. To su potvrdili Šejhul-islam (Ibn-Tejmije) i Ibnul-Kajjim, da im se Uzvišeni Allah smiluje.

Njegove riječi: ﴿نُسُكِي﴾ "...i obredi moji", Sevri prenosi od Suddija, on od Seida b. Džubejra da "obredi moji" (znači) moje prinošenje žrtve. Isto je rekao i Dahhak.

i Njegove riječi: "Zato svome Gospodaru klanjaj i kurban kolji." (El-Kevser, 2.)

Od Alije, r.a., prenosi se da je rekao: "Kazao mi je Allahov Poslanik, s.a.v.s., četiri izreke: 'Allah je prokleo onog ko prinese žrtvu nekom drugom mimo Allaha...'

Njegove su riječi: ﴿ومحياي وماتي﴾ "i život moj, i smrt moja", tj. ono što uradim u svom životu i na čemu umrem od imana i dobrog djela. ﴿الله رب العالمين﴾ "Doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova", (znači) iskreno radi Njega. ﴿لا شريك له وبذلك امرت وأنا أول المسلمين﴾ "Koji nema sudruga; to mi je naređeno i ja sam prvi mušliman", tj. u ovom ummetu. Ovo je mišljenje imama u tefsiru. Misli se da ovaj ajet znači da čovjekove riječi i njegova djela, kako skrivena tako i vidljiva, nije dopušteno, ništa od njih, upućivati nekom drugom mimo Allaha, bez obzira ko on bio. Onaj ko nešto od toga uputi nekom drugom mimo Allaha on je upao u ono što je Uzvišeni negirao od širka Svojim riječima: ﴿وما أنا من المشركين﴾ "I ja nisam od mušrika." Kur'an u cijelosti pritvrđuje ovaj tevhid u pogledu obožavanja i negiranja mnogoboštva i odricanja od njega.

Za Njegove riječi: ﴿فصل لربك واحمر﴾ "Zato svome Gospodaru klanjaj i kurban kolji" Šejhul-islam je rekao: "Naredio je da objedini između ova dva ibadeta, a to su namaz i prinošenje žrtve koji upućuju na dobra djela, skromnost i skrušenost, potrebu, lijepo mišljenje, jačinu uvjerenja i smirenost srca prema Allahu i Njegovim obećanjima, za razliku od oholih i odvratnih i onih koji smatraju da im Allah nije potreban, koji ne vide potrebe da klanjaju svome Gospodaru i koji Mu ne prinose žrtvu bojeći se siromaštva, zbog toga je sastavio među njima u Njegovim riječima: "Reci: ﴿قل إن صلاتي ونسكي﴾ 'Klanjanje moje, i obredi moji...' Uzvišeni je rekao:

﴿حرمت عليكم الميتة والدم ولحم الخنزير وما أهل لغير الله به﴾

"Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime..." (V:3.)

Njegove su riječi: "Od Alije, r.a." Ali b. Ebu-Talib je imam Ebul-Hasan Hašimi, amidžić Vjerovjesnikov, s.a.v.s. Oženio se njegovom kćerkom, blistavom Fatimom, r.a. Među prvim je (primio islam), (učestvovao) je na Bedru, zavjetu na Ridvanu i jedan je od deseterice kojima je posvjedočeno da će ući u Džennet.

...Allah je prokleo onoga ko prokane svoje roditelje. Allah je prokleo onoga ko pruži zaštitu prestupniku. Allah je prokleo onoga ko mijenja oznake na zemlji (pomjera među).'" Zabilježio ga je Muslim.¹

Četvrti je od hulefai-rašidina (pravednih halifa). Poznata su njegova plemenita djela, neka je Allah njime zadovoljan. Ubio ga je haridžija Ibn-Muldžim, u ramazanu četrdesete godine po Hidžri.

Ebus-Seadat je rekao: "U osnovi, proklinjanje znači tjeranje i udaljavanje od Allaha."

...وَالَّذِينَ هُمْ يُذَكِّرُونَ أَنَّ إِلَهُهُم مِّمَّا دُونَ اللَّهِ... Šeihul-
'Ova žrtva je za to.' Ukoliko je to namjera, svejedno je da li je to izgovorio riječima ili nije. Zabrana je ovoga očitija od zabrane onoga što je zaklano radi mesa i pri tom rečeno u ime Isusa i tome slično, kao što je ono što smo zaklali da bi se približili Allahu čistije i uzvišenije od onoga što smo zaklali radi mesa i pri tome rekli bismillah (sa Allahovim imenom). Ako je zabranjeno ono pri čemu je rečeno u ime Isusa i djevice, preče je da bude zabranjeno ono pri čemu je rečeno radi Isusa i djevice ili se to smjeralo, jer je (upućivanje) obožavanja nekom mimo Allaha veći *kufr* od traženja pomoći od nekog drugog mimo Allaha. Prema tome, ukoliko bi prinio žrtvu nekom mimo Allaha (s namjerom) da mu se približi, to je zabranjeno pa makar pri tom rekao *bismillah*, kao što nekad čine grupe licemjera iz ovog ummeta koji se približavaju zvijezdama (prinoseći) žrtvu, mirisnim dimom i tome slično, mada su oni, ustvari, odmetnici od vjere i ono što su oni zaklali nije dopušteno niukom slučaju. U to spada i prinošenje žrtve džinima.

Njegove riječi: "...Allah je prokleo ko prokune svoje roditelje", znače svoga oca i majku, nenu, dedu itd. U *Sahihu* je zabilježeno da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Od velikih je grijeha da čovjek grdi i psuje svoje roditelje." Rekli su neki: "Allahov Poslaniče, da li ima čovjek koji psuje svoje roditelje?"

¹ Zabilježio ga je Muslim, br. 1978, 43, 44, 45, El-Edahi, Babu tahrimiz-zebhi ligajrillahi ve la'ni fa'ilihi. Nesai, 7/232, Ed-Dahaja, Babu men zebha ligajrillah.

"Da", rekao je, "opsuje čovjeku (nečijeg) oca, pa i on opsuje njegovog, opsuje čovjeku (nečiju) majku, pa i on opsuje njegovu majku."¹

Njegove su riječi: "...Allah je prokleo onog koji pruži zaštitu prestupniku." Pruži (*ava*) je sa dugim *hemzetom*, tj. uzme ga sebi i pruži mu zaštitu. Što se tiče prestupnika (*muhdisa*) Ebus-Seadat je rekao: "Preneseno je sa *kesrom* na slovu *dal* i sa *fethom*, u smislu da je *fail* (vršilac) radnje i *mef'ul* (objekat). Sa *kesrom*, znači ko potpomogne prestupnika, uzme ga sebi i pruži mu zaštitu od njegovih protivnika i spriječi da oni nad njim izvrše odmazdu, a sa *fethom* to je sama inovirana stvar (u vjeri) *bid'at*. Prema tome, uzimanje i pružanje zaštite znači zadovoljstvo njime i potpomaganje. Jer on uistinu kada je zadovoljan sa novotarijom, kad je odobri njenom počiniocu i ne usprotivi mu se, on mu je (samim tim) pružio zaštitu. Ibnul-Kajjim, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Stupnjevi su ovog velikog grijeha različiti u skladu sa stupnjevima novotarije same po sebi, pa što god je novotarija veća, i veliki grijeh je veći."

Njegove su riječi: "...Allah je prokleo onog koji mijenja oznake na zemlji (pomjera među)." Oznake (*menar*) jesu sa *fethom* na slovu *mim*. To su oznake njene granice koje se stavljaju da bi se obilježilo vlasništvo nad zemljom i kućama nakon što se podijele među suvlasnicima. U En-Nihaji je rečeno: "Tj. njene oznake i granice." Rekao sam: "A to je da podigne ono što je određeno kao znak koji označava njegovo vlasništvo u odnosu na vlasništvo njegovog ortaka, pa uzme od svoga ortaka dio. To je velika nepravda." U hadisu je navedeno: "Ko nepravедно uzme pedalj zemlje, omotat će ga sa sedam zemalja na Kijametskom danu."²

¹ Buhari, br. 5973, El-Edeb, Babu la jesubbur-redžulu validejhi. Muslim, br. 90. Tirmizi, br. 1903. Ebu-Davud, br. 5141, od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a.

² Buhari, br. 2453, El-Mezalim, Babu ismi men zaleme šejen minel-erdi, i br. 3195, Bed'ul-halki, Babu ma dže fi sebi erdine. Muslim, br. 1610, El-Musakat, Babu tahrimiz-zulmi ve gasbil-erdi ve gajriha. Ahmed u *Musnedu*, 6/64, 79, 252, 259, u hadisu od Aiše, r.a. Za njegove riječi: "...omotat će ga", Hattabi je rekao: "One se mogu dvojako protumačiti: jedno je da to znači da će biti zadužen na Kijametskom danu da ono što je nepravедно uzео donese na mjesto okupljanja (*mahšer*) i to će biti kao ogrlica o njegovu vratu, a ne da je to stvarna ogrlica; drugo je da će on biti kažnjen propadanjem kroz sedam zemalja, pa će svaka zemlja biti omotač oko njegova vrata." (*Fethul-Bari*, 5/104.)

Od Tarika b. Šihaba prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Neki je čovjek u Džennet ušao zbog mušice i ušao je neki čovjek zbog mušice u Vatru.' 'Kako to, Allahov Poslaniče!?', rekli su. Rekao je: 'Dva su čovjeka naišla na neki narod koji je imao kip i pored kojeg nije mogao niko proći dok mu nešto ne prinese kao žrtvu. Rekli su jednom od njih: 'Prinesi (žrtvu)!'. 'Nemam ništa da prinesem kao žrtvu', odgovorio je. 'Prinesi, pa makar mušicu', rekli su mu. On je prinio kao žrtvu mušicu i oni su ga pustili, pa je taj ušao u Vatru. Drugom su rekli: 'Prinesi (žrtvu)!'. 'Ja nikom drugom ne prinosim (žrtvu) mimo Allaha, dž.š.', rekao je. Oni su ga ubili i on je ušao u Džennet.'"¹ Zabilježio ga je Ahmed.

Nakon što je većina svijeta pala u neznanje, oni su svojim neznanjem i nepravdom otišli u ono što im šteti na dunjaluku i ahiretu, a sve to zbog slabosti imana u proživljenje i polaganje računa za djela: Džennet i Vatru. Molimo od Allaha oprost i spas na dunjaluku i budućem svijetu.

Njegove su riječi: "Od Tarika b. Šihaba.", a on je Bedželi Ahmesi Ebu-Abdullah. Ebu-Davud je rekao: "Vidio je Vjerovjesnika, s.a.v.s., ali od njega nije ništa čuo." Hafiz je rekao: "Ako je utvrđeno da se susreo sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s., on je ashab, a ako je utvrđeno da on od njega nije ništa čuo, njegovo predanje od njega tretira se kao mursel ashaba i po preovladavajućem mišljenju prihvata se." Umro je, kako je tvrdio Ibn-Hibban, osamdeset treće godine po Hidžri. Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Imam Ahmed, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: 'Pripovijedao nam je Ebu-Muavija E'ameš, od Sulejmana b. Mejsere, on od Tarika b. Šihaba da je rekao, pripisujući to Poslaniku, s.a.v.s.: 'U Džennet je ušao čovjek zbog mušice...'"

Njegove su riječi: "...zbog mušice", tj. zbog nje.

Njegove su riječi: "...kako to, Allahov Poslaniče!?" Kao da su oni, a Allah najbolje zna, smatrali to djelo nevažnim i prinošenje mušice kao žrtve kipu, pa im je Vjerovjesnik, s.a.v.s., objasnio da je onaj ko to uradi i uradi više od toga zaslužio Vatru.

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Kitabuz-zuhdi*, str. 15, od Tarika b. Šihaba, on od Selmana Parisija, r.a. Ovaj hadis je *mevkuf, sahih*. U *Kitabuz-zuhdi* stoji Sulejman umjesto Selman i to je greška.

1- tumačenje: ﴿إِنْ صَلَاتِي وَنَسْكَي﴾ "...klanjanje moje i obredi moji...";

Njegove su riječi: "...Dva čovjeka su naišla na neki narod koji je imao kip i pored kojeg nije mogao niko proći dok mu nešto ne prinese kao žrtvu. Rekli su jednom od njih: 'Prinesi (žrtvu)!' 'Nemam ništa da prinesem kao žrtvu', odgovorio je. 'Prinesi, pa makar mušicu', rekli su mu. On je prinio kao žrtvu mušicu i oni su ga pustili, pa je taj ušao u Vatru." To je zbog toga, jer je on svojim srcem namjeravao nekog drugog mimo Allaha, ili se poveo sa svojim djelom, pa mu je obavezna Vatra. U njemu je značenje Muslimovog hadisa koji je prethodno spomenut u poglavlju o strahu od širka, a koji prenosi Džabir (da je Poslanik, s.a.v.s., rekao): "Ko susretne Allaha ne pridružujući mu bilo šta ući će u Džennet, a ko Ga susretne pridružujući mu nešto ući će u Vatru."¹ Ukoliko je ovako sa onim koji je kao žrtvu kipu prinio mušicu, kako je tek s onim koji tovi deve, goveda i sitnu stoku da bi se njihovim klanjem približio onome koga obožava mimo Allaha; bilo da se radi o umrloj osobi, ili odsutnoj, ili tagutu, ili turbetu, ili drvetu, ili kamenu ili nečem drugom. Ovi mnogobošci iz zadnjih generacija ovog ummeta to smatraju boljim od kurbanda u njegovo pravo vrijeme u kojem je propisan da se kolje. Možda se neki zadovolje time i ne kolju kurban zbog snage želje, veličanja i nade u onog koga obožavaju mimo Allaha. Ovo i gore od toga se proširilo.

Njegove su riječi: "...Drugom su rekli: 'Prinesi (žrtvu)!' 'Ja nikom drugom ne prinosim (žrtvu) mimo Allaha, dž.š.', rekao je. Oni su ga ubili i on je ušao u Džennet." Ovo ukazuje na to koliko se vjernici boje širka i koliko bježe od njega, te na njihovu čvrstinu u iskrenosti, kako je preneseno u hadisu od Enesa koji je zabilježio Buharija i drugi, a koji slijedi, voljom Allaha Uzvišenog: "Tri stvari ko bude posjedovao osjetit će slast imana..." U njemu između ostalog stoji: "Da mrzi da se vrati u *kuf*r (nevjerstvo), nakon što ga je Allah iz njega izbavio, kao što mrzi da bude bačen u Vatru."² U njemu se ukazuje na razliku jačine imana kod ljudi, jer ovaj čovjek koji je prinio mušicu kao žrtvu nije imao neko djelo zbog kojeg je zaslužio ulazak u Vatru prije nego što je uradio to sa tim kipom, kako izgleda literarno značenje hadisa, a Allah najbolje zna.

¹ Prethodno su na stranici 60. (fusnota br.2) navedeni prenosioci ovog hadisa.

² Prethodno su na stranici 81. navedeni prenosioci ovog hadisa.

"...Zato svome Gospodaru klanjaj i kurban kolji";

3- počinjanje s prokletstvom onoga ko prinese žrtvu nekome mimo Allaha;

4- onoga ko pravi zločinu prestupnika, a to je čovjek koji nešto uradi za što je dužnost izvršiti Allahovo pravo, pa se on skloni kod nekog ko ga od toga zaštititi;

6- proklinjanje onoga ko mijenja oznake međe na zemlji, a to su crte koje razdvajaju među tvoga posjeda zemlje i tvoga komšije. Njihovo mijenjanje biva pomjeranjem naprijed ili nazad;

7- razlika između proklinjanja određene osobe i proklinjanja grešnika uopćeno;

8- ova velika i značajna priča, a to je priča o mušici;

9- činjenica da je on ušao u Vatru zbog te mušice, mada to nije namjeravao, nego je to uradio da bi se oslobodio njihovog zla;

10- spoznaja opasnosti pridruživanja (širka) u srcima vjernika, kako se taj strpio da bude ubijen i nije pristao na njihov zahtjev, i pored činjenice da od njega nisu zahtijevali ništa drugo osim vanjske manifestacije;

11- onaj je koji je ušao u Vatru musliman, jer da je bio kafir (nevjernik) ne bi rekao: "Ušao je u Vatru zbog mušice";

12- u njemu je potvrda i svjedok vjerodostojnom hadisu: "Džennet je bliži svakom od vas, od remena na vašoj obući, a i Vatra isto tako"¹;

13- spoznaja da je aktivnost srca glavni cilj, čak i kod obožavalaca idola.

¹ Buhari, br. 6488, Er-Rikak, Babul-dženneti akrebu ila ehadikum min širaki na'lihi ven-naru misle zalike. Hadis se prenosi od Abdullaha b. Mesuda, r.a. Ahmed ga je zabilježio u *Musnedu*, 1/387, 413, 442. Ibn-Bettal je rekao: "U njemu je (dokaz) da pokornost vodi u Džennet, a da nepokornost približava Vatri, te da pokornost i nepokornost mogu biti u najlakšim stvarima." Ibnul-Dževzi je rekao: "Značenje je hadisa da je postizanje Dženneta lahko ispravljanjem namjere i činjenjem pokornosti, a i Vatre, također, slijeđenjem strasti i činjenjem nepokornosti." (*El-Feth*, 11/321.)

11- NE KOLJE SE ŽIVOTINJA U IME ALLAHA NA MJESTU GDJE SE PRINOSI ŽRTVA NEKOM MIMO NJEGA

و قوله تعالى: ﴿ لا تقم فيه أبدا ﴾

i riječi Uzvišenog: "Ti u njoj nemoj nikad namaz obaviti..." (Tevba, 108.)

Ne kolje se životinja u ime Allaha na mjestu gdje se prinosi žrtva nekom mimo Njega.

Autor, Allah mu se smilovao, ovim riječima aludira na ono što su ljudi u Nedždu i drugdje radili prije pojava poziva u *tevhid*, a misli na to da su klali životinje u ime džina tražeći od njih izlječenje njihovih bolesnika. Oni su za klanje tih životinja određivali posebno mjesto u svojim kućama, pa je Uzvišeni Allah islamom prognao širk. Neka je hvaljen Uzvišeni Allah jer je nestao širk, novotarije i smutnje pojavom Pozivača u jednoću Gospodara svih svjetova!

Njegove su riječi: "I riječi Uzvišenog Allaha: ﴿ لا تقم فيه أبدا ﴾

"Ti u njoj nemoj nikad namaz obaviti..." (ajet), tj. u mesdžidu smutnje (*mesdžidu-dirar*) spomenutom u Njegovim riječima:

﴿ والذين اتخذوا مسجدا ضارا وكهرا وتفريقا بين المؤمنين وإرصادا لمن حارب الله ورسوله من قبل وليحلفن إن أردنا إلا الحسنى والله يشهد إنهم لكاذبون ﴾ * لا تقم فيه أبدا لمسجد أسس على التقوى من أول يوم أحق أن تقوم فيه ﴿

"A oni koji su džamiju smutnje sagradili da bi štetu nanijeli i nevjerovanje osnažili i razdor među vjernike unijeli, pripremajući je za onoga koji se protiv Allaha i Njegova Poslanika još prije borio, sigurno će se zaklinjati: 'Mi smo samo najbolje željeli', a Allah je svjedok da su oni pravi lažljivci. Ti u njoj nemoj nikada namaz obavljati! Džamija čiji su temelji, već od prvog dana, postavljeni na strahu od Allaha zaista više zaslužuje da u njoj obavljaš namaz." (IX:107-108.) To je mesdžid Kuba. On je uspostavljen na bogobojažnosti od prvoga dana u kom je Alejhisselam došao kao muhadžir u Medinu. A oni koji su izgradili mesdžid smutnje učinili su to prije polaska Vjerovjesnika, s.a.v.s., u pohod na Tebuk. Došli su mu i pitali ga da u njemu klanja.

Od Sabita b. Dahhaka, r.a., (prenosi se) da je rekao: "Neki čovjek se zavjetovao da će zaklati devu u Buvani, pa je o tome pitao Vjerovjesnika, s.a.v.s., i on mu je rekao: 'Da li je u njoj bio neki od džahilijetskih idola koji se obožavao?' 'Ne', odgovorili su...

Spomenuli su mu da su ga izgradili za slabe i one koji nalaze razlog u hladnoj noći. On im je odgovorio: "Mi krećemo na put, ali kad se vratimo, doći ću (da u njemu klanjam), inšallah." Kada se Alejhisselam vraćao u Medinu i kad do njegovog povratka u nju nije ostalo više od jednog dana, ili nešto manje, došla mu je objava o tom mesdžidu te je on poslao (ljude) i srušio ga prije svoga dolaska u Medinu, neka je na njega Allahov salavat i selam. Allah je u vezi sa njim objavio ovaj ajet. Veza između ovog ajeta i naslova (poglavlja) ogleda se u tome da je ovaj mesdžid, pošto je uspostavljen na nepokornosti prema Allahu i negiranju Njega, postao predmetom srdžbe, pa je Allah zabranio Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., da u njemu klanja zbog postojanja razloga koji to zabranjuje. To je specifično spomenuto, mada je zabrana općenita. Prema tome, svako mjesto koje je takvo ima isti status, jer su ga grijeh i nepokornost učinili ružnim mjestom i utjecali da se u njemu zabrani činjenje ibadeta. Nasuprot tome jesu džamije koje su najplemenitija mjesta na Zemlji. Uzvišeni je rekao:

﴿فِي بَيْتِ أَذْنِ اللَّهِ أَنْ تَرْفَعُ وَيَذْكُرَ فِيهَا اسْمُهُ يَسْبَحُ لَهُ فِيهَا بِالْعَدُوِّ وَالْأَصَالِ * رَجُلًا﴾

"U džamijama koje se voljom Njegovom podižu i u kojima se spominje Njegovo ime, hvale Njega, ujutro i navečer, ljudi..." (XXIV:36-37.) Koliko je dobra i ispravna ova analogija. Ona će biti potvrđena u hadisu u ovom poglavlju, voljom Uzvišenog Allaha.

Njegove su riječi: "Od Sabita b. Dahhaka", tj. od Ibn Halife Ešhelija, poznatog ashaba. Od njega (hadise) prenose Ebu-Kilabe i drugi. Umro je šezdeset i četvrte godine.

Njegove su riječi: "...u Buvani", sa *dammom* na slovu *ba*, a neki kažu sa *fethom*. Begavi je rekao: "To je mjesto u podnožju Meke, prije Jelemlema." Ebus-Seadat je rekao: "(To je) dugačak i strmenit brijeg iza Jenbua."

Njegove su riječi: "...Da li je u njoj bio neki od džahilijetskih idola koji se obožavao?" U ovome je (dokaz) da je zabranjeno ispunjavanje zavjeta ukoliko je na tom mjestu bio kip, pa makar i nakon njegova uklanjanja. To je rekao autor, neka mu se Uzvišeni Allah smiluje. I to je dokaz za naslov.

...*'Da li se u njoj održavala neka od njihovih svetkovina', upitao je. 'Nije', odgovorili su. Nakon toga Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Ispuni svoj zavjet, jer, uistinu, nema ispunjavanja zavjeta u onome u čemu je nepokornost Allahu, niti u onome što čovjek nije u stanju učiniti.'*"¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud. Njegov sened ispunjava uvjete njih dvojice (Buharije i Muslima).

Njegove su riječi: "...Da li se u njoj održavala neka od njihovih svetkovina?" Šejhul-islam je rekao: "Svetkovina je ime za ono što se smatra općim okupljanjem u vidu tradicije i koje se ponavlja bilo svake godine, sedmice, mjeseca i tome slično. Ovdje se misli na uobičajeno okupljanje ljudi u džahilijetu. Svetkovina okuplja (sastoji se iz) više stvari kao što je dan koji se vraća (ponavlja): Ramazanski bajram i petak, zatim okupljanje u njemu, potom aktivnosti koje to prate kao što su obožavanja (*ibadeti*) i običaji (*'adeti*). Ponekad je određena svetkovina vezana za samo to mjesto, a može biti i nevezana, a sve to zove se svetkovinom u određenom vremenu, kao što su riječi Vjerovjesnikove, s.a.v.s., o petku: "Uistinu je ovo dan koji je Allah učinio muslimanima svetkovinom."², a za sastanak i aktivnosti spominju se riječi Ibn-Abbasa, r.a.: "Prisustvovao sam svetkovini (Bajramu) sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s."³ i mjesto, kao što su riječi Vjerovjesnikove, s.a.v.s.: "Nemojte od moga mezarlika praviti svetkovinu."⁴

¹ Ebu-Davud, br. 3313, El-Ejman ven-Nuzur, Babu ma ju'meru bihi minel-vefai bin-nezri. Njegov je sened ispravan (*sahih*), kako je rekao Albani u *Sahihul-džamii*, br. 2548. Pogledaj govor šejhul-islama Ibn-Tejmija oko ovog pitanja u njegovoj vrijednoj knjizi *Iktidaus-siratil-mustekim*. Izdanje Darul-bejana u Damasku. *Buvane* je dug i strmenit brijeg iza Jenbua, blizu obale Crvenog mora. Neki su rekli da je sa *fethom* na slovu *ba*. Hattabi je rekao: "U hadisu je dokaz da onome ko se zavjetuje da (podijeli) hranu ili zakolje (životinju) u Meki ili na nekom drugom mjestu nije mu dopušteno to dijeliti drugima osim sirotinji tog mjesta. Ovo je po šafijskom mezhebu, dok su drugi dopustili da se dijeli i onima koji nisu iz tog mjesta."

² Ahmed u *Musnedu*, 2/303, 532, od Ebu-Hurejrea, r.a. Malik u *Muvettau*, 1/65, Et-Taharetu, Babu ma džae fis-sivaki, od Ibn-Sibaka kao *mursel*. Ibn-ga je kao *muttesil*, br. 1098, Ikametus-salati, Babu ma džae fiz-zineti jevmel-džumuati, od Ibn-Abbasa, r.a. To je *hasen* hadis.

³ Buhari, br. 98, El-'Ilm, Babu 'izatil-imami en-nisae ve ta'limihinne, te u drugim poglavljima. Nesai, 3/192, Salatul-'id, Babu mev'izatil-imami en-nisae ba'del-feragi minel-hutbeti. Ebu-Davud, br. 1146, Es-Salatu, Babu terkil-ezani fil-'id. Ahmed, 1/242.

⁴ Ovaj je hadis vjerodostojan. Vidi: *Fadlus-salati 'alen-nebijji* sallallahu 'alejhi ve selleme od Ismaila Kadija, br. 20 i 30.

Riječ svetkovina može označavati cijeli dan i ono što se u njemu radi, što je uglavnom slučaj, kao što su Vjerovjesnikove riječi: "Ostavi ih, Ebu-Bekre, jer, uistinu svaki narod ima svetkovinu."¹

Ovi su mnogobošci inovirali svetkovine kod mezarluka koji se obožavaju mimo Allaha i oni ih zovu svetkovinama kao što je rođendan Bedevija u Egiptu i druge. One su još gore zbog pridruživanja (*širka*) i velikih grijeha koje on u sebi sadrži. Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "U njemu je dokaz o traženju detaljnog objašnjenja od muftije i zabrani izvršavanja zavjeta na mjestu na kojem su bile svetkovine u džahilijetu, pa makar nakon njihovog prestanka."

Rekao sam: "U njemu je zabrana uzimanja mnogobožičkih. Prema tome ono se ne obavlja na ovim ružnim mjestima koja su pretvorena u mjesta koja srde Uzvišenog Allaha. Ovaj je hadis on uzeo kao dokaz za naslov. Autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, nije htio to ograničiti na klanje (prinošenje žrtve), nego je spomenuo klanje kao primjer. Problematično je uspostavljanje džamije u Taifu na mjestu gdje je bio Lat. Odgovor je, a Allah najbolje zna, da je možda ostavljeno ovo mjesto u ovom gradiću, postojala bi bojazan da na kušnju budu stavljena srca onih koji nisu učeni, pa da ga ponovo učine idolom, kako je s njim rađeno u početku. Njegovo pretvaranje u džamiju, dok je stanje bilo takvo, dovodi do zaborava šta se u njemu nekada radilo i tako se njime brišu tragovi pridruživanja u cijelosti. Zbog tog je razloga ovo mjesto dobilo poseban status, tj. zbog snage onoga ko se suprotstavlja, a Allah najbolje zna.

Njegove su riječi: "...Ispuni svoj zavjet", zbog toga što ne postoji zapreka.

Njegove su riječi: "...jer uistinu nema ispunjavanja zavjeta u onome u čemu je nepokornost Allahu." Hadis upućuje da na mjestima mnogoboštva i grijeha nije dopušteno Allaha obožavati, a zavjetovanje da se to (čini) jeste grijeh i nije ga dopušteno ispoštovati.

¹ Buhari, br. 949, El-'Idejni, Babul-hirabi ved-dereki jevmel-'idi, br. 952, Babu sunnetil-'idejni li-ehlil islam, i u drugim poglavljima. Muslim, br. 892, Babur-ruhsati fil-le'ibil-lezi la ma'sijete fihi. Nesai, 3/195-197, Babul-le'ibi fil-mesdžidi jevmel-'idi ve nazarin-nisai ila zalike, od Aiše, r.a.

U poglavlju se (treniraju) sjedeću pričinju.

1- tumačenje Njegovih riječi: ﴿ لَا تَمُ فِيهِ أَبَدًا ﴾

"Ti u njoj nemoj nikada namaz obaviti..." (Et-Tevba, 107.);

2- da nepokornost (Allahu) može djelovati na Zemlju, a isto tako i pokornost;

3- vraćanje problematičnog i nerazumljivog pitanja onome koje je jasno da bi se uklonila nejasnoća;

4- traženje odgovora od muftije kada zatreba;

5- da specifikiranje nekog mjesta na kom će se zavjet izvršiti ne smeta ukoliko ne postoje (šerijatske) zapreke;

6- zabranjivanje toga ukoliko je u njemu bio neki džahilijetski idol, pa čak i nakon njegova uklanjanja;

7- zabranjivanje toga ukoliko se na tom mjestu održavala neka njihova svetkovina, pa makar bila i ukinuta;

8- da nije dopušteno ispuniti zavjet na takvom mjestu jer je to zavjet da se učini grijeh;

9- upozorenje na poistovjećivanje sa mnogobošcima u pogledu njihovih svetkovina pa makar i nemao cilj (te svetkovine);

10- nema (ispunjavanja) zavjeta ukoliko se radi o nepokornosti (grijehu);

11- nema zavjeta čovjeku ukoliko se radi o onome što nije u stanju (izvršiti).

Njegove su riječi: "...niti u onome što čovjek nije u stanju." U *Šerhul-mesabihu* rečeno je: "Znači kada zavjet veže za nešto određeno što ne posjeduje. Naprimjer da kaže: 'Ako Allah izliječi bolest moga bolesnika, imam obavezu prema Allahu da oslobodim roba koji je u vlasništvu tog i tog' i tome slično. Međutim, ako sebi nešto stavi u obavezu tako što kaže: 'Ukoliko Allah izliječi moga bolesnika, imam obavezu da oslobodim roba', a on u tom trenutku njega ne posjeduje niti njegovu vrijednost, pa ukoliko Allah da izliječenje njegovom bolesniku, to mu postaje obaveznim."

Njegove su riječi: "Zabilježio ga je Ebu-Davud." Njegov sened ispunjava uvjete njih dvojice", tj. Buharije i Muslima. Ebu-Davudu ime je Sulejman b. Eš'as b. Ishak b. Bešir b. Šeddad Ezdi Sidždzistani, suvremenik je Ahmeda b. Hanbela i autor *Sunena*, *Merasila* i drugih (knjiga). On je povjerljiv, imam, hafiz, jedan od velikih učenjaka. Umro je dvjesto sedamdeset pete, da mu se Uzvišeni Allah smiluje.

12- U ŠIRK SE UBRAJA I ZAVJETOVANJE NEKOM MIMO ALLAHA

وقول الله تعالى: ﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "Oni su zavjet ispunjavali..." (Ed-Dehr, 7.);

وقوله: ﴿وَمَا أَنتَقِمَ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذْرَةٍ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "Za sve što potrošite i što zavjetujete Allah, sigurno, za to zna!" (El-Bekara, 270.)

U širk se ubraja i zavjetovanje nekom mimo Allaha na što ukazuju riječi Uzvišenog Allaha: ﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ﴾ "Oni su zavjet ispunjavali..." (LXXVI:7.)

Imad b. Kesir, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Tj. čine obožavanje Allahu Uzvišenom onim što im je Šerijatom naredio od obaveznih pokornosti i onoga što su oni sami sebi stavili u dužnost putem zavjeta." Riječi su Njegove: ﴿وَمَا أَنتَقِمَ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذْرَةٍ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ﴾

"...za sve što potrošite i što zavjetujete, Allah, sigurno, za to zna!" (II:270.) Ibn-Kesir je rekao: "Allah Uzvišeni obavještava da On zna sve što ljudi rade u vidu udjeljivanja i zavjeta. Ovdje se govori o njihovom nagrađivanju najobilnijom nagradom onih koji to izvršavaju isključivo radi Allaha dž.š." Šejhul-islam, neka mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Što se tiče zavjetovanja nekom drugom mimo Allaha, kao što je zavjetovanje kipovima, Suncu, Mjesecu, mezarima i tome sličnom, to je pridruživanje (*širk*)." I rekao je za onog ko se zavjetuje mezarima i tome sličnom da će za njih dati svijeće da bi se njima osvijetlili i kaže: 'Oni, uistinu, primaju zavjete', kao što kažu neki mnogobošci", da je taj zavjet nepokornost (grieh), po konsenzusu svih muslimana, i nije dopušteno ispoštovati ga. Isto tako ako zavjetuje nešto imetka služiteljima i čuvarima ili onima koji borave na tim mjestima, jer oni su slični služiteljima koji su bili kod Uzzaa i Menata i uzimali nepravедno tuđu imovinu i odvrćali od Allahova puta. Oni koji borave na tim mjestima slični su onima o kojima je Prisni prijatelj (Ibrahim, a.s.) rekao:

﴿مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَتَمَّ لَهَا عَاكِفُونَ﴾

"Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?" (XXI:52.) Zavjetovanje tim služiteljima i onima koji borave na tim mjestima jeste grješni zavjet i liči zavjetovanju služiteljima krsta i onima koji pored njega borave." To je zbog toga jer je onaj ko se zavjetovao Allahu Jedinom svoju želju vezao samo za Njega, jer on zna da šta hoće On Uzvišeni to biva, a što neće to neće ni biti i da, uistinu, nema onog ko može spriječiti ono što On da, niti može dati ono što On zabrani. *Tevhidul-kasdi* (tevhid namjere) jeste *tevhid* obožavanja i zbog toga on uzrokuje obavezu izvršavanja onoga na što se zavjetovao od pokornosti Allahu. Ibadet ukoliko se uputi nekom mimo Allaha, to postaje pridruživanjem (*širkom*) Allahu, jer se on okreće nekom drugom mimo Uzvišenog u onome što od njega traži ili od njega se boji. On ga je učinio sudrugom Allahu u obožavanju. Time potvrđuje ono što je negiralo "Nema boga osim Allaha" (la ilahe illallah.) - da se ne obožava niko mimo Allaha, a nije potvrdio ono što je ono potvrdilo od iskrenosti (*ihlasa*). Sva ova poglavlja koja je autor spomenuo, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, upućuju da onaj ko je Allahu širk počinio, s namjerom ili molbom, suprostavio se onome što je negiralo "la ilahe illallah" i okrenuo značenje, tako što je potvrdio ono što je ta (izreka) negirala, i negirao što je ona potvrdila od *tevhida*. Ovo je značenje riječi našega šejha: "I tumačenje ovog naslova i poglavlja koji slijede; svako pridruživanje koje se desilo ili će se desiti negira izreku iskrenosti (kelimetel-ihlas) i ono što ona u sebi sadrži od *tevhida*."

Rafiji u *Komentaru Minhadža* kaže: "Što se tiče zavjetovanja turbetu izgrađenom na mezarluku evlije, šejha, ili nosi ime evlije koji ga je posjetio, ili je na to mjesto, turbe ili tekiju, dolazio, ili veličanje onoga ko je tu ukopan, ili mu se pripisuje, ili je izgrađeno pod njegovim imenom, ovakav zavjet je nevažeći (invalidan) i nije uspostavljen. To zbog toga što oni vjeruju da ova mjesta imaju svoje posebnosti i da su ona ta kojima se otklanjaju nevolje, privlače i pridobijaju blagodati i da se pomoću njih liječi, tako što zavjetovanje njima smatra lijekom. Oni se čak zavjetuju nekom kamenju nakon što im je rečeno da se na njega naslonio neki dobri čovjek. Nekim mezarlucima zavjetuju svjetiljke, svijeće i ulje i govore: "Taj i taj mezar ili to i to mjesto prima zavjete", pri tom misleći da se time postiže željeni cilj u vidu izlječenja bolesnika, ili povratka odsutnog (izgubljenog), ili očuvanja imetka i ostalog. Zavjet na ovaj način jeste invalidan (*batil*) i u to nema sumnje. Štaviše, zavjetovanje ulja, svijeće i tome slično mezarlucima jeste u osnovi invalidno i nevažeće (*batil*).

U to spada i zavjetovanje mnoštva velikih svijeća i ostalog mezarluku Ibrahima, a.s., (Allahovog, dž.š.) prisnog prijatelja i mezarluku koji pripada nekom drugom vjerovjesniku i evliji. Onaj ko se zavjetuje ne smiera ništa drugo nego da se to pali na mezaru radi beričeta

Šejh je Kasim Hanefi u *Šerh dureril-bihari* rekao: "Zavjet kojim se zavjetuje većina neukog svijeta, što se može vidjeti, kao da čovjeku bude neko odsutan ili bolestan ili ima neku potrebu, pa on dođe kod nekog dobrog čovjeka, stavi na svoje lice prekrivač i kaže: 'Moj gospodine, ako mi Allah vrati mog nestalog ili mi se potreba ispuni, dat ću ti toliko zlata, ili toliko srebra, ili toliko hrane, ili toliko vode, ili toliko loja i toliko ulja. Po konsenzusu je ovaj zavjet invalidan zbog sljedećeg: 1- jer se zavjetovao stvorenju, a zavjetovanje stvorenju nije dopušteno, zbog toga što je to (zavjet) obožavanje (*ibadet*), a obožavanje se ne čini stvorenju; 2- onaj kome se zavjetovao jeste umrli, a umrli ne može ništa uraditi; 3- jer je on smatrao da umrli upravlja stvarima bez Allaha Uzvišenog, a takvo je vjerovanje *kufr*." Na kraju, on je rekao: "Kada ovo sve znaš, ono što se uzima od novca, svijeća, ulja i stavlja se u kubeta umrlih radi približavanja njima, sve to je haram, po konsenzusu muslimana. To je od njega prenio Ibn-Nudžejm u *El-Bahru er-raik*. Zabilježio ga je i Muršidi u njegovoj *Tezkiri* i drugi od njega." On je još dodao: "Svijet je u vezi s tim pao u kušnju, naročito sa rođendanom Bedevija." Šejh Sun'ullahi Halebi Hanefi, neka mu se Allah smiluje, u odgovoru onima koji su dozvolili prinošenje žrtve i zavjetovanje evlijama rekao je: "Ovo prinošenje žrtve i zavjet ukoliko budu upućeni imenu neke osobe, to je nekom drugom mimo Allaha Uzvišenog, te je, prema tome, invalidno (nevažeće). U Objavi stoji: ﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ 'Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh!' (VI:121.)

﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنَسْكَي وَحَيَاتِي وَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ﴾

'Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, Koji nema sudruga...' (VI:163-164.) Zavjetovanje nekom drugom mimo Allaha jeste pridruživanje (*širk*) Allahu, isto kao što je prinošenje žrtve nekom drugom mimo Njega."

*O Sahihu se prenosi bu Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se zavjetuje da Allahu čini pokornost neka Mu izvrši pokornost, a ko se zavjetuje da Mu bude nepokoran neka Mu ne čini nepokornost."*¹

Njegove su riječi: "*Sahihu*", tj. u *Sahihul-Buhari*.

Njegove riječi: "...od Aiše". Ona je majka pravovjernih, supruga Vjerovjesnikova, s.a.v.s., kćerka Siddika (Ebu-Bekra), r.a., osoba koja je najbolje poznavala hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., među ženama. Vjerovjesnik, s.a.v.s., sklopio je sa njom brak kada je imala sedam godina, a prvu bračnu noć imali su kada joj je bilo devet godina. Ona je najvrijednija i ima najviše zasluga od Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., supruga izuzimajući Hatidžu. Oko njih dvije postoji razilaženje. Međutim, nije ispravno govoriti: "Hatidža je zaslužnija niti Aiša je zaslužnija." Činjenica je da Hatidža, r.a., ima zasluga u početku Objave, koje nema Aiša, kao što je vjerovanje, među prvima, u Vjerovjesnika, s.a.v.s., njena podrška njemu u toj situaciji u kojoj je počela Objava, kako je navedeno u *Sahihul-Buhari*² i drugim zbirkama. Ona je, r.a., ostala takva do svoje smrti, koja se desila prije Hidžre. Aiša je posjedovala znanje o hadisu i propisima koje Hatidža nije posjedovala, jer je ona poznavala stanje Vjerovjesnikovo, objavljivanje Kur'ana i objašnjenje halala i harama. Ashabi, r.a., poslije njegove smrti dolazili su kod nje u vezi s pitanjima koja im nisu bila poznata o Vjerovjesniku, s.a.v.s., i njegovom hadisu, neka je na njega Allahov salavat i selam i neka je Allah zadovoljan njegovim ashabima i suprugama. Umrula je pedeset sedme godine po Hidžri, neka je Allah njom zadovoljan.

Njegove su riječi: "...Ko se zavjetuje da Allahu čini pokornost neka Mu izvrši pokornost", jer je on to zavjetovao Allahu iskreno, samo Njemu, pa mu je dužnost to ispoštovati. Tako je to postalo obožavanjem (*ibadetom*). Ulema se složila da ko zavjetuje dobročinstvo, pod uvjetom da mu se desi nešto što želi, kao kad (kaže), da ako Allah da izlječenje mome bolesniku obavezan sam podijeliti sadaku u visini toliko i toliko,

¹ Buhari, br. 6696, El-Ejmanu ven-nuzuru, Babun-nezri fit-ta'ati, br. 6700, Babun-nezri fima la jemlik. Ahmed u *Musnedu*, 6/36, 41. Ebu-Davud, br. 3289, El-Ejman ven-nuzur. Tirmizi, br. 1526, En-Nuzur, Babu men nezere en jut'i'allahe fel-juti'hu. Nesai, 7/ 17, El-Ejman ven-nuzur, Babun-nezri fil-ma'sije. Ibn-Madže, br. 2126, El-Kefarat, Babun-nezri fil-ma'sije.

² Buhari, br. 3, Bid'ul-vahj, Babu kejfe kane bid'ul-vahji ila Resulillahi sallallahu 'alejhi ve selleme.

U poglavlju se (trećerazu) sijeću plaćanja.

1- dužnost da se zavjet ispoštuje;

2- kada se za nešto utvrdi da je vid obožavanja, onda njegovo usmjeravanje nekom mimo Njega smatra se pridruživanjem (širkom);

3- grješni zavjet nije dopušteno ispoštovati.

i tome slično, dužan je to ispoštovati ako mu se ispuni ono što je uvjetovao svojim zavjetom njegovo ostvarivanje. Međutim, Ebu-Hanife rekao je: "Nije obavezan (zavjet) ispoštovati, osim ukoliko je to u osnovi Šerijatom obavezno, kao što je post, a ono što nije takvo ne obavezuje se da to ispoštuje."

Njegove su riječi: "...a ko se zavjetuje da Mu bude nepokoran neka Mu ne čini nepokornost." Tahavi je dodao: "I neka da iskup za svoj zavjet." Ulema se složila da nije dopušteno ispoštovati zavjet da se učini grijeh. Razišli su se oko dva mišljenja: da li za to treba dati iskup za zakletvu ili ne. To su (u isto vrijeme) dva predanja od Ahmeda. Prvo je da treba, i to je *mezheb*. To se prenosi od Ibn-Mes'uda, Ibn-Abbasa, a tako su rekli Ebu-Hanife i njegovi sljedbenici.

13. U ŠIRK SE UBRAJA TRAŽENJE ZAŠTITE OD NEKOG DRUGOG MIMO ALLAHA

و قول الله تعالى: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾
 i riječi Allaha Uzvišenog: "I bilo je ljudi koji su zaštitu od
 džina tražili, pa su im tako objestiti povećali." (El-Džinn, 6.)

Njegove su riječi: "U širk se ubraja traženje zaštite od nekog drugog mimo Allaha." Traženje zaštite (*isti'aza*) je traženje utočišta i pribjegavanje. Onaj koji traži zaštitu pobjegao je svome Gospodaru i zatražio utočište kod Njega, od onoga čega se boji općenito i posebno. Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Ono što čini svojim srcem u vidu traženja utočišta i pribjegavanja Njemu, padanju ničice pred (Njim) Gospodarom, potrebe (koju imaju) kod Njega, poniznosti Njemu jeste nešto što riječi ne mogu opisati." Allah je naredio Svojim robovima na mnogim mjestima u Svojoj Knjizi da se utječu Njemu, kao što su Njegove riječi:

﴿وَمَا يَنْزَعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

"A ako te šejtan pokuša na zlo navesti, ti potraži utočište u Allahu, On uistinu sve čuje i zna." (VII:200)

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾

"Kada hoćeš učiti Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu od šejtana prokletog." (XVI:98.) Isto tako je i u dvije sure: El-Felek i En-Nas. To je obožavanje (*ibadet*) koje nije dopušteno upućivati bilo kome mimo Allaha, kao i ostale vrste *ibadeta*.

Njegove su riječi: "I riječi Allaha Uzvišenog:

﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾

'I bilo je ljudi koji su zaštitu od džina tražili, pa su im tako objestiti povećali.'" (LXXII:6.) Ebu-Džafer b. Džerir, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je u svome komentaru ovog ajeta: "Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je rekao: 'Neki su ljudi u predislamsko doba (*džahilijetu*) kada bi zanoćili u dolini, govorili: 'Utječem se vladaru ove doline', pa im se zbog toga povećao grijeh.'"

Od Havle bint Hakim, r.d., prenosi se da je rekao: "Allah sam Allahovog Poslanika da je rekao: 'Ko odsjedne (dođe) na neko mjesto i kaže: 'Utječem se Allahovim savršenim riječima od zla onoga što je On stvorio', ništa mu ne može nauditi sve dok ne napusti to mjesto.'"¹ Zabilježio ga je Muslim.

Neki su rekli: "Pa su ljudi umnožili džine traženjem zaštite od džina, traženjem zaštite od njihova lidera iz smjelosti prema njima, i time su povećali svoj grijeh." Mudžahid je rekao: "Pa su nevjernici povećali nasilje i tiraniju." Ibn-Zejd je rekao: "Džini su im uvećali strah." Ulema je postigla konsenzus da nije dopušteno tražiti zaštitu od nekog drugog mimo Allaha. Mulla Ali Kari Hanefi, da mu se Allah smiluje, rekao je (što parafraziramo): "Nije dopušteno tražiti zaštitu od džina. Allah je ukorio nevjernike zbog toga." Zatim je citirao ajet. Uzvišeni je rekao:

﴿يَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ
وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمِعْ بَعْضًا مِنْ بَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا﴾

"A na Dan kada On sve sakupi: 'O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli!' 'Gospodaru naš', reći će ljudi, štićenici njihovi, 'mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našeg koji si nam odredio Ti!'" (VI:128.) Okorištavanje čovjeka džinom ogledalo se u činjenju usluga i izvršavanju njegovih naredbi i obavještavanje njega o nekim tajnama (gajbu), a okorištavanje džina čovjekom ogleda se u njegovu slavljenju i veličanju njega, traženju zaštite od njega i pokornosti njemu." Autor, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "U njemu je (dokaz) da činjenica da se nečim postiže dunjalučka korist u vidu otklanjanja zla ili postizanja dobra ne dokazuje da to nije pridruživanje (širk).

"Havla bint Hakim" b. Umejje Sulemiije. Zvali su je Ummu-Šerik. Kaže se da je ona Vahiba. Prethodno je bila udata za Osmana b. Mez'una. Ibn Abdul-Berr rekao je: "Bila je dobra, čestita i plemenita."

Njegove su riječi: "...Utječem se Allahovim savršenim riječima." Allah je propisao pripadnicima islama da zaštitu traže od Njega, a ne da rade kao pripadnici džahilijeta i da zaštitu traže od džina.

¹ Muslim, br. 2708. Ez-Zikru ved-du'au, Babu fit-te'avvuzi min su'il-kadai. Zabilježio ga je također Ahmed u *Musnedu*, 6/377, 409. Tirmizi, br. 3433, Ed-Da'vat, Babu ma džae ma jekulu iza nezele menzilen. Ibn-Madždže, 3547, Et-Tibbu, Babul-feze'i vel-erikki ve ma jute'avvezu minhu.

1- tumačenje ajeta (iz sure) El-Džinn;

je traženje zaštite od stvorenja pridruživanje (širk)'';

4- vrijednost ove dove uprkos njene kratkoće;

5- Činjenica da se nečim ostvaruje neko dunjalučko dobro u vidu čuvanja od zla ili postizanja koristi ne upućuje na to da to nije pridruživanje (širk).

Tako je Allah Uzvišeni propisao da traže zaštitu (moleći Ga) Njegovim imenima i svojstvima. Kurtubi, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Rečeno je da "tammat" znači 'savršene' koje ne sustiže manjkavost niti mahana, kao što sustiže čovjekov govor." Rečeno je: "One znače dovoljne, one koje liječe." Rečeno je: "Riječi (kelimat) ovdje su Kur'an, jer je Allah o njemu obavijestio da je on uputa i lijek." Ovo je u vidu upute ka onome čime se otklanja neprijatnost. Prema ovome, obaveza je onoga ko traži zaštitu od Allaha Uzvišenog, Njegovim imenima i svojstvima, da bude iskren prema Allahu u pribjegavanju Njemu i oslanjanju u tome na Njega i da to ostvari u svome srcu. Ko to uradi postigao je vrhunac u svojoj dovi i opraštanju svoga grijeha. Šejhul-islam, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Imami, kao što je Ahmed i drugi, rekli su decidno da nije dopušteno traženje zaštite od stvorenja. Ovo je jedan (od dokaza) kojim su dokazivali da Allahov, dž.š., govor nije stvoren. Rekli su: "Jer je utvrđeno od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je on tražio zaštitu Allahovim riječima i to je naredio." Zbog toga je ulema zabranila hamajlije i amulete čije se značenje ne zna, bojeći se da u njima ne bude pridruživanja (širka). Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Ko prinese žrtvu šejtanu, njega moli, od njega zaštitu traži, njemu se približava onim što on voli, on ga je time počeo obožavati, pa makar to i ne nazivao obožavanjem (ibadetom) nego uslugom." Istinu je rekao. To je iskorištavanje njega od šejtana, tako da on postaje jedan od sluga šejtanovih i njegovih robova, i zbog toga i šejtan njega uslužuje. Međutim, šejtanovo usluživanje njega nije usluga obožavanja. Šejtan se, uistinu, ne pokorava njemu niti ga obožava kao što (čovjek) to radi prema šejtanu.

Njegove su riječi: "...od zla onoga što je On stvorio." Ibnul-Kajjim je rekao: "Od zla svakog ko zlo čini, od svakog stvorenja u kojem se pojavi zlo, bilo da se radi o životinji ili nekom drugom, čovjeku ili džinu, gmizavcu i četveronošcu, vjetru ili oluji, bilo kojoj vrsti nevolje i kušnje na dunjaluku i ahiretu. (Čestica) ma jeste u smislu prelazne zamjenice, a ne izuzimanje "osim". Njom se ne misli na općenito neograničeno značenje, nego se njome hoće istaći atributska specifikacija, tako da znači: od zla svakog stvorenja u kome ima zla, ne od zla svega što je Allah stvorio, jer, uistinu, Džennet, vjerovjesnici, meleki su ti u kojima nema zla. Zlim se zovu dvije stvari: bol i ono čemu ona vodi.¹

¹ Profesor Muhammed Rešid Rida, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Nužno je da se pod bolom podrazumijeva onaj osjetilni i zamišljeni (apstraktni). Da je rekao šteta (*darer*), bilo bi općenitije. Moguće je da je to tumačenje zla (spomenutog) u hadisu, ne općenitog zla." Ragib je rekao: "Zlo je ono što svi ljudi mrze, a dobro je suprotno njemu." On ga je podijelio na općenito i ograničeno. To opovrgava:

﴿وعسى أن نكرموا شيئا وهو خير لكم وعسى أن نحبوا شيئا وهو شر لكم﴾ "Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas." (II:216.) Šerr (zlo) u Kur'anu jeste upotrijebljeno da označi djelo, mjesto, nevjernike, gluhe i nijeme (tj. nevjernike) koji ništa ne razumiju. To je jedna od najopćenitijih riječi."

14- U PRIDRUŽIVANJE (ŠIRK) SPADA TRAŽENJE SPASA OD NEKOG DRUGOG MIMO ALLAHA ILI DA SE MOLI NEKO MIMO NJEGA

وقول الله تعالى: ﴿ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك فإن فعلت فإنك إذا من الظالمين﴾
 وإن يمسسك الله بضر فلا كاشف له إلا هو﴾

i riječi Allaha Uzvišenog: "I, pored Allaha, ne moli se onom ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio, bio bi, uistinu, nevjernik. Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti." (Junus, X:106-107.)

وقوله: ﴿فابتغوا عند الله الرزق واعبدوه﴾

I Njegove su riječi: "Vi opskrbu od Allaha tražite i Njega obožavajte." (El-'Ankebut, XXIX:17.)

Njegove su riječi: "U pridruživanje (širk) spada da se traži spas od nekog drugog mimo Allaha ili da se moli neko drugi mimo Njega." Šejhul-islam, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Istigasa je traženje spasa (talebul-gavs), a to je uklanjanje nevolje, kao što je istinsar traženje pomoći (talebun-nasr), a isti'ane traženje pomoći (talebul-'avn)."

Rekao sam: "Između traženja spasa i dove (molbe) postoji relacija općeg i specifičnog neograničenog. Sastaju se u jednom predmetu, a to je dova onoga koji traži spas, dok je dova koja obuhvata svaki zahtjev ili molbu od nekog ko ne traži spas (u tom pogledu) osamostaljena (posebna). Uzvišeni je u Svojoj knjizi zabranio da se uči dova, bila ona najspecifičnija ili najopćenitija, nekom drugom mimo Njega, kako će biti objašnjeno kasnije. Sve što svjesno uputi nekom mimo Allaha u čemu se traži nešto što nije u moći osim Allahovoj, kao molba upućena umrlima, odsutnima, to je pridruživanje (širk) koji Allah ne oprašta. Dokaza za to u Kur'anu i sunnetu ima toliko da bi ih bilo teško pobrojati.

Njegove su riječi:

﴿ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك فإن فعلت فإنك إذا من الظالمين﴾

"I, pored Allaha, ne moli se onom ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio, bio bi, uistinu, nevjernik." (X:106.)

U ovome je ajetu zabrana da se moli neko mimo Njega Uzvišenog. Uzvišeni je obavijestio da mimo Njega niko ne može štetu nanijeti niti dobro donijeti.

Njegove (su) riječi: ﴿فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾ "...jer ako bi to uradio, bio bi, uistinu, nevjernik." *Zulm* (nepravda) spomenuta u ajetu znači pridruživanje (*širk*), kao što je Uzvišeni rekao o Lukmanu:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

"Mnogoboštvo je, uistinu, velika nepravda." (XXXI:13.) kao i Njegove riječi: ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ﴾

"Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti." (X:107.) Ovo se odnosi na onoga koji traži spas. Uzvišeni Allah obavijestio je da je On Taj Koji daje onome ko od Njega traži i niko ne može da spriječi nešto od Allahove blagodati prema njemu, jer je On Taj Koji daje i sprečava. Nema toga koji može spriječiti ono što On da niti ima iko da može dati ono što je On zabranio. U ovom značenju je i ono što se nalazi u hadisu Ibn-Abbasa u kojem između ostalog stoji: "I znaj da kad bi se ummet složio da ti pruži nešto korisno, ne bi ti ništa korisno uradio osim onoga što ti je Allah već odredio."¹ Onaj ko razmisli o ovom ajetu i ostalima (ajetima) koja imaju to značenje spoznat će da ono u šta je upala većina, (a što se ogleda) u upućivanju dove nekom mimo Allaha, jeste velika nepravda i pridruživanje (*širk*) koji se ne oprašta, te da su oni pritvrdili ono što je negirala i odbacila izreka *la ilahe illallah* (nema boga osim Allaha.) od pridruživanja u svojstvima božanstva, a negirali su ono što je ona utvrdila od iskrenosti, kao što je Uzvišeni rekao: ﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ * أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾ "...zato samo Allaha obožavaj iskreno Mu ispovijedajući vjeru! Iskreno ispovijedanje vjere dug je Allahu." (XXXIX:2-3.) Din (vjera) jeste pokornost Allahu u onome što je naredio i propisao, što je zabranio i učinio haramom. Najuzvišenije što je naredio jeste *tevhid* i iskrenost, i da čovjek ne usmjerava nešto od svoga posla osim Allahu Uzvišenom, Koji ga je stvorio da Njega obožava, time je poslao Svoje poslanike i objavio Svoje knjige: ﴿ثَلَا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرِّسَالِ﴾ "...da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali." (IV:165.) Najveće što je zabranio jeste pridruživanje nekoga Njemu u Njegovom *rububijjetu* i *uluhijjetu*.

¹ Njegov je *tahridž* prethodno spomenut na stranici 87. (fusnota br.2)

و قوله: ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾
I Njegove su riječi: "Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, obraćaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati..." (dva ajeta) (El-Ahkaf, 5-6.)

Njegove su riječi:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دَعَائِهِمْ غَافِلُونَ﴾
﴿وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾

"Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, obraćaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su pred njihovim molbama ravnodušni. Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali." (XLVI:5-6.) Ovaj ajet objašnjava ono što je utvrđeno u ajetu prije njega. Uzvišeni je obavijestio da niko nije većoj zabludi od onoga ko moli nekog drugog mimo Njega, bez obzira ko to bio. I obavijestio je da taj koji se moli ne odaziva se na ono što se od njega traži, bilo da je to umrli ili odsutni ili onaj koji općenito ne može na to odgovoriti kao što su to *taguti* ili kipovi. Onome ko moli druge mimo Allaha nema ništa osim beznađa i gubitka. Zatim je Uzvišeni rekao:

﴿وَهُمْ عَنْ دَعَائِهِمْ غَافِلُونَ﴾

"...i koji su pred njihovim molbama ravnodušni.", kao što je rekao u ajetu sure Junus:

﴿وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ﴾
﴿إِلَى قَوْلِهِ: فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِن كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لِغَافِلِينَ﴾

"A na Dan kad ih sve sakupimo, reći ćemo onima koji su Allahu druge ravnim smatrali: 'Stanite, i vi i božanstva vaša.'", do Njegovih riječi: "Allah je dovoljan svjedok i nama i vama, mi doista nismo znali da ste nam se klanjali." (X:28-29.) Zatim je rekao:

﴿وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ﴾

"Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali." (XLVI:6.) Mušriku (mnogobošcu) na Sudnjem danu desit će se sve suprotno njegovoj namjeri. Od njega i njegova obožavanja će se odreći, i na to će mu se najoštrije predbaciti. Moljeni će postati neprijatelj molitelju. Zatim je Uzvišeni obavijestio da je ta molba vid obožavanja rekavši: ﴿...i poreći će da su im se klanjali.﴾

On (ajet) upućuje, također, na to da je molenje nekog drugog mimo Allaha obožavanje onoga ko se moli i da je onaj koji ga moli na vrhuncu zablude. Ovaj širk desio se u ovom ummetu uveliko i sveobuhvatno sve dok Allah nije dao ko će to razotkriti, nakon što je bilo nepoznato, kako kod inteligencije tako i kod puka, osim onoga koga je Allah Uzvišeni Svojom voljom izuzeo. To je u Knjizi i sunnetu krajnje jasno objašnjeno. Međutim, srca su se okrenula ka onome što im je šejtan uljepšao kao što se desilo narodima sa vjerovjesnicima i poslanicima kada su ih pozvali da samo Allaha obožavaju. Desilo im se, od žestine neprijateljstva, ono što je Allah Uzvišeni spomenuo, kao što je rekao Uzvišeni:

﴿كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ *
أَتَوَصَّوُا بِهِ بِلَهُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾

"I tako je bilo, ni onima prije ovih nije došao nijedan poslanik, a da nisu rekli: 'Čarobnjak je!' ili: 'Lud je!' Zar su to jedni drugima u amanet ostavljali? Nisu, nego su oni ljudi koji su u zlu svaku mjeru bili prevršili.'" (LI:52.) Ovom ajetu je sličan ajet po značenju:

﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ * إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ﴾

"To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, carstvo je Njegovo! A oni kojima se, pored Njega, klanjate ne posjeduju ništa. Ako im se molite, ne čuju vašu molbu, a da i čuju, ne bi vam se odazvali; na Sudnjem danu će poreći da ste ih Njemu ravnim smatrali. I niko te neće obavijestiti kao Onaj Koji zna." (XXXV:13.) Uzvišeni je Allah obavijestio da je ta molba pridruživanje (*širk*) Allahu i da onome ko Ga s tim susretne neće oprostiti, pa dobro razmisli o ovim ajetima i onima koji imaju takvo značenje, kao što su Njegove riječi:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

"Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!" (LXXII:18.)

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾

"Reci: 'Ja se samo Gospodaru svome klanjam i nikoga Njemu ravnim ne smatram.'" (LXXII:20.) Sličnih (ajeta) u Kur'anu ima puno.

I Njegove su riječi: "Onaj koji se nevoljniku, kada Mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja." (En-Neml, 62.)

Prenosi Taberani svojim senedom da je u vrijeme Vjerovjesnika, s.a.v.s., bio neki licemjer (munafik) koji je uznemiravao vjernike...

Njegove su riječi:

﴿أمن يجيب المضطر إذا دعاه ويكشف السوء ويجعلكم خلفاء الأرض أإله مع الله﴾

"Onaj koji se nevoljniku, kada mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja. Zar pored Allaha postoji drugi bog?" (XXVII:62.) Ovo su vjerovali i potvrđivali mnogobošci (*mušrici*) kod Arapa i drugi u svome džahilijetu, kako je rekao Uzvišeni:

﴿فإذا ركبوا في الفلك دعوا الله مخلصين له الدين فلما نجاهم إلى البر إذا هم يشركون﴾

"Kada se u lađe ukrcaju, iskreno se mole Allahu, a kada ih On do kopna dovede, odjednom druge Njemu ravnim smatraju." (XXIX:65.) Uzvišeni je obavijestio da oni Njemu iskreno upućuju dovu kada se nađu u poteškoći. Ebu-Dža'fer b. Džerir, neka mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Uzvišeni je rekao:

﴿أإله مع الله﴾

"Zar pored Allaha postoji drugi bog!?", (tj.) da ovo radi s vama i da vam daje blagodati? A njegove riječi:

﴿قليلًا ما تذكرون﴾

"Kako nikako vi pouku da primite!" ukazuju da se malo sjetite Allahove veličine, Njegovih blagodati kod vas, da malo spominjete i uzmete pouku Allahovih dokaza protiv vas. Zbog toga ste Allahu pridružili druge u obožavanju Njega.

Njegove su riječi: "Prenosi Taberani." On je imam, hafiz Sulejman b. Ahmed b. Ejjub Lahmi Taberani, autor tri rječnika i drugih (djela). Prenosi od Nesaija, Ishaka b. Ibrahima Dirija i mnogih drugih. Umro je trista šezdesete. Ovaj hadis prenosi od Ubadea b. Samita, r.a.

...pa su neki rekli: "Ustanite s nama da tražimo spas pomoću Allahova Poslanika, s.a.v.s., od ovog licemjera, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Uistinu se pomoću mene ne traži spas, nego se spas traži od Allaha Uzvišenog."¹

U poglavlju se (tretiraju) sljedeća pitanja:

1- da je vezivanje dove za traženje spasa vezivanje općenitog za specifično;

2- tumačenje Njegovih riječi:

﴿ولا تدع من دون الله ما لا ينفعك ولا يضرك﴾

Njegove su riječi: "...pa su neki rekli: 'Ustanite s nama da tražimo spas pomoću Allahova Poslanika, s.a.v.s., od ovog licemjera...' (hadis) Šejhul-islam Ibn Tejmijje, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., uistinu, bio je u stanju da ih spasi od njega." Rekao sam: "On vjerovatno misli da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio u stanju da ostavi licemjere i da sa njima uradi ono što zaslužuju, ali on to nije uradio bojeći se da u kušnju ne padnu neki vjernici iz plemena tog licemjera. U sunnetu ima nešto što upućuje na to, kao što je uradio sa Abdullahom b. Ubejjom i drugim. Rečeno je: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio je u stanju da ih spasi od tog licemjera. Prema tome, njegova zabrana da se od njega traži spas jeste u cilju da se zaštiti tevhid i spriječi ono što vodi u širk, kao i tome slične situacije u kojima onaj od koga se traži spas ima moć to učiniti, a što se koristilo jezički i šerijatski, bojeći se da neko iz njegova ummeta zatraži spas od onoga koji ne može naškoditi niti naštetiti, koji ne čuje niti odgovara: od umrlih, odsutnih, taguta, šejtana, kipova i ostalih. Ovaj veliki širk desio se i rasprostranio, kako je već napomenuto, da su oni čak njih pridružili Allahu u Njegovom *rububijetu* i upravljanju pitanjima Njegovih stvorenja, kao što su ih pridružili Njemu u Njegovom *uluhijetu* i *'ubudijetu*. Sredstva imaju status ciljeva u pogledu njihove zabrane, a Allah, dž.š., najbolje zna.

¹ Hejsemi ga je naveo u *Medžmeuz-zevaidu*, 10/159. Taberani je rekao: "Njegovi prenosioči jesu oni koji se nalaze i u *Sahihima*, izuzev Ibn-Lehi'a. On je dobar prenosilac." Kažem: "Ibn Lehi'a je miješao (hadise) nakon što su mu knjige izgorjele." Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 5/317, i on kod njega glasi: "Pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Ispred mene se ne ustaje. Uistinu se ustaje Allahu Uzvišenom.'" U njegovom senedu je također Ibn-Lehi'a i ravija čije ime nije spomenuto. Vidi: *Medžme'uz-zeva'id*, 8/40.

ni nauditi." (Junus,106.);

3- da je ovo veliki širk;

4- da najbolji čovjek kad bi to uradio da nekog mimo Njega zadovolji ,bio bi od nasilnika;

5- tumačenje ajeta koji je poslije njega;

6- činjenica da to ne koristi na dunjaluku uz činjenicu da je to nevjerstvo (kufr);

7- tumačenje trećeg ajeta;

8- da traženje opskrbe treba biti samo od Allaha, kao što se Džennet ne traži nego samo od Njega;

9- tumačenje četvrtog ajeta;

10- da, uistinu, nema nikoga u većoj zabludi od onog koji moli nekog mimo Allaha;

11- da On ne obraća pažnju na dovu onoga ko Ga nije spoznao;

12- da je ta molba uzročnik mržnje prema molitelju i neprijateljstva prema njemu;

13- nazivanje te molbe obožavanjem onoga ko se moli;

14- nevjerstvo onoga koga moli zbog tog obožavanja;

15- da su ove stvari uzrok činjenici da on bude u najvećoj zabludi;

16- tumačenje petog ajeta (iz sure El-Ahkaf);

17- čudna stvar, a to je da priznanje obožavatelja kipova da nevoljniku niko ne pomaže mimo Allaha, i da zbog toga oni u nevoljama mole Njega iskreno mu ispovijedajući vjeru;

18- čuvanje i zaštita granica tevhida od Odabranog, s.a.v.s., i pristojan odnos prema Allahu Uzvišenom.

15- O TEVHIDU I ODSUTNOSTI VJERE

قول الله تعالى: ﴿أشركون ما لا يخلق شيئا وهم يخلقون * ولا يستطيعون لهم نصرا﴾

Uzvišeni Allah kaže: "Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa stvoriti, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći." (El-E'araf, 191-192)

وقوله: ﴿والذين تدعون من دونه ما يملكون من قطير﴾

On također kaže: "A oni kojima se, pored Njega, klanjate, ne posjeduju ništa." (Fatir, 13.)

Njegove su riječi:

﴿أشركون ما لا يخلق شيئا وهم يخلقون * ولا يستطيعون لهم نصرا ولا أنفسهم ينصرون﴾

"Riječi Allaha Uzvišenog: "Zar da Njemu smatraju ravnim one koji ne mogu ništa stvoriti, i sami su stvoreni, i koji im ne mogu pomoći niti mogu pomoći sebi." (VII:191-192.) Ovim je Uzvišeni uspostavio argument protiv mnogobožaca pošto su oni uzeli zastupnike, posrednike i sudrugove u obožavanju, jer oni su, uistinu, stvoreni, pa prema tome nije odgovarajuće da oni budu saučesnici Onome Kome su oni stvorenja i Njegovi robovi. Uz to, On ih je obavijestio da im oni ne mogu pomoći, tj. onima koji od njih traže pomoć: "...niti mogu pomoći sebi." Ukoliko onaj koga mole ne može sam sebi pomoći, vjerovatnije je da ne može pomoći ni drugima. Tako je, pomoću ova dva velika dokaza, dokazano neispravnim vezivanje mnogobošca za nekog drugog mimo Allaha, a to je da su oni robovi Onome Koji ih je stvorio da bi Njega obožavali, a onaj ko je rob ne može biti obožavan. (Drugi dokaz) Oni, uistinu, nemaju moći da sebi donesu korist, pa kako onda da se od njih očekuje da korist donesu drugima, pa dobro razmisli o ovom ajetu i njemu sličnim u Uzvišenom Kur'anu.

Njegove su riječi:

﴿والذين تدعون من دونه ما يملكون من قطير *
إن تدعوهم لا يسمعوا دعاءكم ولو سمعوا ما استجابوا لكم﴾

الى قوله: ﴿وَلَا يَنْبُكَ مِثْلُ خَيْرٍ﴾

"...A oni kojima se, pored Njega, klanjate, ne posjeduju ništa. Ako im se molite, ne čuju vašu molbu, a da i čuju, ne bi vam se odazvali", do Njegovih riječi: "I niko te neće obavijestiti kao Onaj Koji zna." (XXXV:13-14.) Uzvišeni je otpočeo ove ajete Svojim riječima: ﴿ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ﴾ "To vam je, eto, Allah, Gospodar vaš, carstvo je Njegovo." Najbolje Obaviješteni obavještava da carstvo pripada Njemu Jedinome, a svi kraljevi i sva stvorenja pod Njegovom su kontrolom i upravom. Upravo zbog toga On je rekao:

﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ﴾

"A oni kojima se, pored Njega, klanjate ne posjeduju ništa." Uistinu, nije dopušteno da se želi tražiti korist ili otklanjanje nevolje od nekog, osim od Allaha Uzvišenog i Svetog, Koji posjeduje to svojstvo, nego je obavezno iskreno upućivanje dove, koja je jedno od najuzvišnijih vidova obožavanja samo Njemu. Uzvišeni je obavijestio da oni koje mole mnogobošci (*mušrici*) ne posjeduju bilo šta, i da oni ne čuju molbu onih koji ih mole, a kad bi i pretpostavili da je i čuju, oni se neće odazvati onome ko ih moli, i na Sudnjem danu oni će zanijekati njihovo pridruživanje, tj. zanijekat će i odreći se onih koji su to sa njima radili. Ovome je obavijestio najbolje Obaviješteni: "...za Koga ne postoji tajna na nebesima niti na Zemlji". On je obavijestio da je ta molba pridruživanje (*širk*) Njemu i da ga On ne oprašta ko Ga susretne s tim (*širkom*). Pripadnici širka nisu povjerovali Najbolje obaviještenom, niti Mu se pokorili u onome u čemu je presudio i propisao, nego su rekli: "Umrli, uistinu, čuje, a ako čuje, onda može i pomoći, pa su tako direktno napustili islam i iman. Kao što vidiš, takvo je stanje većine neznalica ovoga ummeta.

Njegove su riječi: "U *Sahihu* prenosi se od Enesa da je rekao: 'Vjerovjesnik, s.a.v.s., u Bitki na Uhudu bio je ranjen u glavu i donji sjekutić bio mu je slomljen, pa je rekao: 'Kako da bude spašen narod koji je ranio svoga poslanika?' Tim je povodom objavljeno:

﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾

pa je rekao: 'Kako da bude spašen narod koji je ranjen u glavu poslanika?' Povodom toga objavljeno je:

﴿ليس لك من الأمر شيء﴾ 'Od tebe ne zavisi ...'¹ (Ali-'Imran, 128-129.)

'Od tebe ne zavisi...'' (III:128-129.) U njemu se također prenosi od Ibn-Omera, r.a., da je on čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori kad podigne glavu sa ruku'a na zadnjem rekatu sabahskog namaza: "Allahu, udalji od svoje milosti tog i tog", nakon što bi izgovorio "*Semi'allahu limen hamideh, rabbena ve lekel-hamd*", pa je Allah objavio: ﴿ليس لك من الأمر شيء﴾ "Od tebe ne zavisi da ..." U drugom predanju stoji: "Proklinjao je Safvan b. Umejju, Suhejla b. Amra i Harisa b. Hišama, pa je objavljeno: ﴿ليس لك من الأمر شيء﴾ "Od tebe ne zavisi ..." Ovi su primili islam i bili su dobri muslimani.

Njegove su riječi: "U *Sahihu*", tj. u *Dva sahiha*. Buharija ga je zabilježio kao *mu'allek* od Humejda, od Sabita, a on od Enesa. Njegov je sened spojio Ahmed, Tirmizi, Šafija, od Humejda, a on od Enesa. Uzvišeni je rekao: ﴿قل إن الأمر كله لله﴾ "Reci: 'O svemu odlučuje samo Allah.'" (III:154.) Uzvišeni je rekao: ﴿ألا له الخلق والأمر تبارك الله رب العالمين﴾ "Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova!" (VII:54.) Ajeta s ovim značenjem ima mnogo. Želi se (kazati) da pored Onog Koji posjeduje pravo da sam o svemu odlučuje i kod Koga je sva vlast ne zaslužuje neko drugi bilo šta od obožavanja. Zbog tog značenja On je rekao Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s.:

﴿إنك لا تهدي من أحببت ولكن الله يهدي من يشاء وهو أعلم بالمهتدين﴾

"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće, i On dobro zna one koji će Pravim putem poći." (XXVIII:56.)

¹ Zabilježio ga je Buhari kao *mu'allek*, 7/365, Megazi, gazvetu Uhud, Babu kavlihi te'ala: ﴿ليس لك من الأمر شيء﴾ "Lejse leke minel-emri šejjun." Buhari je rekao: "Humejd i Sabit prenose od Enesa: 'Vjerovjesnik, s.a.v.s., u Bitki na Uhudu bio je ranjen u glavu i donji sjekutić mu je bio slomljen, pa je rekao: 'Kako da bude spašen narod koji je ranio svoga poslanika?'" Tim je povodom objavljeno: ﴿ليس لك من الأمر شيء﴾ "Od tebe ne zavisi ..." Što se tiče Humejdeovog hadisa, njegov *sened* spojili su Ahmed, Tirmizi i Nesai preko Humejda. *Sened* Sabitovog hadisa spojio je Muslim (1791), El-Džihad ves-sijer, Babu gazveti Uhud, predanje Hammada b. Seleme, od Sabita, a on od Enesa, r.a. Njegove riječi "šedždže", tj. ranjen je u njegovu plemenitu glavu. Rana kada bude u lice ili glavu, zove se "šedždžeh".

U njemu se također prenosi od Ibn-Šimra, r.a., da je on čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori kad podigne glavu sa ruku'a na zadnjem rekatu sabahskog namaza: "Allahu, udalji od svoje milosti tog i tog", nakon što bi izgovorio "Semi'allahu limen hamideh, rabbena ve lekel-hamd", pa je Allah objavio: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾ "Od tebe ne zavisi ..." U drugom predanju stoji: "Proklinjao je Safvan b. Umejju, Suhejla b. Amra i Harisa b. Hišama, pa je objavljeno:

﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾ "Od tebe ne zavisi ..." ¹

U njemu se također prenosi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kada mu je objavljeno:

﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ 'I upozoravaj svoju bližnju rodbinu.' (Eš-Šu'ara', 214.), rekao je: 'O skupino Kurejša (ili riječ sličnu njoj), otkupite sebe! Ja vam ništa kod Allaha ne mogu pomoći. O Abbase b. Abdul-Muttalibe, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći! O Safijja, tetko Allahovog Poslanika, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći!'

O Fatima kćerko Muhammedova, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći! Traži od moga imetka šta želiš, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći.' ²

On koji ništa ne odlučuje, a bio je najodabranije Allahovo stvorenje, ustrajno je pozivao ljude da iskreno upućuju svoj *ibadet* Onome Koji o svemu odlučuje, a to je Allah Uzvišeni. Ovo je njegova, alejhis-selam, vjera s kojom je poslat i koja mu je određena da je dostavi svome ummetu i da ga njoj pozove, kao što je već (objašnjeno) u poglavlju o pozivanju ka vjerovanju da nema boga osim Allaha. Čuvaj se da ne slijediš put mimo puta vjernika koji im je propisao Allah i Njegov poslanik i učinio ga posebnim samo za njih.

¹ Buhari, br. 4069-4070, El-Megazi, Babu kavlihi te'ala: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾, br. 4559, Et-Tefsir, Babu kavlihi te'ala: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾, br. 7346, El-I'tisam bil-kitabi ves-sunne, Babu kavillahi te'ala: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾.

² Buhari, br. 2753, El-Vesaja, Babu hel jedhulun-nisau vel-evladu fil-ekarib, br. 3537, El-Enbija', Babu men intesebe ila aba'ihi fil-islami vel-džahilijje, br. 4771, Tefsiru suretiš-Šu'ara', Babu ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾. Muslim, br. 206, El-Iman, Babu kavlihi te'ala ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾. Tirmizi, br. 3184, Et-Tefsir, Babu ve min suretiš-Šu'ara'. Nesai, 6/248, El-Vesaja, Babu iza evsa li'aširetilil-akrebin.

Njegove su riječi: "...U njemu se također prenosi od Ebu-Hurejrea", tj. u Buharijinom Sahihu. Razišli su se oko imena Ebu-Hurejre. Nevevi smatra da mu je ime Abdurrahman b. Sahr. On je iz (plemena) Devs, jedan od hafiza (hadisa) među ashabima. Zapamtio je hadisa više nego bilo ko drugi, kao što se navodi u Buharijinom Sahihu od Vehba b. Munebbiha, a on od svoga brata (da je rekao): "Čuo sam Ebu-Hurejrea, r.a., kako kaže: "Nema nijednog ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da prenosi od njega više hadisa nego ja, osim što prenosi Abdullah b. Omer, jer, uistinu, on je pisao, a ja nisam."¹ Umro je pedeset sedme ili pedeset osme ili pedeset devete godine. Imao je sedamdeset osam godina. Ovaj hadis ima više lanaca kojima je prenesen u Dva sahiha, u Musnedu, sunenima i drugim (zbirkama hadisa).

Njegove su riječi: "...O skupino Kurejša, (ili riječi slične njoj) otkupite sebe, tj. putem imana (vjerovanja) u Allaha i Njegova Poslanika, i slijeđenja njega u onom što vam je donio, što mu je objavljeno od tevhida Allaha Uzvišenog u pogledu obožavanja, i ostavljanja onoga što ste obožavali mimo Njega od kipova i idola. Oni su, uistinu, nakon tog pridruživanja postali robovi, mimo Njega, onome koji ne može naštetiti niti korist donijeti, koji se ne odaziva, niti čuje. Oni su spoznali da ono što su radili, od obožavanja nekoga mimo Allaha, jeste pridruživanje (širk) Allahu. Oni su u svojoj telbiji (odazivanju Bogu) govorili: "Odazivamo se Tebi, Ti nemaš sudruga, osim sudruga koji je Tvoj. Ti imaš vlast nad njim i onim što on posjeduje." Neka je Allah Uzvišen! Kako je njihov razum mogao prihvatiti da potčinjeni bude sudrug svome upravitelju. Uzvišeni je rekao:

﴿ضرب لكم مثلا من أنفسكم هل لكم من ما ملكت أيمانكم من شركاء في ما رزقناكم فأنتم فيه سواء تخافونهم كخيفتكم أنفسكم كذلك تفصل الآيات لقوم يعقلون﴾ * بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم فمن يهدي من أضل الله وما لهم من ناصرين ﴿

"On vam kao primjer navodi vas same: da li su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni s vama u onome što vam Mi dajemo, pa ste u tome isti, i da li ih se bojite kao što se vi jedni drugih bojite? Eto, tako Mi, podrobno, izlažemo dokaze Naše ljudima koji razmišljaju. Ali, nevjernici lahkomisleno slijede strasti svoje, a ko će na Pravi put uputiti onoga koga je Allah u zabludi ostavio? Njima neće niko u pomoć moći priteći." (XXX:28-29.)

¹ Buhari, br. 613, El-'Ilmu, Babu kitabetil-'ilmi. Tirmizi, br. 2670.

Njegove su riječi: "...ja vam ništa kod Allaha ne mogu pomoći." Ovo je značenje onoga što je prethodno rečeno, da je On Uzvišeni Taj Koji upravlja Svojim stvorenjima kako hoće, onako kako to zahtijeva Njegova mudrost u pogledu Njegovih stvorenja i Njegovo znanje o njima. Čovjek ne zna ništa drugo nego ono čemu ga je Allah podučio, i niko se neće spasiti Njegove kazne osim sa iskrenim obožavanjem samo Njega Jedinog i odricanjem od obožavanja svega mimo Njega, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿إِنَّهُ مَنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾

"Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima neće niko moći pomoći." (V:72.) Vjerovjesnik, s.a.v.s., u ovom je hadisu upozorio svoju bližnju rodbinu posebnim upozorenjem i obavijestio da im on kod Allaha ne može ništa pomoći, obavijestio ih je i saopćio im svoju ispriku. Upozorio je Kurejš i sve njegove ogranke i arapska plemena na njihovim okupljanjima, upozorio je svoga amidžu, tetku i svoju kćerku, a oni su mu bili najbliži od svih ljudi. Obavijestio je da im on, uistinu, ne može kod Allaha ništa pomoći ukoliko u Njega ne budu vjerovali i prihvatili tevhid koji je on donio i ostavili pridruživanje (širk) Njemu.

Njegove riječi: "...traži od moga imetka šta želiš", jer je to ono što je u moći Alejhisselama, a ono što je u nadležnosti Allaha Uzvišenog, to niko drugi ne može, kao što je rečeno u ovom hadisu. Kada je umro Ebu-Talib, a on je brinuo o Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i pružao mu zaštitu, ali nije zanjekao vjeru Abdul-Muttalibovu kojom je činio pridruživanje (širk) Allahu, Alejhisselam je rekao: "Tražit ću oprost za tebe, ukoliko mi se ne zabrani", pa je Allah Uzvišeni objavio:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ
مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾

"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno moliti oprost za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džehennemu biti." (IX:113.) Tako je On obavijestio da je Ebu-Talib od stanovnika Džehennema pošto nije umro sa šehadetom: da nema boga osim Allaha. Nije mu ništa koristilo to što je pružao zaštitu Vjerovjesniku, s.a.v.s., da ne bude smatran jednim od mnogobožaca, niti to što je priznao Vjerovjesniku, s.a.v.s., da je na istini, bez odricanja od pridruživanja.

1- tumačenje dvaju ajeta;

2- priča o Uhudu;

3- (učenje) kunut (dove) Najuglednijeg vjerovjesnika, a iza njega najuglednije evlije izgovaraju amin na namazu;

4- da su oni koji su proklinjani bili nevjernici (kafiri);

5- da su oni uradili stvari koje nije uradila većina nevjernika. Od toga je: ranjavanje u glavu njihova Vjerovjesnika i žudno nastojanje da ga ubiju, zatim masakriranje ubijenih, mada su im oni amidžići;

6- Allah mu je u tom pogledu objavio: ﴿لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾ "Od tebe ne zavisi ..." (Ali-'Imran, 128.);

7- Njegove riječi: ﴿أَوْ تَوْبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ﴾ "...da li će On pokajanje njihovo primiti ili će ih na muke staviti, jer oni su zaista nasilnici." (Ali-'Imran, 128.) On im je, potom, oprostio i oni su postali vjernici;

8- učenje kunut-dove u teškim situacijama;

9- imenovanje onih koji se proklinju na namazu imenima njihovim i imenima njihovih očeva;

10- proklinjanje tačno određenih osoba u kunut-dovi;

Naime, on se nije odrekao vjere svoga oca. Svako vezivanje za nekog mimo Allaha, u vidu traženja zauzimanja (šefa'ata) ili nečeg drugog jeste pridruživanje Allahu i to mu donosi zle posljedice na dunjaluku i ahiretu. Zauzimanje (šefa'at) jeste samo i isključivo za one koji su bili iskreni (u obožavanju Allaha Jedinog) kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ﴾

"I opominji Kur'anom one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati." (VI:51.) Ajeta s ovim značenjem ima mnogo, a isto tako i hadisa, a Allah najbolje zna. O ovome će biti govora, inša-Allah, u poglavlju o šefa'atu (zauzimanju).

11- priča o Alejhisselamu koja mu se desila kada je objavljeno: ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ "I upozoravaj svoju bližnju rodbinu." (Eš-Šu'ara', 214.);

12- ozbiljnost i ulaganje napora od Alejhisselama o ovom pitanju, tako da je uradio nešto zbog čega su ga proglasili ludim, kao što bi se isto desilo kad bi to neki musliman danas uradio;

13- njegove riječi daljnjem i bližnjem: "...ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći", tako da je čak rekao: "O Fatima, kćerko Muhammedova, ja ti kod Allaha ništa ne mogu pomoći!" Pa kada on, Alejhisselam, jasno izjavi, on koji je najugledniji među vjerovjesnicima, da ne može ništa pomoći najuglednijoj ženi svih svjetova, a ljudi su sigurni da on ne govori ništa drugo nego samo istinu, pa ako pogledaju šta se desilo u srcima inteligencije u ovo vrijeme, bit će im jasni tevhid i odsutnost ove vjere.

16- O OBJAŠNENJU DOKAZA U POGLEDU NEGIRANJA PRIDRUŽIVANJA

قول الله تعالى: ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

Riječi su Uzvišenog Allaha: "I kad iz srca njihovih nestane straha, oni će upitati: 'Šta je to rekao Gospodar vaš?' 'Istinu!'", odgovorit će, 'On je uzvišen i velik.'" (Sebe', 23.)

Njegove su riječi: ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ﴾ "...I kad iz srca njihovih nestane straha", tj. kada od njih ode strah. Tako je rekao Ibn-Abbas i drugi. Uzvišeni je spomenuo ovaj ajet u kontekstu Njegovih riječi:

﴿قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾

"Reci: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji.'" (XXXIV:22.) Ibn-Džerir je rekao: "Neki su kazali: 'Oni iz čijih je srca nestalo straha jesu meleki.' Oni su rekli: 'Strah je, uistinu, nestao iz njihovih srca padom u besvjesno stanje kada su čuli govor Objave Allaha Uzvišenog.'" Ibn-Kesir je rekao: "To je istina u koju nema sumnje zbog vjerodostojnosti hadisa i predanja." Ebu-Hajjan je rekao: "Hadisi su jasni od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se Njegove riječi: ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ﴾ 'I kad iz srca njihovih nestane straha', odnose na meleke kada čuju Objavu upućenu Džibrilu. Kada Allah Uzvišeni to naredi, čut će se kao kad se željezni lanci vuku po glatkom kamenu pa će se pri tome prestrašiti iz strahopoštovanja i respekta." Rekao je: "Ovim značenjem, spominjanjem meleka na početku ajeta, ovaj ajet slaže se sa prvim. Za onoga ko nije osjetio da se ukazuje na meleke od početka Njegovih riječi:

﴿الَّذِينَ زَعَمْتُمْ﴾ "...one koje, pored Allaha, bogovima smatrate", ovaj ajet za njega nije spojen sa onim prije njega. Ovi ajeti čupaju korijene širka sa četiri stvari: a) da oni pored Allaha nemaju (moći) ni koliko trun jedan, a onaj ko nema ni koliko trun (moći) na nebesima i Zemlji ne donosi korist niti štetu. On Uzvišeni je Taj Jedini, Koji ima vlast nad njima, Koji njima upravlja i sve određuje; b) Njegove riječi:

﴿وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرْكَ﴾

"Oni u njima nemaju nikakva udjela", znače na nebesima i Zemlji, tj. oni nemaju udjela ni koliko trun jedan na nebesima i Zemlji; c) Njegove su riječi:

﴿وما له منهم من ظهير﴾ "I On nema od njih nikakvog pomoćnika." "Záhi r" znači "mu'i n" (pomoćnik). Prema tome, Allah nema pomoćnika od Svojih stvorenja, nego je On Taj Koji njih potpomaže u onom što je za njih korisno zbog potpune Njegove neovisnosti u odnosu na njih i njihovoj nužnoj potrebi za svojim Gospodarom, bilo da se radi o malim ili velikim, dunjalučkim i ahiretskim stvarima; d) Njegove su riječi:

﴿ولا تنفع الشفاعة عنده إلا لمن أذن له﴾ "Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti." (XXXIV:23.) Prema tome, kod Njega se niko neće moći zauzimati osim s Njegovom dozvolom. Uzvišeni je obavijestio da će onome ko sebi uzme posrednika (zagovornika) mimo Njega biti zabranjeno zauzimanje zagovornika (šefatdžija). Uzvišeni je rekao:

﴿ويعبدون من دون الله ما لا يضرهم ولا ينفعهم ويقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله * قل أتنبئون الله بما لا يعلم في السماوات ولا في الأرض سبحانه وتعالى عما يشركون﴾

"Oni pored Allaha obožavaju one koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: 'Ovo su naši zagovornici kod Allaha.' Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!' Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!" (X:18.) To je zbog toga što je uzimanje zagovornika vid pridruživanja (*širka*), kako kaže Uzvišeni:

﴿سبحانه وتعالى عما يشركون﴾ "Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!" Mnogobošcu (*mušriku*) zabranjeno je da se za njega neko zauzima, kako je Uzvišeni rekao:

﴿فما تنفعهم شفاعة الشافعين﴾ "Njima posredovanje posrednika neće biti od koristi." (LXXIV:48.) I rekao je:

﴿ولقد جئتمونا فرادى كما خلقناكم أول مرة وترككم ما خولناكم وراء ظهوركم وما نرى معكم شفعاءكم الذين زعمتم أنهم فيكم شركاء لقد تقطع بينكم وصل عنكم ما كنتم ترعون﴾

"A doći ćete Nam pojedinačno, onakvi kakve smo vas prvi put stvorili, napustivši dobra koja smo vam bili darovali. Mi ne vidimo s vama božanstva vaša koja ste Njemu ravnim smatrali, pokidane su veze među vama i nema vam onih koje ste posrednicima držali." (VI:94.) To je zbog toga što onaj ko uzme sebi posrednika (zagovarača) on mora od njega nešto željeti, moliti ga, od njega se nešto nadati, bojati ga se, voljeti

U *Sahihu* prenosi se da Ebu-Hurejreu, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Kada Allah nešto odredi na nebu, meleki udare svojim krilima (izražavajući tako) potčinjenost Njegovim riječima, kao lanac kad (udari) o glatko kamenje i to u njih ulazi.

﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾

I kad iz srca njihovih nestane straha, oni će upitati: 'Šta je to rekao Gospodar vaš?' 'Istinu!'; odgovorit će, 'On je uzvišen i velik.' To će čuti oni koji kradom prisluškuju. Oni koji prisluškuju jesu ovako jedan iznad drugog. Suffjan je to opisao svojom rukom. Prevrnuo ju je i razmakao među prstima. On čuje riječ i pošalje je onom što je ispod njega, zatim je taj pošalje onom što je ispod njega sve dok je ne baci na jezik sihribaza ili vračara. Možda mu svjetlica dođe prije nego što je baci, a možda je i baci prije nego što mu dođe, tako da uz nju slaže stotinu laži, pa kažu: "Zar nas nije obavijestio tog dana to i to i to", pa mu povjeruju sve zbog te jedne riječi koja se čula s neba.

ga, zbog toga što od njega nešto očekuje, a sve su ovo vrste obožavanja (ibadeta) od kojih nijedan nije dopušteno uputiti nekom drugom mimo Allaha. I to je pridruživanje (širk) koje negira iskrenost (ihlas).

Njegove su riječi: "U *Sahihu*", tj. u Buharijinom *Sahihu*. U ovom hadisu (ukazuje se) da onaj ko je spoznao Allaha Uzvišenog on će Mu biti ponizan iz strahopoštovanja i respekta, a naročito kod slušanja govora Njega Uzvišenog.

Njegove su riječi "...Kada Allah nešto odredi", tj. Svojim govorom i objavom Džibrilu.

Njegove riječi: "...na nebu" ukazuju na uzvišenost. U njima je potvrda (svojstva) govora Allahu, Njegove uzvišenosti u odnosu na Njegova stvorenja, onako kako to dolikuje Njegovoj uzvišenosti i veličini, potvrđujući to bez poređenja (*temsila*) i odbacujući (negativnosti) bez *ta'tila* (shvatanja o lišenosti Allaha, dž.š., svih atributa).

¹ Buhari, br. 4701, Tefsiru suretil-hidžr, Babu ﴿إِلَّا مَنْ اسْتَرْقَى السَّمْعَ فَأَتَيْتُهُ شَهَابٌ مَبِينٌ﴾, br. 4800, Tefsiru sureti Sebe', Babu ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ﴾, br. 7481, Et-Tevhid, Babu kavillahi te'ala ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ...﴾.

Od Nevvasa b. Sim'ana, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada Allah Uzvišeni hoće objaviti naredbu, On izgovori Objavu. Nebesa se od toga zatresu (ili je rekao strašno zatresu) ...

Ovim hadisom i njemu sličnim ehli-sunnet argumentira protiv džehmija, eš'arija, kullabija i onih koji su negiranjem (*ta'tilom*) otišli u ilhad (nevjerovanje) u neka Allahova imena i svojstva.

Njegove su riječi: "...izražavajući tako) potčinjenost." "*Hud'anen*" je infinitiv od "*hade'a*".

Njegove su riječi: "Njegovim riječima" eksplicitno je u tome da su oni čuli Njegove riječi i da su one u obliku glasa i da to ulazi u sve meleke, tj. da ga svi oni čuju. Njegove su riječi: ﴿حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ﴾ "I kad iz srca njihovih nestane straha", tj. kada od njih strah ode.

Njegove su riječi: "...To će čuti oni koji kradom prisluškuju", tj. govor koji su čuli meleki i njime govorili.

Njegove su riječi: "...oni koji prisluškuju ovako su jedan iznad drugog. Sufjan je to opisao svojim rukama." Prenosilac hadisa je Ibn-Ujejne.

Njegove su riječi: "...on čuje riječ", tj. oni koji prisluškuju. "I pošalje je onom što je ispod njega", tj. šejtanima. "Zatim je taj pošalje onom što je ispod njega sve dok je ne baci na jezik sihirbaza ili vračara."

Njegove su riječi: "...tako da uz nju slaže", tj. sihirbaz ili vračar, "stotinu laži." "Pa mu povjeruju sve zbog te jedne riječi koja se čula s neba", jer svijet prihvata ono što je neispravno (*batil*).

Njegove su riječi: "Od Nevvasa b. Sim'ana." Sim'an je sa kesrom na (slovu) sin. To je Ibn-Halid Kulabi. Zove se još i Ensari. On je ashab. Rečeno je da mu je i babo bio, također, ashab.

Njegove su riječi: "...Kada Allah Uzvišeni hoće." Volja (*irada*) jeste jedno od svojstava Allaha Uzvišenog. Ona se dijeli na šerijatsku i univerzalnu. Uzvišeni je rekao u sljedećim i njima sličnim ajetima:

﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَن نَّهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا﴾

"Kada hoćemo da jedan grad uništimo, onima koji su u njemu na raskoš navikli..." (XVII:16.)

﴿فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا﴾

... iz straha od Allaha Uzvišenog, pa kada to čuju stanovnici nebesa, onesvijeste se i padnu Allahu na sedždu. Prvi koji će podići glavu jeste Džibril. Potom će mu Allah govoriti od Svoje objave što hoće. Potom će Džibril prolaziti pored meleka. Kad god prođe pored bilo kojeg neba, pitaju ga njegovi meleki: "Džibrilu, šta je rekao naš Gospodar?" Džibril će reći: ﴿الحق وهو العلي الكبير﴾ "Istinu, a On je Uzvišeni, Veliki." Pa će oni svi reći isto što je rekao Džibril. Tako će Džibril donijeti Objavu tamo gdje mu je Allah Uzvišeni odredio."¹

"I Gospodar tvoj želi, iz milosti Svoje, da oni odrastu." (XVIII:82.) I rekao je:

﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

"I zaista On može, kada nešto hoće, samo za to rekne: 'Budi!' i ono biva." (XXXVI:82.)

Njegove su riječi: "...da objavi naredbu." U ovome je objašnjenje značenja koje je spomenuto u hadisu prije ovog, a u kojem stoji: "Kada Allah nešto odredi..."

Njegove su riječi: "...On izgovori Objavu." U ovome je eksplicitna izjava da On izgovara Objavu i objavljuje je Džibrilu, a.s. U ovome je odgovor eš'arijama koji kažu da je Kur'an tumačenje Allahovog govora.

Njegove su riječi: "...Nebesa se od toga zatresu (ili je rekao "strašno zagrme") iz straha od Allaha Uzvišenog." U ovom je spoznaja Allahove veličine. To iziskuje od čovjeka veliki strah prema Njemu Uzvišenom. U njemu je također potvrda (svoјstva) uzvišenosti ('uluvva).

Njegove su riječi: "...pa kada to čuju stanovnici nebesa, onesvijeste se i padnu Allahu na sedždu" iz strahopoštovanja i respekta prema svome Gospodaru i skrušenosti pošto su čuli govor Njega Uzvišenog i Svetog.

¹ Zabilježio ga je Ibn Ebi-Hatim i Taberani od Nevvasa b. Sim'ana, r.a. Ibn-Kesir, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Zabilježio je Ibn Ebi-Hatim od Avfija, on od Ibn-Abbasa i Katadea da su njih dvojica protumačila ovaj ajet otpočinjanjem objavljivanja od Allaha Uzvišenog Muhammedu, s.a.v.s., nakon vremena koje je proteklo između njega i Isaa, a.s. Nema sumnje da je ovo najbliže čime je protumačen ovaj ajet."

O pogledu se (ne)uraju) sjeleću pijaču.

1- tumačenje ovog ajeta;

2- o dokazu u njemu o invalidnosti pridruživanja (širka), posebno u slučaju onog ko usmjeri svoju privrženost dobrim ljudima. To je ajet za koji je rečeno da čupa korijene širka iz srca;

3- tumačenje Njegovih riječi: ﴿قالوا الحق وهو العلي الكبير﴾

"'Istinu!', odgovorit će, On je Uzvišen i Velik";

4- uzrok njihovog pitanja o tome;

5- da je Džibril taj koji će im poslije toga odgovoriti riječima:
"Rekao je tako i tako...";

6- obavijest da prvi ko će podići glavu jeste Džibril.

Njegove su riječi: "Prvi koji će podići glavu jeste Džibril", jer je on melek koji dostavlja Objavu.

Njegove su riječi: "Potom će mu Allah govoriti od Svoje Objave ono što hoće." U ovome je eksplicitno rečeno da On Uzvišeni objavljuje Džibrilu ono što hoće od Svojih odredbi, kako je već navedeno na početku ovog hadisa.

Njegove su riječi: Potom će Džibril prolaziti pored meleka. Kad god prođe pored kojeg neba, pitaju ga njegovi meleki." Ovo je također jedan od dokaza za uzvišenost Gospodara Uzvišenog.

Njegove su riječi: "'Džibrilu, šta je rekao naš Gospodar?' Džibril će reći: ﴿الحق وهو العلي الكبير﴾

'Istinu, a On je Uzvišeni, Veliki.' Pa će oni svi reći isto što je rekao Džibril. Tako će Džibril donijeti Objavu tamo gdje mu je Allah Uzvišeni odredio." Ovo je dokaz da je On Uzvišeni govorio i govori. Sljedbenici novotarija, kao što su džehmije i oni koji su učili od njih, poput eš'arija, zaniijekali su ono što je Allah Uzvišeni potvrdio u Svojim knjizi i što je potvrdio Njegov Poslanik, s.a.v.s., u svom sunnetu: Njegovu uzvišenost, Njegov govor i druga svojstva Njegove savršenosti koja je On potvrdio Sebi i koja mu je potvrdio Njegov Poslanik i vjernici, od ashaba, tabi'ina i tabi' tabi'ina, ehli-sunneta i džema'ata, onako kako to dolikuje uzvišenosti Allahovoj i Njegovoj veličini. S druge strane oni su izmislili poređenja za koja Allah nije objavio dokaz.

7- da on to kaže svim stanovnicima nebesa, jer ga oni o tome pitaju;

8- da će besvjesno stanje obuhvatiti sve stanovnike nebesa;

9- potres nebesa zbog Allahova govora;

10- da Džibril nosi Objavu tamo gdje mu je Allah naredio;

11- obavijest da šejtani prisluškuju;

12- način na koji su oni jedni iznad drugih;

13- bacanje svjetlica;

14- da ga ponekad sustigne svjetlica prije nego je (vijest) pošalje dalje, a ponekad je dobaci do ušiju svoga štićenika od ljudi prije nego ga (svjetlica) sustigne;

15- činjenica da vračar ponekad kaže istinu;

16- činjenica da on uz to slaže stotinu laži;

17- da se njegovoj laži ne bi povjerovalo da nije te (istinite) vijesti koja se čula sa neba;

18- prihvatanje neistine od (ljudskih) duša. Kako da se vežu za jednu, a ne uzmu pouku iz onih stotinu?!;

19- činjenica da oni jedni drugima šalju tu vijest, čuvaju je i njome dokazuju;

20- pritvrđivanje svojstava, za razliku od Eš'arija koji ih negiraju;

21- eksplicitna izjava da je taj potres i gubljenje svijesti iz straha prema Allahu Uzvišenom;

22- da će oni Allahu na sedždu pasti.

17- O ZAGOVARANJU (ŠEFA'ATU)

و قول الله تعالى: ﴿وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "I opominji njime one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti, kad, osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati." (El-En'am, 51.),

Njegove su riječi: "O zagovaranju (*šefa'atu*)". Zagovaranje možemo podijeliti u dvije vrste: zagovaranje koje je negirano Kur'anom, a to je zauzimanje za nevjernika i mnogobošca. Uzvišeni je rekao:

﴿مَنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمَ لَا يَبْعُ فِيهِ وَلَا خَلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ﴾

"...prije nego što dođe Dan kada neće biti ni otkupa, ni prijateljstva, ni posredništva!" (II:254.) I rekao je: ﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ "Njima posredovanje posrednika neće biti od koristi." (LXXIV:48.) I rekao je:

﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يَقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ﴾

"I bojte se Dana kada niko ni za koga neće moći ništa učiniti, kada se ničiji zagovor neće prihvatiti, kada se ni od koga otkup neće primiti i kada im niko neće u pomoć priteći." (II:48.) Ovima su slični ajeti kao što su Njegove riječi:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ * قُلْ أَتُبْتَلُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ﴾

"Oni, pored Allaha, obožavaju one koji im ne mogu ni nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti i govore: 'Ovo su naši zagovornici kod Allaha.'" "Reci: 'Kako da Allahu kazujete da na nebesima i na Zemlji postoji nešto, a On zna da ne postoji!'" (X:18.) Uzvišeni je obavijestio da oni koji su te uzeli za zagovornike kod Allaha, da On ne zna da će se oni kod Njega za to zauzimati, a što On ne zna to znači da to ne postoji. On je negirao da će se ovo zagovaranje desiti i obavijestio da je to to *širk*, rekavši: ﴿سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ "Neka je hvaljen On i vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!" (X:18.) Uzvišeni je rekao:

﴿والذين اتخذوا من دونه أولياء ما نعبدهم إلا ليقربونا إلى الله زلفى﴾

"A oni koji pored njega uzimaju zaštitnike: 'Mi ih obožavamo samo zato da bi nas što više Allahu približili'", do Njegovih riječi:

﴿إن الله لا يهدي من هو كاذب كفار﴾ "Allah nikako neće ukazati na Pravi put onome ko je lažljivac i nevjernik." (XXXIX:3.) Tako je negirao zagovaranje za onoga ko je sebi uzeo posrednika misleći da ga on približava Allahu, a on ga, ustvari, udaljava od Njega i od Njegove milosti i Njegova oprosta. To je zbog toga što je on učinio Allahu sudruga, koga želi, od koga se nada, na koga se oslanja i koga voli, kao što se Allah voli ili više.

Druga vrsta - To je zagovaranje koje je utvrdio Kur'an. Ono je samo za iskrene. Uzvišeni ga je ograničio sa dvije stvari: a) Njegovom dozvolom zagovaraču da se zauzme kako je rekao Uzvišeni:

﴿من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه﴾

"Ko se može pred Njim zauzeti za nekoga bez dopuštenja Njegova?!" (II:255.) A dozvola od Njega Uzvišenog ne dobiva se osim kad oprosti Svome grješnom robu koji je samo Njega obožavao. Pa kada mu se Uzvišeni smiluje, tada dopusti zagovaraču da se za njega zauzme.

b) Allahovim, dž.š., zadovoljstvom s onim za koga je dopustio zagovaraču da se za njega zauzme, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿ولا يشفعون إلا لمن ارتضى﴾

"I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati." (XXI:28.) Prema tome, dozvola za zauzimanje za njega dolazi nakon zadovoljstva, kao što je rečeno u ovom ajetu, a On Uzvišeni nije zadovoljan nego samo sa *tevhidom* (da se samo On obožava).

Njegove su riječi: ﴿وأنذر﴾ "...I opominji." Opominjanje je obavještanje o uzrocima grijeha u upozoravanje na njih.

Njegove su riječi: ﴿به﴾ "...njime", tj. Kur'anom, Njegove su riječi:

﴿الذين يخافون أن يحشروا إلى ربهم﴾ "...one koji strahuju što će pred Gospodarom svojim sakupljeni biti", a to su iskreni koji sebi nisu uzeli posrednika, nego su iskrenim učinili svoju namjeru i molbu i sva svoja djela samo Allahu Jedinom i nisu se okretali bilo kome mimo Njega, u onome u čemu su tražili korist ili se bojali njegove štete. Fadl b. Ijad rekao je: "On nije ukorio sva Svoja stvorenja, nego je, uistinu, ukorio one koji razum imaju."

i Njegove riječi: "Reci: 'Niko ne može bez Njegove volje posredovati.'" (Ez-Zumer, 44.)

Njegove su riječi: ﴿لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ﴾ "Kad osim Njega ni zaštitnika ni zagovornika neće imati." (VI:51.) Zedžadž je rekao: "(Riječ) Lejse ovdje je u akuzativu stanja kao da je rekao: 'Ostavljajući zaštitnika i zagovornika'", a riječ koja je to uzrokovala jeste *jehafune*.

Njegove su riječi: ﴿لَعَلَّهُمْ يَقْنُونَ﴾ "Da bi se Allaha bojali" (VI:51.), tj. pa urade na ovom dunjaluku djelo zbog kojeg će ih Allah spasiti kazne na Kijametskom danu i napuste svoju privrženost posrednicima i drugim, jer to negira iskrenost bez koje Allah ni od kog ne prima djelo.

Njegove su riječi: ﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا﴾ "Reci: 'Niko ne može bez Njegove volje posredovati.'" (XXXIX:44.) Ajat upućuje da je On vlasnik zauzimanja i posredovanja, jer se ono neće desiti drugima nego sljedbenicima tevhida s dozvolom Uzvišenog, kako je Uzvišeni rekao u prethodnom ajetu. Uzvišeni je rekao:

﴿يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكَمَ اللَّهُ رَبُّكُمْ﴾

"On svim upravlja. Niko se neće moći zauzimati ni za koga bez dopuštenja Njegova. Eto to vam je Allah, Gospodar vaš." (X:3.) Prema tome, niko nema pravo na zauzimanje osim Uzvišeni, Kome to pripada, i neće se niko zauzimati nego onaj kome On dopusti. Zato dobro razmisli o ovim uzvišenim ajetima u uzimanju posrednika¹.

¹ Zauzimanja ima više vrsta. Oko nekih postoji konsenzus u ummetu, oko nekih se ne slažu mu'tezile i njima slični od sljedbenika novotarija. Prva vrsta: prvo zagovaranje; to je veliko zagovaranje. Ono je posebno za našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., u odnosu na svu njegovu braću poslanike i vjerovjesnike, neka je na njih svih Allahov salavat. Druga i treća vrsta su Poslanikovo, s.a.v.s., zauzimanje za one čija su dobra i loša djela izjednačena, pa će se za njih zauzeti da bi ušli u Džennet, i za druge kojima je određena vatra, (pa se za njih zauzme) da u nju ne uđu. Četvrta vrsta: Poslanikovo, s.a.v.s., zauzimanje za one koji su ušli u Džennet da im se povećaju stupnjevi više nego što to zaslužuju njihova djela. Peta vrsta: Poslanikovo zauzimanje za ljude koji će ući u Džennet bez polaganja računa. Šesta vrsta: Poslanikovo zauzimanje za smanjenje kazne onima koji to zaslužuju, kao što je njegovo zauzimanje za njegovog amidžu Ebu-Taliba da mu se olakša kazna. Sedma vrsta: Poslanikovo, s.a.v.s., zauzimanje da se dozvoli svim vjernicima da uđu u Džennet. Osmu vrstu: Poslanikovo zauzimanje za počinioc velikih grijeha iz svoga ummeta, a koji su ušli u Vatru, pa iz nje budu izvedeni. (Skrraćeno iz *Šerhul-'akide et-tahavije*, koju smo mi obradili, str. 223-231. Izdanje Darul-bejan, Damask.)

و قوله: ﴿من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه﴾

I Njegove riječi: "Ko se može pred Njim zauzeti za nekoga bez dopuštenja Njegova?!" (El-Bekara, 255.)

و قوله: ﴿وكم من ملك في السماوات لا تغني شفاعتهم شيئاً إلا من بعد أن يأذن الله لمن يشاء ويرضى﴾

I Njegove su riječi: "A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dopusti onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan." (En-Nedžm, 26.)

Njegove su riječi: ﴿له ملك السماوات والأرض﴾ "...Vlast na nebesima i na Zemlji Njegova je." (XXXIX:44.) Negira vezivanje za nekog drugog mimo Njega Uzvišenog, jer On je jedini vlasnik nad svim. Prema tome, niko u Njegovu vlasništvu nema ni koliko trunku, neka je slavljen i hvaljen. Islam znači da predaš srce svoje i moć svoju iskreno Allahu, kao što je preneseno u *Musnedu* od Behza b. Hakima, on prenio od svoga oca, a on od svoga djeda da je rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.: "Tako ti Onoga Koji te poslao s istinom, šta je po tebi poslao?" "Islam", odgovorio je. "A šta je to islam", upitao je. "Da predaš svoje srce i da usmjeriš svoje lice Allahu, da klanjaš propisane namaze i da daješ propisani zekat", odgovorio je.¹ Ajeta koji objašnjavaju iskrenost ima mnogo, a ona se ogleda u tome da ne okrećeš srce niti lice, u svim svojim poslovima, osim Allahu Jedinom, kako je rekao Uzvišeni:

﴿فادعوا الله مخلصين له الدين﴾

"Molite zato Allaha, iskreno Mu ispovijedajući vjeru." (XL:14.) Uzvišeni mu je naredio da iskreno upućuje dovu Njemu Jedinome i obavijestio da je to vjera sa kojom su djela ispravna i primaju se. Šejhul-islam je rekao: "Iskrenost (*ihlas*) jeste ljubav prema Allahu i (činjenje djela) isključivo radi Njega."

Njegove su riječi: ﴿من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه﴾

"...Ko se može pred Njim zauzeti za nekoga bez dopuštenja Njegova?!" (II:255.) Prethodno je objašnjeno značenje ovog ajeta.

¹ Zabilježio ga je Ahmed, 5/3. Njegov sened je *hasen*.

و قوله: ﴿ قُل ادعوا الدين زعمم من دون الله لا يملكون مقال ذرة في السماوات ولا في الأرض ﴾

I Njegove su riječi: "Reci: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji...' (Ajeti 22-23 iz sure Sebe')"

Njegove su riječi:

﴿ وكم من ملك في السماوات لا تغني شفاعتهم شيئاً إلا من بعد أن يأذن الله لمن يشاء ويرضى ﴾

"...A koliko na nebesima ima meleka čije posredovanje nikome neće biti od koristi, sve dok Allah to ne dopusti onome kome On hoće i u korist onoga kojim je zadovoljan." (LIII:26.)

Ovako je kada su u pitanju meleki koje je Allah opisao Svojim riječima:

﴿ بل عباد مكرمون * لا يسبقونه بالقول وهم بأمره يعملون * يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ولا يشفعون إلا لمن ارتضى وهم من خشيته مشفقون * ومن يقل منهم إني إله من دونه فذلك نجزيه جهنم كذلك نجزي الظالمين ﴾

"A meleki su samo robovi poštovani. Oni ne govore dok On ne odobri i postupaju onako kako On naredi. On zna šta su radili i šta će uraditi, i oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati, a oni su i sami, iz strahopoštovanja prema Njemu, brižni. A onoga od njih koji bi rekao: 'Ja sam, doista, pored Njega, bog!' - kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce." (XXI:26-29.) Iz ovih jasnih ajeta vidi se ono što objašnjava bit i suštinu zagovaranja utvrđenog u Kur'anu, koje je u domenu Allaha i nad njim nema niko vlast mimo Njega. Njegovo je postizanje ograničio sa dva ograničenja, kako je rečeno u ovom ajetu i drugim, kao što je nedavno spomenuta Njegova dozvola zagovaraču da se zauzima, kao što je rekao Uzvišeni:

﴿ من ذا الذي شفع عنده إلا بإذنه ﴾ "Ko se može pred Njim zauzeti za nekoga bez dopuštenja Njegova?!" (II:255.) Njegovo zadovoljstvo onim kome htjedne oprostiti od onih koji su zgriješili od *muvehhidina* (koji su samo Njega obožavali). Prema tome, zagovaranje je samo za iskrene, a uzimanje je posrednika vjera mnogobožaca, zbog koje ih je Allah ukorio u ajetima koji su prethodno spomenuti.

Njegove su riječi:

﴿ قُل ادعوا الذين زعمتم من دون الله لا يملكون مقال ذرة في السماوات ولا في الأرض ﴾

Ebul-Abbas je rekao: "Allah je savršeno i negira sve osim Sebe, a zašto su se mnogobošci vezali. Tako je negirao da nekom pripada vlast, ili dio nje, osim Njemu, ili da je neko pomagač Allahu. Nije ostalo ništa osim zagovaranja, te je objasnio da ono neće biti od koristi osim onome kome Gospodar dopusti, kako je Uzvišeni rekao:

﴿وَلَا يَسْتَفْعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرْضَى﴾

"I oni će se samo za onoga s kim On bude zadovoljan zauzimati." (El-Enbija', 28.) Zagovaranje o kojem govore mnogobošci ne postoji na Kijametskom danu, jer ga je negirao Kur'an. Vjerovjesnik, s.a.v.s., obavijestio je: "On će, uistinu, doći i pasti ničice pred svojim Gospodarom. Zahvalit će Mu se. Neće prvo otpočeti sa zagovaranjem. Zatim će mu se reći: 'Podigni glavu i reci (šta hoćeš), bit ćeš saslušan. Traži (šta hoćeš), bit će ti dato. Zauzmi se, bit će ti zauzimanje prihvaćeno.'" ¹ Ebu-Hurejre ga je upitao: "Ko će biti najsretniji tvojim zauzimanjem, Allahov Poslaniče?" Rekao je: "Onaj ko iskreno iz svoga srca kaže: "La ilahe illallah" (Nema boga osim Allaha.)" ² To je zagovaranje za one koji su posjedovali iskrenost, s Allahovim dopuštanjem, a ono neće biti za one koji su Allahu pridruživanje (širk) činili.

Bit i suština svega jeste da će Allah Uzvišeni, a On je Taj Koji prosipa Svoje blagodati na one koji su bili iskreni, zbog dove onog kome je On dopustio da se zauzima njima oprašati, da bi tako počastio (zagovarača) i dao mu "pohvalno mjesto".

"Reci: 'Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan ni na nebesima ni na Zemlji.'" (Dva ajeta, XXXIV:22-23.) Ebul-Abbas je rekao: "Allah je negirao sve osim Sebe, a zašto se vežu mnogobošci..."

¹ To je dio dugog hadisa o velikom zauzimanju, koji bilježi Buhari, br. 3340, Ehadisul-enbija', Babu kavlillahi te'ala ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ﴾, br. 3361, Babu kavlihi te'ala ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا﴾, br. 4712, Tefsiru sureti beni Isra'il, Babu kavlihi te'ala ﴿ذَرِيَّةً مِنْ حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾. Muslim, 194, El-Iman, Babu edna ehliil-dženneti menzileten fiha. Tirmizi, br. 2436, Sifatul-kijameti, Babu ma dža'e fi-šefa'ati. Ahmed u Musnedu, 2/436, 540, od Ebu-Hurejrea, r.a.

² Buhari, br. 99, El-Ilm, Babu 'izatil-imami en-nisa'e, br. 6570, Er-Rikak, Babu jedhulul-džennete seb'une elfen bi-gajri hisab. Ahmed u Musnedu, 2/373.

pridruživanja (širka). Upravo zbog toga, On je potvrdio zagovaranje s Njegovim dopuštenjem na više mjesta. Vjerovjesnik, s.a.v.s., objasnio je da ono neće biti ni za koga, nego samo za sljedbenike tevhida i ihlasa."

U poglavlju se (tretiraju) sljedeća pitanja:

- 1- tumačenje (spomenutih) ajeta;*
 - 2- svojstvo negiranog i odbačenog zagovaranja;*
 - 3- svojstvo potvrđenog zagovaranja;*
 - 4- obavijest o "velikom zagovaranju", a to je "pohvalno mjesto";*
 - 5- opis šta će Alejhisselam raditi, te da on, uistinu, neće otpočeti prvo sa zauzimanjem, nego će pasti na sedždu, pa kada mu Allah dopusti on će se početi zauzimati;*
 - 6- ko će biti najsretniji zbog tog zagovaranja?;*
 - 7- da ono neće biti za one koji su Allahu druge pridruživali (širk činili);*
 - 8- pojašnjenje njegove biti i suštine.*
-

18- O TOME DA SE DJELA (VREDNUJU) PO ZAVRŠETKU, TE O ŠTETI VELIČANJA PREDAKA I VELIKANA

قول الله تعالى: ﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ﴾

Riječi su Uzvišenog Allaha: "Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti..." (El-Kasas, 56.)

Njegove su riječi: "Allah Uzvišeni rekao je:

﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾

"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti, - Allah ukazuje na pravi put onome kome On hoće..." (XXVIII:56) Ibn-Kesir, neka mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Uzvišeni kaže Svome Poslaniku, s.a.v.s.: Muhammede, ti, uistinu, ne možeš na Pravi put uputiti koga ti želiš, tj. ti to ne možeš. Tebi je, uistinu, dato u zadatak dostavljanje, a Allah upućuje koga hoće. On ima Uzvišenu mudrost, i neoboriv dokaz kao što je Uzvišeni rekao:

﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هِدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾

"Ti nisi dužan da ih na Pravi put izvedeš, Allah izvodi na Pravi put onoga koga On hoće." (II:272.) I rekao je:

﴿وَمَا أَكْثَرَ النَّاسَ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ﴾

"A većina ljudi, ma koliko ti želio, neće biti vjernici." (XII:103.) Rekao sam: "Ono što se negira i odbacuje ovdje jeste uputa uspjeha i prihvatanja, jer, uistinu, to pripada Allahu, jedino Njemu i On to može, a što se tiče upute spomenute u riječima Uzvišenog:

﴿وَإِنَّكَ تَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾

"Ti, zaista upućuješ na Pravi put." (XLII:52.), to je uputa ukazivanja i objašnjavanja, jer on je taj koji objašnjava u ime Allaha i on je upućivač u Njegovu vjeru i Šerijat.

oca da je rekao: "Kad je Ebu-Talib bio na samrti, ušao je kod njega Vjerovjesnik, s.a.v.s. Kod njega su bili Abdullah b. Ebu-Umejje i Ebu-Džehl. (Vjerovjesnik, s.a.v.s.), rekao mu je: "Amidža, reci la ilahe illallah, izreku kojom ću se zauzimati za tebe kod Allaha."...

Njegove su riječi: "U *Sahihu* se prenosi od Seida Ibn-el-Musejjeba", tj. u *Dva sahiha*. Ibnul-Musejjeb je Seid b. Musejjeb b. Hazn b. Ebi-Vehb b. Amr b. Ain b. Imran b. Maḥzum Kureši Maḥzumi. Jedan je od sedmerice tabiina, velikih učenjaka i pravnika. Učenjaci u hadisu složili su se da su njegovi *mursel* hadisi najvjerodostojniji. Ibnul-Medini je rekao: "Ne znam među tabiinama nekog učevnijeg od njega. Umro je devedesete godine, a bilo mu je blizu osamdeset godina. Njegov je otac Musejjeb ashab. Doživio je hilafet Osmanov, r.a. Njegov je djed Hazn, također, ashab. Poginuo je kao šehid na Jemami."

Njegove su riječi: "Kad je Ebu-Talib bio na samrti", tj. (kad su se pojavili) njeni znakovi i ono što joj prethodi.

Njegove su riječi: "...ušao je kod njega Vjerovjesnik, s.a.v.s." Postoji mogućnost da je Musejjeb došao sa obojicom, jer njih su dvojica iz Benu-Maḥzuma, a i on je, također, Maḥzumović. Sva su trojica u to vrijeme bili nevjernici (*kafiri*). Ebu-Džehl poginuo je kao nevjernik, a druga su dvojica primila islam.

Njegove su riječi: "Amidža, reci *la ilahe illallah*." Naredio mu je da to izgovori zbog toga što je Ebu-Talib znao da ona ukazuje na negiranje pridruživanja (*širka*) Allahu, i iskrenog upućivanja obožavanja (*'ibadeta*) samo Allahu Jedinom, jer, uistinu, ko je izgovori na osnovu znanja, uvjerenja i prihvatanja on je zanijekao pridruživanje (*širk*) i odrekao ga se. Isto tako, i ostali prisutni znali su šta ona znači: negiranje širka i odricanje od njega. Zbog toga su se suprotstavili Vjerovjesnikovim riječima govoreći: "Zar mrziš vjeru Abdul-Muttalibovu?", zbog toga što je vjera Abdul-Muttalibova bila pridruživanje (*širk*) obožavanjem kipova, na čemu je bilo (pleme) Kurejš i drugi u svom džahilijetu, također.

Njegova je riječ: "izreku." Kurtubi ju je rekao u akuzativu, u smislu da je ona zamjena (*bedel*) za "*la ilahe illallah*." Dopusšteno je da bude u nominativu, u smislu da je predikat subjektu koji je ispušten.

Njegove su riječi: "...s kojim ću se zauzimati za tebe kod Allaha", jer da ju je on izgovorio u tom stanju, bila bi od njega primljena i ušao bi u islam.

... Njih su dvojica rekli: "Zar da ostaviš vjeru Abdul-Muttalibovu?!" Vjerovjesnik, s.a.v.s., ponovio mu je. Ponovili su i njih dvojica. Zadnje što je rekao bilo je: "On je u vjeri Abdul-Muttalibovoj." Odbio je kazati "la ilahe illallah." ...

Njegove su riječi: "Zar da ostaviš vjeru Abdul-Muttalibovu?" Podsjetila su ga njih dvojica na prokleti dokaz koji su mnogobošci (mušrici) potezali protiv Poslanika, kao što je faraon rekao Musau:

﴿فما بال القرون الأولى﴾

"A šta je sa narodima davnašnjim?" (XX:51.) I riječi su Uzvišenog:

﴿وكذلك ما أرسلنا من قبلك في قرية من نذير إلا قال مترفوها إنا وجدنا آباءنا على أمة وإنا على آثارهم مقتدون﴾

"I eto tako, prije tebe, Mi ni u jedan grad nismo poslanika poslali, a da oni koji su raskošnim životom živjeli nisu govorili: 'Zatekli smo pretke naše kako ispovijedaju vjeru i mi ih slijedimo u stopu.'" (XLIII:23.)

Njegove su riječi: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., ponovio mu je. Ponovili su i njih dvojica." U njemu se ukazuje na štetu onih koji loše rade i upozorenje da im se ne približava i da se od njih ne sluša. Ono u sebi sadrži riječi pjesnika:

"Kada se iz naroda s nekim družiš, druži se sa njihovim najboljima i ne druži se sa pokvarenim pa da se upropastiš sa prekomjernošću."

Njegove su riječi: "Zadnje što je rekao bilo je: 'On je u vjeri Abdul-Muttalibovoj.'" Odbio je kazati "la ilahe illallah." Hafiz (Ibn-Hadžer) je rekao: "Ovo je potvrđivanje negacije da se to nije desilo Ebu-Talibu, od prenosioca. Autor, neka mu se Allah smiluje, rekao je: "U njemu je odgovor onome ko misli da su Abdul-Muttallib i njegovi preci primili islam."

Njegove su riječi: Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Tražit ću za tebe oprosta ukoliko ne budem spriječen." (Slovo) lam je lam koje se koristi pri zaklinjanju. Nevevi je rekao: "U njemu (je dokaz) da je dopušteno zakleti se i bez traženja da se zakuneš." Ibn-Faris je rekao: "Ebu-Talib je umro, a Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., bilo je četrdeset devet godina, osam mjeseci i jedanaest dana. Hatidža, majka pravovjernih, r.a, umrla je osam dana nakon smrti Ebu-Taliba."

ukoliko ne budem spriječen", pa je Uzvišeni Allah objavio:

﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ ﴾

"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno moliti oprost za mnogobošce..." (Et-Tevba, 113.)

Povodom Ebu-Talibova slučaja Allah je objavio:

﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ﴾

"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš da uputiš, Allah, uistinu, ukazuje na Pravi put onome kome On hoće..."¹ (El-Kasas, 56.)

"...pa je Uzvišeni Allah objavio:

﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ ﴾

﴿ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴾

'Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno moliti oprost za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džehennemu biti.'" (IX:113.) Očito je da je ovaj ajet objavljen povodom (slučaja) Ebu-Taliba, jer, uistinu, stavljanje (slova) fa', koje označava redosljed, u njegovim riječima "fe enzelellah" (pa je Allah objavio), nakon njegovih riječi: "Tražit ću za tebe oprost ukoliko mi se ne zabrani" ima to značenje. Kao povod objavljivanja ovog ajeta ulema je navela mnoge druge uzroke, ali tu nema kontradikcije. Jedan ajet može imati više povoda njegovog objavljivanja. U njemu je (dokaz) zabrane uzimanja mušrika kao zaštitnika i ljubavi prema njima.

¹ Buhari, br. 1360, El-Dženaiz, Babu iza kalel-mušriku indel-mevti la ilahe illallah, br. 3884, Menakibul-ensar, Babu kissati Ebi-Talib, br. 3675, Tefsiru sureti Berae, Babu kavlihi teala: ﴿ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ ﴾, br. 4772, Tefsiru suretil-Kasas, br. 6681, El-Ejman ven-nuzur, Babu iza kale: vallahi la etekellemul-jevme fe-salla ev karee.... Muslim, br. 24, El-Ejman, Babu sihhati islami men hadarehul-mevtu ma lem ješre' fin-nez'i... Nesai, 4/90-91, El-Dženaiz, Babun-nehji anil-istigfari lil-mušrikin, Ahmed u Musnedu, 5/168, 433 od Musejjeba b. Huzna, r.a. Njegove su riječi: "Kada je Ebu-Talib bio na samrti..." Misli se kada mu se smrt približila i kada su njeni znaci došli, a to je prije njenog viđenja i izlaska duše, jer da je to bilo kod viđenja i izlaska duše, vjerovanje mu ne bi koristilo.

1- tumačenje Njegovih riječi:

﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾

"Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti..."; Allah, uistinu, ukazuje na pravi put onome kome On hoće..." (XXVIII:56)

2- tumačenje Njegovih riječi:

﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ﴾

"Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprost za mnogobošce..." (IX:113.);

3- najznačajnije pitanje: tumačenje Alejhisselamovih riječi:
"Reci la ilahe illallah, za razliku na čemu su oni koji tvrde da su učeni;

4- da su Ebu-Džehl i oni koji su bili s njim znali namjeru Vjerovjesnikovu, s.a.v.s., kada je rekao čovjeku: *"Reci: la ilahe illallah", pa neka Allah osramoti one od kojih Ebu-Džehl bolje poznaje temelj islama;*

5- upornost Alejhisselamova i preveliko njegovo nastojanje da njegov amidža primi islam;

6- odgovor onome ko misli da su Abdul-Muttalib i njegovi preci primili islam;

7- da je Alejhisselam za njega molio oprost i nije mu oprošteno, nego mu je to zabranjeno;

8- šteta koju čovjek ima od onih koji rade loše;

9- šteta veličanja predaka i velikodostojnika;

10- sumnja u to od onih koji govore neistinu, zbog toga što je to Ebu-Džehl uzeo kao dokaz;

11- dokaz da se djela mjere po završetku, jer da ju je izgovorio, koristila bi mu;

12- razmišljanje o veličini ove sumnje u srcima zalutalih, jer u priči stoji da su oni raspravljali koristeći se samo njome, i pored Alejhisselamovog upornog nastojanja i ponavljanja. Oni su se zbog njenog značaja i jasnoće kod njih ograničili samo na nju.

هو الغلو في الصالحين

19- O TOME DA JE UZROK NEVJEROVANJA (KUFRA) SINOVA ADEMOVIH I NAPUŠTANJA NJIHOVE VJERE PRETJERIVANJE U (VELIČANJU) DOBRIH LJUDI

و قول الله عز وجل: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "O sljedbenici Knjige, ne pretjerujte u svojoj vjeri." (En-Nisa, 171.)

Njegove su riječi: "O tome da je uzrok nevjerovanja (kufra) sinova Ademovih i napuštanja njihove vjere pretjerivanje u (veličanju) dobrih ljudi." Alejhisselam je svoj ummet upozorio na (opasnost) pretjerivanja i naglasio upozoravajući na neznanje ovog ummeta koje se desilo kao što će biti kasnije spomenuto.

Njegove su riječi: ﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ﴾ "O sljedbenici Knjige, ne pretjerujte u svojoj vjeri." (IV:171.) Pretjerivanje (*gulu*) jeste prekomjernost u veličanju riječima i vjerovanjem, tj. nemojte stvorenje uzdizati iznad stupnja koji mu je Allah odredio. Ove riječi, iako su upućene ehlu-kitabijama, upozorenje su ovom ummetu da ne urade sa svojim Vjerovjesnikom, s.a.v.s., onako kako su kršćani postupili sa Isaom i njegovom majkom i jevreji sa Uzejrom. To pridruživanje (*širk*) u 'ibadetu dogodilo se u ovom ummetu, u prozi i poeziji, kao što su riječi Busajrija, Buraija i drugih. Ono što su oni uradili od prekomjernosti, pridruživanja jeste suprotstavljanje Allahu i Njegovoj knjizi i Njegovom Poslaniku, s.a.v.s. Koliko su daleko otišle ove neznalice od riječi onih koji su rekli Vjerovjesniku, s.a.v.s.: "Ti si naš gospodin, sin našeg gospodina, najbolji među nama i sin najboljeg među nama, pa je Alejhisselam i to najoštrije osudio i iskazao svoje neslaganje, kako će biti spomenuto kada bude govora o ovom hadisu, inšallahu te'ala."¹ Nečije su riječi: "Ono što je Allah htio i što si htio ti", pa je odgovorio:

¹ Vidi stranicu 371.

﴿وقالوا لا تذرنا آلهتنا ولا تذرنا ودا ولا سواعا ولا يغوث ويعوق ونسرا﴾

"I govore: 'Nikako božanstva svoja ne ostavljajte, i nikako ni Vedda, ni Suvāa, a ni Jegûsa; ni Jeûka, ni Nesra ne napuštajte!'" (Nuh, 23.) Rekao je: "Ovo su imena dobrih ljudi iz Nuhovog naroda. Kada su pomrli, šejtan je njihovom narodu došapnuo da na mjestima gdje su oni sjedili stave kipove i nazovu ih njihovim imenima, pa su tako i uradili. Oni nisu bili obožavani sve dok ti nisu pomrli i znanje izbrisano, tada su bili obožavani."¹

Ibnul-Kajjim je rekao: "Mnogi iz prvih generacija su rekli: 'Kada su pomrli, oni su se okupljali oko njihovih mezarluka, zatim su im napravili biste, zatim je proteklo dosta vremena pa su ih počeli obožavati.'"

"Jesi li me Allahu učinio suparnikom?" (Nemoj tako govoriti) nego reci: "Ono što je Allah htio, On Jedini."² Šejhul-islam je rekao: "Ko se od ovog ummeta poistovijeti sa židovima i kršćanima i pretjeruje u vjeri, bilo prekomjernošću ili zapostavljanjem, on je njima postao sličan." Rekao je (dalje): "Ali, r.a., dao je spaliti rafidije, koji su pretjerali. Naredio je da se iskopaju kanali na ulazu u Kindu i u njih ih pobacao. Ashabi su se složili da ih treba pobiti, međutim Ibn-Abbasovo je mišljenje da to treba biti sabljom, bez spaljivanja, a to je mišljenje većine uleme. Njegove su riječi: "*Sahihu*", tj. Buharijinom *Sahihu*. Autor je, da mu se Allah smiluje, ovaj hadis skratio. Ono što se navodi u Buhariji od Ibn-Abbasa glasi: "Kipovi koji su bili u Nuhovom narodu su poslije ostali kod Arapa. Vedd je bio kod Kelba u Devmetul-Džendelu, Suva' kod Huzejla, Jegus kod Murada, zatim kod Benu-Gutejfa u Džerefu kod Sebe. Je'uk je bio kod Hemedana, a Nesr kod Humejra u porodici Zil-Kila. To su imena dobrih ljudi u Nuhovom narodu..."

Njegove su riječi: "...da na mjestima gdje su oni sjedili stave..." (en insibu) jesu sa *kesrom* na slovu sad. Njegove su riječi: "kipove" (ensaben) množina od nasabun, a to su kipovi koje su napravili u liku dobrih ljudi.

¹ Buhari br. 4940, Tefsiru sureti-Nuh.

² Vidi stranicu 304. (fusnota br.1)

Njegove su riječi: "...pa su tako i uradili. Oni nisu bili obožavani sve dok ti nisu pomrli i znanje izbrisano (nusiḥal-'ilmu), tada su bili obožavani." Ono što stoji u Buhariji je "tenesseḥal-'ilmu." Možda je ono što je ovdje spomenuto jedno od predanja. Tako su ovi kipovi ovako izvajani u obliku tih dobrih ljudi postali stepenice (koje su vodile) ka njihovom obožavanju. I sve što se obožavalo mimo Allaha: kabur, turbe, kip, tagut, osnova u njegovu obožavanju je pretjerivanje (*guluwv*), kao što to nije tajna za one koji su pronicljivi. Tako se desilo Egipćanima i drugima. Njihov je najuzvišeniji bog Ahmed el-Bedevis, a njemu se ne zna porijeklo, niti neka vrijednost, niti znanje, niti 'ibadet. I pored toga on je postao njihov najveći bog, mada se o njemu ne zna ništa drugo osim da je ušao jednog petka u džamiju i pomokrio se u njoj, a zatim izišao i nije klanjao. To je zabilježio Šehavi od Ebu-Hajjana. Njima je šejtan uljepšao "njegov 'ibadet", pa su počeli vjerovati da on upravlja svemirom, gasi požar, spašava davljenika. Njemu su pripisali božanstvenost i gospodarenje i poznavanje nepoznatog (gajba). Vjerovali su da ih on čuje i da im se odaziva iz daleke zemlje. Među njima bilo je i onih koji su sedždu činili na pragu "njegova visočanstva." Stanovnici Iraka i onih koji su bili oko njih, kao što su stanovnici Omana, vjerovali su o Abdul-Kadiru el-Džeblaniju ono što su Egipćani vjerovali o El-Bedeviju. Abdul-Kadir je jedan od kasnijih hanbelijskih učenjaka. On je napisao svoju knjigu El-Gun'je. Ima drugih hanbelija, prije njega i poslije njega, koji su vredniji u znanju i *zuhdu*. Međutim, on je posjedovao *zuhd* i 'ibadet, pa su njime bili zaneseni najvećom kušnjom, kao što se desilo rafidijima sa Ehlu-bejtom (porodicom Poslanikovom, s.a.v.s.). Uzrok tom pretjerivanju (*guluwvu*) jeste tvrdnja da on posjeduje *keramete* (nadnaravna djela). *Kerameti* su se dešavali i onima koji su bolji od njega i vredniji, kao što su neki ashabi i tabi'ini. Ovakvo je stanje sljedbenika *širka* i onih koji su zaneseni njime. Još je gore od ovog obožavanje Ibn-'Arabija od stanovnika Šama, a on je imam onih koji zagovaraju *vahdetul-vudžud* (panteizam, tj. da je Bog i priroda jedno te isto), koji su najveći nevjernici među stanovnicima Zemlje. I više od toga, što ovi o njemu vjeruju, on nema nikakve vrijednosti niti vjere, kao što ima naroda u Egiptu i drugdje. U Nedždu, prije ove da've, dešavalo se isto kao i u Hidžazu, Jemenu i drugim krajevima. Obožavali su tagute, drveće, kamenje, mezarluke, i to se naveliko proširilo, kao i njihovo obožavanje džina, traženje njihovog zagovaranja. Osnova za to pretjerivanje jeste šejtanovo uljepšavanje. Pisci su biografija zabilježili da je telbija od vremena Ibrahima, s.a.v.s., bila:

Ou Omera se prenosi da je Allahov Poslanik, salallahu, rekao:
"Nemojte me uznositi niti pretjerano hvaliti kao što su kršćani
pretjerano hvalili sina Merjemina. Ja sam, uistinu, rob, pa
recite Allahov rob i Njegov Poslanik."¹ Zabilježili su ga
Buharija i Muslim.

"Lebbejkellahumme lebbejk, lebbejke la šerike leke, lebbejk"
(Odazivam Ti se, Allahu, odazivam. Odazivam Ti se, Ti nemaš sudruga.
Odazivam Ti se.) Tako je bilo sve do vremena Amra b. Luhajja el-
Huza'ija. Dok je on jednom prilikom izgovarao *telbiju*, prikazao mu se
šejtan u liku starca koji s njim izgovara *telbiju*. On je rekao: "Odazivam
Ti se, Allahu, odazivam", a starac je dodao: "Osim druga koji je Tvoj."
Tome se Amr usprotivio i rekao: "Šta je to!?" Na to je starac odgovorio:
"Ti vladaš njime i onim što on posjeduje. Ovo, uistinu, nije loše. To je
Amr rekao, a potom su Arapi to uzeli kao vjeru.

Njegove su riječi: "...od Omera." To je Ibnul-Hattab b. Nufejl, sa
nun i *fa'*, deminutiv, Adevijj, emirul-mu'minin i najbolji među ashabima
nakon Ebu-Bekra es-Siddika, r.a. Bio je halifa deset i po godina, pa je
dunjaluk ispunio pravdom. U njegovo su doba osvojene carevine Perzije i
Bizantije. Poginuo je kao šehid u zul-hidžetu, dvadeset treće godine po
Hidžri.

Njegove su riječi: "Nemojte me uznositi niti pretjerano hvaliti." *El-
Itra'* (uznošenje i pretjerano hvaljenje) jeste pretjerivanje (*el-guluvv*) "kao
što su kršćani pretjerano hvalili sina Merjemina", kao što je Uzvišeni
rekao:

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا
الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلَّمَتْهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ﴾

"O sljedbenici Knjige, ne pretjerujte u svome vjerovanju i o Allahu
govorite samo istinu. Mesih Isa, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik
i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio i Duh od Njega." (IV:171.)

¹ Buharija br. 3445, Ehadisul-enbija, Babu kavllillahi teala: ﴿وَإِذْ ذَكَرَ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ اتَّخَذَتْ ﴿۶۸۳﴾
br. 6830, El-Muharibin, Babu redžmil-hubla minez-zina iz uhsinet. On se ne nalazi
kod Muslima. U tom je pogledu pogriješio autor *Miškata* Hatib Tibrizi. Zabilježio ga
je također Darimi, br. 2787, Er-Rikak, Babu kavlin-nebijji sallallahu 'alejhi ve
sellem: "La tatruni." Ahmed u *Musnedu*, 1/23, 24, 47, 55.

s.a.v.s., rekao: "Čuvajte se pretjerivanja, jer, uistinu, pretjerivanje je uništilo one koji su bili prije vas."¹

Muslim je zabilježio od Ibn-Mesuda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Propale su cjepidlake i sitničari." Rekao je to tri puta.²

Njegove su riječi: "Ja sam, uistinu, rob, pa recite: 'Allahov rob i Njegov poslanik.'" Alejhisselam im je naredio da ne prelaze granicu ovih riječi. Allah je naredio svojim robovima da na njega donose salavat i selam, jer su najplemenitiji stupnjevi vjerovjesnika posebno robovanje i Objava.

Njegove su riječi: "...da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Čuvajte se pretjerivanja, jer, uistinu, pretjerivanje je uništilo one koji su bili prije vas.'" Ovaj hadis naveo je autor, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, bez spominjanja prenosioca. Njega je zabilježio imam Ahmed, Tirmizi i Ibn-Madždže od Ibn-Abbasa. Ovaj je citat predanje Ahmedovo od Ibn-Abbasa. Šejhul-islam je rekao: "Ovo je općenito za sve vrste pretjerivanja u vjerovanjima i djelima."

Njegove su riječi: "Muslim je zabilježio od Ibn-Mesuda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Propale su cjepidlake i sitničari.' Rekao je to tri puta." Hattabi je rekao: "Cjepidlaka (mutenetti) jeste zadubljenik u nešto, koji to pretjerano istražuje metodologijom ehlu-kelama, koji se upustio u ono što ga se ne tiče i ušao u ono što njegov razum ne može dostići." Ebus-Se'adat kaže: "To su zadubljenici koji pretjeruju u kelamu (skolastici). To su skolastici do krajnosti." Nevevi je rekao: "U njemu je dokaz da je pokuđeno udubljivanje u skolastiku usiljenim govorom i pretjeranom i usiljenom elokvencijom, upotreba arhaičnog jezika i delikatnih i preciznih gramatičkih pravila u obraćanju puku i njima sličnim. Njegove su riječi: "Rekao je to tri puta", tj. rekao je ovu izreku tri puta kako bi ih što bolje podučio i dostavio.

¹ Ahmed u *Musnedu*, 1/215, 347. Nesai, 5/268, El-Menasik, Babu iltikatil-hasa. Ibn-Madždže, br. 3029, El-Menasik, Babu fi kadri hasar-remji. Ibn-Hibban okarakterisao ga je kao *sahih*, br. 1011. Hakim, 1/466 i s njim se složio Zehebi. Ovo je *sahih* hadis. Vidi: *El-Ehadis es-sahiha*, br. 1283.

² Muslim, br. 2670, El-Ilm, Babu helekel-mutenettiune. Zabilježio ga je također Ahmed u *Musnedu*, 1/386, Ebu-Davud, br. 4608, Es-Sunne, Babu fi luzumis-sunne.

3- pogledati se u zrcalo (objasni) pitanja;

1- da onome ko razumije ovo pitanje i sljedeća dva bit će mu jasna otuđenost islama i vidjet će izvanrednu Allahovu moć i Njegovo usmjeravanje ljudskih srca;

2- upoznavanje prvog pridruživanja (širka) koji se desio na zemaljskoj kugli: da je to bilo zbog nejasnoće oko dobrih ljudi;

3- prvo na osnovu čega je izmijenjena vjera vjerovjesnika i šta je tome uzročnik, uz spoznaju da ih je Allah poslao;

4- Prihvatanje novotarija uprkos činjenici da propisi i (zdrava) ljudska priroda to odbijaju;

5- da je uzročnik svemu tome miješanje istine s neistinom: prvo je ljubav prema dobrim ljudima, a drugo je djelo koje su uradili učeni i pobožni ljudi i time su željeli dobro, a oni koji su došli poslije njih mislili su da su oni njime željeli nešto drugo;

6- tumačenje ajeta iz sure Nuh;

7- priroda čovjekova da se istina smanjuje u njegovu srcu, a da se neistina povećava;

8- da je u njemu dokaz za ono što je preneseno od prvih generacija da je novotarija uzročnik nevjerstva (kufra).

9- šejtanovo poznavanje čemu novotarija vodi, pa makar namjera počinioca bila dobra;

10- spoznaja općeg pravila, a to je zabrana pretjerivanja i spoznaja čemu ono vodi;

11- štetnost bdijenja nad kaburom radi dobrog djela;

12- spoznaja zabrane kipova i mudrost u njihovu uklanjanju;

13- spoznaja važnosti i značaja ove priče i snažna potreba za njom i pored njenog nepoznavanja;

On je dostavio jasnu poruku, neka je na njega Allahov salavat i selam i na njegovu porodicu i sve ashabe. Veza koja povezuje ovaj hadis sa naslovom očituje se u tome da je pretjerivanje vid cjepidlačenja i više od toga zbog toga što je to izlazak na ono što vodi u pridruživanje Allahu (širk).

14- oni su je obožavali. Oni nju čitaju u knjigama iz tejsira i hadisa i znaju njeno značenje. Allah je stavio prepreku između njih i njihovih srca tako da su povjerovali da je postupak Nuhovog naroda jedan od najboljih vidova obožavanja. Oni su, također, uzvjerovali da je ono što je zabranio Allah i Njegov Poslanik nevjerstvo koje čini dopuštenim krv i imetak;

15- eksplicitna izjava da oni ne žele ništa drugo nego zagovaranje (šefa'at);

16- njihova pretpostavka da su učenjaci koji su dali da se nacrtaju te slike to i željeli;

17- veliki proglas u Alejhisselamovim riječima: "Nemojte me uznositi niti pretjerano hvaliti kao što su kršćani pretjerano hvalili sina Merjemina...", pa neka je Allahov salavat i selam na onoga ko je proglas jasno dostavio;

18- njegov savjet nama da su cjepidlake upropaštene;

19- eksplicitna izjava da oni nisu obožavani dok nije znanja nestalo. U tome je spoznaja vrijednosti njegova postojanja i štete kad se izgubi;

20- da je uzrok nestanka znanja smrt učenih.

عند قبر رجل صالح فكيف إذا عبده !؟

20- O TOME ŠTA JE PRENESENO O TEŠKOM UPOZORENJU ONOME KO OBOŽAVA ALLAHA KOD MEZARA NEKOG DOBROG ČOVJEKA, PA KAKO JE TEK (TEŠKO UPOZORENJE) AKO OBOŽAVA ONOG KO JE U KABURU!?

U Sahihu se prenosi od Aiše, r.a., da je Ummu-Seleme spomenula Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., crkvu koju je vidjela u Abesiniji i slike koje se u njoj nalaze, pa je on rekao: "To su oni koji kada im umre dobar čovjek, ili dobar rob, naprave na njegovu grobu hram i u njemu naslikaju te slike..."

Njegove su riječi: "O tome šta je preneseno o težini upozorenja onome ko obožava Allaha kod mezara nekog dobrog čovjeka", pa kako je tek (teško upozorenje) ako obožava onog ko je u kaburu! Sve što vodi u širk (pridruživanje) zabranjeno je (haram) zbog toga što dovodi do činjenja širka Allahu i obožavanja nekoga ili nečega mimo Njega, kao što je (navedeno) u hadisima. Njegove su riječi: "U *Sahihu*", tj. u *Dva sahiha*. Njegove su riječi da je Ummu-Seleme Hind bint Ebu-Umejje b. Mugire b. 'Amr b. Mahzum, Kurejševića Mahzumijka. Vjerovjesnik, s.a.v.s, oženio se njome poslije Ebu-Seleme, četvrte godine (po Hidžri), a neki kažu treće. Ona je bila učinila hidžru sa Ebu-Selemom u Abesiniju. Umrla je šezdeset druge godine. Njegove su riječi: "...spomenula Allahovom Poslaniku, s.a.v.s." U *Dva sahiha* navodi se da su Ummu-Habiba i Ummu-Seleme spomenule to Allahovom Poslaniku, s.a.v.s, a pod "crkvom" (kenisetun), sa fethom na *kafu* i kesrom na *nunu* misli se na hram kod kršćana. Njegove su riječi: "...koju je vidjela u Abesiniji i slike koje se u njoj nalaze", jer je Ummu-Seleme sa svojim mužem Ebu-Selemom učinila hidžru u Abesiniju, potom su se vratili u Meku i odatle je ona učinila hidžru u Medinu. Abesinci su kršćanske vjere. Među njima ima i onih koji su prihvatili islam. Njegove su riječi: "...pa je on rekao: 'To su oni'" (*ulaiki*), sa kesrom na *kafu*; obraća se ženi. Njegove su riječi: "...kada im umre dobar čovjek ili dobar rob " Ovo "ili" jeste, a Allah najbolje zna, sumnja od prenosioca (hadisa).

... To su najgora stvorenja kod Allaha na Kijamskom danu.
Ovi su objedinili dvije zablude (dva grijeha): zabludu sa grobovima i zabludu sa kipovima.¹

**Njih dvojica (Buharija i Muslim) od nje prenose da je rekla:
"Kada je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., došao melek smrti,
prekrio je lice svojim crnoporubljenim ogrtačem..."**

Njegove su riječi: "To su najgora stvorenja kod Allaha." On nije spomenuo ništa drugo osim gradnje hramova i crtanja slika jer je to izgovor za obožavanje onoga na kome su izgradili hram i nacrtali njegovu sliku. Time su oni postali najgora stvorenja. Pa dobro pogledaj koji su se povodi za pridruživanje (*širk*) i dešavanje njegovo desili u ovom ummetu, a koji su čak veći i opasniji od tih, kao što je gradnja na mezarlucima, njihovo veličanje i obožavanje. Uz sve ovo oni to smatraju vjerom, a to je ustvari pridruživanje (*širk*), koji je Allah haramio, poslanike poslao i knjige objavio i u njima to zabranio.

Njegove su riječi: "Ovi su objedinili dvije zablude (grijeha): zabludu sa grobovima i zabludu sa kipovima." Ovo je dio govora šejhul-islama Ibn-Tejmija, da mu se Uzvišeni Allah smiluje. Njegovo ime autor, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, nije spomenuo jer to zna svako ko čita ovu knjigu.

Njegove su riječi: "...crnoporubljenim ogrtačem" (*hamisa*). To je ogrtač sa epoletama. Dokaz za naslov jesu njegove, s.a.v.s, riječi: "Neka je Allahovo prokletstvo na jevreje i kršćane. Oni su na mezarima svojih vjerovjesnika napravili hramove." On, s.a.v.s, prokleo ih je zato što oni kod njih klanjaju namaz, iako klanjač ustvari klanja Allahu. Prema tome, ko bude klanjao kod mezarluka i pretvarao ih u mjesta na kojima se klanja on je proklet, jer je to povod i izgovor da se oni počnu obožavati. A šta tek reći za onog ko obožava umrle, odsutne, različitim vrstama obožavanja, i od njih moli i traži ono što nije u njihovoj moći. Ovo je cilj kojem vodi klanjanje kod kaburova. Prokletstvo nije ograničeno na židove i kršćane nego obuhvata sve one koji rade ono što rade oni ili gore od toga.

¹ Buhari, br. 472, Fis-Salat, Babu hel tunbešu kuburu mušrikil-džahilije, br. 434, Fis-Salat, Babus-salati fil-bi'ati, br. 1341, El-Dženaiz, Babu binail-mesdžidi alel-kabri, br. 3873, Manakibul-Ensar, Babu hidžretihabeše. Muslim, br. 528, El-Mesadžid ve mevadius-salati, Babun-nehji an binail-mesdžidi alel-kuburi vet-tihazis-suveri fiha ven-nehji an ittihazil-kuburi mesadžide. Nesai, 2/42, El-Mesadžid, Babun-nehji an ittihazil-kuburi mesadžide. Ahmed u *Musnedu*, 6/51, u hadisu od Ummu-Seleme, r.a.

Kada ga je sklonio sa svoga lica, rekao je: "Neka je Allahovo prokletstvo na židove i kršćane. Oni su na mezarima svojih vjerovjesnika napravili hramove." On je upozorio na ono što su ovi uradili. Da nije toga, i njegov mezar bio bi uzdignut i istaknut. To nije urađeno iz bojazni da ga neko ne pretvori u džamiju. Zabilježila su ga njih dvojica (Buhari i Muslim).¹

To je smjerao Alejhisselam proklinjanjem židova i kršćana zbog tog čina. Htio je upozoriti svoje sljedbenike da ne rade isto što su uradili židovi i kršćani, pa da ih pogodi prokletstvo koje je njih zadesilo. Njegove su riječi: "Da nije toga", tj. da nije bilo tog upozorenja da se Vjerovjesnikov, s.a.v.s, mezarluk ne pretvara u džamiju "i njegov mezar bi bio uzdignut i istaknut", zajedno sa mezarima ashaba u mezaristanu El-Beki'.

Njegove su riječi: "To nije urađeno iz bojazni da ga neko ne bi pretvorio u džamiju." (Riječ) "*hašije*" prenesena je u dvije verzije, sa *fethom* i *dammom* na slovu *ha*. Sa *fethom*, znači da se Alejhisselam toga bojao i zato je naredio da se ukopa na mjestu na kojem je umro. Po predanju sa *dammom* postoji mogućnost da su ashabi ti koji su se pobojali da se to ne desi nekim muslimanima zbog pretjeranog veličanja i zbog toga njegov mezar nisu istakli, pošto je on tu zabranu i upozorenje istakao više puta i prokleo onog ko tako nešto uradi. Kurtubi kaže: "Zbog toga su muslimani uložili sav napor da spriječe zlo u korijenu u pogledu Vjerovjesnikovog, s.a.v.s, mezara. Učinili su da visoki zidovi okružuju kabur i zatvorili su svaki prilaz njemu. Bojali su se da se mjesto njegova mezara ne pretvori u kibli kada bude ispred klanjača, pa da se namaz prema njemu predstavi u vidu ibadeta. Zbog toga izgradili su dva zida na sjevernoj strani mezara čija su dva kraka počinjala na čoškovima mezara i ukoso u obliku trokuta sastajala se na sjevernoj strani tako da se niko nije mogao okrenuti licem prema njegovu mezaru."

(Rekao sam): "Time je Allah zaštitio njegov mezar i primio njegovu dovu: 'Allahu, ne daj da moj mezar postane idol koji će se obožavati. Neka se Allahova srdžba poveća prema narodima koji su mezare svojih vjerovjesnika pretvorili u mesdžide.'"

¹ Buhari, br. 435, Es-Salatu, Babus-salati fil-bi'ati, br. 1330, El-Dženaiz, Babu ma jukrehu min ithazil-mesadžidi alel-kuburi, br. 1390, Babu ma džae fi kabrin-nebijji, s.a.v.s., ve Ebi Bekr ve Omer, r.a. br. 3453, Ehadisul-Enbija, Babu ma zukire an Beni-Israil, br. 4441, 4443, El-Megazi, Babu meredin-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme ve vefatihi, br. 5815, El-Libas, Babul-eksije vel-hamaais. Muslim, br. 531, El-Mesadžid ve mevadius-salat.

Muslim kaže: "Džunduba b. Abdullaha da je rekao: 'Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., prije njegove smrti na pet (dana) kako kaže: 'Ja, uistinu, priznajem Allahu da među vama nisam uzeo sebi nikog za prsnog prijatelja, jer, uistinu, mene je Allah uzeo Sebi za prsnog prijatelja, kao što je i Ibrahima uzeo Sebi za prsnog prijatelja. Kada bih sebi uzimao nekog za prsnog prijatelja od svoga ummeta, uzeo bih Ebu-Bekra. Znajte da su oni koji su bili prije vas na kaburima svojih vjerovjesnika i dobrih ljudi pravili hramove. Vi nemojte praviti na mezarlucima džamije. Ja vam, uistinu, to zabranjujem.'"¹

On je to zabranio pred kraj svoga života. Osim toga on je prokleo, što se može razumjeti iz konteksta, onoga ko to uradi. U to se ubraja i klanjanje kod (kabura), pa makar na njemu i ne bila izgrađena džamija. To je značenje njenih (Ummu-Seleminih) riječi: "Bojao se da na njegovu mezaru ne naprave džamiju." Svako mjesto na kom se s nijetom obavlja namaz pretvoreno je u mesdžid (mjesto na kom se sedžda čini). Štaviše, svako mjesto na kom se klanja zove se mesdžid, kao što je Alejhisselam rekao: "Zemlja mi je učinjena mesdžidom (mjestom na kom se može klanjati) i čistom (pa se sa njom može tejemmmum uzeti)."²

Njegove su riječi: "...od Džunduba b. Abdullaha", tj. Ibn-Sufjana el-Bedželija, a on je dobio ime po svome djedu, poznatom ashabu, koji je umro poslije šezdesete. Šejhul-islam, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Što se tiče gradnji džamija na mezarima, svi kažu da je to zabranjeno na osnovu vjerodostojnih (*sahih*) hadisa. Naši učenjaci i drugi kao što su sljedbenici Malika i Šafije eksplicitno su rekli da je to zabranjeno (*haram*). Rekao je: "Nema sumnje da je to, sigurno, zabranjeno."

¹ Muslim, br. 532, El-Mesadžid ve mevadius-salati, Babun-nehji an binail-mesadžidi alel-kuburi.

² Buhari, br. 335, Et-Tejemmmum, br. 438, Es-Salat, Babu kavlin-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme džu'ilet lijel-erdu mesdžiden ve tahuren. Muslim, br. 521, El-Mesadžid ve mevadius-salati. Nesai, 1/210-211, El-Guslu, Babut-tejemmmumi bis-sa'idi, u hadisu koji prenosi Džabir b. Abdullah, r.a. Na ovu su temu hadisi preneseni još od Ebu-Hurejrea, Huzejfea, Ebu-Uamea, Ebu-Zerra, Abdullaha b. Amra, Abdullaha b. Abbasa i Alija b. Ebu-Taliba, r.a. Vidi: *El-Irva*, br. 285.

Ahmed prenosi dobrim senedom od Ibn-Mesuda, r.a., a on direktno od (Poslanika, s.a.v.s., da je rekao): "Najgori su ljudi, uistinu, oni koje Kijametski dan zatekne u životu i oni koji na kaburima grade hramove."¹ Zabilježio ga je Ebu-Hatim i Ibn-Hibban u svom Sahihu.

Potom je naveo hadise u vezi s tim da bi potom rekao: "Mesdžide izgrađene na mezarima vjerovjesnika, dobrih ljudi, kraljeva i drugih obaveza je ukloniti rušenjem ili na neki drugi način. Ne znam da u ovom pogledu postoji razilaženje među poznatom ulemom.

Njegove su riječi: "On je to zabranio pred kraj svoga života. Osim toga on je prokleo, što se može razumjeti iz konteksta, onoga ko to uradi." Klanjanje kod njega (mezara) ubraja se u to, pa makar i ne bio izgrađen mesdžid. To je značenje njenih riječi: "...iz bojazni da ga neko ne bi pretvorio u džamiju." Ashabi, uistinu, nisu oko njegova mezara napravili džamiju, a svako mjesto na kojem se klanja pretvoreno je u mesdžid, štaviše svako mjesto na kom se klanja zove se mesdžidom, kao što je Alejhisselam rekao: "I Zemlja mi je učinjena mesdžidom i sredstvom za čišćenje." Ovako nam je rekao naš šejh, a to je, u pogledu ovih hadisa, potvrđeno od šejhul-islama Ibn-Tejmija, da im se Uzvišeni Allah smiluje.

Njegove su riječi: "Ahmed prenosi dobrim senedom od Ibn-Mesuda, r.a., a on direktno od (Poslanika, s.a.v.s., da je rekao): 'Najgori su ljudi, uistinu, oni koje Kijametski dan zatekne u životu i oni koji na kaburima grade hramove.'" Zabilježio ga je Ebu-Hatim u svom *Sahihu*.

Rekao sam: "Ovo se puno dešava u ummetu kao što se dešavalo među onima koji su živjeli u džahilijetu prije poslanstva Vjerovjesnikova, s.a.v.s, što nije tajna za one koji znanja imaju. Zadnje generacije ovog ummeta dodale su na vidove *širka* koje su prakticirali ljudi u džahilijetu nove elemente tako da se oni, između ostalog, u potrebi i nevolji obraćaju drugima mimo Allaha, a Allaha zaboravljaju. Nadalje, oni smatraju da njihovi bogovi, od umrlih, upravljaju svemirom, mimo Allaha. Tako su sastavili između dvije vrste *širka*: *širka u uluhijetu* i *širka u rububijetu*. To smo od njih lično čuli.

¹ Ahmed u *Musnedu*, 1/435, sa, kako komentator kaže, dobrim senedom. Ibn-Hibban ocijenio ga je kao sahih, br. 340, Es-Salatu, Babu ma džae fis-salati fil-hamami vel-makbere.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- šta je Poslanik rekao o onom ko izgradi džamiju, na mezaru nekog dobrog čovjeka, u kojoj se Allah obožava, pa makar namjera onoga ko je to uradio bila ispravna;

2- zabrana kipova i teška prijetnja u tom pogledu;

3- pouka u Alejhisselamovoj, s.a.v.s., oštroj osudi toga, kako im je to prvo objasnio, a zatim prije svoje smrti na pet (dana) rekao ono što je rekao. Uz to, iako se to moglo iz konteksta razumjeti, on se nije zadržao na tome što im je prethodno rekao;

4- njegova zabrana da se tako nešto radi kod njegova mezara i prije postojanja mezara;

5- da je tradicija jevreja i kršćana da tako postupaju sa mezarima svojih vjerovjesnika;

6- njihovo proklinjanje zbog toga;

7- da je njegova namjera da nas upozori da ne radimo tako sa njegovim mezarom;

8- razlog zašto njegov mezar nije istaknut i uzvišen;

Tako Ibn-Kemal iz Omana i njemu slični kažu da Abdul-Kadir el-Džejlani čuje onoga ko ga moli, a pored toga što ga čuje on mu i koristi. On smatra da on zna tajne (*gajb*), mada je mrtav.

On je izgubio pamet, otišao na stranputicu i zanijekao šta je Allah objavio u Knjizi, kao što su Njegove riječi:

﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾

﴿يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرَكُمْ وَلَا يَنْبِكُ مِثْلُ خَيْرٍ﴾

'Ako im se molite, ne čuju vašu molbu, a da i čuju, ne bi vam se odazvali; na Sudnjem danu poreći će da ste ih Njemu ravnim smatrali. I niko te neće obavijestiti kao Onaj Koji zna.'" (XXXV:14.) Oni nisu povjerovali Onom Koji je o svemu obaviješten u pogledu onog što ih je obavijestio o njihovim bogovima koje su obožavali mimo Allaha. Oni nisu vjerovali u ono što je Allah objavio u Svojoj knjizi, nego su sa velikim inatom to odbacili, lagali, nisu vjerovali i oholili su se u pogledu racionalnog i tradicionalnog. Od Allaha pomoć tražimo.

9- značenje šta znači napraviti na njemu hram;

10- on je uporedio one koji na njemu naprave bogomolju sa onima koji će doživjeti Kijametski dan. Tako je spomenuo ono sredstvo koje vodi u širk i prije nego se desio i kraj kojem vodi;

11- napomena da je njegov govor prije smrti na pet (dana) odgovor dvjema skupinama koje su najveći inovatori (u vjeri), a koje su neki učenjaci iz prvih generacija isključili iz one sedamdeset dvije grupe, a to su rafidije i džehmije. Zbog rafidija se desio širk i obožavanje kaburova i oni su bili prvi koji su na njima izgradili džamije;

12- kušnja na koju je Alejhisselam stavljen teškim bolovima na samrti;

13- počast prsnog prijateljstva (hulle) kojom je počašćen i da je ona na višem stupnju od ljubavi (mehabbe);

14- eksplicitna izjava da je ono (hulle) na višem stepenu od ljubavi (mehabbe);

15- eksplicitna izjava da je Es-Siddik (Ebu-Bekr) najvredniji ashab;

16- išaret da će on biti halifa.

21- O TOME DA PRETJERIVANJE U POGLEDU MEZARA DOBRIH LJUDI PRETVARA ISTE U KIPOVE KOJI SE OBOŽAVAJU MIMO ALLAHA

*Prenosi Malik u Muvettau da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Allahu, ne daj da moj mezar postane idol koji će se obožavati. Povećala se Allahova srdžba prema narodu koji je mezare svojih vjerovjesnika pretvorilo u mesdžide."*¹

Njegove su riječi: "O tome da pretjerivanje u pogledu mezara dobrih ljudi pretvara iste u kipove koji se obožavaju mimo Allaha."

Prenosi Malik u *Muvettau* da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Allahu, ne daj da moj mezar postane idol koji će se obožavati. Povećala se Allahova srdžba prema narodu koji je mezare svojih vjerovjesnika pretvorio u mesdžide."

Ovu (*dovu*) proučio je zbog toga jer se bojao da se njegovom ummetu ne desi ono što se desilo židovima i kršćanima u pogledu njihovih vjerovjesnika, koje su obožavali mimo Allaha, a uzrok tome je pretjerivanje u pogledu njih, kao što Uzvišeni kaže:

﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ﴾

"O sljedbenici Knjige, ne pretjerujte u vjeri svojoj mimo Istine, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravog puta skrenuli!" (V:77.) Alejhisselam, isto tako, zamolio je svoga Gospodara da ne dopusti da njegov mezar bude kip koji se obožava, a mezari su, kao što je poznato, obožavani različitim vrstama obožavanja.

¹ Zabilježio ga je Malik kao *mursel* u *Muvettau*, br. 85, Kasrus-salati fis-seferi, Babu džami'is-salati. Zabilježio ga je i Ahmed u *Musnedu*, 2/246; od Ebu-Hurejrea, r.a, sa potpunim senedom i glasi: "Allahu, ne daj da moj mezar postane kip. Allah je prokleo narod koji je mezare svojih vjerovjesnika pretvorio u mesdžide." Zabilježio ga je također Ibn-Sa'd i Ebu-Nu'ajm u *Hil'jetul-evlija*, 7/317. Ovaj je hadis vjerodostojan (*sahih*).

Ibn-Džerir prenosi svojim senedom od Sufjana, on od Mensura, a on od Mudžahida da je (u pogledu) riječi Uzvišenog: ﴿أَفْرَأَيْتُمُ اللَّاتِ وَالْعِزَّىٰ﴾

"Šta kažete o Latu i Uzzau" (LIII:19.), rekao: "On je njima mljeo brašno, pa je umro i oni su se okupljali i boravili kod njegova mezara." Isto je rekao i Ebul-Dževza' prenoseći od Ibn-Abbasa: "On je mljeo brašno hodočasniciima."

Od Ibn-Abbasa, r.a, prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s, prokleo je žene koje (često) posjećuju mezarluke i one ljude koji ih pretvaraju u mesdžide i u njima pale svjetiljke." Zabilježili su ga autori sunena.¹

U prethodno spomenutom Aišinom, r.a, hadisu stoji: "Da nije toga, i njegov mezar bio bi uzdignut i istaknut. To nije urađeno iz bojazni da ga neko ne pretvori u džamiju." Uzvišeni Allah odazvao se molbi Njegova Vjerovjesnika, s.a.v.s, i zaštitio njegov mezar i dao da se on opase sa tri zida, kako to navodi Ibnul-Kajjim, da mu se Uzvišeni Allah smiluje: "Tako je Gospodar svjetova uslišao dovu njegovu i sa tri zida ga opasao."

Njegove su riječi: "Ibn-Džerir prenosi." To je Ebu-Džafer b. Džerir, autor velikog tefsira, koji je među najboljim i najvrednijim tefsirima. On je imam muslimana mudžtehida. Napisao je i knjigu o šerijatskim propisima, da mu se Uzvišeni Allah smiluje.

Njegove su riječi: "On je njima mljeo brašno, pa je umro i oni su se okupljali i boravili kod njegova mezara." U ovome je dokaz za naslov. Oni su pretjerivali prema njemu jer je on bio dobar i uzeli su ga sebi za idola veličajući ga i obožavajući. Tako je on postao jedan od najvećih idola za one koji su živjeli u džahilijetu.

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 3236, El-Dženaiz, Babu fi zijaretil-kubur. Tirmizi, br. 320, Es-Salatu, Babu keraheti en juttehaze alel-kabri mesdžiden. Nesai, 4/94-95, El-Dženaiz, Babut-taglizi fit-tihazis-suredži alel-kubur. Ibn-Madždže, br. 1575, El-Dženaiz, Babu ma džae fin-nehji an zijaretil-kubur. Zabilježio ga je, također, Ahmed u *Musnedu*, 1/229, 287,324, 337. U (njegovu je senedu) Ebu-Salih, štićenik Umihane, a on je slab ravija. Međutim, prvi dio hadisa: "Allahov Poslanik, s.a.v.s, prokleo je žene koje često posjećuju mezarluke", jeste vjerodostojan (*sahih*). Zabilježio ga je, prenoseći od Ebu-Hurejrea, Ahmed u *Musnedu*, 2/337, 356. Tirmizi, br. 1056, Ibn-Madždže, br. 1576. Tirmizi je rekao: "Ovaj hadis je hasen sahih." Ahmed ga je zabilježio prenoseći ga od Hasana, 3/442, 443, Ibn-Madždže, br. 1574, Hakim, 1/374. To je vjerodostojan hadis u sklopu sa sličnim predanjima. Vidi: *El-Irava*, br. 761, 774. U svakom slučaju paljenje je svjetiljki na mezarima vid idolopoklonstva, kojim islam nije zadovoljan.

O njemu se tretiraju (sjedeca) pitanja:

1- tumačenje značenja kipova;

2- tumačenje značenja kipova;

4- njegovo upoređivanje toga sa pretvaranjem mezara poslanika u mesdžide;

5- spominjanje žestine Allahove, dž.š, srdžbe;

6- što je i najvažnije: spoznaja svojstva obožavanja Lata, koji je jedan od najvećih kipova;

7- spoznaja da je to mezar dobrog čovjeka;

8- da je to ime onoga ko je u mezaru i spominjanje značenja tog imena.

9- proklinjanje žena koje često posjećuju mezarluke;

10- proklestvo onih koji ih osvjetle.

Njegove su riječi: "Od Ibn-Abbasa, r.a, prenosi se da je rekao: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s, prokleo je žene koje (često) posjećuju mezarluke i one koji ih pretvaraju u mesdžide i u njima pale svjetiljke.'" Zabilježili su ga autori sunena.

Ovaj je hadis vjerodostojan. Takvim ga je ocijenio šejhul-islam Ibn-Tejmije, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, a dovoljno ti je (kao dokaz) to što su ga zabilježili autori sunena ne spomenuvši mu bilo koju mahanu niti nešto što ga osporava.

كل طريق يوصل إلى الشرك

22- O VJEROVJESNIKOVOJ, S.A.V.S, ZAŠTITI TEVHIDA I NJEGOVOM ZATVARANJU SVIH PUTEVA KOJI VODE PRIDRUŽIVANJU (ŠIRKU)

وقول الله تعالى: ﴿لقد جاءكم رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رؤوف رحيم﴾

i riječima Allaha Uzvišenog: "Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv." (Et-Tevba, 128.)

Od Ebu-Hurejrea, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Nemojte svoje kuće pretvarati u mezarluke i nemojte moj mezar učiniti mjestom stalnog okupljanja ...

Njegove su riječi: "O Vjerovjesnikovoj, s.a.v.s, zaštititi oblasti tevhida i njegovom zatvaranju svih puteva koji vode pridruživanju (širku)." Ovo je već spomenuto u prethodnim poglavljima.

Njegove su riječi: "Riječi Allaha Uzvišenog:

﴿لقد جاءكم رسول من أنفسكم عزيز عليه ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رؤوف رحيم﴾

'Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv.'" Ovim ajetom dokazuje se da je Allejhisselamu teško zbog svega u čemu ummet griješi i što im predstavlja poteškoće. Najveći grijeh ummet griješi i što mu je najteže jeste pridruživanje Allahu, bilo da se radi o malom ili velikom širku, njegovim sredstvima i velikim grijesima koji mu vode. Allejhisselam, s.a.v.s, svom snagom zabranjivao je pridruživanje i njegove uzroke, kao što je poznato. Ovakva je situacija bila kad su u pitanju njegovi ashabi, r.a, koji su otkidali konce na koje je bolesniku odučavano, skidali amuleta i tome slično.

Njegove su riječi: "Od Ebu-Hurejrea, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'Nemojte svoje kuće pretvarati u mezarluke i nemojte moj mezar učiniti mjestom stalnog okupljanja.

... Donosite na mene salavat, jer vaš salavat dolazi do mene ma gdje vi bili." (Bilježi ga Ebu-Davud dobrim senedom, a njegovi prenosioci su povjerljivi.)

Od Alije b. Hasana prenosi se da je on vidio čovjeka koji je dolazio na mezar Vjerovjesnikov, s.a.v.s, i kroz rupu (na zidu) ulazio unutra i učio dovu, pa mu je on to zabranio i rekao: "Ispričat ću vam hadis koji sam čuo od moga babe, on od moga djeda, a on od Allahova Poslanika, s.a.v.s, koji je rekao: 'Nemojte moj mezar učiniti mjestom stalnog okupljanja i nemojte svoje kuće u mezarluke pretvarati. Donosite na mene salavat, jer mi vaš selam dolazi bez obzira gdje vi bili.'" Zabilježio ga je u El-Muhtari.

Donosite na mene salavat, jer vaš salavat dolazi do mene ma gdje vi bili."¹ (Bilježi ga Ebu-Davud dobrim senedom, a njegovi prenosioci su povjerljivi.) Hafiz Muhammed b. Abdul-Hadi kaže: "To je dobar hadis (hasen), dobrog seneda. Njemu svjedoče drugi hadisi pomoću kojih se izdiže na stupanj vjerodostojnosti. Poslanik, s.a.v.s, zabranio im je da klanjaju uvijek van svojih kuća i da kuće u tom pogledu ostave pustim kao što su pusti mezarluci jer se u njima ne klanja, bojeći se iskušenja s njima i onoga što vodi njihovom obožavanju mimo Allaha. Naime, zabrana toga za njih bila je poznata, pa im je zabranio da svoje kuće pretvore u tako nešto slično.

Njegove su riječi: "I nemojte moj mezar učiniti mjestom stalnog okupljanja." U ovim riječima je dokaz za naslov ovog poglavlja. Šejhul-islam je rekao: "Mjesto stalnog okupljanja (*el-'id*) jeste ime za uobičajeno opće okupljanje koje se obnavlja i dolazi, bilo dolaskom godine, ili sedmice ili mjeseca i tome slično. Ibnul-Kajjim, da mu se Allah smiluje, rekao je: "Blagdan (*el-'id*) je ono što po običaju dolazi i zašto je vezana namjera u pogledu vremena ili mjesta. Ta riječ je izvedena iz *mu'avede* i *el-i'tijad*. Ukoliko se time označava mjesto, to je onda mjesto za sastajanje i posjećivanje radi ibadeta ili nečeg drugog, kao što je El-Mesdžidul-haram, Mina, Muzdelife, Arefat i ostala mjesta na kojima se

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 2042, El-Menasik, Babu fi zijaretil-kubur. Zabilježio ga je također Ahmed u *Musnedu*, 2/367. Zatim, Hasan b. Ahmed b. Ibrahim b. Fil el-Balisi Ebu-Tahir u dijelu hadisa od Ebu-Hurejrea, r.a. Njegov je sened dobar (*hasen*). Zabilježio ga je također Ismail el-Kadi u *Fadlus-salati alen-nebijji*, *sallahu 'alejhi ve selleme*, br. 20, 30, te mnogi drugi. Ovaj je hadis vjerodostojan u svojim lancima prenosilaca i hadisima sličnog značenja.

obavljaju obredi hadža, a koje je Allah učinio blagdanom (*'idom*), mjestom stalnog okupljanja za sljedbenike čiste vjere, da na njima sevab zaslužuju. Uz to On je dane okupljanja na tim mjestima učinio blagdanom. Mušrici su imali svoje blagdane, vremenske i prostorne, pa kada je Allah poslao islam, poništio ih je i sljedbenicima čiste vjere zamijenio ih sa Ramazanskim i Kurban-bajramom. Isto tako on je mnogobožačke svetinje (blagdane) koje su bile vezane za neko mjesto zamijenio Kabom, Minom, Muzdelifom, Arefatom i ostalim mjestima na kojima se obavljaju obredi hadža.

Njegove su riječi: "Od Alije b. Hasana prenosi se da je on vidio čovjeka koji je dolazio na mezar Vjerovjesnikov, s.a.v.s, i kroz rupu (na zidu) ulazio unutra i učio dovu, pa mu je on zabranio..."Ovaj hadis zabilježili su Ebu-Ja'la, Kadi Ismail i Hafiz Dija u *El-Muhtari*.

Šejhul-islam je rekao: "Pogledaj ovaj sunnet kako se sačuvao među stanovnicima Medine i u Poslanikovo porodici, koji su sa Allahovim Poslanikom rodbinski i komšinski povezani, jer su oni tome bili potrebni u odnosu na druge, pa su ga se bolje pridržavali."

Njegove su riječi: "Od Alije b. Hasana", tj. sina Alije b. Ebu-Taliba, poznatom po imenu Zejnul-Abidin, neka je Allah njima zadovoljan. Bio je najvredniji tabiin iz njegove porodice i najznačajniji. Zuhri je rekao: "Nisam vidio Kurejševića vrednijeg od njega." Umro je, po ispravnom mišljenju, devedeset treće.

Njegove su riječi: "...on je vidio čovjeka koji je dolazio na mezar Vjerovjesnikov, s.a.v.s, i kroz rupu (na zidu) ulazio unutra." Rupa (*furdže*) jeste sa *dammom* na slovu *fa* i *sukunom* na slovu *ra*. To je u značenju (riječi) *el-kuvve* u zidu i *el-huħa* i tome slično. Njegove su riječi: "...ulazio unutra i učio dovu, pa mu je on zabranio." Ovo upućuje na zabranu posjećivanja mezaristana i turbeta radi upućivanja dove i klanjanja namaza kod njih. Šejhul-islam rekao je: "Ne znam da je iko to dopustio jer je to vid uzimanja toga kao blagdana. Isto tako ukazuje na to da je posjećivanje mezara radi selama zabranjeno ukoliko uđe da kod njega klanja, jer to nije propisano. Malik je smatrao pokuđenim da stanovnici Medine, kad god uđu u džamiju, idu do Vjerovjesnikovog, s.a.v.s, mezara jer prve generacije to nisu radile." Rekao je: " Kasnije generacije ovog ummeta neće uspjeti, osim ako budu radile onako kako su radile prve generacije." Ashabi i tabiini, r.a, dolazili su u Vjerovjesnikovu, s.a.v.s, džamiju i klanjali. Kada bi završili namaz, sjedili bi, a potom izlazili.

Oni nisu odlazili do mezara da mu nazovu selam, znajući da je sunnet na njega salavat i selam donijeti pri ulasku u džamiju. Međutim, što se tiče ulaska kod kabura, da bi se tamo na njega donio salavat i nazvao selam, ili da bi se klanjalo ili dovu učilo, on im to nije propisao, nego im je to zabranio rekavši: "Nemojte moj mezar činiti mjestom stalnog okupljanja. Donosite salavat na mene, jer vaš salavat do mene doista dolazi." Tako je on objasnio da salavat dolazi do njega i iz daljine, a isto tako i selam. On je prokleo one koji su mezare svojih vjerovjesnika pretvorili u džamije. U sobu se u njihovo vrijeme, kada je Aiša, r.a, u njoj bila ulazilo na vrata, sve dok nije izidan još jedan zid. Oni nisu, i pored lahkoe da dođu do njegova mezara, ulazili da mu nazovu selam, ili donesu salavat ili čine dovu za sebe ili druge, niti su ulazili da pitaju za hadis ili znanje, niti je šejtan imao nadu da im pričini govor ili selam pa da pomisle da su to od njega čuli ili da im je on fetvu dao i objasnio im hadise, ili da im pričini da im je on uzvratio selam glasom koji se čuje napolje, kao što je šejtan imao nadu u druge pa ih je zaveo kod njegova mezara i mezara drugih da su čak pomislili da im onaj u kaburu naređuje i zabranjuje i na javi im govori i da on izlazi iz kabura i da ga oni vide napolju. Oni misle da su im lično tijela umrlih izišla da sa njima razgovaraju i da su im se duše umrlih pretvorile u tijelo i da su ih oni vidjeli. Želi se kazati da ashabi, r.a, nisu imali običaj da donose salavat i selam kod njegova kabura, onako kako to rade kasnije generacije.

Seid b. Mensur u svome *Sunenu* rekao je: "Pripovijedao nam je Abdul-Aziz b. Muhammed, njega je obavijestio Suhejl b. Ebu-Suhejl, koji je rekao: 'Vidio me Hasan b. Ali b. Hasan b. Ali b. Ebu-Talib kod Vjerovjesnikova, s.a.v.s, mezara, pa me je pozvao, dok je večerao kod Fatime.' Rekao je: 'Uđi na večeru.' 'Ne mogu', rekao sam. 'Zašto si bio kod mezara', upitao je. 'Poselamio sam Vjerovjesnika, s.a.v.s.', rekao sam. 'Kada uđeš u džamiju nazovi selam', rekao je, a zatim dodao: 'Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao je: "Nemojte moj mezar pretvoriti u mjesto stalnog okupljanja i nemojte svoje kuće u mezarluke pretvarati. Donosite na mene salavat, jer mi vaš selam dolazi bez obzira gdje vi bili. Allah je prokleo židove i kršćane koji su mezare svojih vjerovjesnika pretvorili u mesdžide.'" Vi i oni u Andaluziji isti ste.

(Rekao sam) On (Hasan) je bio rodbinski i komšijski blizak pa je zabranio da se dolazi kod mezara da bi se kod njega molilo. Dolazak kod mezara radi upućivanja selama njemu i traženja udovoljavanja dovi nije nešto što su Allah i Njegov Poslanik propisali ovom ummetu.

Da je to bilo propisano, ne bi to izostavili halife i prvi muslimani, muhadžiri i ensarije, i oni koji su njih slijedili u dobru od uglednika iz Ehlu-bejta, imama iz generacija tabiina, i ne bi ukoravali one koji su to radili. Njihove su riječi dokaz i na njega ukazuju hadisi kao što je hadis od Aiše, hadis iz ovog poglavlja i mnogi drugi, jer su prve generacije znale šta je Vjerovjesnik, s.a.v.s, htio svojom zabranom pretjerivanja i za njegov strah od onoga u šta su upali oni koji su pretjerivali u vjeri i slijedili put mimo puta vjernika, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَمَنْ يَشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ
الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾

"Onoga ko se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je Pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustit ćemo da čini šta hoće, i bacit ćemo ga u Džehennem, a užasno je ono boravište." (IV:115.) Pošto se desilo u ovom ummetu pridruživanje (*širk*) onih koji su u mezarima kao i njihovo veličanje i obožavanje, počela su se poduzimati putovanja do njih s namjerom da se oni mole i od njih pomoć traži, te davanje vrijedne imovine da bi se njima približilo i veličale njihove usluge. Koliko li je to zlo veliko! Molimo Allaha za spas od ovog pridruživanja. Molimo Ga da nas uputi na ono što Njemu približava i što Njemu vodi.

U poglavju se tretiraju (stježući) pitanja:

- 1- komentar ajeta iz sure Et-Tevbe;*
 - 2- udaljavanje svojih sljedbenika (ummata) od ovog harama što dalje;*
 - 3- spominjanje njegove brige za nas, samilosti i milosti prema nama;*
 - 4- njegova zabrana da se na neki poseban način posjećuje njegov mezar, mada je posjećivanje njega jedno od najboljih djela;*
 - 5- njegova zabrana da se ta posjeta često čini;*
 - 6- njegovo podsticanje da se nafile klanjaju u kući;*
 - 7- da je kod njih utvrđeno da se ne klanja u mezaristanu;*
 - 8- obrazloženje za to činjenicom da čovjekov salavat i selam upućeni njemu dolaze do njega, pa makar (čovjek) bio i daleko. Prema tome, pogrešno je što neki misle da (salavat i selam do njega dolaze samo ako osoba) dođe kod njegova kabura;*
 - 9- činjenica da se njemu, Alejhisselamu, u berzehu, predočavaju djela njegova ummeta koja se ogledaju u salavatu i selamu na njega.*
-

23- O TOME ŠTA SE PRENOSI U VEZI S TIM DA ĆE NEKI IZ OVOG UMMETA OBOŽAVATI KIPOVE

وقول الله تعالى: ﴿ألم تر إلى الذين أتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت﴾
i riječi Uzvišenog: "Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i taguta vjeruju..." (En-Nisa, 51.)

Njegove su riječi: "O tome šta se prenosi da će neki iz njegova ummeta obožavati kipove."

Pod kipom (vesenom) podrazumijeva se sve ono što se obožava bilo kojim načinom obožavanja, mimo Allaha, bilo da se radi o kipu, mezaru ili nečem drugom, jer je Prisni prijatelj (Ibrahim), a.s., rekao:

﴿إنما تعبدون من دون الله آوثانا وتخلقون إنفا﴾

"Vi mimo Allaha kumire obožavate i laži šmišljate." (XXIX:17.), zajedno s Njegovim riječima: ﴿قالوا نعبد أصناما فضل لها عاكفين﴾

"A oni su odgovorili: 'Obožavamo kipove i povazdan im se molimo.' (XXVI:71.) Njegove su riječi: "I riječi Uzvišenog:

﴿ألم تر إلى الذين أتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت﴾

'Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju...'"

Ibn-Ebu-Hatim prenosi od Ikrima da je rekao: "Došli su Huzejj b. Ahtab i Ka'b b. Ešref Mekelijama koji su ih upitali: 'Vi ste sljedbenici Knjige (ehlul-kitab) i učeni ste, pa nas obavijestite o nama i Muhammedu.' Rekli su: 'A šta to ima između vas i Muhammeda?' Rekli su: "Mi održavamo rodbinske veze, velike deve prinosimo kao žrtve, uz mlijeko pijemo (žedne) i vodom, pomažemo nevoljnike i pijemo hadžije, dok je Muhammed pokidao naše rodbinske veze i slijede ga kradljivci hadžija iz (plemena) Gifar, pa jesmo li mi bolji ili on?" 'Vi ste bolji i na ispravnijem putu', odgovorili su. U povodu toga Allah je Uzvišeni objavio: ﴿ألم تر إلى الذين أتوا نصيبا من الكتاب يؤمنون بالجبت والطاغوت﴾ "Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i taguta vjeruju...", do Njegovih riječi: ﴿هؤلاء أهدى من الذين امنوا سبيلا﴾ "...a o neznabošcima govore: 'Oni su na ispravnijem putu od vjernika.'" (IV:51.)

عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت﴾

"Reci: 'Hoćete li da vam kažem koji su gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje pretvorio, oni koji su šejtana obožavali...' (El-Maida, 60.)"

Njegove su riječi:

﴿قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْ لَعْنَةِ اللَّهِ وَغَضَبِ

عليه وجعل منهم القردة والخنازير وعبد الطاغوت﴾

"Reci: 'Hoćete li da vam kažem koji su ljudi gori od takvih i koje će Allah još teže kazniti? Oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje ih pretvorio, oni koji su taguta obožavali...' U komentaru ovog ajeta Begavi kaže: ﴿قُلْ﴾ "Reci: (tj. o Muhammede), ﴿هَلْ أُنَبِّئُكُمْ﴾ 'Hoćete li da vam kažem', (tj. da vas obavijestim) ﴿بِشَرِّ مِنْ ذَلِكَ﴾ 'koji su gori od takvih' (tj. misli na njihove riječi): "Ne znamo za vjeru koja će imati manje sreće na dunjaluku i ahiretu od vaše niti znamo za zločestiju vjeru od vaše, pa je spomenuo odgovor sa izrazom kojim se otpočinje govor, kao što su Njegove riječi:

﴿قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِنْ ذَلِكَ النَّارِ وَعِندَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِشْرِ الْمَصِيرِ﴾ 'Reci: 'Hoćete li da vam kažem što će vam biti mrže od toga? - Vatra kojom Allah nevjernicima prijeti, a grozno će ona prebivalište biti. (XXII:72.)"

Njegove su riječi: "...još teže kazniti" ﴿مَثُوبَةً﴾ (mesubeten), tj. sevaben ve džezaen jesu u akuzativu kao komentar "koje će Allah?" ﴿عِنْدَ اللَّهِ مِنْ لَعْنَةِ اللَّهِ وَغَضَبِ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقُرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ﴾ ('indellah)

"...oni koje je Allah prokleo i na koje se rasrdio i u majmune i svinje pretvorio." Pod izrazom "majmune" (misli se na) one koji slave subotu (židove), a pod riječju "svinje" misli se na one koji su zaniijekali poslanstvo Isaa, a.s.

Od Alije b. Ebu-Talhe prenosi se da se oba pretvaranja odnose na one koji slave subotu (židove). Njihova je omladina bila pretvorena u majmune, a starci u svinje. ﴿وَعِبَدَ الطَّاغُوتِ﴾ "Oni koji su šejtana obožavali", tj. dao je da neki od njih budu od onih koji obožavaju šejtana, tj. pokoravaju se njemu u svemu što im on kaže. U Taberijevom tefsiru stoji da je Hamza proučio:

"A onda oni do čijih se riječi najviše držalo rekoše: 'Sigurno ćemo nad njima sagraditi mesdžid.'" (El-Kehf, 21.)

Od Ebu-Seida el-Hudrija, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Vi ćete, uistinu, slijediti puteve onih koji su bili prije vas ličeći na njih kao što je slična perka na strijeli drugoj perci, tako da kad bi oni ušli u gušterovu rupu, i vi biste u nju ušli." Upitali su (prisutni): "Allahov Poslaniče, (jesu li to) židovi i kršćani?" "A ko drugi", odgovorio je. Zabilježili su ga njih dvojica (Buharija i Muslim).¹

﴿وعبد الطاغوت﴾ "...ve 'abudet-taguti", sa dammom na slovu *ba* i *kesrom* na slovu *ta*, dok su Ibn-Abbas, Ibn-Mesud, Ibrahim en-Nehai, Ameš, Eban b. Taglib proučili sa dammom na slovu *'ajn* i slovu *ba*, te *fethom* na slovu *dal*, dok je slovo *ta* proučeno s *kesrom*.

Njegove su riječi: ﴿أَوَّلُكُمْ شَرَّ مَكَانًا﴾ "...njih čeka najgorę mjesto", gore od onog za koje vi mislite da čeka nas ﴿وَأَضَلَّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ﴾ "jer oni su najdalje s Pravog puta odlutali", ovo je vid, kako kaže Ibn-Kesir, upotrebe komparacije u onom u čemu druga strana ne učestvuje, kao što su Njegove riječi: ﴿أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا﴾

"Stanovnici Dženneta će tog dana najbolje prebivalište i najljepše odmaralište imati." (XXV:24.)

Njegove su riječi: "Od Ebu-Seida el-Hudrija, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao:

¹ Buhari, br. 3456, Ehadisul-enbijai, Babu ma zukire an Beni-Israil, i br. 7320, El-I'tisam bil-Kitabi ves-sunne, Babu kavlin-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme: "Letetthbi'unne sunene men kane kablekum." Muslim, br.2669, El-'Ilm, Babu ittba'i sunenil-jehudi ven-nesara. Ahmed u *Musnedu*, 3/84,89,94, od Ebu-Seida el-Hudrija, r.a. Kontekst nije Muslimov niti citat jednog od njih dvojice. Zabilježio ga je Buhari, br. 7319, El-I'tisam, Babu kavlin-nebijji, sallallahu 'alejhi ve selleme: "Le tetthbi'unne sunene men kane kablekum". Ibn-Madždže u svom *Sunenu*, br. 3994, El-Fiten, Babu iftirakil-umem. Ahmed u *Musnedu*, 2/327, 450, 515, 527, od Ebu-Hurejrea, r.a. Rečenica "hazvel-kuzzeti bil-kuzzeti" ne nalazi se u *Es-Sahihajnu*, nego se nalazi kod Ahmeda u *Musnedu*, 4/125, od Šeddada b. Evsa, r.a, i glasi: "Najgori u ovom ummetu slijedit će one koji su bili prije vas, ehlu-kitabije (sljedbenike knjige) ličeći na njih kao što je slična perka na strijeli drugoj perci." Kod Muslima on glasi: "Vi ćete, uistinu, slijediti one koji su bili prije vas pedalj po pedalj, aršin po aršin, tako da bi kad bi oni ušli u gušterovu rupu, vi biste njih, uistinu, slijedili." Rekli smo: "Allahov Poslaniče, jesu li to židovi i kršćani?" "A ko drugi", odgovorio je.

s.a.v.s, rekao: "Allah mi je, uistinu, dao da obuhvatim Zemlju, pa sam vidio njene istoke i zapade..."

'Vi ćete, uistinu, slijediti puteve onih koji su bili prije vas ličeći na njih kao što je slična perka na strijeli drugoj perci, tako da kad bi oni ušli u gušterovu rupu, i vi biste u nju ušli.' Upitali su (prisutni): 'Allahov Poslaniče, (jesu li to) židovi i kršćani?' 'A ko drugi', odgovorio je." Zabilježili su ga njih dvojica (Buharija i Muslim). Ovo je citat od Muslima. Alejhisselam je objasnio da sve ono što se desilo sljedbenicima Knjige (ehlul-kitabu), a zašto ih je Allah, dž.š, ukorio u ovim i drugim ajetima, nužno će se desiti u ovom ummetu. I ovaj hadis jeste dokaz za naslov ovog poglavlja.

Njegove su riječi: "Puteve" (*senene*), sa *fethom* na slovu *sin*, tj. put onih koji su bili prije vas.

Njegove su riječi: "...ličeći na njih kao što je slična perka na strijeli drugoj perci" (*hazvel-kuzzeti*). (Riječ) "*hazve*" jeste u akuzativu u ulози glagolske imenice. "*El-kuzzeh*" je sa *dammom* na slovu *kaf*. To je jednina od "*el-kazez*" i ime je za perce na strijeli. To znači: slijedit ćete, uistinu, njihov put, u svemu što su radili i ličit ćete na njih u tome kao što perce jedne strijele liči percetu druge, onako kako je Vjerovjesnik, s.a.v.s, obavijestio. Sufjan b. Uejne je rekao: "Ko se pokvari od naših učenjaka on liči na židove, a ko se pokvari od naših pobožnjaka on liči na kršćane."

Njegove su riječi: "od Sevbana, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Allah mi je, uistinu, dao da obuhvatim Zemlju, pa sam vidio njene istoke i zapade. Vlast će moga ummeta, uistinu doseći onoliko koliko sam od nje obuhvatio. Data su mi dva trezora: crveni i bijeli..."

Ovaj je hadis zabilježio Ebu-Davud u svome *Sunenu* i Ibn Madždže¹, sa dodatkom koji je spomenuo autor, neka mu se Allah smiluje.

¹ Ebu-Davud, br. 4252, El-Fiten vel-melahim, Babu zikril-fiteni ve delailiha. Ibn-Madždže, br. 3952, El-Fiten, Babu ma jekunu minel-fiten. Ahmed u *Musnedu*, 5/278, 284, od Sevbana, r.a. Njegov je sened vjerodostojan (sahih). Zabilježio ga je i Tirmizi u skraćenom obliku od Sevbana, r.a, br. 2230, El-Fiten, Babu ma džae fil-eimmetil-mudillin. Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 4/123, od Šeddada b. Evsa, r.a.

...vlasti mogu ummetu, uistinu će doseći onoliko koliko sam nje obuhvatio. Data su mi dva trezora: crveni i bijeli. I molio sam, uistinu, svoga Gospodara za moj ummet da ga ne uništi sveopćom sušom i da njima ne ovlada neprijatelj, mimo njih samih, pa da ovlada svim što oni posjeduju. Moj je Gospodar, uistinu, rekao: 'Muhammede, ja kad odredim odredbu, to se, zaista, ne može spriječiti. Ja sam, uistinu, dao tvom ummetu da ih neću uništiti sveopćom sušom i da neću dati da njima ovlada neprijatelj, mimo njih samih, da ovlada svim što oni posjeduju, pa makar se protiv njih sakupili iz svih njenih dijelova', ili je rekao: 'Ko se nalazi među njenim dijelovima, sve dok ne budu uništavali jedni druge i zarobljavali jedni druge.'"¹

Njegove su riječi: "Od Sevbana." On je štićenik Vjerovjesnikov, s.a.v.s. Bio je stalno uz njega, a poslije njegove smrti nastanio se u Šamu. Umro je u Humsu pedeset četvrte godine.

Njegove su riječi: "...dao da obuhvatim Zemlju" (*zevva lijel-erda*). Turbešti je rekao: "'Zevvejtuš-šej'e' znači: 'Sakupio sam ga i uhvatio u svoje ruke.'" Misli na približavanje njenih dalekih dijelova tako da ih je Poslanik, s.a.v.s, vidio kao što vidi ono što je blizu. To znači da mu je smotao Zemlju i učinio je kao šaku koju gleda pred ogledalom." Tibi je rekao: "Sakupio mi ju je tako da sam vidio šta moj ummet posjeduje od njenog istoka do zapada."

Njegove su riječi: "Vlast će moga ummeta, uistinu, doseći koliko sam od nje obuhvatio." Kurtubi je rekao: "To se desilo onako kako je rečeno i to je jedan od dokaza njegova, s.a.v.s, vjerovjesništva. Vlast njegova ummeta protekla se do Tangera (*Tandže*) sa nunom i *džimom*, a to je krajnje mjesto pod marokanskom jurisdikcijom, i na istok sve do iza Horasana i rijeke i velikih dijelova Indije, Sinda i Kine. Ta (vlast) nije se istim razmjerama proširila na jug i sjever, i zbog toga Alejhisselam nije spomenuo da mu je to predloženo niti je obavijestio da će vlast njegova ummeta tamo stići.

Njegove su riječi: "...koliko sam od nje obuhvatio" (*zuvije lije minha*), (riječ) *zuvije* je možda u aktivu (*zeva*), a možda i u pasivu (*zuvije*).

¹ Muslim, br. 2889, El-Fiten ve ešratus-sa'a, Babu helaku hazihil-ummeti ba'dihim bi ba'd.

Njegove su riječi: "Data su mi dva trezora: crveni i bijeli" Kurtubi je rekao: "Pod tim misli na trezor Kisre, cara Perzije i trezor Kajsara, cara Bizantije, njihove dvorce i države. Alejhisselam je rekao: "Tako mi Onoga u Čijim je rukama moja duša, njihovi će trezori biti potrošeni na Allahovom putu (tj. u svrhu džihada)." Riječ "crveni" upotrijebio je za trezor Kajsara, jer je kod njih većinom bilo zlato, a "bijeli" za trezor Kisre, jer je u njemu većinom bilo srebro i dragulji. To se sve desilo za vrijeme vladavine Omera, r.a.

Njegove su riječi: "I molio sam, uistinu, svoga Gospodara za moj ummet da ih ne uništi sa sveopćom sušom." Ovako stoji u originalu sa slovom *ba* (*bi'ammotin*), a to je vjerodostojno predanje koje se nalazi kod Muslima. U nekim je predanjima bez slova *ba*. Kurtubi je rekao: "Izgleda kao da je ovo slovo viška jer je 'amme atribut za sušu (*sene*). Sene znači suša koja uzrokuje opću propast.

Njegove su riječi: "...mimo njih samih", tj. nekog drugog osim njih, dakle nevjernika, da uništavaju jedni druge i zarobljavaju jedni druge, kako je detaljno opisano u historiji.

Njegove su riječi: "...pa da ovlada svim što oni posjeduju" (*fe jestebihu bejdatehum*). Dževheri je rekao: "*Bejdatu*" označava sve što je njegov posjed, vlasništvo, teritorij, a "*bejdatul-kavmi*" jeste područje i teritorij tog naroda. Prema ovome značenje hadisa bilo bi da Allah neće dopustiti da neprijatelj ovlada svim muslimanima i tako ovlada svim područjima i zemljom, pa makar se okupili iz različitih dijelova zemaljske kugle." Neki su protumačili da "*bejdatuhum*" znači "*mu'zamehum ve džema'atehum*" (većinu njih i njihovu zajednicu), pa makar ih bilo i malo.

Njegove su riječi: "...sve dok ne budu uništavali jedni druge i zarobljavali jedni druge." Literarno vidljivo značenje upućuje da (riječ) hatta (dok) označava krajnju granicu, tj. da će njegov ummet doći dotle da će uništavati jedni druge.

Zabilježio ga je i Berkani u svom *Sahihu*.
"Uistinu se plašim za svoje sljedbenike vođa (imama) koji će voditi u zabludu..."

Njegove su riječi: "Moj je Gospodar, uistinu, rekao: "Muhammede, ja kad odredim odredbu, to se, zaista, ne može spriječiti." Ovo ima (isto značenje) kao i u hadisu: "Nema toga ko će spriječiti što Ti odrediš."¹

Njegove su riječi: "Zabilježio ga je i Berkani u svom *Sahihu*." To je veliki hafiz Ebu-Bekr Ahmed b. Muhammed b. Galib el-Havarizmi eš-Šafi'i. Rođen je trista trideset šeste godine, a umro četiristo dvadeset pete. El-Hatib je (za njega) rekao: "Bio je čvrst i pobožan, nismo vidjeli da je neko od naših šejhova čvršće pamtio. Poznavao je fikh i puno je djela napisao. Sastavio je *Musned* u koji je uvrstio hadise koji se nalaze u *Dva sahiha*. Sakupio je hadise od Sevrija, Šu'bea i drugih.

Njegove su riječi: "Uistinu se plašim za svoje sljedbenike vođa (imama) koji će voditi u zabludu", tj. emira, uleme, pobožnjaka koji će među njima suditi bez znanja i tako ih odvesti na stranputicu, kao što je Uzvišeni rekao:

"Mnogi prema prohtjevima svojim, nemajući one koji u zlu prelaze svaku mjeru." On je također rekao:

﴿وَأَنْ كَثِيرًا يَظْلُونَ بَاهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمَعْتَدِينَ﴾

"...a i prije su za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru." (VI:119.) On je također rekao: ﴿وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ﴾ "...a i prije su njih većinom drevni narodi u zabludi bili." (XXXVII:71.) Ajeta sličnih ovima u Kur'anu ima puno. Od Zijada b. Hudajra prenosi se da je rekao: "Omer mi je rekao: 'Znadeš li šta ruši islam?' 'Ne', rekao sam. 'Ruše ga greške učenih, licemjerovo argumentiranje pomoću Kur'ana i vlast vođa koji zavode na stranputicu.'"²

¹ Ovo je dio hadisa koji prenosi Džabir, r.a, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, nakon namaza govorio: "Nema boga osim Allaha, Njega Jedinog. On nema sudruga. Njemu pripada sva vlast i svaka hvala. On oživljava i usmrćuje i On je svemoćan. Allahu, nema onog ko može spriječiti ono što Ti daš, niti onog ko može dati što Ti zabraniš. Nema toga ko će spriječiti što Ti odrediš, niti bogastvo nečije kod Tebe može išta pomoći." Zabilježio ga je El-Bezzar i sened mu je dobar, kako je to kazao Hejsemi u *Medžme'uz-zevaidu*, 10/103. Vidi: *Fethul-Bari*, 2/333 i 11/512.

² Darimi, br. 220, El-Mukaddima, Babu fi kerahijjeti ahzir-reji. Sened mu je slab.

do Kijametskog dana. Neće nastupiti Kijametski dan dok se plemena iz moga ummeta ne priključe mnogobošcima (mušricima) i dok mnogobrojne skupine moga ummeta ne budu obožavale kipove. U mom će ummetu biti trideset lažaca. Svaki će tvrditi da je vjerovjesnik, a ja sam pečat vjerovjesnicima i nema vjerovjesnika poslije mene. Jedan će broj mojih sljedbenika, uistinu, ostati na istini, pobjednički. Neće im nauditi onaj ko ih je izdao i s njima se razišao sve dok ne dođe odredba Allaha Slavljenog i Uzvišenog."

Njegove su riječi: "Pa kada počne borba protiv njih (muslimana), neće prestati do Kijametskog dana." To se desilo i još uvijek je ummet u tom stanju. Molimo Allaha, dž.š., za spas na dunjaluku i ahiretu. Tu ima onog što je pravedno, kao što je borba sljedbenika čistog monoteizma (*tevhida*) protiv onih koji Allahu *širk* čine, te njihovo nastojanje da oni širk ostave. Allah je dao time privilegiju onima kojima je omogućio da pred kraj ovog dunjaluka pozivaju Njegovoj jednoći. Međutim, sljedbenici širka otpočeli su borbu protiv njih, ali Allah je dao da oni nad njima pobijede, što nije tajna za svakog ko razmišlja o znakovima ove vjere u ovim vremenima.

Njegove su riječi: "Neće nastupiti Kijametski dan dok se plemena iz moga ummeta ne priključe mnogobošcima (mušricima)." *El-hajj* jeste jednina od *el-ahja'* i znači *el-kabail* (plemena). U predanju od Ebu-Davuda stoji: "...dok se plemena, mnoga i mnoga, iz moga ummeta ne priključe mnogobošcima."

Njegove su riječi: "...i dok mnogobrojne skupine moga ummeta ne budu obožavale kipove." Skupine (*el-fiamu*) jeste sa *hemzetom* i znači mnogobrojnu skupinu. Tako je rekao Ebus-Se'adat. Ovo je dokaz za naslov. Fitneluk (iskušenje) obožavanja kipova bio se toliko učvrstio i ukorijenio, da čak nije bilo u ovim zadnjim stoljećima nekog ko bi to negirao, sve dok Allah Uzvišeni nije dao da se pojavi šejhul-islam Muhammed b. Abdul-Vehhab, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, koji je to negirao i pozivao ljude da se toga kane. Pozivao ih je da obožavaju Allaha Uzvišenog, samo Njega. On nema sudruga u pogledu Njegova *rububijjeta*, Njegova *uluhijjeta* i Njegovih imena i svojstava. Vladari i njihovi sljedbenici neprijateljski su ih dočekali, pa ih je Allah s jasnim dokazom potpomogao i uzdigao njegove sljedbenike u odnosu na one koji su im se suprotstavili.

Njegova je *da'wa* (poziv) dosegla na istok i zapad zemaljske kugle. Međutim, neki su ljudi spoznali, a neki su to zaniijekali. S njegovom su se *da'wom* mnogi okoristili u Nedždu, Hidžazu, Omanu i drugim područjima, pa neka je sva hvala Allahu na ovoj velikoj blagodati i neka nas Allah učini da budemo od onih koji su zahvalni.

Njegove su riječi: "U mom ummetu bit će trideset lažaca. Svaki će tvrditi da je vjerovjesnik." Kurtubi je rekao: "Njihov je broj tačno spomenut u hadisu koji prenosi Huzejfe da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'U mom će ummetu biti dvadeset sedam lažljivaca, varalica, od kojih će biti četiri žene.'" Zabilježio ga je Ebu-Nu'ajm i rekao: "Ovaj je hadis *garib*. Sevbanov je hadis vjerodostojniji od ovog. Kadija Ijad kaže: "Brojano je ko se sve proglasio vjerovjesnikom još iz vremena Allahova Poslanika, s.a.v.s, pa sve do sada, koji su po tome postali poznati i slijedile ih skupine u njihovoj zabludi i dostigli su tu brojku. Onaj ko čita knjige iz historije spoznat će istinu ovoga, a posljednji među njima bit će najveći dedžal.

Njegove su riječi: "...a ja sam pečat vjerovjesnicima." Hasan je rekao: "El-hatem (pečat) znači onaj kojim je zapečaćeno. To znači da je on posljednji vjerovjesnik,

kako je Uzvišeni rekao:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ﴾

"Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov Poslanik i posljednji vjerovjesnik." (XXXIII:40.) Isa, a.s, pred kraj ovog vremena (dunjaluka) sići će da bi vladao po Šerijatu koji je objavljen Muhammedu, s.a.v.s, i klanjat će namaz okrećući se prema njegovoj kibli. Prema tome, on će biti kao jedan od njegovih sljedbenika. Štaviše, on će biti najbolji među njegovim sljedbenicima.

Njegove su riječi: "Jedan će broj mojih sljedbenika, uistinu, ostati na istini, pobjednički. Neće im nauditi onaj ko ih je izdao i s njima se razišao." Nevevi kaže: "Moguće je da se pod riječju '*taifetun*' podrazumijevaju mnogobrojne skupine različitih vrsta mu'mina; onih hrabrih koji poznaju ratovanje, učenih pravnika, učenjaka u hadisu, u tefsiru, onih koji naređuju dobro a odvrćaju od zla, asketa i pobožnjaka.

¹ Hejsemi u *El-Medžme'u*, 7/332, kaže: "Zabilježio ga je Ahmed, 5/396, Taberani u *El-Kebiru* i *El-Evsatu* i El-Bezzar. Prenosioci su kod Bezzara vjerodostojni.

Nije nužno da oni budu sakupljeni na jednom mjestu (u jednoj državi), nego je moguće da se nađu na jednom mjestu, a i da budu razasuti u različitim dijelovima zemaljske kugle. Moguće je da se sakupe u jednoj državi ili da budu u nekim državama a da ne budu u drugim. Moguće je da ih polahko, jedan po jedan, nestane sa lica Zemlje, tako da ne ostane ljudi osim jedne skupine u jednoj državi. Kada iščeznu, tada će doći Allahova odredba." Završen govor Hafizov uz određeno parafraziranje.

Autor je rekao: "U njemu je veliki znak, a to je da njima, uistinu, i pored njihove malobrojnosti neće nauditi oni koji su ih izdali niti oni s kojima su se razišli te da istina neće u cijelosti iščeznuti.

Njegove su riječi: "...sve dok ne dođe odredba Allahova." Vidljivo značenje upućuje da ovo aludira na ono što se prenosi da će vjernici koji do tada budu živjeli pomrijeti tako što će puhnuti lijep vjetar i da će se desiti veliki predznaci. Poslije toga će ostati (u životu) samo zli ljudi.

Njegove su riječi: "...Slavljenog i Uzvišenog." Ibnul-Kajjim, da mu se Allah smiluje, rekao je: "El-bereke je (u obliku) *fe'ale*. Njen glagol glasi bareke. Ponekad je prelazan sam po sebi, a ponekad sa česticom *'ala* i česticom *fi*. Njen oblik u pasivu je *mubarek*, koji je izveden iz nje. On je *mubarek* jer ga je Uzvišeni učinio takvim. Drugi je vid bereke. Pripisuje Mu se u smislu milosti, moći i ponosa. Njen glagol glasi *tebareke*. Zbog toga se ne upotrebljava za nekog drugog mimo Njega, i nije ispravno upotrebljavati ga osim za Njega Uzvišenog. On je Uzvišeni *El-Mutebarek*, a Njegov rob i Poslanik je *El-mubarek*. Što se pak Njegova svojstva *tebareke* tiče, ono je posebno samo za Njega, kao što ga je upotrijebio za Sebe u Njegovim riječima: ﴿تبارك الله رب العالمين﴾ "Neka je slavljen Allah, Gospodar svjetova." (VII:54.)

﴿تبارك الذي بيده الملك وهو على كل شيء قدير﴾

"Neka je slavljen Onaj u Čijoj je ruci vlast. On sve može!" (LXVII:1.) Vidiš li kako se ona ponavlja u Kur'anu samo uz Njega, i odnosi se samo na Njega, i nije upotrijebljena za nekog drugog. Ona je u komparativnom obliku kao što je riječ *te'ala* i *te'azum*. Tako je oblik *tebareke* došao na isti oblik kao i *te'ala*, koji upućuje na savršenost uzvišenosti i njen najviši stupanj. Isto tako *tebareke* upućuje na savršenost Njegovog beriċeta, veličinu i prostranost njegovu. Ovo je značenje riječi prethodnika (*selefa*): *tebareke* (znači) *te'azame*. Ibn-Abbas je rekao: "Donio je svaki beriċet."

3- pogledaj se Muhtar (sjećaš) pitaš;

1- komentar ajeta iz sure En-Nisa;

2- komentar ajeta iz sure El-Maida;

3- komentar ajeta iz sure El-Kehf;

4- a ono je najvažnije: značenje vjerovanja u kipove i šejtana na ovom mjestu. Da li je to uvjerenje srca ili je to poistovjećivanje s njima uz mržnju toga i spoznaje da je to pogrešno?;

5- njihove riječi: "Kafiri, koji poznaju svoj kufr upućeniji su od vjernika";

6- a na ovo se odnosi naslov da će se to neminovno desiti u ovom ummetu, kao što je to potvrđeno u hadisu Ebu-Seida;

7- eksplicitna izjava da će se to dogoditi, tj. obožavanje kipova u ovom ummetu od mnogih;

8- što je najčudnije: pojava onih koji tvrde da su vjerovjesnici kao što je bio Muhtar. On (je sebe proglasio vjerovjesnikom) i pored toga što je izgovarao eš-šehadetejni, i eksplicitne izjave da pripada ovom ummetu, i da je Poslanik istina, i da je Kur'an istina, a u njemu stoji da je Muhammed pečat poslanicima, on u sve to vjeruje sa jasnom kontradiktornošću. Muhtar se pojavio u vrijeme kad su zadnji ashabi bili u životu i mnoge su ga skupine slijedile;

9- radosna vijest da će istina ostati u cijelosti, onakva kakva je bila u prošlosti, a uz to će nju slijediti mnogi;

10- veliki znak da njima, i pored njihove malobrojnosti, neće nauditi onaj ko ih je iznevjerio niti ko se s njima razišao;

11- da je to uvjet do Kijametskog dana;

12- veliki znakovi od kojih su ovi: obavijest da mu je Allah dao da obuhvati istoke i zapade. On je obavijestio o značenju toga, pa se dogodilo kako je i obavijestio, za razliku od juga i sjevera. Njegova obavijest da su mu data dva trezora i da se u vezi s njegovom dovom za ummet uslišalo dvoje, a da mu je odbijeno treće. Obavijest da će otpočeti rat i da kad otpočne, neće se smiriti.

žene jedni drugima zarobljavati i njegov strah za svoj ummet od vođa koji će zavoditi na stranputicu. Obavijest da će se pojaviti lažni vjerovjesnici u ovom ummetu. Obavijest da će jedna grupacija ostati pobjedonosno na Pravom putu. Sve se to desilo kako je on obavijestio, mada je sve to izuzetno daleko od ljudske zamisli;

13- ograničavanje straha za svoj ummet samo na vođe (imame) koji će zavoditi na stranputicu;

14- upozorenje na značenje obožavanja kipova.

24- O SIHRU

وقول الله تعالى: ﴿وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ﴾

i riječima Uzvišenog Allaha: "...iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati."
(*El-Bekara, 102.*)

Njegove su riječi: "O sihru", tj. i proricanju. (Riječ) u jeziku označava ono što je skriveno i čiji je uzrok sićušan i nevidljiv. Zbog toga je u hadisu rečeno: "Ima rječitog govora koji je, uistinu, opčaravajući."¹ Ovo je elokventna komparacija. Uporedio ga je sa *sihrom* (opčaravanjem), jer se govorom može ostvariti što se može ostvariti i sihrom. Ebu-Muhammed el-Makdisi kaže u *Kafiju*: "*Sihr* je čaranje i vraćanje. Ima ga koji utječe na srce i tijelo, pa se čovjek razboli. Ima ga koji ubija i raskida odnose između muža i njegove supruge. Uzvišeni kaže:

﴿فَيَعْلَمُونَ مِنْهُمَا مَا يَفْرُقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ﴾

"I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti..." (II:102.) I rekao je:

﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعَقَدِ﴾

"I od zla onih koji pušu u čvorove." (CXII:4.) Znači sihirbaze koji pušu u svoje čarke. Da *sihr* nije stvarnost, On ne bi naredio da se od njega traži zaštita i utočište. Oni (učenjaci) su se razišli u mišljenju da li sihirbaz postaje nevjernik ili ne. Neki učenjaci iz prvih generacija smatraju da čini nevjerstvo. To je stav Malika, Ebu-Hanife i Ahmeda. Njegovi (tj. Ahmedovi) učenici kažu da ukoliko je njegov *sihr* u vidu lijeka, pušenja ili pijenja nečeg što šteti, onda ne čini nevjerstvo.

Na to da on čini nevjerstvo, između ostalog, upućuju riječi Uzvišenog: ﴿وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ قَتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ﴾

"A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!'" (II:102.)

¹ Njegov *tahridž* će biti na str. 208.

وَيُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالْطَّغُوتِ." (...vjeruju u džibta i taguta." (En-Nisa, 51.)

Omer je rekao: "Džibt (znači) sihr, tagut znači šejtan." Džabir je rekao: "Taguti su vračari kojima su šejtani dolazili. U svakom je plemenu bio po jedan."

Od Ebu-Hurejrea, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Udaljite se od sedam pogibeljnih opasnosti." "Koje su to, Allahov Poslaniče", upitali su. "Pridruživanje (širk) Allahu, sihr (vračanje), ubistvo nevine duše, što je Allah zabranio, osim po pravdi, uzimanje kamate, jedenje imetka siročeta, bježanje sa bojnog polja, lažno optuživanje za nemoral nevinih i čednih vjernica."

Njegove su riječi: ﴿يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّغُوتِ﴾

"...vjeruju u džibta i taguta." Omer je rekao: "Džibt (znači) sihr, tagut znači šejtan." Prethodno su navedene riječi Ibnul-Kajjima, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, u pogledu definicije taguta i da njih ima više, a tu se ubraja sve što se obožava mimo Allaha. Ono što se obožava (mimo Allaha) jeste tagut, kako na to ukazuju mnogi ajeti. Tu spadaju i vračari i oni koji vladaju po nečem drugom mimo Istine ili naređuju ono što je suprotno Istini ili su time zadovoljni itd.

Njegove su riječi: "Taguti su vračari", time je želio da se vračari ubrajaju u tagute.

Njegove su riječi: "...kojima su šejtani dolazili." Misli na džine kao vrstu, a ne šejtana koji se odnosi samo na Iblisa. Naprotiv, činjenica je da njima dolaze šejtani i razgovaraju s njima i obavještavaju ih o onome što su uspjeli načuti, pa tako jedanput kažu istinu, a slažu stotinu puta.

Njegove su riječi: "Od Ebu-Hurejrea, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'Udaljite se od sedam pogibeljnih opasnosti.' 'Koje su to, Allahov Poslaniče', upitali su. 'Pridruživanje (širk) Allahu, sihr (vračanje), ubistvo nevine duše, što je Allah zabranio osim po pravdi, uzimanje kamate, jedenje imetka siročeta, bježanje sa bojnog polja, lažno optuživanje za nemoral nevinih i čednih vjernica.'"¹

¹ Buhari, br. 2766, El-Vesaja, Babu kavillahi te'ala:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا﴾, br. 5764, Et-Tibb, Babuš-širki ves-sihri minel-mubikat, br. 6857, El-Muharibu'n, Babu remjil-muhsanat. Muslim, br. 89, El-Iman, Babu bejanil-kebair ve ekberiha. Ebu-Davud, br. 2874, El-Vesaja, Babu ma džae fit-tešdidi fi ekli malil-jetimi. En-Nesai, 6/257, El-Vesaja, Babu idžtinabu ekli malil-jetim.

Ovako ga je autor naveo, a da nije rekao ko ga je zabilježio. Zabilježili su ga Buhari i Muslim.

"Udaljite se" (*idžtenibu*), tj. eb'idu. To je rječitije od toga da kaže da'u ili utruku, jer je zabrana da se ne približava rječitija, kao što su riječi Uzvišenog: ﴿ولا تقربوا الفواحش ما ظهر منها وما بطن﴾

"Ne približavajte se nevaljalštinama, bile javne ili tajne." (VI:151.)

Njegove su riječi: "...pogibelnih opasnosti" (*el-mubikat*), sa slovom *ba* i *kaf*, tj. *el-muhlikat*. Te stvari nazvane su *el-mubikat*, jer upropaštavaju onoga ko ih radi zbog kazni koje za sobom povlače na dunjaluku, i zbog patnje na ahiretu. U hadisu od Ibn-Omera koji on prenosi kao *merfu'* Buharija u *El-Edebu el-mufredu* navodi da je (Poslanik, s.a.v.s.) rekao: "Velikih grijeha ima devet."¹ Spomenuo je sedam već spomenutih i "nevjerstvo u Haremu i neposlušnost roditeljima."

Njegove su riječi: "Pridruživanje (*širk*) Allahu", a to je da učiniš Allahu sudruga, da ga moliš, od njega se nadaš, onako kako se od Allaha nada. Učenjak Ibnul-Kajjim, Allah mu se smilovao, rekao je:

"Čuvaj se širka, jer očiti *širk* je kao zakletva, ne prihvata opraštanje, to je pridruživanje Milostivom druga u vidu čovjeka ili kamena, kojeg moli, u njega se nada, boji ga se i voli kao što se voli Onaj Kome se račun polaže."

Prvo je spomenuo njega (*širk*) jer je to najveći grijeh kojim se Allahu iskazala neposlušnost, kao što je rekao Uzvišeni:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

"Mnogoboštvo je zaista velika nepravda." (XXXI:13.)

¹ Ebu-Davud, br. 2875, El-Vesaja, Babut-tešdidi fi ekli malil-jetimi, En-Nesai, 6/257, El-Vesaja, Babu idžtinabi ekli malil-jetim, Hakim, 1/59, 4/259, Bejheki, 3/408-409 od Abdul-Hamida b. Sinana, on od Ubejda b. Umejra, on od svoga oca da mu je on pričao, a on je imao status ashaba, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao na Oprosnom hadžu: "Da, zaista su Allahove evlije klanjači koji klanjaju pet namaza koji su im propisani, poste ramazan i nadaju se nagradi za svoj post, smatraju da im je to obaveza, daju zekat na svoj imetak i nadaju se za to nagradi i čuvaju se velikih grijeha koje je Allah zabranio." Potom ga je neki čovjek upitao rekavši: "Allahov Poslaniče, šta su to veliki grijesi?" "Njih ima devet", odgovorio je, "Pridruživanje (*širk*) Allahu..." (hadis) To je *hasen* (dobar) hadis, kako je rekao Albani u *El-Irvau*, br. 690.

Njegove su riječi: "I sihr." Definicija je sihra prethodno navedena.

Njegove su riječi: "...ubistvo nevine duše, što je Allah zabranio osim po pravdi", tj. duše nevinog muslimana i ubistvo *mu'ahida* (tj. nemuslimana koji živi u islamskoj državi), kao što je rečeno u hadisu: "Ko ubije *mu'ahida* neće osjetiti dženetski miris."¹ Ibn-Abbas i Ebu-Hurejre smatraju da nema pokajanja za onoga ko svjesno ubije *mu'mina*. Većina uleme iz prvih i kasnijih generacija ovog ummeta smatraju da ubica ima pravo na pokajanje u onome što je između njega i Allaha, pa ukoliko se pokaje i povrati i radi dobra djela, Allah će njegova loša djela zamijeniti dobrim, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾

"I oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; a ko to radi iskusit će kaznu", do Njegovih riječi

﴿إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

"ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je." (XXV:68-70.)

Njegove su riječi: "...uzimanje kamate", tj. u bilo kojem vidu, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ﴾

"Oni koji se kamatom bave dići će se kao što će se dići onaj koga je dodirom šejtan izbezumio..." (II:275.) Ibn-Dekik el-Id je rekao: "To vodi lošem završetku kraja života. Utječemo se Allahu od toga." Uzvišeni je rekao:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

¹ Buhari, br. 3166, El-Džizjetu vel-muvadea, Babu ismi men katele mu'ahiden bigajri džurmin. Hadis je od Ibn-Amra, r.a. Njegov ostatak glasi: "...a njegov miris osjeti se, uistinu, na daljinu od četrdeset godina."

"O vjernici, bezdušni zelenaši ne budite, i Allaha se bojte, jer ćete tako postići što želite." U hadisu stoji: "Kamata u sebi ima sedamdeset i nekoliko grijeha. Najmanji je kao kad bi čovjek sa svojom majkom blud počinio."

Njegove su riječi: "...jedenje imetka siročeta", znači bespravno njim raspolagati. Spomenuo je jedenje jer je taj vid korištenja najčešći, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا﴾

"Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročadi, doista u svoju utrobu vatru ubacuju i oni će u ognju gorjeti." (IV:10.) Njegove su riječi: "...bježanje s bojnog polja", tj. okretanje leđa nevjernicima (s namjerom da se pobjegne) u vrijeme borbe, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَمَنْ يُولْهُمُ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ فَإِنَّهُ بَاءٌ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَآوَاهُ جَهَنَّمُ وَبُئْسَ الْمَصِيرُ﴾

"Onaj ko im tada leđa okrene, osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi, vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište." (VIII:16.)

Njegove su riječi: "...lažno optuživanje za nemoral nevinih i čednih vjernica." (*El-muhsanat*) sa fethom na slovu sad znači one koje su se sačuvala od zinaluka, a sa *kesrom* (*el-muhsinat*) znači one koje svoje spolne organe čuvaju od toga. Misli se na slobodne nevine i čestite žene. Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لَعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

"Oni koji optuže za nemoral nevine, čestite, bezazlene vjernice, neka budu prokleti i na ovom i na onom svijetu; njih čeka patnja nesnosna." (XXIV:23.)

Njegove su riječi: "Od Džunduba." Zabilježio ga je Taberani u biografiji Džunduba b. Abdullaha el-Bedželija. Hafiz je rekao: "Ispravno je da je to neko drugi." Zabilježio ga je Ibn-Kani i Hasan b. Sufjan preko dva seneda od Hasana, a on od Džunduba el-Hajra da je ovaj došao sihirbazu i ubio ga sabljom te rekao: "Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s, kako kaže..." i spomenuo je ovaj hadis.

... za sihirbaza jeste njegovo ubijanje sabljom." Zabilježio ga je Tirmizi i rekao: "Ispravno je da je ovaj hadis mevkuf.

U Buharijinom Sahihu prenosi se od Bedžalea b. Abedea da je rekao: "Omer b. El-Hattab napisao je (svojim namjesnicima):...

Njegove su riječi: "Kazna određena za sihirbaza jeste njegovo ubijanje sabljom." Zabilježeno je sa slovom ha i sa slovom ta (*darbuhu i darbetun*). I jedno i drugo je ispravno. Po ovom hadisu postupali su Ahmed, Malik i Ebu-Hanife. Oni kažu da sihirbaza treba ubiti. To se prenosi i od Omera, Osmana, Ibn-Omera, Hafse, Džunduba b. Abdullaha, Džunduba b. Kaba i Kajsa b. Sa'da i Omera b. Abdul-Aziza. Šafija smatra da ga ne treba ubiti isključivo zbog sihra, osim ako učini nešto u tome što ga vodi u nevjerstvo. Ibnul-Munzir je rekao: "To je jedno predanje od Ahmeda, a prvo mišljenje je ispravnije zbog hadisa i tradicije od Omera. Svijet je po tome postupao u vrijeme njegova hilafeta, a da se niko nije suprotstavljao.

Njegove su riječi: "U Buharijinom *Sahihu* prenosi se od Bedžalea b. Abedea da je rekao: "Omer b. el-Hattab je napisao (svojim namjesnicima): 'Ubijte svakog sihirbaza i sihirbaskinju', pa smo, rekao je on: 'pogubili troje sihirbaza. '"

Ovaj je eser zabilježio Buhari kao što je rekao autor. Međutim, on nije spomenuo ubijanje (trojice) sihirbaza.

Njegove su riječi: "...od Bedžalea", sa *fethom* na slovu ba, a poslije toga je slovo džim. Njegove su riječi: "... b. Abedea", s dvije fethe. To je Temimi Basri. Povjerljiv je (*sika*).

Njegove su riječi: "Omer b. El-Hattab napisao je (svojim namjesnicima): 'Ubijte svakog sihirbaza i sihirbaskinju.'" Vidljivo značenje upućuje da se oni ubijaju, a da se prethodno ne traži njihovo pokajanje. Takvo je poznato mišljenje od Ahmeda. To je stav Malikov, jer znak sihra ne uklanja se pokajanjem. Od Ahmeda se isto prenosi da se od njega traži pokajanje, pa ako se pokaje, njegovo pokajanje se prihvata.

¹ Zabilježio ga je Tirmizi, br. 1460, El-Hudud, Babu ma džae fi haddis-sahiri. Hakim, 4/360, El-Hudud, Babu haddus-sahiri darbuhu bis-sejfi. Darekutni, 3/114. Bejheki, 8/136. U njegovom senedu nalazi se Ismail b. Muslim el-Mekki Ebu-Ishak, a on je slab prenosilac hadisa.

Čovjek svakog sihirbaza i sihirbaskinja, pa smo, rekao je on: 'pogubili troje sihirbaza.'"¹

U vjerodostojnom predanju od Hafse, r.a, prenosi se da je ona naredila da se ubije njena sluškinja koja joj je napravila vradžbine, i bila je ubijena. Isto tako postoji vjerodostojno predanje od Džunduba. Ahmed je rekao: "(Prenosi se) od trojice Vjerovjesnikovih, s.a.v.s, ashaba."

Ovakav je stav i Šafije, jer njegov grijeh nije veći od širka, a od mušrika se traži pokajanje i prima sa njegovo pokajanje. Upravo zbog toga bilo je ispravno pokajanje faraonovih sihirbaza i njihova tevba.

Njegove su riječi: "U vjerodostojnom predanju od Hafse, r.a, prenosi se da je ona naredila da se ubije njena sluškinja koja joj je napravila vradžbine, i bila je ubijena."² Ovaj je eser zabilježio Malik u *Muvettau*. Hafsa je majka pravovjernih, kćerka Omera b. el-Hattaba. Vjerovjesnik, s.a.v.s, oženio se njom, nakon što je ona bila udata za Huzejfeu b. Huzafu. Umrula je četrdeset pete godine.

Njegove su riječi: "Isto tako postoji vjerodostojno predanje od Džunduba." Autor ovim ukazuje na ubijanje sihirbaza, kao što je zabilježio Buhari u svom Tarihu, od Ebu-Osmana Nehdija da je rekao: "Kod El-Velida bio je čovjek koji se igrao, pa je zaklao čovjeka i otkinuo mu glavu. Mi smo se začudili, a on je uzeo i vratio mu glavu nazad. Potom je došao Džundub el-Ezdi i ubio ga." Zabilježio ga je Bejheki u *Ed-Delailu* u malo dužem obliku. U njemu još stoji: "Pa je El-Velid naredio i on je zatvoren." Spomenuo je priču u potpunosti. Ona se prenosi sa dosta seneda.

¹ Zabilježio ga je Buhari u skraćenoj verziji i nije spomenuo smaknuće sihirbaza, br. 3156, Fardul-humus, Babul-džizjeti vel-muvade'a me'a ehliz-zimmeti vel-harb. On glasi: "Od Bedžalea b. Abedea prenosi se da je rekao: 'Bio sam pisar kod Džeza b. Muavije el-Ahnefa. Došlo nam je pismo od Omera b. El-Hattaba, r.a, prije njegove smrti na godinu dana: 'Rastavite između svakog bračnog para od međžusija koji su rodbina koja se ne može međusobno ženiti i udavati.' Omer nije uzimao džizju (glavarinu) od međžusija sve dok Abdurrahman b. Avf, r.a, nije posvjedočio da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, uzimao džizju od međžusija iz Hedžera." Slično ovom predanju zabilježio je i Tirmizi, br. 1586, Ebvabu-sijer, Babu ma džae fi ahzil-džizjeti minel-medžusi. Sa istim tekstom koji navodi autor zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 1/190, 191. Slično tome zabilježio je Ebu-Ubejd el-Kasim b. Selam u *El-Emvalu*, str. 40. Ebu-Davud, br. 3043, El-Haradž vel-imare vel-fej, Babu fi ahzil-džizjeti minel-medžus. Njegov je sened dobar (hasen).

² Zabilježio ga je Malik u *Muvettau*, 2/872, na način "došlo je do mene". Njegov je sened prekinut.

U poglavlju se vježbaju (sjećanja) pričinjena.

1- komentar ajeta iz sure El-Bekara;

2- komentar ajeta iz sure En-Nisa;

3- tumačenje značenja džibta i taguta te razlike među njima;

4- da tagut može biti nekad od džina, nekad od ljudi;

5- spoznaja sedam pogibelnih stvari koje su zabranjene posebnom zabranom;

6- da vračar postaje kafir (nevjernik);

7- da se on ubija i ne traži se od njega da se pokaje;

8- da je to postojalo u Omerovo vrijeme, a šta je tek poslije njega!

25- NEKE VRSTE SIHRA

Ahmed je rekao: "Pripovijedao nam je Muhammed b. Džafer, njemu Avf b. Hajjan b. Ala, njemu Kutn b. Kabisea, od svoga oca da je on čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s, kako kaže: 'Zaista su gatanje na osnovu leta ptica nakon što se galamom poplaše ('ijafa), crta koja se nacrtala na zemlji (tark) i vjerovanje u loš predznak (tijere) glas šejtanov (džibt).'¹

Avf je rekao: "Ijafa je gatanje na osnovu leta ptica nakon što se galamom poplaše. Tark je crta koja se nacrtala na zemlji. Džibt je kako kaže Hasan: "Šejtanov glas." Njegov sened je dobar. Kod Ebu-Davuda, Nesaija i Ibn-Hibbana u njegovu Sahihu nalazi se ovaj hadis sa senedom.

Njegove su riječi: "Ahmed je rekao: 'Pripovijedao nam je Muhammed b. Džafer, njemu Avf b. Hajjan b. Ala, njemu Kutn b. Kabise.'" To je imam Ahmed b. Muhammed b. Hanbel. Muhammed je sin Džaferov poznat kao Gunder el-Huzeli el-Basri. Povjerljiv je i poznat. Umro je 206. po Hidžri. Avf je sin Ebu-Džemile el-Abdija el-Basrija poznatog kao Avf el-E'arabi. Povjerljiv je. Umro je 46. ili 47. godine po Hidžri, a bilo mu je 86 godina. Hajjan b. El-'Ala, sa slovom ja, a još su ga zvali i Hajjan b. Muharik ili El-'Ala el-Basri, zadovoljava (kao prenosilac hadisa). Katenu, sa dvije fethe je Ebu-Sehle el-Basri. Istinoljubiv je.

Njegove su riječi: "...od svoga oca." To je Kabise, sa fethom na prvom slovu. To je sin Muharikov, sa *dammom* na slovu *mim*, Ebu-Abdullah el-Hilali. On je ashab koji se nastanio u Basri.

Njegove su riječi: "Zaista su gatanje na osnovu leta ptica nakon što se galamom poplaše ('ijafa), crta koja se nacrtala na zemlji (tark) i vjerovanje u loš predznak (tijere) glas šejtanov.

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 3/477, 5/60. Ebu-Davud, br. 3907, Et-Tibb, Babu fil-hatti ve zedžrit-tajri. Ibn-Hibban, br. 1426, Mevarid fit-tibbi, Babu ma džae fit-tijereti. U njegovu se senedu nalazi Hajjan b. El-Ala. Neki su rekli: "Od Avfa b. Hajjana.", ne spomenuvši mu porijeklo. Neki su rekli: "Od Hajjana b. el-Alaa." Ibn-Hibban rekao je: "Hajjan b. Muharik Ebul-Ala." On je nepoznat. Nije ga smatrao povjerljivim bilo ko osim Ibn-Hibbana. Ostali prenosiooci u senedu povjerljivi su. I pored svega toga, imam En-Nevevi okarakterisao ga je kao hasen u Rijadus-salihin, br. 1684, izdanje Darul-bejan iz Damaska.

Oa Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Ko uči nauku o zvijezdama naučio je odjeljak o sihru, i što više toga uči više će odjeljaka znati."¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud i njegov sened je vjerodostojan (sahih).

Avf je rekao: "*Ijafa* je tjeranje ptica popraćeno galamom. *Tark* je crta koja se nacrti na zemlji." Loš predznak (*tijere*) znači optimizam ili pesimizam na osnovu njihovih imena, glasova, prolaska ispred, a to je bio običaj kod Arapa. Oni puno u stihovima koriste glagol 'afe je'ifu u značenju tjeranja uz galamu gatanja i pretpostavljanja."

Njegove su riječi: "*Tark* je crta koja se nacrti na zemlji." Ovako je to protumačio Avf i to je ispravno. Ebus-Seadat je rekao: "To je bacanje kamenčića što žene rade."

Njegove su riječi: "...glas šejtanov" (*džibt*), tj. sihr.

Njegove su riječi: "*Džibt* je, kako kaže Hasan: 'Šejtanov glas.'" (Rekao sam) Naveo je Ibrahim b. Muhammed b. Muflih da u komentaru Bekija b. Mahleda stoji da je Iblis pustio glas četiri puta. Pustio je glas kada je bio proklet, kada je bačen, kada je rođen Allahov Poslanik, s.a.v.s, i kada je objavljena Fatiha. Hafiz Diha prenosi u *Muhtari*: "Renin je glas. Kaže se *renne jerunnu reninen*." Ovim Hasanove, r.a, riječi postaju jasne.

Njegove su riječi: "Nalazi se ovaj hadis sa senedom." Nisu spomenuli Avfove riječi.

Njegove su riječi: "Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'Ko uči nauku o zvijezdama naučio je odjeljak o sihru, i što više toga uči više će odjeljaka znati.'" Zabilježio ga je Ebu-Davud i njegov sened je vjerodostojan (*sahih*). "Zbog toga su ga Nevevi i Zehebi okarakterisali kao vjerodostojan, a zabilježili su ga i Ahmed i Ibn-Madždže.

Njegove su riječi: "Ko uči nauku" (*iktebese*). Ebus-Seadat je rekao: "Kabestul-ilme ve akbestu", ("Kada je (tj. nauku) naučiš.")

Njegove su riječi: "...odjeljak" (*šu'be*), tj. dio. S tim značenjem je i hadis: "Stid je *šu'be* imana." Tj. jedan njegov dio.

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 1/277, 311. Ebu-Davud, br. 3905, Et-Tibb, Babu fin-nudžumi. Ibn-Madždže, br. 3726, Babu te'allumun-nudžumi. To je vjerodostojan hadis, kao što je rekao Albani u *El-Ehadis es-sahiha*, br. 793.

Nesai prenosi od Ebu-Hurejrea, r.a, da je (Alejhisselam) rekao: "Ko napravi čvor, zatim u njega puhne, on je učinio sihr, a ko učini sihr počinio je širk, a ko nešto objesi (na sebe) bude mu prepušten."¹

Njegove su riječi: "...naučio je odjeljak o sihru." Haram je to učiti. Šejhul-islam je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s, eksplicitno je rekao da je nauka o zvijezdama dio sihra, a Uzvišeni Allah je rekao:

﴿ولا يفلح الساحر حيث أتى﴾ "...a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti." (XX:69.)

Njegove su riječi: "...i što više toga uči više će odjeljaka znati", tj. što god više nauči o zvijezdama, više će poznavati *sihr* i više će imati grijeha koji dobiva što više uči njegove dijelove. Uistinu je ono što oni vjeruju o utjecaju zvijezda lažno, kao što je i utjecaj *sihra* lažan, a Allah najbolje zna.

Njegove su riječi: "Nesai prenosi od Ebu-Hurejrea, r.a, da je (Alejhisselam) rekao: "Ko napravi čvor, zatim u njega puhne, on je učinio sihr, a ko učini sihr počinio je širk, a ko nešto objesi (na sebe) bude mu prepušten." Ovaj hadis autor, neka mu se Allah Uzvišeni smiluje, prenio je od Ebu-Hurejrea i rekao da ga je zabilježio Nesai. Nesai ga je zabilježio kao *merfu*, a Ibn-Muflih okarakterisao ga je kao dobar.

Njegove su riječi: "Nesai." To je imam i hafiz Ahmed b. Šuajb b. Ali b. Sinan b. Bahr b. Dinar Ebu-Abdurrahman, autor *Es-Sunena el-Kubra*, *El-Mudžteba* i drugih djela. Prenosio je od Muhammeda b. Musenna, Ibn-Beššara, Kutejbea i mnogih drugih. Bio je na vrhuncu znanja o *ilelul-hadis* (tajnovitim mahanama hadisa). Umro je 333. godine po Hidžri kada mu je bilo osamdeset godina.

Njegove su riječi: "Ko napravi čvor, zatim u njega puhne, on je učinio sihr." Uzvišeni je rekao: ﴿ومن شر التفات في العقد﴾

¹ Zabilježio ga je Nesai, 7/112, Tahrimud-demi, Babul-hukmi fis-sehareti. To je slab (*daiif*) hadis. Zadnjem pasusu: "Ko nešto objesi (na sebe) bude mu prepušten", svjedoči hadis od Abdullaha b. Akima, r.a, kod Tirmizije, br. 2073, Et-Tibb, Babu ma džae fi kerahijjetit-talik. Nalazi se i kod Ahmeda, 4/310, 311 i kod Hakima, 4/216. U njegovu je senedu Muhammed b. Abdurrahman b. Ebu-Lejla, a on je lošeg pamćenja. Međutim, on može poslužiti kao svjedok ovom pasusu tako da se ovaj pasus njime ojačava.

Od Ibn-Mesuda, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Hoćete li da vas obavijestim šta je to el-adhu? To je prenošenje tuđeg govora. To je el-kale (koja puno priča i zavađa) svijet."¹ Zabilježio ga je Muslim.

"I od zla onih koje pušu u čvorove" (CXIII:4), tj. sihirbaskinja koje to rade. Puhanje (*nefes*) blaže je od pljuvanja (*tefela*).

Njegove su riječi: "...a ko nešto objesi (na sebe) bude mu prepušten", tj. ko veže svoje srce za nešto tako da od njega traži i njega se boji, Allah će ga prepustiti tome, a ko se veže jedino za Allaha, On mu je dovoljan i On će ga zaštititi,

kao što je Uzvišeni rekao: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

"Ko se na Allaha osloni, On mu je dovoljan." (LXV:3) Uzvišeni je također rekao: ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

"I na Allaha se oslanjajte ako ste vjernici." (V:23) Ko svoje srce veže za nekog drugog mimo Allaha nadajući se od njega koristi i otklanjanju nevolje on je počinio *širk*.

Njegove su riječi: "Od Ibn-Mesuda, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'Hoćete li da vas obavijestim šta je to el-adhu? To je prenošenje tuđeg govora. To je el-kale (koja puno priča i zavađa) svijet.'" Zabilježio ga je Muslim.

Njegove su riječi: "Hoćete li da vas obavijestim šta je to el-adhu? , sa *fethom* na *ajnu* i *sukunom* na *dadu*." Potom je to protumačio riječima: "To je (*en-nemime*) prenošenje tuđeg govora." Tako je on za to upotrebio riječ el-adh, jer prenosilac tuđih riječi radi posao koji radi sihirbaz. Prenosi Ibn-Abdul-Berr od Jahje b. Ebu-Kesira da je rekao: "Prenosilac tuđih riječi i lažac naprave nereda u jednom sahatu što sihirbaz ne uradi ni za godinu dana." Ebul-Hattab je u *Ujunul-mesailu* rekao: "U sihr se ubraja prenošenje tuđih riječi i širenje nereda među svijetom." Ibn-Hazm je rekao: "Složili su se da su ogovaranje (*gibet*) i prenošenje tuđih riječi (*nemimet*) koji nisu u domenu obaveznog pružanja savjeta strogo zabranjeni (*haram*). U tome je dokaz da to spada u velike grijehе.

¹ Muslim, br. 2606, El-Birru ves-sile, Babu tahrimin-nemimeti. Njegove su riječi: "le-adda". Ova je riječ pročitana na dva načina: el-ida i el-adte. Drugi je način poznatiji u knjigama hadisa i onima koje govore o nepoznatim značenjima riječi, dok je prvi poznatiji u knjigama o jeziku. Značenje je hadisa, a Allah najbolje zna: "Hoćete li da vas obavijestim šta je to el-ida ružna i strogo zabranjena."

Njih dvojica prenose od Ibn-Omera, r.a, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Ima rječitog govora koji je sihr (opčaravajući)."¹

Njegove su riječi: "To je el-kale (koja puno priča i zavađa) svijet." U tom kontekstu je i hadis: "Pročula se ona koja mnogo priča među svijetom", tj. s puno priče i sijanja smutnje među ljudima.

Njegove su riječi: "Njih dvojica prenose od Ibn-Omera, r.a, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'Ima rječitog govora koji je sihr (opčaravajući)...'" *El-bejan* (rječiti govor) jeste rječitost i retorika. Ibn-Abdul-Berr je rekao: "Neki su protumačili da je to pokuđeno, jer je sihr pokuđen. Međutim, većina učenjaka i književnici smatraju da se rječitost time želi pohvaliti, jer je Allah uzvišeni pohvalio rječit govor." Rekao je: "Omer b. Abdul-Aziz, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, kazao je čovjeku koji je došao da od njega nešto traži i to zatražio na dobar način da ga je to zadivilo: 'Ovo je, Allaha mi, dopušteni (halal) sihr.'" Prvo (tumačenje) je ispravnije. Pod njim se podrazumijeva rječit govor kojim se obmanjuje i vara slušalac, kao što su neki rekli: "U krasoti govora jeste uljepšavanje njegove laži, a o istini ponekad loš izražaj govori."

Ovo je uzeto iz stihova: "Kažeš ovo je pčelinji sok i hvališ ga, a ako hoćeš, kazat ćeš ovo je što su ose povratile. Hvaleći i kudeći, ne pretjerujući u njihovom opisu, a o istini ponekad loš izražaj govori."

Njegove su riječi: "Ima rječitog govora koji je sihr (opčaravajući)."

Ovo je rječito poređenje, jer ta osoba radi ono što je kao i sihr, tako da istinu stavi u okvir laži, a laž u okvir istine i time privlači srca neznanica tako da prihvate laž i nijeću istinu. Međutim, rječit govor koji objašnjava istinu i potvrđuje je i raskrinkava laž i objašnjava je: to je ono što je pohvalno. Ovakvo je bilo stanje poslanika i njihovih sljedbenika i zbog toga njihovi stupnjevi uzdigli su se u vrijednostima a i njihova dobra djela se uvećala.

¹ Buhari, br. 5146, En-Nikah, Babul-hitbeti, br. 5767, Et-Tibb, Babu inne minel-bejani lesihren. Malik u *Muvettau*, 2/986, El-Kelam, Babu ma jukrehu minel-kelami. Ebu-Davud, br. 5007, El-Edeb, Babu ma džae fil-mutešeddiki fil-kelami. Tirmizi, br. 2029, El-Birru ves-sile, Babu ma džae fi enne minel-bejani lesihren. Ahmed u *Musnedu*, 2/16, 59, 63, 94 od Abdullaha b. Omera, r.a. Zabilježio ga je također Muslim, br. 869, El-Džumua, Babu tahfifis-salati vel-hutbeti. Ahmed u *Musnedu*, 4/363, od Ammara b. Jasira, r.a. Ebu-Davud, br. 5011. Ahmed u *Musnedu*, 1/269, 303, 309, 313, 327, 332, od Abdullaha b. Abbasa, r.a. Ahmed u *Musnedu*, 3/470, od Ma'na b. Jezida es-Sulemija, r.a. Ebu-Davud, br. 5012, od Burejdea, r.a.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- da su gatanje na osnovu leta ptica nakon što se galamom poplaše ('ijafa), crta koja se nacrtala na zemlji (tarka) i vjerovanje u loš predznak (tijere) glas šejtanov (džibt);

2- tumačenje značenja ijafe i tarka;

3- da je znanje o zvijezdama vrsta sihra;

4- da su čvorići sa puhanjem u njih isto to (sihr);

5- da je nemime (prenošenje tuđih riječi) isto to (sihr);

6- da je neki dio rječitosti i elokventnosti dio sihra.

26- O PROROCIMA I NJIMA SLIČNIM

Muslim je zabilježio u svom Sahihu, prenoseći od neke od Vjerovjesnikovih, s.a.v.s, žena da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, rekao: "Ko dođe vraču (gatalici) pa ga pita o nečem, a zatim mu povjeruje ono što on kaže neće mu namaz biti primljen četrdeset dana."¹

Njegove su riječi: "O prorocima i njima sličnim." Prorok je ona osoba koja uzima podatke od džina koji ponešto čuju od meleka. Prije nego je Alejhisselam postao Poslanik, bilo ih je puno. Poslije toga njihov broj se smanjio, jer je Allah zaštitio nebesa svjetlicama. Najviše što se u ovom ummetu dešava jeste ono što džini obavijeste svoje saveznike od ljudi o odsutnim stvarima koje se događaju na Zemlji u vidu vijesti, pa onaj ko je neznalica vjeruje da je to otkrovenje i keramet. Mnogi su ljudi zavarani i zavedeni misleći da je taj koji im je donio vijest od džina Allahov dobri čovjek (evlija), a on je, ustvari, šejtanov saveznik, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْمَعْ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مُثَاكِمٌ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ﴾

"A na Dan kada On sve sakupi: 'O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli!' 'Gospodaru naš', reći će ljudi, štićenici njihovi, 'mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našega koji si nam odredio Ti!' 'Vatra će biti prebivalište vaše', reći će On, 'u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi.'" (VI:128.)

Njegove su riječi: "...od neke od Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., žena." To je Hafsa. Naveo je to Ebu-Mesud Sekafi. Naime, on je ovaj hadis naveo u *El-Atrafu*, u njenom musnedu.

¹ Muslim, br. 2230, Es-Selam, Babu tahrimil-kehaneti, an ba'di ezvadžin-nebijji, sallallahu alejhi ve sellem. On glasi: "Ko dođe vraču (gatalici) pa ga pita o nečem, neće mu namaz biti primljen četrdeset dana." Rečenica: "...a zatim mu povjeruje ono što on kaže" ne nalazi se kod Muslima, nego se nalazi kod Ahmeda u *Musnedu*, 4/68, 5/380, od neke od Vjerovjesnikovih, s.a.v.s, žena. On kod Ahmeda glasi: "Ko dođe vraču (gatalici) pa ga pita o nečem, a zatim mu povjeruje ono što on kaže, neće mu namaz biti primljen četrdeset dana."

...*Ebu-Hurejrea prenosi se da je vjerovjesnik, s.a.v.s, rekao: "Ko ode vračaru (proricatelju budućnosti) i povjeruje mu u ono što on kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s."*¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud.

(*Bilježe*) četverica i Hakim koji kaže: "Po uvjetima njih dvojice (Buharije i Muslima) se prenosi od (Ebu-Hurejrea, r.a): 'Ko dođe vračaru ili proroku i povjeruje mu ono što ovaj kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s.'"²

Begavi je rekao: "Vrač gatar (*arraḥ*) jeste ona osoba koja tvrdi da poznaje tajne na osnovu premisa kojima dokazuje gdje se nalazi ukradeno, gdje je izgubljeno i tome slično. Neki su rekli da je on isto što i kahin (prorok). Kahin je onaj koji obavještava šta će se desiti u budućnosti. Neki su rekli da je on onaj koji obavještava šta je u duši. Šejhul-islam je rekao: "Arraḥ je ime za kahina, *munedždžima*, *remmala* i njima slične." On je, također, rekao: "Ime arraḥ obuhvata i *munedždžima*." Ibnul-Kajjim je rekao: "Ko bi kod njih postao poznat da dobro zna zedžr, nazvali bi ga '*arifom* ili *arraḥom* (proricateljem).

Njegove su riječi: "...neće mu namaz biti primljen četrdeset dana." Nevevi i drugi su rekli da to znači da on za njih nema sevaba, iako je njihovim obavljanjem sa njega spala obaveza izvršavanja tog farza. Nužno je da se ovako protumači, jer je *ulema*, zaista, složna u mišljenju da onaj ko dođe gataru ne treba ponovo klanjati namaze za četrdeset dana. (Parafrazirano).

Njegove su riječi: "Od Ebu-Hurejrea prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, rekao: 'Ko ode vračaru i povjeruje mu u ono što on kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s.'" Zabilježio ga je Ebu-Davud. U drugom predanju kod Ebu-Davuda stoji: "...ili svojoj supruzi." Museded je rekao: "...ili svojoj supruzi dok je u hajzu." "Ili ima odnos sa ženom", Museded je rekao: "...svojom ženom u čmar, on se odrekao onoga što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s."

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 2/408, 429, 476. Ebu-Davud, br. 3904, Et-Tibb, Babul-kahini. Tirmizi, br. 135, Et-Tahare, Babu ma džae fi kerahijeti itjanil-haidi. Darimi, br. 1141. Ibn-Madždže, br. 639, Et-Tahare, Babun-nehji an itjanil-haidi, od Ebu-Hurejrea, r.a. To je vjerodostojan hadis. Vidi: *El-Irva*, br. 2006.

² Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 2/429. Hakim, 1/8. Bejhaki, 7/198, od Ebu-Hurejrea, r.a. To je vjerodostojan hadis, kako je rekao Albani u *Adabuz-zefafu*, str. 29.

*Ebu-Ja'la bilježi isto od Ibn-Mesuda sa dobrim senedom, ali kao mevkuf.*¹

Od Imrana b. Husajna, r.a, kao merfu (hadis) prenosi se (da je Alejhisselam rekao): "Nije od nas ko čita sudbinu ili mu se čita sudbina, ko gata ili mu se gata, pravi sihr ili se za njega pravi..."

Njegove su riječi: "(Bilježe) četverica i Hakim koji kaže: 'Po uvjetima njih dvojice (Buharije i Muslima) koji ga prenose od...'"

"Ko dođe vračaru ili proroku i povjeruje mu ono što on kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s." Ovako je autor napisao ime prenosioca. Zabilježili su još Ahmed, Bejheki i Hakim od Ebu-Hurejrea, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s.

Njegove su riječi: "Ko dođe vračaru ili proroku i povjeruje mu ono što on kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s." Kurtubi je rekao da se pod onim što je objavljeno misli na Kur'an i sunnet.

Njegove su riječi: "Ebu-Ja'la bilježi isto od Ibn-Mesuda sa dobrim senedom, ali kao mevkuf." Ebu-Ja'li bilo je ime Ahmed b. Ali b. Musenna Mosuli. Dostigao je stupanj imameta. Napisao je mnoga djela kao što je *Musned* i druga. Prenosio je (hadise) od Jahje b. Meina, Ebu-Hajseme, Ebu-Bekra b. Ebu-Šejbea i mnogih drugih. Bio je jedan od imama hafiza. Umro je tristo sedme godine. Ovu tradiciju zabilježio je i Bezzar i on kod njega glasi: "Ko dođe vračaru ili sihirbazu i povjeruje mu ono što on kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s." U ovim je hadisima eksplicitno izjavljeno da on čini nevjerstvo.

Njegove su riječi: "Nije od nas." Ovo je dokaz negiranja obaveznog imana i to nije u kontradikciji onome što je prethodno navedeno da je tijere širk, a pogađanje sudbine (*kehane*) nevjerstvo (*kufur*).

Njegove su riječi: "Zabilježio ga je Bezzar." To je Ahmed b. Amr b. Abdul-Khalik Ebu-Bekr Bezzar Basri, autor *El-Musneda el-kebira*. Prenosio je od Ibnul-Musennea i mnogih drugih. Umro je dvjesto devedeset druge godine po Hidžri.

¹ Hejsemi je rekao u *El-Medžme'u*, 5/118: "Zabilježio ga je Taberani u *El-Kebiru* i *El-Evsatu* i (zabilježio ga je) Bezzar. Prenosioci u *El-Kebiru* i kod Bezzara su povjerljivi.

je zaničkao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s." Zabilježio ga je Bezzar sa dobrim senedom. Zabilježio ga je i Taberani u El-Evsatu sa dobrim senedom od Ibn-Abbasa s tim što u njemu nema "a ko dođe...." (do kraja hadisa)¹

Begavi je rekao: "Vrač gatar (arraḥ) jeste osoba koja tvrdi da poznaje tajne na osnovu premisa kojima dokazuje gdje se nalazi ukradeno, gdje je izgubljeno i tome slično. Neki su rekli da je on isto što i kahin (prorok). Kahin je onaj koji obavještava šta će se desiti u budućnosti. Neki su rekli da je on onaj što obavještava šta je u duši.

Ebul-Abbas b. Tejmiije rekao je: "Arraḥ je ime za kahina, munedždžima, remmala i njima slične koji govore da poznaju stvari na ovaj način."

Ibn-Abbas je rekao za ljude koji pišu "eba džadin" (nauku o slovima) i gledaju u zvijezde: "Mislim da onaj ko tako uradi nema šta da kod Allaha traži."

Njegove su riječi: "Ibn-Abbas je rekao za ljude koji pišu 'eba džadin' i gledaju u zvijezde: 'Mislim da onaj ko tako uradi nema šta da kod Allaha traži.'"² Ovaj je eser zabilježio Taberani od Ibn-Abbasa kao *merfu* (hadis), a njegov sened je slab.

Njegove su riječi: "Mislim" (ma era) može se čitati sa *fethom* na *hemzetu* i tada znači "ne znam." A može i sa *dammom* i tada znači "ne mislim." Pisanje "ebu džada" i učenje toga ko time tvrdi da poznaje tajne (gajb) to je ono što se zova nauka o slovima i na to se odnosi upozorenje. Međutim, njihovo učenje da bi se ona znala pravilno izgovarati i da bi se znala brojna vrijednost slova, za to nema smetnje.

¹ Spomenuo ga je Munziri u *Et-Tergibu vet-terhibu*, 4/33 i rekao da ga je zabilježio Bezzar sa dobrim senedom. Zabilježio ga je Taberani od Ibn-Abbasa, r.a, s tim što u njemu nema "...a ko dođe..." (do kraja hadisa), sa dobrim senedom. Naveo ga je i Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu*, 5/117, od Imrana b. Husajna, r.a. Na kraju je rekao: "Zabilježio ga je Bezzar. Prenosioci njegovi jesu oni koji se nalaze i u *Sahihu*, izuzev Ishaka b. Rebia, a i on je povjerljiv." Isto tako prenio ga je i od Ibn-Abbasa, r.a, 5/117, izuzev njegovih riječi: "...ko dođe..." To je hadis vjerodostojan, uzevši u obzir sve one koji mu svjedoče, kao što je rekao Albani u *Sahihul-džamii*, br. 5311.

² Naveo ga je Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu*, 5/118 i rekao: "Zabilježio ga je Taberani i u njemu se nalazi Halid b. Jezid el-Omeri, a on je lažac." Albani je rekao u *El-Ehadisu ed-da'ife*, br. 417: "Izmišljen je." Njegove riječi: "eba džadin" znače nauku o slovu.

U poglavlju se tretiraju (sijećuća) pitanja.

- 1- ne može se sastaviti vjerovanje proroku i vjerovanje u Kur'an;*
- 2- eksplicitna izjava da je on nevjerstvo počinio;*
- 3- spominjanje onih kojima se proriče;*
- 4- spominjanje onih koji imaju zlu slutnju (na osnovu nekog znaka);*
- 5- spominjanje onih za koje se pravi sihr;*
- 6- spominjanje onih koji nauče "eba džadin" (nauku o slovima);*
- 7- spominjanje razlike između kahina i arrafa.*

Njegove su riječi: "...i gledaju u zvijezde", tj. vjeruju da one imaju utjecaja u astrologiji. U ovome je upozorenje u pogledu svake nauke za koju se ne zna, na osnovu Allahove knjige i sunneta Njegova Poslanika, s.a.v.s, da li je ispravna. Prenesena je zabrana da se njome bavi, i upozorenje da se približava onima koji se time bave ili da se pitaju ili pak da se vjeruje u njihovu laž koju iznose. Koliko li je samo onih koji su ovim stvarima zavedeni i prevareni!

27- O VRAČANJU (*NUŠREU*) U SVRHU LIJEČENJA

Od Džabira se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, upitan o vraćanju (nušreu) u svrhu liječenja pa je rekao: "To je šejtanski posao."¹ Zabilježio ga je Ahmed sa dobrim senedom i Ebu-Davud i rekao: "Ahmed je upitan o tome pa je rekao: 'Ibn-Mesud je sve to mrzio.'"

U Buharijevom Sahihu se prenosi od Katadea da je rekao Ibnul-Musejbeu: "Da li je dopušteno čovjeku ..."

Njegove su riječi: "...o vraćanju (*nušreu*) u cilju liječenja." *En-nušre* je sa dammom na slovu nun kako stoji u rječniku. Ebus-Seadat je rekao: "*Nušre* je vrsta lijeka. Rukjom se liječi onaj za koga se misli da ga je zapahnuo džinski dodir (*messuš-šejtan*). Dobilo je ime *nušre* (razvezivanje) jer se time razvezuje bolest koja ga je snašla, tj. otkriva se i uklanja. Ibnul-Dževzi je rekao: "*Nušre* je uklanjanje sihira sa osobe koja je pod sihrom i skoro da to ne može uraditi, nego ona osoba koja poznaje *sihr*."

Njegove su riječi: "Od Džabira se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, upitan o vraćanju (*nušreu*) u svrhu liječenja pa je rekao: "To je šejtanski posao." Zabilježio ga je Ahmed sa dobrim senedom i Ebu-Davud i rekao: "Ahmed je upitan o tome pa je rekao: 'Ibn-Mesud je sve to mrzio.'"

Ovaj je hadis zabilježio Ahmed. Od njega ga je preuzeo Ebu-Davud i zabilježio ga u svome Sunenu, a Hafiz (Ibn-Hadžer) ocijenio je njegov sened kao dobar.

Njegove su riječi: "...upitan o vraćanju (*nušreu*) u svrhu liječenja." Određeni član u *en-nušre* je za '*ahd*', tj. označava da je to općepoznato, dakle, općepoznato *nušre* kojim su se ljudi u predislamsko doba bavili, i to je šejtanski posao.

Njegove su riječi: "od Katadea." To je Ibn-Diame, sa *kesrom* na slovu *dal*. Povjerljiv je, učenjak u fikhu, jedan od hafiza među tabiininima i imam u tefsiru. Rođen je slijep. Umro je sto desete i neke godine.

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 3/294. Ebu-Davud, br. 3868, Et-Tibb, Babu fin-nušreti. Njegov je sened dobar.

... koji je pod sihrom ali ne može imati intimni odnos sa svojom ženom da se to njemu razdrješuje ili da se otklanja nušreom (vračanjem u svrhu liječenja)?" "Ne smeta", odgovorio je, "oni time žele uspostavljanje reda i mira. Ono što koristi to on, uistinu, nije zabranio."¹

Prenosi se od Hasana da je rekao: "Ne otklanja sihr niko osim sihirbaza."²

Ibnul-Kajjim je rekao: "Nušre je otklanjanje sihra sa opsihirene osobe. Ima ih dvije vrste: 1) otklanjanje sihra sihrom istim kao i taj, i to je šejtanski posao i u tom su kontekstu Hasanove riječi. Kod (te vrste) onaj koji otklanja i onaj kome se otklanja približavaju se šejtanu onim što on voli, tako da on poništi i obesnaži ono što je već uradio opčaranom; 2) nušre odučavanjem rukje, traženjem utočišta (od Allaha, dž.š.), lijekova i dopuštenih dova. Ovo je dopušteno.

Njegove su riječi: "...čovjeku koji je pod sihrom (*tibbom*)", sa kesrom na slovu ta, tj. sihrom. Kaže se *tubber-redžulu* kada bude opsihiran.

Njegove su riječi: "...ili ne može imati" (*juehhazu*), sa fethom na slovu (*vav*) i *tešdidom* na slovu *ha*, a poslije njega slovo *zal*. Tj. ne mogne sa svojom ženom imati intimni odnos. *Uhze* sa *dammom* na *hemzetu* jeste govor koji izgovara sihirbaz.

Njegove su riječi: "...da li se to njemu razdrješuje" (*ejuhalla*), sa *dammom* na slovu *ja* i *fethom* na slovu *ha*, jeste u pasivnom obliku.

Njegove su riječi: "...ili da se otklanja *nušreom* (vračanjem u svrhu liječenja)" (*ev juneššeru*)?", sa *tešdidom* na slovu *šin*.

¹ Zabilježio ga je Buhari kao *mu'allek*, 10/232, Et-Tibb, Babu hel justahredžus-sihru. Hafiz je rekao u *Fethul-bariju*, 10/233: "Njegov je sened spojio Ebul-Esrem u *Kitabus-sunen* preko Ibana el-Attara od Katadea. Isto je prenio i preko Hišama Dimeškija, a on od Katadea, a glasi: "Traži ko će ga izliječiti." Rekao je: "On je, uistinu, zabranio ono što šteti, a nije zabranio ono što je korisno."

² Hafiz (Ibn-Hadžer) u *Fethul-bariju*, 10/233, rekao je: "Zabilježio ga je Taberi u *Tehzibu*, od Jezida b. Zureja, on od Katadea, on od Seida b. Musejjeba da on nije smatrao zabranjenim, da onaj ko je bio pod sihrom ode onome ko će to od njega otkloniti. Rekao je: "To je dobro." Hafiz je rekao: "Hasan je to mrzio." Govorio je: "To ne zna niko osim sihirbaza." Rekao je: "Seid b. Musejjeb je rekao: 'Allah je, uistinu, zabranio ono što šteti, a nije zabranio ono što koristi.'"

1- *zabrana nušrea;*

2- *razlika između onog što je zabranjeno i onog što je dopušteno, čime se otklanja sumnja.*

Njegove su riječi: "Ne smeta", znači da nušre nije loše, jer oni time žele ono što je dobro. Ovo što se prenosi od Ibnul-Musejjeba odnosi se na nušre za koje se zna da nije sihr.

Njegove su riječi: "Prenosi se od Hasana da je rekao: 'Ne otklanja sihr niko osim sihirbaza.'" Ovaj je eser spomenuo Ibnul-Dževzi u *Džamiul-mesaniidu*. Hasan je Ibn-Ebul-Hasan. Ime mu je Sejjar Basri Ensari. Bio je njihov štitenik. Povjerljiv je i učenjak u fikhu. Bio je imam među najodabranijim tabiinima. Umro je sto desete, a bilo mu je blizu sto godina.

Od svojstava dopuštenog nušrea koja se navode jeste i to što se prenosi od Ibn-Hatima i Ebu-Šejha, a oni od Lejsa b. Ebu-Sulejma da je rekao: "Došlo je do mene da ovi ajeti liječe od sihra, s dopuštanjem Uzvišenog Allaha. Prouče se u posudu u kojoj ima vode, a zatim se voda salije na glavu bolesne osobe od sihira.

﴿ مَا جِئَ بِهِ السَّحَرُ إِنْ اللَّهُ سَيَبْطِلُهُ إِنْ اللَّهُ لَا يَصْلَحُ عَمَلُ الْمُفْسِدِينَ *
وَيَحِقُّ لِلَّهِ الْحَقُّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْجَاهِلُونَ ﴾

'Ono što ste priredili čarolija je! Allah će je uništiti, jer Allah ne dopušta da djelo pokvarenjaka uspije. Allah će Svojom moći istinu utvrditi, makar što će to nevjernicima krivo biti.'" (X:81-82.) I Njegove su riječi:

﴿ فَوْقَ الْحَقِّ وَبَطْلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ... ﴾ "I tako istina na vidjelo izbi i pokaza se da je bilo lažno ono što su oni priredili...." (VII:118-121.) I Njegove riječi:

﴿ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدَ سَاحِرٍ وَلَا يَفْلَحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴾ "...jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti." (XX:69.) Ibn-Bettal napisao je u pismu Vehbu b. Munebbihu da uzme sedam zelenih listova lotosovog drveta i samelje ih između dva kamena, zatim to polije vodom i na to prouči Ajetul-kursiju te sure El-Ihlas, El-Felek i En-Nas. Zatim da popije tri gutljaja, a potom se tom vodom okupa. To će od njega odnijeti sve što se nalazilo. Ovo je dobro za čovjeka kad ne mogne imati intimni odnos sa svojom suprugom.

28- O TETAJJURU (OPTIMIZMU I PESIMIZMU) NA OSNOVU PTICA I OSTALOG

وقول الله تعالى: ﴿أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

i riječima Uzvišenog: "Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila, samo što većina njih nije znala." (El-E'araf, 131.)

Njegove su riječi: "O *tetajjuru* (optimizmu i pesimizmu) na osnovu ptica i ostalog", tj. o zabrani toga i upozorenju. Tijere je sa kesrom na slovu ta i fethom na slovu ja, a može biti i sa *sukunom*. To je glagolska imenica od tetejjere – tijejeten. U osnovi to je optimističko ili pesimističko predviđanje na osnovu toga da li ti se pojave s desne (*sevaih*) ili lijeve strane (*bevaridž*) ptice, gazele i drugo. Taj *tettajjur* sprečavao ih je da izvrše svoje namjere, pa je to šerijat odbacio i stavio van snage i obavijestio da to nema utjecaja u vidu pribavljanja onog što je dobro i otklanjanja zla. Medaini je rekao: "Upitao sam Ru'bu b. El-Adžadža šta je to *sevaih*." 'To je ono što ti okrene svoju desnu stranu', odgovorio je. 'A šta je to *baridž*', upitao sam. 'Ono što ti okrene svoju lijevu stranu. Ono što ti dođe ispred jeste *nâtiḥ* i *natīḥ*. A ono što ti dođe sa leđa zove se *kâ'ide* i *ka'īd*."

Njegove su riječi: "I riječi Allaha Uzvišenog:

﴿أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

'Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila, samo što većina njih nije znala.'" Uzvišeni je spomenuo ovaj ajet u kontekstu Svojih riječi:

﴿فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ﴾

"I kad bi im bilo dobro, oni bi govorili: 'Ovo smo zaslužili', tj. mi smo dostojni toga i to nama pripada; ﴿وَإِنْ تَصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ﴾ 'a kad bi ih snašla kakva nevolja', tj. kušnja i suša, ﴿يَطْلُبُوا مُوسًىٰ وَمِنْ مَعَهُ﴾ 'Musau i onima koji su s njim vjerovali, tu nevolju bi pripisali.' Govorili bi: 'Zbog Musaa i njegovih sljedbenika i njihovog lošeg predznaka zadesila nas je nevolja.'"

Pa je Uzvišeni rekao: ﴿أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ﴾ "Ali, ne! Njihova nevolja je od Allaha bila." Ibn-Abbas je rekao: "njihove nevolje" je ono što im je On odredio i propisao."

I Njegove su riječi:

"'Uzrok vaše nesreće je s vama', rekoše oni." (Ja-Sin, 19.)

Od Ebu-Hurejrea, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nema zaraze, nema lošeg predznaka, ...

U drugom predanju stoji: "Njihov je loš predznak kod Allaha i od Njega." Tj. došao im je loš predznak, uistinu, od Njega, zbog njihova nevjerstva i njihovog negiranja Njegovih ajeta i poslanika.

Njegove su riječi: ﴿وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ "...samo što većina njih nije znala." To znači da su većina njih neznalice koji ne znaju, a da su znali i razumjeli, spoznali bi da je ono što je donio Musa, a.s, svako dobro, sreća, i uspjeh za onog ko u njega povjeruje i slijedi njegove riječi.

Njegove su riječi: ﴿قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ﴾ "'Uzrok vaše nesreće je s vama', rekoše oni." To znači: vaša sreća, sudbina i zlo koje vas je zadesilo jesu s vama zbog vaših djela, vašeg nevjerstva i razilaženja s onima koji su vas savjetovali. To nije radi nas niti zbog nas, nego zbog vašeg nasilja i neprijateljstva. Nesreća je zlikovca i nasilnika s njima. Prema tome, zlo koje se njima desilo, desilo se zbog uzroka koji ga je privukao, a sve to s Allahovim propisom i odredbom, Njegovom mudrošću i pravdom.

Riječi su Allaha Uzvišenog: ﴿أَنْتُمْ ذَكِّرْتُمْ﴾ "Zar zato što ste opomenuti?", tj. zbog toga što smo vas mi opomenuli i naredili vam da samo Allaha obožavate vi ste nas dočekali s tim riječima.

﴿بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ﴾

"Ta vi ste narod koji svaku granicu zla prelazi." (XXXVI:19)

Njegove su riječi: "Nema zaraze" (*la 'adva*). Ebus-Seadat rekao je: El-'adva je imenica od *el-e'ada isto kao i ed-da'va*. Kaže se *e'adahud-dau ja'dihi e'adaen* (prešla je na njega bolest prelaskom) kada ga zadesi bolest koju ima njegov kolega.

Njegove su riječi: "...nema lošeg predznaka." Ibnul-Kajjim je rekao: "Postoji mogućnost da se ovim negira postojanje ili da se zabranjuje." Tj. nemojte to raditi. Međutim, njegove riječi u hadisu: "Nema zaraze, nema lošeg predznaka, nema sove, nema (crva) u utrobi", upućuju na to da se misli na negiranje postojanja i ukidanje tih stvari kojima je predislamski period bio opterećen.

Negiranje je postojanja u ovom slučaju elokventnije od zabrane, jer negiranje upućuje na lažnost i neosnovanost toga i da to nema nikakvog utjecaja, dok zabrana upućuje samo na to da je to zabranjeno." Ikrim je rekao: "Sjedili smo kod Ibn-Abbasa, pa je proletjela ptica koja je graktala. Neki čovjek je rekao: 'Dobro, dobro.' Na to mu je Ibn-Abbas rekao: 'Niti dobro, niti zlo.'" Tako je on požurio da mu to ospori kako ne bi povjerovao da to utječe da se desi dobro ili zlo." Tavus je krenuo sa svojim prijateljem na put pa je vrana zagraktala i čovjek je rekao: "Dobar znak." Na to mu je Tavus uzvratio: "Kakvo je dobro u ovakvom saputniku. Nemoj mi praviti društvo." (Parafrazirano u skraćenom obliku.)

Njegove su riječi: "...nema sove" (*la hamete*), bez *tešdida* na slovu mim, po ispravnom mišljenju. El-Ferra je rekao: "*El-Hame* je noćna ptica", misli na sovu. Ibnul-E'arabi je rekao: "Oni su predviđali zlo kada bi se ona spustila na nečiju kuću. Govorili bi da će umrijeti on ili neko iz njegove kuće. Povodom toga došao je ovaj hadis koji je to negirao i obesnažio.

Njegove su riječi: "...nema (crva) u utrobi" (*ve la safer*), sa fethom na slovu fa. Ebu-Ubejde je prenio u Garibul-hadisi od Ru'bea da je rekao: "To je mala životinjica u stomaku stoke i ljudi. Arapi je smatraju prelaznijom (zaraznijom) od svraba." Prema tome, pod negiranjem se misli na negiranje onoga što su oni vjerovali u pogledu prenošenja zaraze i infekcije. Ovako je rekao i Sufjan b. Uzejne, imam Ahmed, Buhari i Ibn-Džerir, koji je rekao: "Pod tim misli se na mjesec *safer*." A negacija se odnosi na ono što su u predislamskom dobu radili u pogledu premještanja svetih mjeseci. Naime, oni su *safer* stavljali na mjesto muharema. Ovakav je stav Malikov. Ebu-Davud prenosi od Muhammeda b. Rašida, od onog koga je on lično čuo kako kaže: "Oni koji su živjeli u vrijeme džahilijeta bili su pesimisti i zloćudni u pogledu *safera* i govorili su da je to zloćudan mjesec, pa je to Vjerovjesnik, s.a.v.s, poništio." Ibn-Redžeb je rekao: "Možda je ovo najispravnije mišljenje. Pesimizam u pogledu *safera* jeste isti kao i pesimizam onih koji su živjeli u predislamsko doba u pogledu ženidbe i udaje u mjesecu *ševalu*."

nagovještavaju kišu, niti zloduha."¹

Njih su dvojica zabilježili od Enesa da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Nema zaraze, nema lošeg predznaka, a volim *el-fe'l*"

Njegove su riječi: "...nema zvijezda koje nagovještavaju kišu" (*ve la nev'e*). O ovome će biti govora kasnije u poglavlju o ovoj temi.

Njegove su riječi: "...niti zloduha" (*ve la gule*), sa *dammom*. To je imenica, a množina je *agval* i *gajlan* i na to se misli ovdje. Pod njegovim riječima "niti zloduha" (*ve la gule*), da on ne može skrenuti na stranputicu bilo koga ukoliko se Allah spominje i na Njega oslanja. U tom je smislu i hadis: "Kada se pojave zlodusi, vi požurite sa učenjem ezana"³, tj. otjerajte njihovo zlo spominjanjem Uzvišenog Allaha.

Njegove su riječi: "Njih su dvojica zabilježili od Enesa da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: 'Nema zaraze, nema lošeg predznaka, a volim *el-fe'l*' (optimizam)." Upitali su: 'Allahov Poslaniče, a šta je to *el-fe'l*?' 'Dobra i lijepa riječ', odgovorio je."

Ebus-Seadat je rekao: "*El-fe'lu* je sa hemzetom za ono što raduje ili rastužuje, a tijere se koristi samo za ono što rastužuje. Možda se ponekad koristi i za ono što raduje.

Njegove su riječi: "Upitali su: 'Allahov Poslaniče, a šta je to *el-fe'l*?' 'Dobra i lijepa riječ', odgovorio je." Alejhisselam, s.a.v.s, objasnio je da on voli *el-fe'l*.

¹ Zabilježio ga je Buhari, br. 5757, Et-Tibb, Babu la hame. Muslim, br. 2220, (102), Es-Selam, Babu la adva ve la tijerete ve la hamete ve la safer, od Ebu-Hurejrea, r.a. I drugo predanje je zabilježio Muslim, br. 2220 (106), od Ebu-Hurejrea, r.a, sa dodatkom "nema zvijezda koje nagovještavaju kišu", a u hadisu od Džabira b. Abdullaha, r.a, sa dodatkom "niti zloduha", br. 2222 (107).

² Zabilježio ga je Buhari, br. 5756, Et-Tibb, Babul-Fe'l, br. 5776, Babu la adva. Muslim, br. 2224, Es-Selam, Babut-tijere vel-fe'l. Ebu-Davud, br. 3916, Et-Tibb, Babu fi-tijere. Tirmizi, br. 1615, Es-Sijer, Babu ma džae fit-tijere. Ibn-Madždže, br. 3537, Et-Tibb, Babu men kane ju'džibuhul-fe'lu... Ahmed u *Musnedu*, 3/118, 130, 154, 173, 178, 276.

³ Ahmed u *Musnedu*, 3/381-382. Ibn-Ebu-Šejbe u *El-Musannefu*, 12/44/1. Ebu-Ja'la, 593-594. Ibnus-Sunni u *Amelul-jevni vel-lejle*, br. 523, od Džabira b. Abdullaha, r.a. Njegov je sened slab, a prenosioci povjerljivi. Njegova je mahana u tome što je on prekinut između Hasana Basrija i Džabira. Naime, on nije čuo od njega, kako je rekao Albani u *El-Ehadisu ed-daife*, br. 1140.

*Ebu-Davud prenosi vjerodostojnim senadom da Urvea b. Amira da je rekao: "Spomenuto je tijere kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s, pa je rekao: 'Najbolje je od toga el-fe'l. To ne smije odvratiti muslimana. Kada neko od vas vidi nešto što ne voli, neka kaže: 'Allahu, dobro ne donosi niko mimo Tebe, niti zlo odvrća iko osim Tebe i nema snage ni moći osim Tvoje.'"*¹

To upućuje da se *el-fe'l* ne ubraja u *tijere* koje je zabranjeno. Ibnul-Kajjim je rekao: "Divljenje *el-fe'lu* i ljubav prema tome nije pridruživanje (*širk*), nego je to obznana o nužnoj prirodi, o onome što iziskuje ljudska priroda da teži ka onome što joj odgovara i što se s njom podudara. Allah, dž.š., dao je da čovjek posjeduje nagon da se divi kad čuje lijepo ime, da ga voli i da njegova duša njemu teži. Isto tako učinio je da u tome osjeća zadovoljstvo i radosnu vijest o postizanja uspjeha, mira, spasa, čestitanja, obveseljenja, pobjede i tome slično. Prema tome, kada čovjek čuje imena suprotnog značenja (ružna imena), to kod njega prouzrokuje suprotno stanje. Ta imena kod njega izazovu tugu, strah, pesimizam, uvlačenje u sebe i povlačenje od onog što je namjeravao i odlučio raditi. Tako mu to nanese štetu na dunjaluku, umanju mu iman i odvede ga u *širk*."

Njegove su riječi: "...od Urvea b. Amira..." Ovako je navedeno u manuskriptama *Et-Tevhida*, a ispravno je Urve b. Amir Kureši. Ovako ga je zabilježio Ahmed, Ebu-Davud i drugi. On je Mekelija. Razišli su se u pogledu njegova porijekla. Ahmed je rekao: "...od Urvea b. Amira Kurešija..." Drugi su rekli: "Džuheni." Razišli su se u pogledu pitanja da li on ima status ashaba. Maverdi je rekao: "On ima status ashaba." Ibn-Hibban ga je spomenuo među povjerljivim tabiinima. Mizzi je rekao: "On nema status ashaba." Ibnul-Kajjim je rekao: "Alejhisselam je obavijestio da se *el-fe'l* ubraja u *tijeru*, i to je najbolji njegov dio. On je poništio *tijeru* i obavijestio da se *el-fe'l* ubraja u to i napravio je razliku između *el-fe'la* i *tijere*, pošto među njima postoji razlika i suprotnost, koristi jednog i štetnosti drugog."

Njegove su riječi: "To ne smije odvratiti muslimana." Tibi je rekao: "To je aluzija da je stanje nevjernika suprotno tome."

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 3719, Et-Tibb, Babu fit-tijere. Sened mu je slab. Za Urvea b. Amira Hafiz je rekao da su se razišli oko njegove vjerodostojnosti. Vidi: *Džami'ul-usul*, br. 5801.

Alejhisselam rekao): "Tijere je širk, tijere je širk. Nema nikog od nas a da nije (...) Međutim, Allah to otklanja tevekkulom (oslanjanjem na Njega)."¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, Tirmizi i ocijenio ga kao vjerodostojan, a zadnji njegov dio naveo kao riječi Ibn-Mesudove.

Njegove su riječi: "Allahu, dobro ne donosi niko osim Tebe, niti zlo odvraća iko osim Tebe i nema snage ni moći osim Tvoje." Tj. *tijere* ne donosi dobro niti odgoni zlo, nego Ti Jedini Koji nemaš sudruga, donosiš dobro i otklanjaš zlo. Pod dobrim misli se na blagodati, a pod zlom misli se na nevolje. U ovome se negira vezivanje srca za nekog drugog mimo Allaha, misleći da donosi dobro i odvraća zlo. Ovo je *tevhid* i to je odgovarajuća dova onome ko u svome srcu osjeti nešto od *tijere*. To je i eksplicitna izjava da to ne donosi dobro niti odvraća zlo. Onaj ko to vjeruje smatra se maloumnim i mušrikom.

Njegove su riječi: "...i nema snage ni moći osim Tvoje." *El-havlu* i *et-tehavvul* i *el-intikal*: iz stanja u stanje. A moć da to uradi ima jedino Allah. Ovim se odriče od svake snage, moći i volje, bez Allahove snage, moći i volje. Ovo je *tevhid* u *rububijetu*, a to je dokaz za *tevhidul-uluhijjeti* koji se ogleda u posvećivanju svih vrsta *ibadeta* samo Uzvišenom Allahu. To je *tevhid* namjere, volje. To je, hvala Allahu, već objašnjeno.

Njegove su riječi: "Od Ibn-Mesuda, kao merfu predanje bilježi se (da je Alejhisselam rekao): 'Tijere je širk, tijere je širk. Nema nikog od nas a da nije...' Međutim, Allah to otklanja *tevekkulom* (oslanjanjem na Njega)."

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 3910, Et-Tibb, Babu fit-tijere. Tirmizi, br. 1614, Es-Sijer, Babu ma džae fit-tijere, Ahmed, 1/438, i rekao: "Ovaj hadis je *hasen sahih*." Ispravno je kako je rekao. Zabilježio ga je i Ibn-Hibban, br. 1427 u *Mevaridu*. Ibn-Madždže, br. 3538. Hafiz u *El-Fethu*, 10/181, rekao je: "Nema nikog od nas" Ibn-Mesudove, r.a., su riječi, koje su zajedno spomenute sa hadisom. To je objasnio Sulejman b. Harb, učitelj Buharijin, kako je prenio Tirmizi od Buharije, a on od njega." Hafiz je rekao: "To je okarakterisao kao širk jer su oni vjerovali da to donosi korist ili dobro, pa izgleda kao da su nekoga pridružili Uzvišenom Allahu." Njegove su riječi: "Međutim, Allah to otklanja *tevekkulom* (oslanjanjem na Njega)", ukazuju na to da ako se nekome tako nešto desi, pa se preda Allahu i ne vodi brigu o *tijeretu*, on neće biti odgovoran za to što mu se desilo. Vidi: *El-Ehadisus-sahiha*, br. 430. Hattabi je rekao: "Nema nikog od nas a da nije", znači "nema nikog od nas a da mu *tetajjur* nekada ne dođe. Muhammed b. Ismail Buhari je rekao: "Sulejman b. Harb je ovo poricao i govorio: 'To nisu riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s, nego to kao da su riječi Ibn-Mesudove, r.a.'"

Ahmedu prenosi od Ibn-Amra: "Onaj koga njegove potrebe počinio je širk." "A šta je iskup za to", upitali su. "Da kažeš: 'Allahu, svako dobro je od Tebe, sve ptice su

Zabilježio ga je Ebu-Davud r.a., koji ga je prenio u vjerodostojan, a zadnji njegov dio naveo kao riječi Ibn-Mesudove." Kod Ebu-Davuda on glasi: "Tijere je širk." (Tri puta). Ovo je eksplicitno u zabrani tijere i da se to ubraja u širk, pošto se kod toga srce vezuje za nekog mimo Allaha. Ibnul-Muflih je rekao: "Preče je imati definitivni stav da je to zabranjeno, jer je to pridruživanje (*širk*), a kako da *širk* bude pokuđen u terminološkom smislu!?

Njegove su riječi: "Nema nikog od nas a da nije..." Ebul-Kasim Asbahani i Munziri rekli su: "U hadisu postoji skrivena misao koja glasi: 'Nema nikog od nas a da nije nešto od toga uradio.'"

Njegove su riječi: "Allah to otklanja *tevekkulom* (oslanjanjem na Njega)." Međutim, kada se oslonimo na Allaha u postizanju onoga što je korisno i odvrćanju onoga što je štetno, Allah će to od nas otkloniti, našim oslanjanjem samo na Njega.

Njegove su riječi: "...a zadnji njegov dio naveo kao riječi Ibn-Mesudove." Ibnul-Kajjim je rekao: "To je ispravno, jer tijere je vrsta *širka*.

Njegove su riječi: "Ahmed prenosi od Ibn-Amra: 'Onaj koga tijere odvratiti od njegove potrebe počinio je *širk*.' 'A šta je iskup za to', upitali su. 'Da kažeš: 'Allahu, svako dobro je od Tebe, sve ptice su Tvoje i nema boga osim Tebe.'" Ovaj su hadis zabilježili Ahmed i Taberani od Abdullaha b. Amra b. Asa. U njegovu senedu nalazi se Ibn-Lehia, a ostali njegovi prenosioci su povjerljivi.

Njegove su riječi: "...od Ibn-Amra." To je Abdullah b. Amr b. As b. Vail Sehmi Ebu-Muhammed. Rečeno je da je on Ebu-Abdurrahman, jedan od prvih ashaba koji su primili islam i koji je prenio dosta hadisa i jedan od pravnika Abdullaha (*Abadile*).

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 2/220. Spomenuo ga je Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu*, 5/105, od Abdullaha b. Amra b. Asa, r.a., i rekao: "Zabilježio ga je Ahmed i Taberani, a u njegovom senedu nalazi se Ibn-Lehia, a on je slab prenosilac. Ostali prenosioci su povjerljivi. Albani u *El-Ehadisu-sahiha*, br. 1065, rekao je: "Slabost u pripovijedanjima Ibn-Lehie jeste u drugim predanjima, a ne u onima koja prenose Abdullahi (*Abadile*) od njega. Njihovi hadisi koje prenose od njega vjerodostojni su. Prema tome ovaj je hadis vjerodostojan."

*"Tijera je uistinu ono što te je navelo da nastaviš ili da se vratiš."*¹

Umro je u Taifu u mjesecu zul-hidždžetu, kada je bila bitka El-Harre, po ispravnom mišljenju.

Njegove su riječi: "Onaj koga tijere odvrati od njegove potrebe počinio je *širk*." To je zbog toga što je tijere zloslutnja i pesimizam zbog onog što se vidi ili čuje. Ukoliko ga to odvrati od naumljenog putovanja, posla ili potrebe, počinio je širk (pridruživanje) s onim što je obuzelo njegov razum u vidu straha. U ovom pogledu to biva pridruživanjem (*širkom*).

Njegove su riječi: "A šta je iskup za to", upitali su. "Da kažeš: 'Allahu, svako dobro je od Tebe...'" U ovome je prepuštanje stvari Allahu u pogledu određivanja, upravljanja i stvaranja i odricanje od onoga u čemu je vezivanje za bilo koga mimo Allaha Uzvišenog.

Njegove su riječi: "...i nema boga osim Tebe." Tj. nema nikog ko zaslužuje da bude obožavan osim Tebe. Kada to kaže i okrene se od onog što se desilo u njegovim mislima i ne obraća pažnju na to, nego nastavi raditi ono što je naumio oslanjajući se na Allaha i povjeravajući to Njemu, Allah će mu oprostiti to što se desilo u njegovim mislima.

Njegove su riječi: "On (Ahmed) je zabilježio hadis i od Fadla b. Abbasa, r.a: "*Tijera je, uistinu, ono što te je navelo da nastaviš ili da se vratiš.*" Ovaj hadis kod imama Ahmeda prenesen je od Fadla b. Abbasa, koji je rekao: "Izišao sam sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.,... i naveo ga rekavši na kraju: '*Tijera je, uistinu, ono što te je navelo da nastaviš ili da se vratiš.*'" Fadl je sin Abbasa b. Abdul-Muttaliba, amidže Vjerovjesnikovog, s.a.v.s. Poginuo je u Bitki na Jermuku. Drugi su rekli da je poginuo u Bitki na Meredžis-saferu, trinaeste godine (po Hidžri). Imao je dvadeset dvije godine. Ebu-Davud je rekao: "Ubijen je u Damasku. Na sebi je imao Vjerovjesnikov, s.a.v.s., štit."

Njegove su riječi: "*Tijera je, uistinu, ono što te je navelo da nastaviš ili da se vratiš.*" Ovo je definicija *tijere* koja je zabranjena. To je ono zbog čega čovjek nastavi u poslu koji je htio, ili ga to spriječi da ga nastavi. Što se tiče el-fe'la, koji je Alejhisselam, s.a.v.s., volio, u njemu postoji vrsta radosne vijesti, pa se čovjek time obrađuje, a ne oslanja se na to, za razliku od tijere, pa dobro shvati razliku.

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 1/213. U njegovom senedu ima slabosti, a i prekinut je.

- 5- negiranje se u činu (negiranje) putovanja;
- 1- upozorenje na Njegove riječi ﴿أَلَا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ﴾ "Ali ne! Njihova nevolja je od Allaha bila", sa Njegovim riječima: ﴿قَالُوا طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ﴾ "Uzrok vaše nesreće je s vama";
- 2- negiranje 'adve (zaraze);
- 3- negiranje tijere (lošeg predznaka);
- 4- negiranje hame (sove);
- 5- negiranje safera (crva u utrobi);
- 6- da se el-fe'l ne ubraja u to, nego je to mustehabb;
- 7- tumačenje značenja el-fe'l.
- 8- ne smeta ako nešto od tijere uđe u ljudsko srce a čovjek to ne voli, i to Allah odstranjuje od čovjeka ako se on čvrsto pouzda u Allaha;
- 9 - spominjanje onoga što treba izgovarati onaj ko u sebi to osjeti;
- 10- izvješće da je tijere širk;
- 11- tumačenje pokuđene tijere.
-

29- O ASTROLOGIJI

Buhari je rekao u svome Sahihu da je Katade rekao: "Allah je ove zvijezde stvorio radi troga: kao ukras nebu, da se njima gađaju šejtani, i da budu znakovi i putokazi pomoću kojih se određuje pravac. Onaj ko ih drugačije protumači pogriješio je, izgubio je svoj dio (sevapa) i umiješao se u ono o čemu nema znanja."¹

Njegove su riječi: "O astrologiji." Šejhul-islam kaže: "To je dokazivanje na osnovu svemirskih stanja šta će se na Zemlji dogoditi." Hattabi je rekao: "Astrologija (nauka o zvijezdama), koja je zabranjena jeste ona za koju astrolozi tvrde da je nauka o tome šta će se dogoditi u budućnosti, kao što su: vjetrovi, kiša, promjena cijena i tome slično, znači ona koja govori o stvarima za koje smatraju da se mogu saznati na osnovu položaja i kretanja zvijezda na njenim putanjama: zbližavanjima i udaljavanjima. Oni tvrde da one imaju utjecaja na niže sfere. Ovo je s njihove strane uplitanje u ono što je tajna (*gajb*) i istezanje vrata za naukom koju je Allah zadržao samo za sebe, jer ono što je *gajb* (tajna) ne zna niko osim Njega.

Njegove su riječi: "Buhari je rekao u svome *Sahihu* da je Katade rekao: 'Allah je ove zvijezde stvorio radi troga: kao ukras nebu, da se njima gađaju šejtani, i da budu znakovi i putokazi pomoću kojih se određuje pravac. Ko ih drugačije protumači pogriješio je i izgubio svoj dio (sevapa) i umiješao se u ono o čemu nema znanja.'"

Ovo je predanje Buhari naveo u svom *Sahihu* ne spominjući sened prenosilaca. Zabilježili su je i Abdurrezak, Abd b. Humejd, Ibn-Džerir, Ibn-Munzir i drugi. Zabilježio ju je i Hatib u *Kitabun-nudžumu* od Katadea u nešto dužem obliku od ovog.

¹ Zabilježio ga je Buhari kao *mu'allek*, 6/295. Hafiz u *El-Fethu* je rekao: "Njegov sened je spojio Abd b. Humejd preko Šejbana." Na kraju je još dodao: "Narod koji ne zna Allahovu odredbu inovirao je, u vezi sa zvijezdama, proricanjem i predskazivanjem (govoreći) da ko posije pod tom i tom zvijezdom, bit će tako i tako. Ko krene pod tom i tom zvijezdom bit će tako i tako. Dina mi, nema ni jedne zvijezde a da se u njenom znaku ne rađaju i visoki i niski, crveni i bjeli, lijepi i ružni. Te zvijezde, te životinje, te ptice ne znaju ništa od *gajba* (ono što je tajna)."

Riječi Katadeove, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, upućuju da se naukovanje o astrologiji desilo u njegovo vrijeme, pa mu je bila dužnost to osuditi i upozoriti svakoga ko je u to vjerovao i za to se vezao. To je nauka koja proturječi vjerovanju u Allahovu jednoću (*tevhid*) i vodi u pridruživanje (*širk*) jer pripisuju događaje drugome, a ne onome ko ih je stvorio, a to je On Uzvišeni sa Svojom voljom i htijenjem, kao što je Uzvišeni rekao: ﴿هل من خالق غير الله يرزقكم من السماء والأرض﴾

"Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj koji vas sa neba i iz zemlje opskrbljuje?" (XXXV:3.) On je također rekao:

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَتَانَا بِعَشْوٍ﴾
Njegove su riječi: "Allah je ove zvijezde stvorio radi troga."

Uzvišeni je rekao: ﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾

"Mi smo vam najbliže nebo sjajnim zvijezdama ukrasili i učinili da vatra iz njih pogađa šejtane..." (LXVII:5.) U ovom ajetu ukazuje se da se zvijezde nalaze na dunjalučkom nebu, kako prenosi Ibn-Merdevejh od Ibn-Mesuda da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Što se tiče dunjalučkog neba, njega je Allah stvorio od *duhhana* (prašine), (zatim ga je uzdigao) i učinio na njemu svjetiljku i Mjesec osvijetljen i ukrasio ga lampama (zvijezdama) i dao da vatra iz njih pogađa šejtane i sačuvao ga (dunjalučko nebo) od svakog prokletog šejtana."¹

Njegove su riječi: "...i da budu znakovi putokazi", tj. putokazi za pravce "pomoću kojih se određuje pravac", tj. da se pomoću njih svijet orijentiše, kako je Uzvišeni rekao:

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ﴾

"On vam je stvorio zvijezde da se po njima u mraku upravljate, na kopnu i moru." (VI:97.), tj. da pomoću njih određuju stranu na koju namjeravaju (ići).

¹ Naveo ga je hafiz Sujuti u *Ed-Durrul-mensuru*, 4/95 i pripisao ga samo Ibn-Merdevejhu. O ovom hadisu on nije ništa rekao, a mi nemamo njegov lanac prenosilaca da bi mu mogli odrediti stupanj vjerodostojnosti.

Mjeseca. U tom pogledu Ibn-Ujejne nije dao bilo kakve olakšice. To prenosi Ibn-Harb od njih dvojice. Ahmed i Ishak dali su olakšicu u pogledu naukovanja o položajima Mjeseca.

Ako neko kaže da astrolog ponekad istinu kaže, reći će mu se da je njegova istina kao i istina proroka, jednom kaže istinu, a stotinu puta slaže. Njegovo pogađanje istine nije utemeljeno na znanju, nego ono nekad pogodi ono što je određeno, tako da to bude iskušenje za onog ko mu povjeruje.

Njegove su riječi: "Katade je smatrao pokuđenim naukovanje o položajima Mjeseca. U tom pogledu Ibn-Ujejne nije dao bilo kakve olakšice. To prenosi Ibn-Harb od njih dvojice. Ahmed i Ishak dali su olakšicu u pogledu naukovanja o položajima Mjeseca." Hattabi je rekao: "Što se tiče astrologije koja se postiže promatranjem i znanja kojim se postiže spoznaja, kad je (Sunce) na zenitu i spoznaje strane na kojoj se nalazi kibla, to ne ulazi u zabranu. To je zbog toga što je spoznaju ove nauke dopušteno tražiti promatranjem."

Što se tiče dokazivanja zvijezdama pravca kible, do toga preko zvijezda dolaze oni koji ih poznaju, a u čiju prvrženost vjeri, njenom poznavanju i istinitosti onoga što kažu nema sumnje. Tako npr. oni promatraju zvijezdu dok se nalaze kod Kabe i promatraju je dok nisu kod nje. Njihova spoznaja (pravca Kabe) biva viđenjem (zvijezde), a naša spoznaja prihvatanjem njihove vijesti, kada kod nas nisu osumnjičeni u pogledu vjere, niti u pogledu njena poznavanja. Ibn-Munzir prenosi od Mudžahida da on ne smatra zabranjenim da čovjek pomoću zvijezda nauči kako će sebi odrediti pravac. Ibn-Redžep je rekao: "Dopušteno je učiti nauku o orijentaciji, ne nauku o utjecaju, jer je on, uistinu, invalidan (*batil*), bilo da se radi o utjecaju manjeg ili većeg obima. Što se tiče nauke o orijentaciji, to može učiti, po mišljenju većine uleme, koliko mu je potrebno radi orijentisanja, određivanja pravca kible i puteva."

Njegove su riječi: "To prenosi Ibn-Harb od njih dvojice." To je imam i hafiz Harb b. Ismail Ebu-Muhammed el-Kermani, pravnik (*fakih*), jedan od najistaknutijih učenika imama Ahmeda. Prenosio je od Ahmeda, Ishaka, Ibn-Medinija, Ibn-Me'ina i drugih. Autor je knjige *El-Mesail* (Pitanja), koja je postavio imamu Ahmedu i drugima. Umro je 280. godine po Hidžri. Ishak je sin Ibrahima b. Muhlida b. Ja'kuba Hanzalija Nejsaburija. To je imam poznat pod imenom Ibn-Rahavejh. Prenosio je od Ibn-Mubareka, Ebu-Usamea, Ibn-Ujejne i njihove generacije.

On Ebu Musaa prenosi se da je rekao: "Troje neće ući u Džennet, notorni pijanica, onaj koji kida rodbinske veze i onaj ko vjeruje u sihr."¹ (Zabilježili su ga Ahmed i Ibn-Hibban u svom Sahihu.)

Ahmed je rekao: "Ishaka smatramo imamom muslimana." Od njega prenose: Ahmed, Buhari, Muslim, Ebu-Davud i drugi. On također prenosi od Ahmeda. Umro je dvjesto trideset devete godine po Hidžri.

Njegove su riječi: "Od Ebu-Musaa prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Troje neće ući u Džennet..." (hadis) Ovaj su hadis, također, zabilježili Taberani i Hakim koji je rekao da je vjerodostojan, u čemu se s njim složio i Zehebi.

Njegove su riječi: "Od Ebu-Musaa." To je Abdulalh b. Kajs b. Selim b. Haddar, sa *fethom* na prvom slovu i *tešdidom* na slovu *dal*. Ebu-Musa Eš'ari jeste istaknuti ashab. Umro je pedesete godine po Hidžri.

Njegove su riječi: "Troje neće ući u Džennet." Ovo je dokaz za naslov.

Njegove su riječi: "Onaj koji vjeruje u sihr." O ovom hadisu (može se kazati isto) što je rečeno u prethodnim njemu sličnim, kao što su njegove riječi: "Ko ode vračaru (proricatelju budućnosti) i povjeruje mu u ono što on kaže on je zanijekao ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s."² Ahmed, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, odabrao je da ovakve hadise ne treba tumačiti drugačije od njihovog literarnog značenja.

Zehebi je u *El-Kebairu* rekao: "Pod to potpada naukovanje o sihru i njegovim znanostima, vraćanje muža svojoj ženi riječima nepoznatog značenja, da muž voli svoju ženu ili da je mrzi ili da ona njega mrzi i tome slično." (Parafrazirano.)

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 4/399. Ibn-Hibban, br. 1380, 1381 u *Mevaridu*, El-Ešribe, Babu fi haddin minel-hamri. Hakim u *Mustedreku*, 4/146, u El-Ešribe, Babu zikri selasetin la jedhulunel-Džennete. Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim, 4/146, i s njim se složio Zehebi. Albani u *El-Ehadisus-sahiha*, br. 678, rekao je: "Hadis je *hasen* (dobar)."

² Prethodno je već njegov *tahridž* naveden na str. 211. (fusnota br.2)

- 1- mudrost stvaranja zvijezda;*
2- odgovor onome ko smatra drugačije;
3- spominjanje razilaženja u pogledu naukovanja o položajima Mjeseca;
4- prijetnja onome ko povjeruje u sihr, pa makar spoznao da je to neispravno (batil).
-

30- TRAŽENJE KIŠE NA OSNOVU POLOŽAJA MJESECA

وقول الله تعالى: ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تَكْذِبُونَ﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "I umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana vi u Njega ne vjerujete?" (El-Vakia, 82.)

Njegove su riječi: "Traženje kiše na osnovu položaja Mjeseca" i riječi Uzvišenog Allaha: ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تَكْذِبُونَ﴾

"I umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana vi u njega ne vjerujete?", tj. ove riječi predstavljaju prijetnju. Misli se na pripisivanje napajanja i padanja kiše el-envau, a to je množina od nev' i znači položaj Mjeseca. Ebus-Seadat kaže da se to sastoji iz dvadeset osam položaja, tako da Mjesec svake noći zauzme jedan od tih položaja, kao što je Uzvišeni rekao: ﴿والقمر قدرناه منازل﴾ "I Mjesecu smo odredili položaje." (XXXVI:39) Na zapadu, svih trinaest noći, padne jedan njegov položaj pojavom zore, a pojavi se drugi u isto vrijeme na istoku. Arapi su mislili da padom jednog položaja i pojavom drugog pada kiša i pripisivali su kišu toj zvijezdi repatici te su govorili: "Pala nam je kiša zbog te i te nev'e (kišne zvijezde). To je dobilo ime nev jer kada nešto od toga padne, pojavi se (nae) zvijezda na istoku, tj. rodi se i izađe.

Riječi su Uzvišenog Allaha: ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تَكْذِبُونَ﴾ "I umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana vi u Njega ne vjerujete?" Zabilježili su: imam Ahmed, Tirmizi, koji je rekao da je *hasen*, te Ibn-Džerir, Ibn-Ebu-Hatim i Dija u *Muhtari*, od Alije, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ﴾ "...što vam je hrana darovana...", tj., zahvalite se time što ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ﴾ 'vi u njega ne vjerujete', jer govorite: 'Pala nam je kiša zbog te i te nev'e (kišne zvijezde).'"¹ To je preneseno od Alije, Ibn-Abbasa, Katadea, Dahhaka, Ataa Horosanija i drugih. To je stav i većine *mufessira* (komentatora Kur'ana). Ovim se pokazuje vid autorovog, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, dokazivanja ovim ajetom.

¹ Tirmizi, br. 3291, Et-Tefsir, Babu ve min suretil-Vakia. Ahmed, 1/89, 108, 131. U njegovu senedu je Abdul-E'ala b. Amir Sa'lebi, a on je slab prenosilac.

Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Četiri su stvari u mome ummetu iz predislamskog doba (*džahilijeta*) koje oni neće napustiti: ponos zbog plemenitog porijekla, klevetanje, ogovaranje i omalovažavanje porijekla, traženje kiše preko zvijezda i naricanje."...

Ibnul-Kajjim je rekao: "Činite da vaša opskrba koju dobijete, a s kojom se održava vaš život, bude nijekanje njega, tj. Kur'ana." Hasan je rekao: "Činite da ono što vi imate od Kur'ana jeste njegovo nijekanje." Rekao je: "Na gubitku je čovjek koji od Kur'ana ima samo to da ga negira i u njega ne vjeruje." Njegove su riječi: "Od Ebu-Malika Eš'arija." Ebu-Maliku je ime Haris Šami. Bio je ashab. Od njega je jedino prenosio Ebu-Selam. Među ashabima imaju još dva Ebu-Malika Eš'arija, mimo ovoga. Njegove su riječi: "Četiri stvari u mome ummetu jesu iz predislamskog doba (*džahilijeta*) koje oni neće napustiti", koje će ovaj ummet raditi, znajući da su zabranjene (*haram*) ili ne znajući to, iako je to od predislamskih (*džahilijetskih*) stvari. To upućuje da je dužnost svakom muslimanu kloniti se toga. Pod *džahilijetom* misli se ovdje na period prije pojave (Muhammeda, s.a.v.s., kao) poslanika. Počinilac je takvog djela grješan, treba ga u tome spriječiti. Gdje god se pojavi pridruživanje (*širk*), pojavljuju se ove ružne stvari i druga ružna djela.

Šejhul-islam je rekao: "Obavijestio je da neke stvari iz predislamskog doba svijet neće napustiti, ukoravajući tako one koji to nisu ostavili. Ovo iziskuje da sve ono što je *džahilijetsko* i ono što su oni radili jeste pokuđeno u islamu, jer ne bi u suprotnom pripisivanje ovih ružnih djela *džahilijetu* nosilo u sebi konotaciju kuđenja i osude. Jasno je da je pripisivanje toga predislamskom dobu učinjeno radi osude. Ovo je isto kao i riječi Uzvišenog: ﴿وَلَا تَبْرَحْ تَبْرِجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "I ljepotu svoju, kao u pagansko doba, ne pokazujte." (XXXIII:33.) U ovom je osuda otkrivanja tijela i osuda stanja u predašnjem paganskom dobu, a to iziskuje zabranu poistovjećivanja s njima uopćeno.

Njegove su riječi: "...ponos zbog plemenitog porijekla", tj. izdizanje iznad drugih i oholjenje zbog očeva i njihovih djela. To je veliko neznanje (*džehl*), jer nema časti osim sa bogobojaznošću. Uzvišeni je rekao: ﴿إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ "Najugledniji kod Allaha jeste onaj koji Ga se najviše boji." (XLIX:13.) Ebu-Davud prenosi od Ebu-Hurejrea kao merfu hadis: "Allah je uistinu otklonio od vas oholost i hvalisavost *džahilijetsku* i hvalisanje očevima.

... On je (također) rekao: "Ona koja narode, ako se ne pokaje prije smrti, na Kijametskom danu bit će proživljena u odjeći od katrana i košulji od svraba."¹ Zabilježio ga je Muslim.

Svako je ili bogobožan vjernik ili nesretni prestupnik. Ljudi su sinovi Ademovi, a Adem je stvoren od zemlje. Neki će ljudi ili ostaviti svoje hvalisanje zbog nekih naroda koji su, uistinu, gorivo džehennemsko, ili će biti kod Allaha, uistinu, lakši od insekata."²

Njegove su riječi: "...klevetanje, ogovaranje i omalovažavanje porijekla", tj. zapadanje u to (spominjanjem) mahana i manjkavosti. Kada je Ebu-Zerr prigovorio jednom čovjeku zbog njegove majke, Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Zar si mu prigovorio zbog njegove majke? Ti si čovjek u kome ima džahilijeta."³ (*Muttefekun alejhi.*) To upućuje da je prigovaranje zbog porijekla ono čime su se bavili ljudi u predislamsko doba te da musliman može imati kod sebe nešto od ovih svojstava koja se zovu džahilijetska, židovska, kršćanska, a da to ne iziskuje kod njega nevjerstvo (*kufr*) niti prestupništvo i grijšenje (*fisk*). To je rekao Šejhul-islam, da mu se Uzvišeni Allah smiluje.

Njegove su riječi: "...traženje kiše preko zvijezda." Njihovo značenje je već navedeno. Kada neko od njih kaže: "Pala nam je kiša pri položaju te zvijezde, ili tom položaju Mjeseca, postoji mogućnost da vjeruje da to utječe na padanje kiše i to je pridruživanje (*širk*) i nevjerstvo, jer je kišu pripisao nekom drugom mimo Onog Ko ju je spustio, a to je Allah Jedini, a što se tiče njegove upotrebe s ovom riječi, Ibn-Muflih u *El-Furu'* je eksplicitno izjavio da je to zabranjeno (*haram*). Isto je naveo i autor *Insafa* ne navodeći razilaženje.

Njegove su riječi: "...i naricanje", tj. podizanje glasa oplakujući umrlog, udaranje po obrazima, cijepanje odjeće i tome slično.

¹ Muslim, br. 934, El-Dženaiz, Babut-tešdidi fin-nijahati. Ahmed u *Musnedu*, 5/342, 343, 344 od Ebu-Malika Eš'arija, r.a.

² Ebu-Davud, br. 5116, El-Edeb, Babu fit-tefahur bil-ahsab. Zabilježio ga je, također, slično tome i skratio Ahmed u *Musnedu*, 2/524. Tirmizi, br. 2950-2951, El-Menakib, Babu fi fadliš-Šami vel-Jemen. To je dobar (*hasen*) hadis, kako je rekao Albani u *Sahihul-Džamii*, br. 1783.

³ Buhari, br. 30, El-Iman, Babul-measi min emril-džahilije, br. 2545, El-Itk, Babu kavlin-nebijji sallallahu alejhi ve selleme: "El-Abidu ihvanukum fe et'imuhum mimma te'kulun", br. 6050, El-Edeb, Babu ma junha mines-sebabi vel-la'n. Muslim, br. 1661, El-Iman, Babu it'amil-memluki mimma je'kul..." Ebu-Davud, br. 5170, El-Edeb, Babu fi hakkil-memluki. Tirmizi, br. 1946, El-Birr, Babul-ihsani ilel-hadem. Ahmed u *Musnedu*, 5/161.

Poslanik, s.a.v.s., klanjao sabah-namaz na Hudejbiji poslije kiše koja je pala u toku noći. Kada je završio, okrenuo se klanjačima i rekao: "Znate li šta je vaš Gospodar rekao?" "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju", odgovorili su. Rekao je: "Među Mojim robovima osvanuo je vjernik i nevjernik. Onaj ko je rekao: 'Pala nam je kiša s Allahovom dobrotom i milošću', pa taj vjeruje u Mene i ne vjeruje u zvijezde, a onaj ko je rekao: 'Pala nam je kiša zbog te i te kišne zvijezde, taj ne vjeruje u Mene, a vjeruje u zvijezde.'"¹

To spada u velike grijehe zbog oštine prijetnje i kazne, kao što stoji i u ovom hadisu.

Njegove su riječi: "Ona koja nariče, ako se ne pokaje prije smrti..." Ovdje se skreće pažnja na to da pokajanje briše grijeh.

Njegove su riječi: "...na Kijametskom će danu biti proživljena u odjeći od katrana i košulji od svraba." Odjeća (*sirbal*) jeste množina od *serabil*. To obuhvata odjeću i košulje. To je odjeća stanovnika Vatre. Znači, bit će premazane s katranom tako da će vatra na njihovim tijelima gorjeti žešće, a smrad biti gori. Prenosi se od Ibn-Abbasa da katiran (ovdje prevedeno kao katran) znači topljeni bakar.

Njegove su riječi: "od Zejda b. Halida" Džuheniya. To je poznati ashab. Umro je 68 godine po Hidžri. Neki su naveli i druga mišljenja. Imao je 85 godina.

Njegove su riječi: "...klanjao", *salla lena* znači *salla bina*. Hafiz kaže da je to rečeno u alegoričnom smislu.

Njegove su riječi: "...na Hudejbiji", bez tešdida na slovu ja, a može biti i sa tešdidom.

Njegove su riječi: "poslije", *'ala isri*, sa *kesrom* na *hemzetu* i *sukunom* na slovu (sa) sa tri tačke, po poznatom mišljenju, a označava ono što slijedi poslije nečeg.

¹ Buhari, br. 846, El-Ezan, Babu jestakbilul-imamun-nase iza selleme, br. 1038, El-Istiska, Babu kavllillahi te'ala: ﴿وَيُحْمَلُونَ فِيهَا لِصَلَابَتِهِمْ﴾, br. 4147, El-Megazi, Babu gazvetil-Hudejbijje, br. 7503, Et-Tevhid, Babu kavllillahi te'ala:

﴿يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ﴾. Muslim, br. 71, El-Iman, Babu bejani kufri men kale metirna bin-nev'i. Ebu-Davud, br. 3906, Et-Tibb, Babu fin-nudžum. Nesai, 3/165, El-Istiska, Babu kerahetil-istimtari bil-kevkeb. Ahmed u *Musnedu*, 4/117.

﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَذِّبُونَ﴾

"I umjesto zavalnosti što vam je hrana darovana vi u Njega ne vjerujete."¹ (El-Vakia, 75-82.)

Njegove su riječi: "kiše", *sema'* (neba), tj. kiše.

Njegove su riječi: "Kada je završio, okrenuo se klanjačima", *akbele alen-nasi* (okrenuo se ljudima), tj. muktedijama.

Njegove su riječi: "Znate li...", upitna je riječ, a znači skretanje pažnje. Kod Nesaija stoji: "Zar niste čuli šta je vaš Gospodar noćas rekao..." U njemu je dokaz da učenjak može svojim učenicima postaviti pitanje da bi ih ispitao.

Njegove su riječi: "'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovorili su." U ovome vidimo vid lijepog ponašanja onog ko je pitan, kada bude upitan ono što ne zna, tako što poznavanje toga prepusti onome ko zna, a to je dužnost.

Njegove su riječi: "Među Mojim robovima osvanuo je vjernik", jer je On pripisao djelo onome kome ono istinski pripada, i koje ne može niko drugi uraditi mimo Njega.

Njegove su riječi: "...i nevjernik", ako bude vjerovao da položaji Mjeseca imaju utjecaja na padanje kiše. To je zbog toga što je to pridruživanje (*širk*) u *rububijjetu*, a mušrik je nevjernik (*kafir*).

Njegove su riječi: "Onaj ko je rekao: 'Pala nam je kiša s Allahovom dobrotom i milošću.'" Prema tome, dobrota i milost jesu dva svojstva Uzvišenog Allaha.

Njegove su riječi: "Njih dvojica prenose od Ibn-Abbasa hadis u tom značenju." U njemu još stoji: "Istinit je biq taj i taj položaj Mjeseca, pa je Allah objavio ovaj ajet: ﴿فَلَا أَقْسَمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾ 'I kunem se položajima zvijezda...', do Njegovih riječi: ﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَذِّبُونَ﴾ "I umjesto zavalnosti što vam je hrana darovana vi u Njega ne vjerujete." Njegovo je značenje nedavno spomenuto.

¹ Ne nalazi se kod Buharije, nego samo kod Muslima, br. 73, El-Iman, Babu bejani kufri men kale mutirna bin-nev'i.

U ovom poglavlju tretiraju se (sjećanja) pitanja:

1- tumačenje značenja ajeta iz sure El-Vakia;

2- spominjanje četiri stvari iz predislamskog doba (džahilijeta);

3- spominjanje kufra (nevjerstva) u vezi s nekima od njih;

4- da ima nevjerstva (kufra) koje ne izvodi iz vjere;

5- Njegove riječi: "Među Mojim robovima osvanuo je vjernik i nevjernik", zbog silaska blagodati;

6- razmišljanje i sjećanje na iman (vjerovanje) na ovom mjestu;

7- razmišljanje i sjećanje na kufr (nevjerstvo) na ovom mjestu;

8- razmišljanje o njegovim riječima: "Istinita je bila ta i ta kišna zvijezda";

9- izlaganje nekog pitanja od učenog učeniku tako što će o njemu postaviti pitanje, jer on je rekao: "Znate li šta je rekao vaš Gospodar?"

31 - AKO NEKO UZME SUDRUGA PREMA KOM JE NJEGOVA LJUBAV JEDNAKA LJUBAVI PREMA ALLAHU, TO JE VELIKI ŠIRK

قول الله تعالى: ﴿ومن الناس من يتخذ من دون الله أندادا يحبونهم كحب الله﴾

Riječi su Uzvišenog Allaha: "Ima ljudi koji mimo Allaha suparnike (Njemu) uzimaju, vole ih kao što se Allah voli." (El-Bekara, 165.)

وقوله: ﴿قل إن كان آباؤكم وأبناؤكم وإخوانكم وأزواجكم وعشيرتكم وأموال اقترفتوها وتجارة تخشون كسادها ومساكن ترضونها أحب إليكم من الله ورسوله وجهاد في سبيله فتربصوا حتى يأتي الله بأمره والله لا يهدي القوم الفاسقين﴾

I Njegove su riječi: "Reci: 'Ako su očevi vaši i sinovi vaši, i braća vaša i žene vaše, i rod vaš i imeci koje ste stekli, i trgovina za koju se plašite slabe prohode i stanovi kojima ste zadovoljni draži vama od Allaha i Poslanika Njegovog i džihada na putu Njegovom: onda sačekajte dok Allah ne donese naredbu Svoju', a Allah ne upućuje narod grješnika." (Et-Tevba, 24.)

Njegove su riječi: "Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿Ima ljudi koji mimo Allaha suparnike (Njemu) uzimaju, vole ih kao što se Allah voli." U Šerhul-menazilu je rekao: "Uzvišeni je obavijestio da onaj ko zavoli nešto mimo Allaha onako kako voli Allaha, on je od onih koji je učinio Allahu sudruga. Ovo je sudrug u ljubavi, ne u stvaranju i rububijjetu. Niko od stanovnika Zemlje ne potvrđuje ovog sudruga (tj. u stvaranju), za razliku od sudruga u ljubavi. Većina stanovnika Zemlje, uistinu, uzeli su sebi sudruga mimo Allaha u pogledu ljubavi i veličanja." (Rekao sam): "Desio se širk u rububijjetu, također, kako kod običnog svijeta tako i kod intelektualaca, u zadnjim generacijama ovog ummeta, pa su počeli vjerovati da umrli upravljaju svemirom i tome slično."

Njegove su riječi: ﴿قل إن كان آباؤكم وأبناؤكم﴾ "Reci: 'Ako su očevi vaši i sinovi vaši', do Njegovih riječi: ﴿أحب إليكم من الله ورسوله﴾ "...draži vama od Allaha i Poslanika Njegovog..." (ajet) Ibn-Kesir je rekao:

Od Enesa prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Neće niko od vas biti potpuni vjernik dok mu ne budem draži od njegova djeteta, roditelja i svih ljudi."¹ Zabilježili su ga njih dvojica (Buharija i Muslim).

"Ukoliko ove stvari vama budu draže od Allaha i Njegova Poslanika i džihada na Njegovom putu, pa *"terebbesu"* tj. *"intaziru"* (sačekajte) da vidite koja će vas Njegova kazna zadesiti."

Njegove su riječi: "Neće niko od vas biti potpuni vjernik", tj. vjerovati *imanom* koji je obavezan. Misli se na njegovu potpunost, sve dok Poslanik, s.a.v.s., ne bude čovjeku draži od njegova djeteta, roditelja i svih ljudi. To zahtijeva poštivanje njegove naredbe i zabrane i slijeđenje njega u tome, a ne nekoga drugog. Čije stanje bude takvo on je zavolio Allaha onako kako se govori u ajetu o toj ljubavi.

Njegove su riječi: "Zabilježili su ga njih dvojica", tj. Buhari i Muslim.

Njegove su riječi: "Njih dvojica od njega", tj. Buharija i Muslim od Enesa, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao...(*hadis*).

¹ Zabilježio ga je Buhari, br. 15, El-Iman, Babu hubbur-resuli sallallahu 'alejhi ve selleme minel-iman. Muslim, br. 44, El-Iman, Babu vudžubu mehabbeti resulillahi sallallahu 'alejhi ve selleme eksere minel-ehli vel-veledi vel-validi ven-nasi edžme'in. Nesai, 8/114-115, El-Iman, Babu 'alametil-iman. Ibn-Madždže, br. 67, El-Mukaddime, Babu fil-imani. Darimi, br. 2744, Er-Rikak, Babu rekam 29.

Kurtubi je rekao: "Svako ko vjeruje u Vjerovjesnika, s.a.v.s., ispravnim vjerovanjem kod njega postoji nešto od te ljubavi koja prevagnjuje, s tim što su ljudi različiti u tome. Neko od njih je u tom pogledu postigao najviši stupanj, a neko najniži, kao što je onaj koji većinu vremena troši u naslađivanju u strasti i nehatu. Međutim, mnogi od njih kad im se spomene Vjerovjesnik, s.a.v.s., osjete želju da ga vide, tako da mu daju prednost nad svojom ženom, djecom i roditeljima i spremni su na tom putu izložiti se opasnostima i osjećaju u duši zanos i radost u kojima nema kalkulacija. Viđeno je ovakvih koji daju prednost posjeti njegova mezara i viđenju njegovih tragova, u odnosu na sve spomenuto, zbog ljubavi prema njemu koja se usadila u njihova srca, s tim što ti osjećaji brzo nestaju s učestalim nastupima nehata, a Allah je Taj Koji pomoć daje." (Parafrazirano.) (*Fethul-Bari*, 1/60.)

Njegove su riječi: "Niko od vas neće vjerovati." Učenjaci, da im se Allah smiluje, rekli su da njegovo značenje glasi da ne vjeruje potpunim imanom budući da osnove vjerovanja (*imana*) ostvaruje i onaj ko ne postiže i onaj ko ne posjeduje ovo svojstvo. Ibn-Bettal, Kadi Ijad i drugi rekli su da se ljubav dijeli na tri vrste: ljubav poštivanja, uvažavanja i veličanja kao što je ljubav prema roditelju, ljubav nježnosti i milosti kao što je ljubav prema djetetu i ljubav prilagođavanja i dobročinstva kao što je ljubav prema ostalom svijetu. Tako je Alejhisselam sve vrste ljubavi sakupio u ljubavi prema njemu.

Njegov dvojicu su njegovi, također, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko bude posjedovao tri (svojstva) njima će osjetiti slast vjerovanja (imana): da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega drugog osim njih dvojice, da voli čovjeka samo u ime Allaha, da mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon što ga je Allah iz njega izbavio, kao što mrzi da bude bačen u vatru." U drugom predanju stoji: "Neće niko od vas osjetiti slast imana dok..."¹

Njegove su riječi: "...tri", tj. svojstva. Šejhul-islam je rekao: "Obavijestio je Vjerovjesnik, s.a.v.s., da ovo troje kod koga se nađu osjetit će slast imana, jer slast u nečem uzrokuje ljubav prema njemu. Ko nešto zavoli i žudi za nečim kada mu se ostvari namjera, on u tome osjeća slast, užitek i radost. Slast je stvar koja dolazi neposredno nakon postizanja željenog koji se voli ili želi." Rekao je: "Slast imana koja u sebi sadrži slast i radost slijedi potpunost čovjekove ljubavi prema Allahu, i to sa tri stvari: upotpunjenje ove ljubavi i njeno ispoljavanje, te odbacivanje onoga što joj je suprotno. Njeno upotpunjavanje jeste takvo da Allah i Njegov Poslanik budu čovjeku draži od svega drugog, jer u ljubavi prema Allahu i Njegovu Poslaniku ne zadovoljava se sa osnovom ljubavi, nego je nužno da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega mimo njih.

(Rekao sam): "Ljubav prema Allahu nužno iziskuje ljubav prema Njegovim vjerovjesnicima, poslanicima, melekima, knjigama, dobrim ljudima, te mržnju onoga što On Uzvišeni ne voli, neprijateljavanje s Njegovim neprijateljima i prijateljavanje s Njegovim prijateljima. Potpuna i obavezna ljubav ne ostvaruje se ničim drugim, nego upotpunjavanjem svega toga, i davanjem prednosti tome u odnosu na ono što duša voli, a što je tome suprotno.

Njegove su riječi: "...draži od svega drugog osim njih dvojice." Ovdje je upotrijebio zamjenicu u dvojini jer su ove dvije ljubavi nerazdvojno povezane, a Allah najbolje zna.

Njegove su riječi: "...kao što mrzi da bude bačen u vatru", tj. da jedno i drugo budu kod njega na istom stupnju.

Njegove su riječi: "U drugom predanju stoji: 'Neće niko od vas osjetiti.'"

¹ Njegov *tahridž* je naveden na str. 81.

Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je rekao: "Ko voli u ime Allaha, mrzi u ime Allaha, uzima za zaštitnika i prijatelja u ime Allaha, neprijateljuje u ime Allaha, time se, uistinu, zaslužuje Allahova zaštita. Čovjek, uistinu, neće osjetiti okus vjerovanja (imana), pa makar on puno klanjao i postio, sve dok ne bude takav. Svijet se većinom bratimi i zbližava oko dunjalučkih interesa, a to mu ništa ne koristi."¹ Zabilježio ga je Ibn-Džerir.

To predanje nalazi se kod Buharije u *El-Edebul-mufredu* i glasi: "Neće niko osjetiti slast vjerovanja (imana) dok ne zavoli čovjeka samo radi Allaha i dok mu ne bude draže da bude bačen u vatru, nego da se vrati u nevjerovanje, nakon što ga je Allah izbavio iz toga, i sve dok mu Allah i Njegov Poslanik ne budu draži od svega, mimo njih dvojice."

Njegove su riječi: "Ko voli u ime Allaha", tj. voli pripadnike vjerovanja u Allaha i pokorava Mu se zbog toga.

Njegove su riječi: "...mrzi u ime Allaha", tj. mrzi onog ko ne vjeruje u Allaha i ko Mu je nepokoran, jer taj čini ono što izaziva Allahovu srdžbu, pa makar mu to bila i najbliža osoba, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾

"Ne trebaju ljudi koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju biti u ljubavi sa onima koji se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljaju, makar im oni bili očevi njihovi, ili sinovi njihovi, ili braća njihova, ili rođaci njihovi." (LVIII:22.)

Njegove su riječi: "...uzima za zaštitnika i prijatelja u ime Allaha", izražavanjem ljubavi i (pružanjem) pomoći, u skladu s mogućnostima.

¹ Zabilježio ga je Ahmed u *Musnedu*, 3/430, od Amra b. Džumejha, r.a., i on glasi: "Čovjek ne postiže istinsku eksplicitnost vjerovanja dok ne bude volio u ime Uzvišenog Allaha i mrzio u ime Uzvišenog Allaha, pa kada bude volio u ime Uzvišenog Allaha i mrzio u ime Uzvišenog Allaha, zaslužiti će zaštitu Allahovu..." Njegov je sened slab. Naveo ga je Hejsemi u *Medžme'uz-zevidu*, 1/89, od Amra b. El-Hamka, r.a., i on glasi: "Čovjek neće osjetiti eksplicitnost vjerovanja (imana) dok ne bude volio radi Allaha i mrzio radi Allaha, pa kada voli radi Allaha i mrzi radi Allaha, tada je zaslužio zaštitu..." Rekao je: "Zabilježio ga je Taberani u *El-Kebiru*. U njemu se nalazi Rešdin b. S'ad, a on je slab prenosilac. Hadis koji su zabilježili Ebu-Davud, br. 4681, Tirmizi, br. 2523 i Ahmed, 3/440 vjerodostojan je (i glasi): "Ko voli radi Allaha i mrzi radi Allaha, daje radi Allaha, uskraćuje radi Allaha, njegovo vjerovanje se upotpunilo." Vidi: *El-Ehadisus-sahiha*, br. 380.

Ibn-Abbas je u pogledu riječi Uzvišenog: ﴿وَقَطَعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾
"i kad će veze koje su ih vezale prekinute biti." (El-Bekare,
166.) rekao: "Znači: 'Ljubav.'"¹

Njegove su riječi: "...neprijateljuje u ime Allaha" prema onome ko bude neprijatelj Allahu od onih koji su širk počinili, (Allaha) zaniijekali, ili javno prestupe radili. Obaveza je neprijateljovati prema njima koliko se u stanju.

Njegove su riječi: "...time se, uistinu, zaslužuje Allahova zaštita", tj. da On preuzme u zaštitu svoga roba. Zaštita (*velaje*) je sa *fethom* na slovu vav. U hadisu se kaže: "Najčvršće je uže imana ljubav u ime Allaha i mržnja u ime Allaha Uzvišenog." Zabilježio ga je Taberani.²

Njegove su riječi: "Čovjek, uistinu, neće osjetiti okus vjerovanja (*imana*)..." (do kraja hadisa), tj. neće osjetiti okus imana, njegovu ljepotu, slast, radost i veselje, pa makar puno klanjao i postio, sve dok ne bude tako. Uzvišeni je rekao: ﴿قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ﴾

"Reci: 'Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju.'" (X:58.)

Njegove su riječi: "Svijet se većinom bratimi i zbližava oko dunjalučkih interesa, a to njegovoj porodici ništa ne koristi." To znači, kada poziv imana oslabi, (čovjek) zavoli svoj dunjaluk, zbog njega voli i radi njega se bratimi. Ovakvo je stanje kod većine ljudi. Oni vole dunjaluk svoj, daju prednost svojim hobijima u odnosu na ono što voli Allah i Njegov poslanik, a to ne donosi nikakvo dobro njihovoj porodici, nego donosi štetu u sadašnjosti i budućnosti. Allah je Taj Koji pomoć daje.

Njegove su riječi: "Ibn-Abbas je u pogledu riječi Uzvišenog:

﴿وَقَطَعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾ "...i kad će veze koje su ih vezale prekinute biti" (II:166.), rekao: "Znači: 'Ljubav.'", tj. koja je bila među njima, ona ih je prevarila onda kada su joj najpotrebniji. Uzvišeni je rekao:

¹ Ovu je tradiciju zabilježio Abd b. Humejd, Ibn-Džerir, Ibn-Munzir, Ibn-Ebu-Hatim i Hakim, 2/272 i rekao da je vjerodostojna u čemu se s njim složio i Zehebi. Ispravno je kako su rekla njih dvojica.

² Taberani, br. 11537, od Ebu-Zerra. Ebu-Davud, Tajalisi, br. 378, od Ibn-Mesuda. Ahmed, 4/286, od El-Beraa. U *El-Ehadisus-sahiha*, br. 1728 rekao je: "Hadis na osnovu svih njegovih puteva kojim je prenesen, u najmanju ruku uzdiže se na stupanj dobrog (*hasen*), a Allah, dž.š., najbolje zna."

3- svom pogledu gledaju se (sjećaju) pluća.

1- komentar ajeta iz sure El-Bekara;

2- komentar ajeta iz sure Et-Tevba;

3- obaveznost ljubavi prema Alejhisselamu i davanja prednosti toj ljubavi u odnosu na onu prema sebi lično, prema porodici i imetku;

4- da negiranje vjerovanja (imana) ne znači izlazak iz islama;

5- da vjerovanje (iman) ima svoju slast koju čovjek možda osjetiti, a možda i ne osjetiti;

6- četiri aktivnosti srca bez kojih se ne može zaslužiti Allahova zaštita, i bez kojih niko ne može osjetiti slast vjerovanja (imana);

7- kako su ashabi razumijevali stvarnost i realnost, da je većina bratimljenja zasnovana na dunjalučkim interesima;

8- komentar na (dio ajeta) ﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾ "i kad će veze koje su ih vezale prekinute biti";

9- da među mnogobošcima ima onih koji Allaha jako vole;

10- prijetnja onome kome ovih osam stvari bude draže od njegove vjere;

11- da onaj ko uzme sudruga prema kome osjeća ljubav jednaku kao i prema Allahu čini veliki širk.

﴿وقال إنما اتخذتم من دون الله أوثانا مودة بينكم في الحياة الدنيا ثم يوم القيامة يكفر بعضكم ببعض ويلعن بعضكم بعضا﴾

"Vi ste", reče on, "mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu na ovom svijetu međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati." (XXIX:25.)

32- UVJERENJE SLABI I JAČA

قول الله تعالى: ﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

Riječi Allaha Uzvišenog: "To vas je samo šejtan plašio pristalicama svojim, i ne bojte ih se, a bojte se Mene, ako ste vjernici!" (Ali Imran, 175.)

وقوله: ﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾

I Njegove su riječi: "Allahove džamije održavaju i u njima klanjaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju, i koji namaz obavljaju, i zekat daju, i koji se nikoga osim Allaha ne boje..." (Et-Tevba, 18.)

Njegove su riječi: "Riječi Allaha Uzvišenog:

﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

"To vas je samo šejtan plašio pristalicama svojim, i ne bojte ih se, a bojte se Mene, ako ste vjernici." Učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Uzvišeni Allah smiluje, rekao je: "Jedna od zamki ovog Allahovog neprijatelja jeste to da on zastrašuje vjernike svojom vojskom i saveznicima, kako se ovi ne bi protiv njih borili niti im dobro naređivali i od zla odvrćali. Uzvišeni je obavijestio da je to šejtanova zamka i njegovo zastrašivanje i On nam je zabranio da ga se plašimo. Rekao je da su svi mufessiri (komentatori) naveli da to znači: 'Zastrašuje ih svojim saveznicima.'" Katade je rekao: "Veliča ih u svojim grudima, pa kad njegov iman (vjerovanje) postane jači, iz njegova srca ode strah od šejtanovih saveznika, a kad god njegov iman oslabi pojača se strah od njih. Ovaj ajet upućuje da oslobađanje od ovog straha upotpunjuje šartove vjerovanja (imana). Povod objave ovog ajeta naveden je u tefsirima i biografskim djelima. Njegove su riječi:

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾

"Allahove džamije održavaju i u njima klanjaju oni koji u Allaha i u onaj svijet vjeruju, i koji namaz obavljaju, i zekat daju, i koji se nikoga osim Allaha ne boje."

وَقَوْلُهُ: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ لِّلنَّاسِ سِتْرًا مِّمَّا بَيَّنَّنَا﴾
I Njegove su riječi: "Ima ljudi koji govore: 'Vjerujemo u Allaha', a kada neki Allaha radi bude na muke stavljen, on drži da je ljudsko mučenje isto što i Allahova kazna.'" (El-Ankebut, 10.)

Uzvišeni je obavijestio da Allahove džamije ne održava i u njima ne klanja niko drugi nego oni koji posjeduju *iman* (vjerovanje) u Allaha i Sudnji dan, koji vjeruju svojim srcima i rade svom svojom moći, i Njemu Jedinom upućuju svoju skrušenost. Dakle, džamije se ne održavaju ničim drugim nego vjerovanjem čiji je najveći dio tevhid (vjerovanje u Allahovu Jednoću), sa dobrim djelom koje je čisto od svih vidova pridruživanja (*širka*) i novotarija. Sve to potpada pod pojam općenitog vjerovanja (*imana*) kod ehli-sunneta i džema'ata.

Negove su riječi: ﴿وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾ "...koji se nikoga osim Allaha ne boje." Ibn-Atije je rekao: "Misli na strah veličanja, obožavanja i pokornosti, jer nužno je da se čovjek boji dunjalučkih opasnosti, a treba u svemu tome imati strah od Allahove odredbe i upravljanja.

(Rekao sam): "To je zbog toga što korist i šteta bivaju Njegovom voljom i Njegovim htijenjem. Ono što On htjedne to biva, a ono što On ne htjedne to i ne biva." Rekao je Ibnul-Kajjim, da mu se Uzvišeni Allah smiluje: "Strah je obožavanje srcem (ibadet srca), te prema tome ne odgovara da ono bude upućeno bilo kome osim Allahu, kao što su i poniznost, ljubav, oslanjanje, nada i ostali vidovi obožavanja koji se ostvaruju srcem."

Njegove su riječi: ﴿فَعَسَىٰ أَوْلَٰكَ أَن يَكُونَ مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾ "Oni su, nadati se, na Pravom putu." Ibn-Ebu-Talha prenosi od Ibn-Abbasa da je protumačio "Ti su, uistinu, na Pravom putu", da svugdje gdje je u Kur'anu upotrijebljena riječ 'asa to je vadžib (obavezno).

Njegove su riječi:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ لِّلنَّاسِ سِتْرًا مِّمَّا بَيَّنَّنَا﴾

"Ima ljudi koji govore: 'Vjerujemo u Allaha', a kada neki Allaha radi bude na muke stavljen, on drži da je ljudsko mučenje isto što i Allahova kazna... " (*ajet*) Ibnul-Kajjim je rekao: "Ljudi su, kada im se pošalju poslanici, između dvoga: ili da neko od njih kaže 'mi vjerujemo', ili da to ne kaže, nego ostane na lošim djelima i nevjerovanju (*kufri*). Onaj ko kaže 'vjerujemo' njegov će ga Gospodar staviti na ispit i kušnju."

Fitnet je kušnja i ispit. Onaj ko ne kaže "mi vjerujemo" neka ne misli da njemu Allah ne može ništa ili da će Mu on izmaći i pobjeći. Nužno je da osjeti bol svaka duša koja je postala vjernik ili vjerovanje nije voljela. Međutim, vjernik osjeti bol u startu na dunjaluku, a zatim imadne lijep kraj na dunjaluku i ahiretu, dok onaj ko je okrenuo leđa vjerovanju u startu osjeti uživanje, a zatim ga zadesi stalni bol. Čovjek mora živjeti s ljudima, a ljudi imaju svoje zamisli i želje te traže od njega da se s njima složi, pa ako se ne složi, oni ga uznemiravaju i muče, a ako se složi, zadesit će ga mučenje, nekad od njih, a nekad od nekog drugog, da bi na kraju rekao: "Pazite se da najčvršće uzmete ono što je rekla Majka pravovjernih (Aiša, r.a.) Muaviji: 'Ko udovolji Allahu srdeći ljude, Allah će se umjesto njega pobrinuti za ljude, a ko udovolji ljudima srdeći Allaha, oni mu ništa kod Allaha neće pomoći.'"¹ Onaj koga Allah uputi, da mu od Sebe razboritost i sačuva ga vlastitog zla, on će se suzdržati i neće se složiti da čini grijeh i strpit će se u njihovom neprijateljstvu. Nakon svega on će imati srećan završetak na dunjaluku i ahiretu, kao što je bio slučaj sa poslanicima i njihovim sljedbenicima. Potom je Uzvišeni obavijestio o stanju onoga ko je tek prihvatio vjerovanje (*iman*). On kada bude uznemiren zbog toga što vjeruje u Allaha, njega to iskušenje, na koje ga svijet stavlja, to njihovo uznemiravanje, i njihove uvrede (a to je bol koji nužno mora zadesiti poslanike i njihove sljedbenike), čini da on zbog toga bježi od njega (vjerovanja) i ostavlja uzrok zbog kojeg biva napadnut, isto onako kao što vjernici s imanom bježe od Allahove kazne. Tako su vjernici zbog svoga ispravnog razumjevanja pobjegli od bola Allahove kazne ka vjerovanju (*imanu*) i podnijeli prolazni bol koji to sa sobom nosi, a koji će brzo otići. Dok je ovaj drugi, zbog slabosti svoga shvatanja, pobjegao od bola koji nanose neprijatelji poslanika i složio se s njima i njih počeo slijediti. Tako je pobjegao od bola njihove kazne ka bolu Allahove kazne. On je time bol iskušenja ljudske kazne, bježeći od nje, stavio na stupanj Allahove kazne. Prevaren je svakom prevarom onaj ko od užarenog tla utočište potraži u vatri i pobjegne od bola koji traje neko vrijeme ka bolu koji je vječan. Takav (čovjek), kada Allah da pobjedu Svojoj vojsci, kaže: "I ja sam bio s vama", a Allah zna za licemjerstvo koje je krio u svojim grudima."

¹ Njegov će *tahridž* biti naveden na stranici 249.

slabosti uvjerenja, uistinu, da udovoljavaš ljudima izazivajući Allahovu srdžbu, da im se zahvaljuješ na Allahovoj opskrbi, i da ih koriš zbog onog što ti Allah nije dao. Allahovu opskrbu, zaista, ne dovlači žudnja upornog niti je odvraća mržnja onoga koji to ne želi."

Njegove su riječi: "Od Ebu-Seida, r.a., prenosi se kao merfu hadis: 'Vid slabosti uvjerenja jeste, uistinu, da udovoljavaš ljudima izazivajući Allahovu srdžbu, i da im se zahvaljuješ na Allahovoj opskrbi, i da ih koriš zbog onog što ti Allah nije dao. Allahovu opskrbu, zaista, ne donosi žudnja upornog niti je odvraća mržnja onoga koji to ne želi.'"¹ Ovaj hadis zabilježio je Ebu-Nu'ajm u Hil'jetul-evlijai, zatim Bejheki i spomenuo mu mahanu a to je (prenosilac) Muhammed b. Mervan Suddi. Za njega je rekao da je slab (*ravija*). Ostatak ovog hadisa glasi: "...i da je On svojom mudrošću učinio odmor, osvježanje i radost u zadovoljstvu i uvjerenju, a brigu i tugu u sumnji i srdžbi."

Njegove su riječi: "Od slabosti je uvjerenja, uistinu." (Riječ) "slabost" (*ed-da'f*) je sa *fethom* i *sukunom*. Slovo (*dad*) može biti i sa *dammom*, a 'ajn sa *sukunom*. Kada je 'ajn sa *hareketom*, slovo (*dad*) je sa *fethom*. Antonim ovoj riječi jeste (*kuvve*) snaga. Ibn-Mesud je rekao: "Uvjerenje je sav *iman*, a strpljenje je pola *imana*."

Njegove su riječi: "...da udovoljavaš ljudima izazivajući Allahovu srdžbu", tj. da daš prednost njihovom zadovoljstvu u odnosu na ono sa čime je Allah zadovoljan, a to je kad u njegovu srcu nema osjećaja Allahove veličine, uzvišenosti i strahopoštovanja što bi ga spriječilo da daje prednost zadovoljstvu stvorenju u onom što povlači za sobom srdžbu njegova Stvoritelja, Gospodara i Vladara, Koji upravlja srcem. Na ovaj način on ulazi u vrstu širka, jer je dao prednost zadovoljstvu stvorenja nad Allahovim zadovoljstvom i približio se njemu s onim što srdi Allaha. Od ovoga nije sačuvan niko osim onaj koga je Allah Uzvišeni sačuvao.

Njegove su riječi: "...i da im se zahvaljuješ na Allahovoj opskrbi", tj. na onome što ti je došlo preko njihovih ruku, da to pripišeš njima i njima se na tome zahvaljuješ, a Uzvišeni Allah je to tebi propisao i tebi uputio, a On kada nešto hoće, dadne mu uzroke.

¹ Ebu-Nu'ajm u *El-Hil'jeu*, 5/106, 10/41. Bejheki u *Šu'abul-Imanu*. U njegovu senedu nalazi se Muhammed b. Mervan Suddi, koji je optužen za laž. Vidi *Fejdul-Kadir*, 2/539, od Menavija i *Da'iful-Džami'*, br. 2007.

Ovo nije u suprotnosti s hadisom: "Ko se ne zahvaljuje ljudima ne zahvaljuje se Allahu."¹, jer je Allah Taj Koji je to poslao preko njihovih ruku, pa im dovu činiš ili ih nagradiš. U hadisu stoji: "Ko vam neko dobro uradi, nagradite ga, a ako ga nemate čime nagraditi, upućujte dovu za njega sve dok ne vidite da ste ga dovoljno nagradili."²

Njegove su riječi: "...i da ih koriš zbog onog što ti Allah nije dao", zato što ti On nije odredio ono što si ti od njih tražio. Da je On to odredio, On bi ti to poslao. Onaj ko spozna da je Allah Jedini Taj Koji daje i uskraćuje, Svojom voljom i htijenjem, da je On Taj Koji čovjeku daje opskrbu bilo uzrokom ili bez uzroka, odakle se čovjek ne nada, on neće za svoju potrebu moliti nekoga drugoga nego Allaha Jedinog. Možda mu je dobro u onome što mu je uskraćeno. On ima uvijek dobro mišljenje o Allahu Uzvišenom, ne moli nikoga nego samo Njega, ne boji se ničega nego svoga grijeha.

On je ovo značenje potvrdio u hadisu riječima: "Allahovu opskrbu, zaista, ne donosi žudnja upornog, niti je odvraća mržnja onoga koji to ne želi." Šejhul-islam je rekao: "Uvjerenje sadrži izvršavanje naredbe Allaha Uzvišenog i (vjerovanje) u ono što je Allah obećao onima koji su Mu pokorni. Čvrsto uvjerenje sadrži i vjerovanje u Allahovu odredbu, Njegovo stvaranje i upravljanje. Ukoliko si mu (čovjeku) udovoljio čineći ono što srdi Allaha to znači da nisi bio ubijeden, niti u Njegovo (Allahovo, dž.š.) obećanje, niti Njegovu opskrbu. Čovjek bude, uistinu, naveden na to: a) bilo željom za onim što oni imaju, pa zbog toga prestane izvršavati Allahove propise, zbog onoga što se od njih nada; b) bilo zbog slabosti njegova uvjerenja u ono što je Allah obećao onima koji su Njemu pokorni, u vidu pobjede, podrške i nagrade na dunjaluku i ahiretu jer, uistinu, ti kad udovoljiš Allahu, On će ti dati pobjedu, opskrbu, tako da ti oni neće biti potrebni. Udovoljavanje njima onim što srdi Njega, uistinu, biva iz straha od njih, i iz nade u njih, a to je slabost uvjerenja. Ukoliko nije određeno ono što misliš da će ti uraditi, oni ti to ne mogu uraditi. Odredba u tom pogledu pripada Allahu, ne njima.

¹ Buhari u *El-Edebu el-mufredu*, br. 218. Ebu-Davud, br. 385. Ibn-Hibban, br. 2070 u *Mevaridu*. Ahmed u *Musnedu*, 2/295, 302, 388, 492, od Ebu-Hurejrea, r.a. To je vjerodostojan hadis. Vidi: *El-Ehadisu-sahiha*, br. 417.

² Buhari u *El-Edebu el-mufredu*, br. 216. Ebu-Davud, br. 1672. Nesai, 1/358, Ahmed u *Musnedu*, 2/68, 96, 99. Bejheki, 4/199 od Ibn-Omera, r.a. Ibn-Hibban, br. 2071 i Hakim, 1/412 ocijenili su ga kao vjerodostojan. S njim se složio Zehebi. Ispravno je kako su rekli. Vidi: *El-Ehadisu-sahiha*, br. 254.

"Ko traži Allahovo zadovoljstvo u srdžbi ljudi, Allah će njim biti zadovoljan, i dat će da i ljudi njim budu zadovoljni, a ko traži zadovoljstvo ljudi u Allahovoj srdžbi, Allah će se na njega rasrditi i dat će da se i ljudi na njega srde." Zabilježio ga je Ibn-Hibban u svome Sahihu.¹

On je Taj Koji kada odredi da nešto bude, to biva, a što On neće to ne može ni biti. Kada ih grdiš zbog onoga što tebi nije određeno, i to je također zbog slabosti uvjerenja. Prema tome, nemoj ih se bojati, nemoj od njih moliti, nemoj ih grditi povodeći se za svojom dušom i strastima. Međutim, onaj koga je od njih pohvalio Allah i Njegov Poslanik, on je pohvaljen, a koga je grdio Allah i Njegov Poslanik, on je pokuđen. Hadis ukazuje na to da se vjerovanje (*iman*) povećava i smanjuje i da su djela sastavni dio vjerovanja.

Njegove su riječi: "Ko traži" (*men iltemese*), tj. *talebe* (traži). Šejhul-islam je rekao: "Aiša je napisala Muaviji, a prenosi se da je rekla da je to Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ko udovolji Allahu srdeći ljude, Allah će mu dati pa mu ljudi neće biti potrebni, a ko udovolji ljudima srdeći Allaha, oni mu kod Allaha neće ništa moći pomoći.'" Ovaj je tekst merfu (tj. pripisan je Poslaniku, s.a.v.s.), dok tekst koji nije pripisan njemu (*mevkuf*) glasi: "Ko udovolji Allahu onim što srđi ljude, Allah će njim biti zadovoljan i dat će da i ljudi njim budu zadovoljni, a ko udovolji ljudima onim što srđi Allaha, onaj ko ga od ljudi hvali postat će od onih koji ga kude i grde." Ovo je najviši stupanj razumijevanja vjere, jer onaj ko je udovoljio Allahu onim što njih srđi, on je prema Njemu učinio vid bogobožnosti i time postao Njegov dobri rob, a Allah stavlja u Svoju zaštitu dobre ljude i Allah je dovoljan Svome robu:

﴿وَمَنْ يَقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا * وَبِرْزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ "A onome koji se Allaha boji, On će izlaz naći i opskrbit će ga odakle se i ne nada." (LXV:2-3.) Allah će bez sumnje dati da mu ljudi neće biti potrebni. Onaj ko udovolji ljudima onim što srđi Allaha oni mu kod Allaha neće ništa pomoći, kao što je nasilnik koji grize svoje ruke. Što se tiče toga da će oni koji su ga hvalili postati oni koji ga kude to se puno događa i događa se na kraju, a uspješan je kraj samo za bogobožnost. To se ne događa na početku kad osjeća naklonost prema njima.

¹ Zabilježio ga je Tirmizi, br. 2416, u Ez-Zuhdu, Babu rekam 64. Ebu-Nu'ajm u *El-Hil'jeu*, 8/188. Ibn-Hibban, br. 1541, 1542 u *Mevaridu*, hadis od Aiše, r.a. Ovo je vjerodostojan hadis kao što je rekao Albani u *Sahihul-džamii*, br. 5886 i 5973.

- 1- komentar ajeta iz sure Ali Imran;
2- komentar ajeta iz sure Et-Tevba;
3- komentar ajeta iz sure El-Ankebut;
4- da uvjerenje slabi i jača;
5- znak njegove slabosti i da u to spada ovo troje;
6- da strah od Allaha, koji se ispovijeda samo Njemu, spada u farzove;
7- spominjanje nagrade za onog ko to ostvari;
8- spominjanje kazne za onoga ko to napusti.
-

33- OSLANJANJE NA ALLAHA (*TEVEKKUL*) JESTE JEDAN OD UVJETA (*ŠARTOVA*) VJEROVANJA (*IMANA*)

قول الله تعالى: ﴿وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

Riječi su Uzvišenog Allaha: "A u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici!" (El-Maida, 23.)

Njegove su riječi: "Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

'A u Allaha se pouzdajte, ako ste vjernici!'"

Ebus-Seadat je rekao: "*Tevekkele bil-emri*" (preuzeti na sebe), znači "*iza daminel-kijame bihi*" (kada garantuje da će to izvršiti). Autor je htio stavljanjem ovog ajeta kao naslov poglavlja objasniti da je *tevekkul* obaveza (*farz*) koju treba upućivati isključivo Allahu, dž.š., jer je to jedan od najsveobuhvatnijih vidova unutarnjeg ibadeta. Stavljanje ispred onoga na koga se radnja odnosi znači ograničenje. Prema tome, potpunost vjerovanja u Allahovu Jednoću (*tevhida*) sa njegova tri dijela ne postiže se ničim osim potpunim oslanjanjem na Allaha, kao što je u ovom ajetu. Imam Ahmed je rekao: "*Tevekkul* je aktivnost srca."

Ibnul-Kajjim je rekao o ajetu iz naslova: "Pa je učinio *tevekkul* na Allaha uvjetom za vjerovanje (*iman*). To ukazuje da vjerovanje nestaje kada i njega (*tevekkula*) nestane." Šejhul-islam je rekao: "Nikada niko nije molio i tražio od stvorenja, ili se na njega oslonio, a da se nije u njega razočarao, jer to je, uistinu, pridruživanje (*širk*),

﴿وَمَنْ يَشْرِكْ بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ﴾

"a onaj ko bude smatrao da Allahu ima iko ravan bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj koga je vjetar u daleki predio odnio." (XXII:31.) *Tevekkul* dijelimo na dva dijela: 1) *Tevekkul* u stvarima koje su jedino u Allahovoj, dž.š., moći, kao što je oslanjanje na umrle, odsutne i na njima slične tagute. Ovo je veliki *širk* koji Allah ne oprašta osim pokajanjem. Što se tiče oslanjanja na žive prisutne, na vladara i njima slične kojima je Allah, dž.š., dao moć da pribave opskrbu, otklone nepriliku i tome slično, to je mali *širk*.

I Njegove su riječi: "Pravi su vjernici samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene... " (ajet) (El-Enfal, 2.)

Dopušteno je opunomoćiti osobu da ga zastupa u onome što je njegovo pravo u njegovim dunjalučkim poslovima kao što je prodaja, kupovina, iznajmljivanje, razvod braka itd. Za ovo postoji konsenzus da je dopušteno. Međutim, neće kazati: "Oslonio sam se na njega (*tevekkeltu 'aleihi*)". nego će kazati: "Opunomoćio sam ga (*vekkeltuhu*).". Kada on

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

'Pravi su vjernici samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene... " (ajet) Ibn-Abbas je o ovom ajetu rekao: "Licemjerima (*munaficima*) ništa ne ulazi u srca njihova od zikrullahi prilikom obavljanja namaza, oni ne vjeruju u Allahove ajete, niti se oslanjaju na Allaha, niti klanjaju kada su odsutni, niti daju zekat na svoj imetak. Uzvišeni je obavijestio da oni nisu vjernici, zatim je opisao vjernike rekavši:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

"Pravi vjernici samo su oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene." Oni su farzove svoje izvršili." Ovo je zabilježio Ibn-Džerir i Ibn-Ebu-Hatim. Suddi je o Njegovim riječima kazao:

﴿الَّذِينَ إِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

"...oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene", rekao: "To je čovjek koji hoće učiniti nepravdu, ili je rekao: 'pomisli na grijeh', pa mu se kaže: 'Boj se Allaha' i njegovo srce strahom zatreperi.'" Zabilježio ga je Ibn-Ebu-Šejbe i Ibn-Džerir.

Njegove su riječi: ﴿وَإِذَا تَلَّيْتُمْ عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾

"A kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuju." Ashabi, tabiini i ehli-sunnet, koji su njih slijedili ovim ajetom i njemu sličnim dokazivali su da se vjerovanje (*iman*) povećava i smanjuje.

وقوله: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾
I Njegove su riječi: "O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede." (El-Enfal, 64.)

وقوله: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

I Njegove su riječi: "Onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta." (Et-Talak, 3.)

Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je rekao: "(Riječi)

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

Njegove su riječi: ﴿وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ "I samo se na Gospodara svoga oslanjaju", tj. Njega uzimaju kao svoj oslonac i Njemu prepuštaju svoje stvari, tako da ne traže od bilo koga osim od Njega, svojim obraćanjem smjeraju samo Njega, a to je jedan od najvećih uzroka ostvarivanja i postizanja dunjalučkih i ahiretskih potreba. U ajetu se opisuju istinski vjernici sa tri stupnja ihsana (vjerovanja u Allaha kao da Ga čovjek vidi, a i ako Ga ne vidi, zna da On njega, sigurno, vidi), a koji iziskuju ostvarivanje djela imana obaveznih i poželjnih. Njegove su riječi: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ "O Vjerovjesniče, Allah je dovoljan tebi i vjernicima koji te slijede." Ibnul-Kajjim je rekao: "Tj. Allah Jedini ti je dovoljan i dovoljan je tvojim sljedbenicima, tako da im pored Njega nije niko potreban. To (tumačenje) je odabrao Šejhul-islam Ibn-Tejmije."

Njegove su riječi: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ "Onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta." Ibnul-Kajjim i drugi rekli su (*da hasbuhu*) znači *kafihi* (On ga čuva), a onaj koga Allah čuva i kome je On zaštitnik, neprijatelj u pogledu njega nema nikakve nade niti mu može naštetiti, osim mučenjem vrućinom, hladnoćom, glađu i žeđu, a da postigne ono čime će ostvariti svoje ciljeve, to se nikada neće desiti. Neki iz prvih generacija rekli su: 'Allah je odredio za svako djelo nagradu, a nagradu za oslanjanje (*tevekkul*) na Njega odredio je da bude to da On lično nad tim ima patronat i zaštitu, pa je rekao: ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ "Onome koji se u Allaha uzda, On mu je dosta." Tj. *kafihi* (On ga čuva). On nije rekao da će za to dobiti tu i tu nagradu, kao što je rekao kada su djela u pitanju, nego je Allah Uzvišeni učinio da On lično pruži zaštitu i patronat Svome robu koji se na Njega oslonio. Kada bi se čovjek na Allaha istinski oslonio, a nebesa i Zemlja i svi koji se na njima nalaze, varku mu pravili, Allah bi mu dao izlaz, bio bi mu dovoljan i dao mu pomoć.

Ibrahim, s.a.v.s., kada je bačen u vatru i Muhammed, s.a.v.s., kada su mu rekli:

﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾
'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, trebate ih se pričuvati!'- to im je učvrstilo vjerovanje pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar.'''(Alu Imran, 173.) Zabilježio ga je Buhari i Nesai.¹

Njegove su riječi: ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ﴾ "Dovoljan je nama Allah." Prethodno je spomenuto značenje ovih riječi.

Njegove su riječi: ﴿وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾ "...divan je On Gospodar", tj. divan li je Onaj na Koga su se oslonili *mutevekkilun*. Onaj na koga se odnosi riječ "divan" ispuštena je i glasi "divan je oslonac Allah."

Njegove su riječi: "...izrekao je Ibrahim, s.a.v.s., kada je bačen u vatru." Uzvišeni je rekao:

﴿قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلَهُتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ * قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ﴾
"'Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!'", povikaše. 'O vatro', rekosmo Mi, 'postani hladna, i spas Ibrahimu!'" (XXI:68-69.)

Njegove su riječi: "...i Muhammed, s.a.v.s., kada su mu rekli:

﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾
'Neprijatelji se okupljaju zbog vas, trebate ih se pričuvati!'- to im je učvrstilo vjerovanje pa su rekli: 'Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar.''' To se desilo nakon što se Kurejš i skupine povukle s Uhuda, pa je pored njih prošla grupa iz Abdu-Kajsa i rekla: "Gdje idete?" "Idemo u Medinu", rekli su. "Hoćete li od nas Muhammedu dostaviti poruku", upitali su. "Da", odgovorili su. "Kada im dođete, obavijestite ih da smo mi krenuli prema njemu i njegovim drugovima da ono što je od njih ostalo dokrajčimo." Grupa je prošla pored Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je on bio u Hamraul-esedu i obavijestila ga o onome što je rekao Ebu-Sufjan, na što je on rekao: ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾ "Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar."

¹ Zabilježio ga je Buhari, br. 4563, 4564, *Kitabut-tefsir*, Babu tefsiri sureti Ali Imran. Nisam ga našao kod Nesaija. Možda se nalazi u njegovom *Es-Sunenu el-Kubra*.

1- da je tevekkul (oslanjanje isključivo na Allaha, dž.š.) jedan od farzova;

2- da je on jedan od uvjeta (šarta) za vjerovanje (iman);

3- komentar ajeta iz sure El-Enfal;

4- komentar ajeta s kraja ove sure;

5- komentar ajeta iz sure Et-Talak;

6- važnost i uzvišenost ove izreke, te da je to izreka Ibrahimova i Muhammedova, s.a.v.s., koju su rekli kada su se našli u nevolji.

U hadisu stoji da kada se nađete u teškoj situaciji, recite: "Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar."¹

¹ Zabilježio ga je Ibn-Merdevejh od Ebu-Hurejrea, r.a. To je slab hadis kao što je rekao Albani u *Da'iful-džamii*, br. 829.

34- PRIJETNJA ONOME KO SE NE BOJI ALLAHOVE ZAMKE

قول الله تعالى: ﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

riječi Allaha Uzvišenog: "Zar oni mogu biti sigurni od Allahove zamke? Allahove zamke se ne boji samo narod kome propast predstoji." (El-Earaf, 99.)

وقوله: ﴿وَمَنْ يَقْنُطْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾

I Njegove su riječi: "Nadu u milost Gospodara svoga mogu gubiti samo oni koji su zabluđjeli". (El-Hidžr, 56.)

Riječi su Uzvišenog: ﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

"Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji."

Autor, Allah mu se smilovao, htio je (reći) da nestrahoвање od Allahove kazne upućuje na slabost vjerovanja (*imana*), tako da takva osoba ne razmišlja o propuštenim obavezama i učinjenim grijesima, zbog toga što se ne boji Allaha u pogledu onog što je uradila ili izostavila, a ovo je jedan od najvećih grijeha i najobuhvatnija mahana. Ajet ukazuje da je Allah Uzvišeni, nakon što je naveo stanje stanovnika naselja koji su utjerivali u laž poslanike, objasnio da ono što ih je navelo na to jeste nepostojanje straha od Allaha, dž.š., i Njegove zamke. Oni su se prestali bojati Allahove zamke nakon što im je On postavio zamku u vidu radosti i blagodati. Oni nisu vjerovali da to može biti zamka. Hasan je rekao: "Onaj kome je On otvorio blagodati, pa on u tome ne vidi da mu On time pravi zamku, taj ne zna razmišljati." Katade je rekao: "Narod je zanemario Allahove naredbe. Narod je, uistinu, bio uništavan samo onda kad bi utonuo u mir, uživanje i nepažnju. Zato, nemojte biti zavedeni Allahovim (blagodatima)." Ismail b. Rafi rekao je: "Nestrahoвање od Allahove zamke jeste kad čovjek ustrajava u grijehu, a želi da mu Allah oprosti." Zabilježio Ibn-Ebu-Hatim.

Njegove su riječi: ﴿وَمَنْ يَقْنُطْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾

"Nadu u milost Gospodara svoga mogu gubiti samo oni koji su zabluđjeli." Kunut znači vjerovanje da su izlaz i rješenje daleko i gubljenje nade u to. To je nasuprot sigurnosti od Allahove zamke.

s.a.v.s., upitan o velikim grijesima, pa je on rekao: "Pridruživanje (širk) Allahu, gubljenje nade da će Allah dati ono što se želi i nestrachovanje od Allahove zamke."¹

Obje su ove stvari veliki grijeh, zbog toga što je u gubljenju nade loše mišljenje o Allahu. Njegove su riječi: ﴿إِلَّا الضَّالُّونَ﴾ "...samo oni koji su zabludjeli", tj. sa Pravog puta (skrenuli).

Njegove su riječi: "Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o velikim grijesima i on je rekao: "Pridruživanje (širk) Allahu, gubljenje nade da će Allah dati ono što se želi i nestrachovanje od Allahove zamke." Ovaj hadis zabilježio je Bezzar i Ibn-Ebu-Hatim od Šebiba b. Bišra. Ibn-Mein je rekao: "On je povjerljiv." Ibn-Ebu-Hatim je rekao da je nejak. Ibn-Kesir je rekao: "Njegov sened zahtjeva provjeru. Najvjerovatnije je da je on *mevkuf*."

Njegove su riječi: "Pridruživanje (širk) Allahu." To je najveći veliki grijeh i zbog toga je prvo njega spomenuo. Rekao je Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje: "Pridruživanje (širk) jeste rušenje *rububijeta* i postepeno umanjivanje *uluhijeta* te loše mišljenje o Gospodaru svih svjetova."

Njegove su riječi: "...gubljenje nade da će Allah dati ono što se želi", tj. prekidanje upućivanja dove i nade u Allaha Uzvišenog u pogledu onoga čega se (čovjek) boji ili što želi, a to je loše mišljenje o Allahu, nepoznavanje Njega, širine Njegove milosti, darežljivosti i opraštanja.

Njegove su riječi: "...i nestrachovanje od Allahove zamke", tj. nestrachovanje od toga da ga On zavede i oduzme mu vjerovanje (*iman*) koje mu je dao. Utječemo se Allahu i od Njega tražimo zaštitu od toga. To je nepoznavanje Allaha i Njegove moći, te samouvjerenje i umišljenost, a ove tri stvari su od najvećih grijeha. One su jako velike. Molimo Allaha da se toga klonimo. On je spomenuo ovo troje jer oni sadrže sve zlo i daleko su od svakog dobra. U ovo su upali mnogi u prošlosti i u naše vrijeme. Molimo od Allaha spas na dunjaluku i ahiretu.

¹ Naveo ga je Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu*, 1/104, od Abdullaha b Abbasa, r.a., da bi na kraju rekao: "Zabilježio ga je Bezzar, Taberani, a njegovi prenosioci su povjerljivi." Na to ja kažem: "Njemu svjedoči hadis Abdullaha b. Mesuda koji će ubrzo biti neveden. Komentator ga je naveo u predanju od Abdur-Rezaka. Spomenuo ga je Hejsemi u *Medžmeuz-zevidu* u predanju Taberanija u *Kebiru*, 1/104. Rekao je: "Njegov je sened vjerodostojan."

...da se Allah uvek otkriva i otkriva se ljudima. Zabilježio ga je Hadis Rezak.

U ovom poglavlju tretiraju se (sljedeća) pitanja:

1- komentar ajeta iz sure El-E'araf;

2- komentar ajeta iz sure El-Hidžr;

3- oštrina prijetnje onome ko se ne bude bojao Allahove kazne;

4- oštrina prijetnje onome ko izgubi nadu (u Allaha, dž.š.).

Njegove su riječi: "...beznađe u pogledu Allahove milosti." Ebu Seadat je rekao: "To je najveći vid beznađa." Srcem treba dominirati strah, a kada njime ovlada očekivanje i nada, u stanju zdravlja, srce se pokvari. Uzvišeni je Allah rekao:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾

"Oni koji se Gospodara svoga boje i kad ih niko ne vidi njih čeka oprost i nagrada velika." (LXVII:12.) On je rekao:

﴿يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ﴾

"I koji strepe od Dana u kom će srca i pogledi biti uznemireni." (XXIV:37.)

¹ Spomenuo ga je Hejsemi u *Medžmeuz-zevaidu*, 1/104, i rekao: "Zabilježio ga je Taberani, a njegov sened je vjerodostojan."

35- SASTAVNI DIO VJEROVANJA U ALLAHA JE STRPLJENJE U ALLAHOVIM ODREDBAMA

وقول الله تعالى: ﴿ومن يؤمن بالله يهد قلبه﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "On će srce onog koji u Allaha vjeruje uputiti." (Et-Tegabun, 11.)

Njegove su riječi: "Sastavni dio vjerovanja u Allaha jeste zadovoljstvo Njegovim odredbama." Imam je Ahmed rekao: "Allah je spomenuo strpljenje na devedeset mjesta u Svojoj knjizi. U vjerodostojnom hadisu stoji: "Strpljenje je svjetlo." Zabilježio ga je Ahmed i Muslim. Omer, r.a., rekao je: "Ostvarili smo sa strpljenjem najbolji naš život." Zabilježio ga je Buhari.² Rekao je Ali, r.a: "Strpljenje je za vjerovanje kao što je glava za tijelo", zatim je podigao glavu i rekao: "Uistinu nema vjerovanja onaj koji nema strpljenja." Znaj da se strpljenje dijeli na tri dijela: strpljenje u izvršavanju Allahovih naredbi, strpljenje u klonjenju Allahovih zabrana i strpljenje u nevoljama koje je Allah propisao. Šejhul-islam je još dodao: "I strpljenje u odbacivanju strasti koje su suprotne Šerijatu."

Njegove su riječi: ﴿ومن يؤمن بالله يهد قلبه﴾ "On će srce onog koji u Allaha vjeruje uputiti." Početak ovog ajeta glasi:

¹ Muslim, br. 223, u Et-Taharetu, Babu fadlil-vudui. Tirmizi, br. 3512, Ed-Da'vat, Babu rekam 91. Nesai, 5/5, 6, Ez-Zekat, Babu vudžubiz-zekati, i u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. 168-169. Ahmed u *Musnedu*, 5/342, 343, 344. Darimi, br. 659, El-Vudu, Babu ma džae fit-tahuri. Ibn-Madždže, br. 280, El-Mukaddima, Babu el-vuduu šatru-l-iman, od Ebu-Malika Eš'arija, r.a., i taj hadis glasi: "Čišćenje je pola vjerovanja, *elhamdu lillahi* (neka je sva hvala Allahu) puni vagu (na Sudnjem danu), *subhanallahi vel-hamdu lillahi* pune - ili puni - koliko je između nebesa i Zemlje, namaz je svjetlost, *sadaka* je dokaz, strpljenje je osvjetljenje, Kur'an je dokaz za tebe ili protiv tebe. Svi ljudi izlaze ujutro i prodaju sebe. Neko će se osloboditi, a neko upropastiti."

² Buhari ga je zabilježio bez navođenja seneda 11/303 u Er-Rekaiku, Babus-sabri an meharimillah ﴿إِنَّا بَوْنِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ Hafiz u *El-Fethu* je rekao: "Njegov sened spojio je Ahmed u knjizi *Ez-Zuhd*, sa vjerodostojnim senedom od Mudžahida. Rekao je: "Rekao je Omer..." Zabilježio ga je i Ebu-Nuajm u *El-Hil'ji*, također preko Ahmeda. Zabilježio ga je i Abdullah b. Mubarak u *Kitabuz-zuhdu* drugim putem preko Mudžahida. Zabilježio ga je i Hakim od Mudžahida, on od Seida b. Musejbeja, a on od Omera."

Alkame je rekao: To je čovjek kojeg je zadesila nedaća i on zna da je ona od Allaha, pa bude zadovoljan i pokori se.

U Muslimovom Sahihu prenosi se od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dvije stvari postoje među svijetom i oni ih smatraju nevjerstvom (kufrom): ruganje zbog porijekla i naricanje za umrlim."¹

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾ "Nikakva nevolja se bez Allahove volje ne dogodi", tj. bez Njegove volje i htijenja, kao što je On rekao u jednom drugom ajetu:

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾

"Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi, - to je Allahu, uistinu lahko." (LVII:22.)

Njegove su riječi: "Alkame je rekao: "To je čovjek kojeg je zadesila nedaća i on zna da je ona od Allaha, pa bude zadovoljan i pokori se." Ovu tradiciju zabilježio je Ibn-Džerir, Ibn-Ebu-Hatim, a prenesena je od Ibn-Mesuda. (Alkame) je sin Kajsa b. Abdullaha Nehajja Kufija. Rođen je za života Vjerovjesnikova, s.a.v.s. Slušao je (hadise) od Ebu-Bekra, Omera, Osmana, Alije, Ibn-Mesuda, Aiše i drugih. On spada među starije, učene i povjerljive tabiine. Umro je nakon šezdesete. U ovoj je tradiciji dokaz da djela potpadaju pod definiciju imana, a u ajetu je dokaz da je nagrada za strpljenje uputa (hidajet) srca.

Njegove su riječi: "U Muslimovom Sahihu prenosi se od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Dvije stvari postoje među svijetom i oni ih smatraju nevjerstvom (kufrom): ruganje zbog porijekla i naricanje za umrlim.'" Tj. svijet ih smatra nevjerstvom (kufrom) budući da se to radilo u predislamsko doba, a one još uvijek postoje među svijetom. Od toga se ne sačuva niko osim onaj koga Allah sačuva. Tako je okarakterisao nevjerstvom onoga ko imadne jedno od ova dva svojstva. Međutim, to ne znači da onaj ko imadne kod sebe jedan dio kufra postaje totalnim kafirom (nevjernikom), kao što onaj kod koga se ostvari dio imana ne postaje totalni (potpuni) vjernik.

¹ Br. 67, El-Iman, Babu itlaki ismil-kufri alet-ta'ni fin-neseb ven-nijaha. Ahmed u *Musnedu*, 2/377, 431, 441, 596.

"Nije od nas ko udara po licu i moli dovom džahilijetskog doba."¹

Tako postoji razlika između *kufra* sa određenim članom (kao što je u riječima Poslanikovim, s.a.v.s.): "(Ono što graniči) između čovjeka i kufra (nevjerovanja) ili *širka* (pridruživanja) jeste izostavljanje namaza"², i *kufra* bez određenog člana u afirmativnom govoru.

Njegove su riječi: "...ruganje zbog porijekla", tj. njegove mahane. Pod ovo potpada da se kaže da taj i taj nije dijete tog i tog, mada mu je porijeklo utvrđeno.³

Njegove su riječi: "...naricanje za umrlim", tj. podizanje glasova jaukanjem i nabrajanjem njegovih vrijednosti, pošto u tome ima vid srđbe prema Allahovoj odredbi, a koja negira strpljenje.

Njegove su riječi: "...ko sebe udara po obrazima." Hafiz je rekao: "Posebno je spomenuo obraz, jer je to preovladavajuće, a inače udaranje bilo kojeg dijela lica ima isti status.

Njegove su riječi: "...moli dovom džahilijetskog doba." Šejhul-islam je rekao: "To je naricanje za umrlim." Ibnul-Kajjim je rekao: "Dova džahilijetskom dovom je kao zazivanje plemenima i fanatizmom (plemenskim)...

¹ Buhari, br. 1294, El-Dženaiz, Babu lejse minna men šekkal-džujub, br. 1297, Babu lejse minna men darebel-hudud, br. 1298, Babu ma junha anil-vejli ve da'val-džahilije 'indel-musibe, br. 3519, El-Menakib, Babu ma junha min da'val-džahilije. Muslim, br. 103, El-Iman, Babu tahrimi darbil-hudud ve šekkil-džujub. Tirmizi, br. 999, El-Dženaiz, Babu ma džae fin-nehji an darbil-hudud... Nesai, 4/20, El-Dženaiz, Babu darbil-hudud. Ahmed u *Musnedu*, 1/386, 432, 442, 456. Njegove su riječi: "...i moli dovom predislamskog doba." Rekao je Kadi: "To je naricanje i jaukanje za umrlim, te proklinjanje i tome slično." Pod džahilijetom podrazumjeva se predislamsko doba.

² Muslim, br. 82, El-Iman, Babu itlaki ismil-kufri ala men terekes-salate. Ebu-Davud, br. 4678, Es-Sunne, Babu fi reddil-irdža. Tirmizi, br. 2622, El-Iman, Babu ma džae fi terkis-salati. Ahmed u *Musnedu*, 3/370, 389. Darimi, br. 1236, Es-Salatu, Babu fi tarikis-salati. Ibn-Madždže, br. 1078, Ikametus-salati, Babu ma džae fimen terekes-salate. Hadis je prenesen od Džabira b. Abdullaha, r.a. On kod Muslima glasi: "Između čovjeka i *širka* i *kufra* jeste izostavljanje namaza." Između čovjeka i kufra i *širka* nema ništa osim izostavljanja namaza.

³ Profesor Muhammed Rešid Rida, da mu se Uzvišeni Allah smiluje rekao je: "Pod tim da je utvrđen on podrazumijeva nepostojanje vidljivih dokaza, ili da to šerijatska odredba negira. Prema tome, nije dopušteno vrijeđati onog čije je porijeklo skriveno ili nepoznato. Nego, ljudima postoji zagarantovana sigurnost u pogledu njihova porijekla."

...Isto je to i fanatizam i slijepa privrženost nekom *mezhebu*, grupi, šejhu i davanje prednosti jednim nad drugim, (ukoliko) tome poziva, na tome zasniva svoju privrženost i neprijateljstvo. Sve ovo je džahilijetsko pozivanje. Možda mu bude oprošteno ako je to malo, ukoliko je istina, kao što mu je oprošteno plakanje ako nije u vidu naricanja. To je naveo Ahmed.

Njegove su riječi: "Kada Allah hoće Svome robu dobro, ubrza mu kaznu na dunjaluku." Šejhul-islam je rekao: "Nevolje su blagodat jer one otklanjaju grijehe i pozivaju u strpljenje tako da za njih (čovjek) bude nagrađen. One iziskuju kajanje Allahu Uzvišenom, poniznost Njemu, i napuštanje svijeta, te drugim koristima. Samom nevoljom i iskušenjem Allah iskupljuje grijehe, a to je jedna od najvećih blagodati. Prema tome, nevolje su milost i blagodat za ljude uopćeno, osim ukoliko onaj kome se dese uđe u veće prestupe od onih u kojima je prije bio, tako da za njega budu zlo, u pogledu onoga šta ga je zadesilo i u pogledu njegove vjere. To je zbog toga što ima ljudi koji kada budu iskušani siromaštvom, ili bolešću, ili glađu, zadesi ih beznađe, licemjerstvo, bolest srca, očito nevjerstvo, i napuštanje nekih obaveza i činjenje nekih grijeha, što iziskuje štetu u njihovoj vjeri. Za ovakvog je nepostojanje nevolje bolje imajući u vidu šta mu nevolja donosi, ne u smislu same nevolje. Isto tako, onome kome nevolja donese i usadi strpljenje i pokornost, ona je u pogledu njega vjerska blagodat. Ona je lično djelo Gospodara Uzvišenog i milost stvorenjima. Allah Uzvišeni se pohvaljuje za nju. Onaj ko bude stavljen na kušnju, pa mu bude dato strpljenje, strpljenje mu je blagodat u pogledu vjere i postići će milost time što će mu grijesi biti iskupljeni.

¹ Zabilježio ga je Tirmizi, br. 2398, u Ez-Zuhdu, Babu ma džae fis-sabri alel-bela. Hakim, 1/340 od Enesa b. Malika, r.a. Njegov je sened dobar. On ima potvrdu u hadisu Abdullaha b. Mugaffela, r.a., kod Ahmeda 4/87. Taberani u *El-Kebiru*. Hakim, 1/349. Ebu-Nu'ajm u *El-Hil'jeu*, 3/25. Bejheki u *Šu'abul-iman* od Ammara b. Jasira, r.a. Kod Taberanija u *El-Kebiru* stoji: "Hadis je od Ebu-Hurejrea, r.a., kod Ibn-Adija. To je vjerodostojan hadis sa (hadisima) koji mu svjedoče. Vidi: *El-Ehadis es-sahiha*, br. 1220.

Njegove riječi, s.a.v.s., rekao je: "Veličina je nagrade, uistinu, srazmjerna veličini iskušenja. Allah, uistinu, kada neki narod zavoli, stavi ga na kušnju, pa ko bude zadovoljan zaslužiti će zadovoljstvo, a ko se rasrđi njemu pripada srdžba." Tirmizi je rekao da je dobar (hasen).¹

Uz pohvale upućene njegovu Gospodaru postići će da Gospodar donosi na njega *salavat*, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ﴾

"Oni imaju *salavat* od svoga Gospodara i milost." (II:157.) Isto će postići opraštanje grijeha i podizanje stupnjeva. Onaj ko izvrši obavezni sabur (strpljenje) to će ostvariti." (Sažeto)

Njegove su riječi: "Veličina je nagrade, uistinu, srazmjerna veličini iskušenja", sa kesrom na slovu 'ajn i fethom na slovu za (u izame). Postoji mogućnost da budu oba sa dammom i sukunom na za. Ibnul-Kajjim je rekao: "Veličina je nagrade, uistinu, srazmjerna veličini iskušenja ukoliko se (čovjek) strpi i očekuje nagradu za to (od Allaha, dž.š.). On će tek tada biti nagrađen za ono što iz toga proističe, i to je vidljivo (značenje).

Njegove su riječi: "Allah, uistinu, kada neki narod zavoli, stavi ga na kušnju." U hadisu stoji: "Upitan je Vjerovjesnik, s.a.v.s., koji ljudi se stavljaju na najveća iskušenja? 'Vjerovjesnici, a zatim bolji i bolji. Čovjek bude stavljen na kušnju na osnovu (jačine) njegove vjere. Ukoliko u njegovu vjerovanju postoji čvrstoća, pojača mu se kušnja, a ako u njegovu vjerovanju postoji tankoća, biva stavljen na kušnju srazmjerno jačini svoje vjere. (Allahovog) roba neće napustiti iskušenje sve dok, kada ga napusti, on nastavi hodati po Zemlji, a da pri sebi nema nijednog grijeha."² Zabilježio ga je Darimi, Ibn-Madždže, Tirmizi i rekao da je vjerodostojan (*sahih*).

¹ Br. 2398, u Ez-Zuhdu, Babu ma džae fis-sabri 'alel-bela'. Prenosi ga, također, Ibn-Madždže, br. 4021 u El-Fitenu, Babus-sabri 'alel-bela'. Hadis prenosi se od Enesa b. Malika, r.a. Njegov sened je dobar kako je rekao Albani u *El-Ehadis es-sahiha*, br. 146.

² Tirmizi, br. 2400, Ez-Zuhd, Babu ma džae fis-sabri 'alel-belai. Ibn-Madždže, br. 4023, El-Fiten, Babus-sabri 'alel-bela. Darimi, br. 2786, Er-Rikak, Babu fi ešeddin-nasi belaeen. Ibn-Hibban, br. 699, u *Mevaridu*. Hakim, 1/40, 41. Ahmed, 1/172, 174, 180, 185 u hadisu Sada b. Ebu-Vekkasa, r.a. To je vjerodostojan hadis kao što je rekao Albani u *El-Ehadisus-sahiha*, br. 143.

U ovom poglavlju tretiraju se (sijedeći) pitanja.

- 1- komentar ajeta iz sure Et-Tegabun;*
- 2- ovo je, uistinu, sastavni dio vjerovanja u Allaha;*
- 3- ruganje zbog porijekla;*
- 4- oštrina prijetnje onome ko se udara po obrazima, cijepa odjeću i moli džahilijjskom molbom;*
- 5- znak da Allah hoće Svome robu svako dobro;*
- 6- znak da Allah njemu hoće zlo;*
- 7- znak kada Allah voli nekog (Svoga) roba;*
- 8- zabrana mržnje;*
- 9- sevap za zadovoljstvo sa iskušenjem.*

Njegove su riječi: "...pa ko bude zadovoljan zaslužiti će zadovoljstvo", tj. od Allaha, "a ko se rasrdi njemu pripada srdžba", također.

36- O RIJAU (PRETVARANJU)

وقول الله تعالى: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

i riječima Uzvišenog: "Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući svoga Gospodara, ne smatra Njemu ravnim nikoga.'" (El-Kehf, 110.)

Njegove su riječi: "O pretvaranju", tj. o zabrani toga i upozorenju (na to).

Njegove su riječi: "I riječima Uzvišenog:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ﴾

'Reci: 'Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog - jedan Bog"', tj. ja ne posjedujem ništa od svojstava *rububijjeta* niti *uluhijjeta*, nego sve to pripada Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, i to je meni On objavio:

﴿فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ﴾

"Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen", i njega se boji

﴿فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

"neka čini dobra djela i neka, obožavajući svoga Gospodara, ne smatra Njemu ravnim nikoga." Šejhul-islam je rekao: "Što se susreta tiče, grupa iz prvih i kasnijih generacija protumačila ga je (značenjem) koje sadrži viđenje očima i rekli su: 'Susret s Allahom sastoji se iz viđenja Njega Uzvišenog na Kijametskom danu.'" Zatim je naveo dokaze za to. Ibnul-Kajjim je o ajetu rekao: "Kao što je On Jedan Bog, nema boga osim Njega, isto tako obožavanje (*ibadet*) treba biti upućeno samo Njemu i Njemu nema pridruživanja. Isto kao što On jedino posjeduje svojstvo *uluhijjeta*, obavezno je da se samo Njemu upućuje *ubudijjet*. Dobro je djelo ono koje je čisto od pretvaranja i usklađeno sa *sunnetom*." Tako ajet sadrži zabranu pridruživanja (*širka*), velikog i malog.

...da Ebu Hurejra se kao mjeru (naais) prenosi. Uzvišeni je Allah rekao: "Meni najmanje treba pridruživanje u odnosu na sve ortake. Ko uradi djelo u kom Mi nekog pridruži, Ja ostavljam njega i onog koga Mi je pridružio." Zabilježio ga je

Njegove su riječi: "Ko uradi djelo u kome Mi nekog pridruži.", tj. imadne namjeru da svojim djelom mimo Njega (postigne zadovoljstvo) stvorenja "Ja ostavljam njega i ono što mi je pridružio." Tibi je rekao: "Zamjenica u akuzativu u Njegovu govoru "ostavljam njega", moguće je da se vraća na (riječ) "posao". Ibn-Redžeb je rekao: "Rada (djelatnosti) u ime nekog drugog mimo Allaha ima više vrsta. Ponekad je to čisto pretvaranje kao što je stanje licemjera, kako Uzvišeni kaže:

﴿براءون الناس ولا يذكرون الله إلا قليلا﴾

'...samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha skoro da i ne spomenu.'" (IV:142.) Ovo čisto pretvaranje teško da se desi vjerniku u farz-namazu i postu, a možda se desi u farzu zekata, hadža i drugih vidljivih djela, ili djela čija se korist odnosi na druge. Iskrenost u njima jeste skupocjena i teška. Za to djelo musliman ne sumnja da je upropašteno i da njegov počinitelj zaslužuje Allahovu srdžbu i kaznu. Ponekad djelo bude u ime Allaha i bude popraćeno pretvaranjem. Ukoliko (pretvaranje) bude učestvovalo s njim u startu, vjerodostojni tekstovi ukazuju na njegovu neispravnost. Zatim je spomenuo hadise koji na to ukazuju, od kojih je hadis Šeddada b. Evsa (da je Poslanik, s.a.v.s., rekao): "Ko klanja da bi ga drugi vidjeli on je počinio širk. Ko posti da bi ga drugi vidjeli počinio je širk. Allah Uzvišni kaže: 'Ja sam najbolji neprijatelj onome ko Mi nešto pridruži. Ko Mi nešto pridruži, sve njegovo djelo, bilo ga malo ili puno pripada onome koga je Meni pridružio. Meni to ne treba.'"² Zabilježio ga je Ahmed. Imam Ahmed rekao je za onog ko uzima plaću za džihad: "Ukoliko ne pođe radi novca, onda nema smetnje. To se smatra kao da je krenuo radi svoje vjere, pa ako mu nešto bude dato, to će uzeti."

¹ Ovo je hadisi-kudsi. Zabilježio ga je Muslim, br. 2985, u Ez-Zuhdu ver-rekaiku, Babu men ešreke fi 'amelih gajrellahi. Ibn-Madždže, br. 4202, Ez-Zuhd, Babur-rijai ves-sum'a.

² Ahmed u *Musnedu*, 4/126. To je slab (*daif*) hadis, kako je rekao Albani u *Tahridžul-Miškatu*, br. 5331.

obavijestim čega se za vas plašim više od mesiha Dedždžala?" "Da, Allahov Poslaniče", odgovorili su. "Tajnovitog pridruživanja (širka). Čovjek ustane pa klanja i uljepša svoj namaz pošto vidi da ga neko posmatra." Zabilježio ga je Ahmed.¹

Potom je rekao: "Ako je djelo u startu radi Allaha, potom mu dođe namjera pretvaranja, ukoliko je to misao koja mu je na um pala i koju je on odbacio, onda to ništa ne smeta", po konsenzusu. "Ukoliko ta misao sa njim ostane, da li će poništiti djelo ili ne, da li će on biti nagrađen samo za početnu namjeru?" Oko toga postoji razilaženje među učenjacima iz prvih generacija (*selefa*) koje su naveli Ahmed i Ibn-Džerir. Oni su dali prednost mišljenju da njegovo djelo time neće biti poništeno i da će biti nagrađen na osnovu svoje prvobitne namjere. To se prenosi od Hasana i drugih.

Njegove su riječi: "Od Ebu-Seida." To je Hudri i već je o njemu bilo govora.

Njegove su riječi: "...tajnovitog pridruživanja (*širka*). On ga je nazvao tajnovitim jer je to aktivnost srca i to ne zna niko osim Allaha i zato što počinitelj tog djela pokazuje da je njegovo djelo u ime Allaha, a namjerava ga nekim drugim mimo Njega, ili ga je Njemu pridružio uljepšavajući svoj namaz radi njega. Nema razilaženja da je iskrenost (*ihlas*) uvjet za ispravnost djela i njegovo primanje, a isto tako i nastavljanje. Ibnul-Kajjim je rekao: "Što se tiče malog *širka*, tu spada: minimalno pretvaranje, pretvarati se pred svijetom, zaklinjanje nekim drugim mimo Allaha, riječi čovjeka drugom čovjeku, kao npr.: 'Što je htio Allah i ti'; 'Ovo je od Allaha i tebe'; 'Ja se uzdam u Allaha i tebe'; 'Meni nema nikog osim Allaha i tebe'; 'Oslanjam se na Allaha i na tebe'; 'Da nije bilo Allaha i tebe, ne bi bilo tako'. Ovo može biti i veliki *širk*, ovisno o stanju onoga ko to govori i njegovoj namjeri."

¹ U *Musnedu*, 3/30. Ibn-Madždže, br. 4204, Ez-Zuhd, Babur-rijai ves-sum'a, hadis od Ebu-Seida Hudrija, r.a. To je dobar (*hasen*) hadis, kao što je rekao Albani u *Sahihul-džami'u*, br. 2604.

U ovom poglavlju tretiraju se (sjedeca) pitanja.

1- komentar ajeta iz sure El-Kehf;

2- velika stvar, a to je da se dobro djelo ne prima ako bude pomiješano s njim nešto upućeno nekom drugom mimo Allaha;

3- spominjanje uzroka koji to iziskuje, a to je potpunost bogatstva i neovisnosti;

4- da je jedan od uzroka to da je On Uzvišeni najbolji od svih ortaka;

5- bojaznost Vjerovjesnikova za svoje drugove da se ne pretvaraju;

6- da je on to protumačio time da čovjek klanja Allahu, ali on to uljepša i dotjera pošto vidi da ga neki čovjek posmatra.

37- U ŠIRK SE UBRAJA I NAMJERA ČOVJEKOVA DA SVOJIM RADOM ZASLUŽI OVAJ SVIJET

وقول الله تعالى: ﴿من كان يريد الحياة الدنيا وزينتها نوف إليهم أعمالهم فيها وهم فيها لا يبخسون * أولئك الذين ليس لهم في الآخرة إلا النار وحبط ما صنعوا فيها وباطل ما كانوا يعملون﴾

i riječi Uzvišenog: "Onima koji žele život na ovom svijetu i ljepote njegove - Mi ćemo dati plodove truda njihova i neće im se u njemu ništa prikratiti. Njih će na onom svijetu samo vatra peći; tamo neće imati nikakve nagrade za ono što su na Zemlji radili i bit će uzaludno sve što su učinili." (Hud, 15-16.)

Njegove su riječi: "U širk se ubraja da čovjek svojim djelima želi postići ovaj svijet."

Autor je, da mu se Allah smiluje, ovim naslovom i onim što poslije njega dolazi htio kazati da posao radi dunjaluka ima iste posljedice kao i pretvaranje u pogledu poništavanja djela ako se tome prepusti, kao kad neko traži nauku da bi dobio zaposlenje u obrazovanju. Takvo je stanje učitelja, imama u džamijama, mudžahida i ostalih koji čineći svoja dobra djela žele samo materijalnu zaradu. To se puno dešava tako da među njima ima ljudi koji nastoje ići u džihad zbog onoga što će dobiti od komandanta vojske, zbog toga što će se s njim sastati, što će mu on naređivati i zabranjivati, što će biti u njegovoj blizini i tome slično.

Njegove su riječi:

﴿من كان يريد الحياة الدنيا وزينتها نوف إليهم أعمالهم فيها﴾

"Onima koji žele život na ovom svijetu i ljepote njegove - Mi ćemo dati plodove truda njihova." (dva ajeta) Ibn-Abbas je rekao:

﴿من كان يريد الحياة الدنيا﴾

"Onima koji žele život na ovom svijetu", tj. nagradu njegovu; ﴿i ljepote njegove", tj. njegovo bogatstvo; ﴿نوف﴾ "Mi ćemo dati" nagradu ﴿إليهم أعمالهم﴾ "truda njihova" sa zdravljem, radošću u imetku, porodici i djeci ﴿وهم فيها لا يبخسون﴾ "i neće im se u njemu ništa prikratiti", tj. umanjiti. Potom je to derogirano (ajetom):

﴿من كان يريد العاجلة عجلنا له فيها ما نشاء لمن نريد﴾

"Onome koji želi ovaj svijet, Mi mu brzo dajemo što hoćemo i kome hoćemo..." (ajet) (XVII:18.) Zabilježio ga je Buhari u svom *En-Nasihu*.

Ibn-Džerir je zabilježio sa svojim spojenim senedom od Šefijja b. Matija, a on od Ebu-Hurejrea da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah će Uzvišeni, uistinu, kada bude Sudnji dan, sići da sudi među njima. Svi narodi će klečati. Prvi koji će biti pozvan jeste čovjek koji je naučio Kur'an i čovjek koji je poginuo na Allahovom putu i bogataš. Potom će Allah Uzvišeni reći učaču: 'Zar te nisam podučio onome što sam objavio Svome Poslaniku?' 'Da, moj Gospodaru', odgovorit će. 'Pa šta si uradio od onoga što si naučio', reći će. 'Klanjao sam noću i danju', odgovorit će. Allah će reći: 'Slagao si.' I meleki će mu reći: 'Slagao si.' Allah Uzvišni će mu reći: 'Htio si da se kaže da je taj i taj učač, i to je rečeno.' Doći će bogataš pa će mu Allah reći: 'Zar ti nisam obilje dao tako da te nisam ostavio da budeš potreban bilo kome.' 'Da, Gospodaru', odgovorit će. 'Pa šta si uradio s onim što sam ti dao', upitat će. 'Održavao sam rodbinske veze i davao *sadaku*', reći će. Allah će mu tada reći: 'Slagao si.' I meleki će mu reći: 'Slagao si.' Allah će mu reći: 'Ne, nego si htio da se kaže kako je taj i taj plemenit i darežljiv i to je rečeno.' Doći će onaj koji je poginuo na Allahovom putu pa će biti upitan: 'Zašto si poginuo?' 'Naređen mi je džihad na Tvome putu, pa sam se borio dok nisam poginuo.' Tada će mu Allah reći: 'Slagao si.' I meleki će mu reći: 'Slagao si.' Allah će mu reći: 'Nego si htio da se kaže kako je taj i taj hrabar i to je rečeno.' Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., udario (rukom) po mom koljenu i rekao: 'Ebu-Hurejre, ta trojica su prva Allahova stvorenja kojima će biti potpaljena vatra na Kijametskom danu.'"¹

Njegove su riječi: "...*Sahihu*", tj. u Buharijinom *Sahihu*. Njegove su riječi: "Neka upropašten bude" (*Te'ise*) sa kesrom na '*ajnu*', a može i *fetha*, znači *sekata* (pao je). Ovdje se misli na to da je upropašten. Hafiz je rekao da je Ebus-Seadat kazao: "*Te'ise jet'asu* se kaže kada posrne i prevrne se na lice, a to je dova protiv njega da bude upropašten."

¹ Zabilježio ga je također Muslim, br. 1905, El-Imare, Babu men katele lir-rijai ves-sum'ati istehakkan-nare. Tirmizi, br. 2383, u Ez-Zuhd, Babu ma džae fir-rijai ves-sum'ati. Nesai, 6/23, 24, El-Džihad, Babu men katele lijukalu fulanun džeri. Ahmed u *Musnedu*, 2/352.

... Neka upropašten bude obožavatelj srebrenjaka. Neka upropašten bude obožavatelj crnoporubljenog ogrtača. Neka upropašten bude obožavatelj kadife. Ako mu se da, bude zadovoljan, a ako mu se ne da, razljuti se. Neka bude upropašten i unazađen. Kada ga ubode bodljika, ne može je izvaditi kliještima. Blago robu koji je za uzdu poveo svoga konja na Allahovom putu, raščupane glave, prašnjavih nogu. Ako je na straži, istinski je na straži, a ako je u pozadini, istinski vrši svoju dužnost. Ako zatraži da uđe, ne biva mu dopušteno, a ako se zauzme, ne bude mu prihvaćeno."¹

Njegove su riječi: "Neka upropašten bude obožavatelj zlatnika. Neka upropašten bude obožavatelj srebrenjaka." Nazvao ga je obožavateljem (robom) njegovim jer on ima njega u namjeri svojim djelom, pa je tako postao njegov rob, pošto ga je uistinu, obožavao tim djelom.

Njegove su riječi: "Neka upropašten bude obožavatelj crnoporubljenog ogrtača." Ebus-Seadat je rekao: "To je tkanina od svile ili češljane vune. *Hamile* (samt) je sa *fethom* na slovu *ha*. Ebus-Seadat je rekao da je to sa dlakama, odjeća koja ima dlake, bez obzira od čega bila. Misli se na sve što se ubraja u dunjaluk: novac ili natura, pošto je spomenuo obje vrste. Ebus-Seadat je rekao: "Tj. prevrnuo se naglavačke, a to je njegovo proklinjanje gladu i propašću."

Njegove su riječi: "Kada ga ubode bodljika, ne može je izvaditi kliještima", tj. kada ga ubode bodlja ne može je izvaditi kliještima. Ebus-Seadat je rekao da je Šejhul-islam kazao: "Tako ga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., nazvao obožavateljem zlatnika i srebrenjaka i obožavateljem kadife i samta i rekao ono što u sebi sadrži proklinjanje u smislu izjavne rečenice, a to su njegove riječi: 'Neka bude upropašten i unazađen. Kada ga ubode bodljika, ne može je izvaditi kliještima.'" Ovakvo je stanje onoga koga kada zadesi zlo, iz njega se ne izbavi i ne spasi se i zbog toga biva upropašten i unazađen. Tako on nije postigao željeno niti se oslobodio neželjenog. Ovakvo je stanje onog koji obožava imetak. On je opisan da kada mu se da, biva zadovoljan, a kada mu se uskrati on se razljuti. Tako je njegovo zadovoljstvo zbog nekog drugog mimo Allaha, a i srdžba isto tako.

¹ Buhari, br. 2886, 2887, El-Džihad, Babul-hiraseti fil-gazvi ve fi sebilillah, u nešto dužem obliku, i u nešto kraćem, br. 6435, Er-Rikak, Babu ma jetteki min fitnetil-mal. Zabilježio ga je, također, Ibn-Madždže u skraćenom obliku, br. 4135 i 4136.

Ovakvo je stanje onoga ko žudi za liderstvom ili ugledom, ili tome slično od prohtjeva njegove duše, ako mu se ostvari, on bude zadovoljan, a ako se ne desi, on se razljuti. Ovo je obožavatelj onoga za čim žudi i rob tome, jer je robovanje i obožavanje ustvari robovanje srca i njegovo obožavanje. Prema tome, ono što je potčinilo i porobilo srce ono je tome rob, da bi kasnije rekao: "Ovakvo je isto stanje onoga ko traži imetak. To njega, uistinu, porobi i potčini, a to možemo podijeliti na dvije vrste: a) ono čega je čovjek potreban kao što mu treba hrana, piće, ženidba i udaja, stan i tome slično. Ovo on traži od Allaha i nada se da će to od Njega odbiti. Kod njega je imetak koji troši za svoje potrebe kao što je njegov magarac koga jaše i prostirke na kojima sjedi, a da ga sebi ne potčini i da ne postane škrt; b) ono čemu čovjek nije potreban. Čovjekovo srce ne treba za to biti vezano. Ako mu srce postane vezano, postat će rob, i on će biti oslonjen na nekoga drugog mimo Allaha, tako da kod njega ne ostane bit i suština obožavanja Allaha niti bit i suština oslanjanja na Allaha. Ali, kod njega će postojati dio obožavanja upućen nekom drugom mimo Allaha i dio oslanjanja na nekog mimo Njega. Na ovakvog se prije svega odnose Alejhisselamove riječi: "Neka upropašten bude obožavatelj zlatnika. Neka upropašten bude obožavatelj srebrenjaka. Neka upropašten bude obožavatelj crnoporubljenog ogrtača. Neka upropašten bude obožavatelj kadife." Ovo je rob ovih stvari. Kada bi ih tražio od Allaha i ukoliko bi mu ih Allah dao, on bi bio zadovoljan, a ako mu ih On uskrati, on se razljuti. Allahov istinski rob jeste onaj koji je zadovoljan čime je Allah zadovoljan, a srdi se zbog onoga zbog čega se Allah srdi, voli ono što voli Allah i Njegov Poslanik, a mrzi ono što mrzi Allah i Njegov Poslanik, prijateljuje sa onima koji su Allahovi prijatelji, neprijateljuje sa Allahovim neprijateljima. Ovo je taj koji je upotpunio vjerovanje (*iman*)."

 (Sažeto)

Njegove su riječi: "...blago robu." Zabilježio ga je *imam* Ahmed od Hasana b. Muse da je čuo od Abdullaha b. Lehie, da im je pričao Deradž Ebu-Semh da mu je Ebu-Hejsem pripovijedao od Ebu-Seida Hudrija, a on od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, blago onom ko te vidio i u tebe povjerovao. 'Rekao je: 'Blago onom ko me je vidio i u mene povjerovao, zatim blago onom, zatim blago onom, zatim blago onom ko u mene bude vjerovao a nije me vidio.' Zatim je čovjek upitao: 'A šta je to *tuba*?' 'Drvo u Džennetu (veliko koliko je) putovanje od sto godina.

Odjeća stanovnika Dženneta izrasta iz njegovih pupoljaka."¹ Postoje hadisi u *Dva sahiha* koji potvrđuju značenje ovog *hadisa*.

Ibn-Džerir je u vezi s ovim zabilježio čudno predanje od Vehba b. Munebbiha. Vehb je rekao: "U Džennetu, uistinu, ima drvo koje se zove *Tuba*. Jahač putuje u njegovom hladu sto godina i ne prođe ga. Njegov cvat je tanka tkanina. Njegovi su listovi ogrtači. Njegove grane su amber. Njegova dolina je safir. Njegova zemlja je kamfor. Njegovo blato je misk. Iz njegova korijena izviru rijeke vina, mlijeka i meda. Ono je mjesto okupljanja stanovnika Dženneta. I tako, dok su oni bili okupljeni na tom svom mjestu, došli su im meleki od njihova Gospodara vodeći rasne konje zauzdane lancima od zlata. Lica su im od ljepote sijala kao svjetiljke. Njihova je dlaka nježna kao mir'izijska svila. Na njima su sedla čije su ploče od safira, njegove strane su od zlata. Njihovi pokrivači su od dibe i kadife. Oni će im narediti da kleknu i reći će: 'Uistinu nas je naš Gospodar poslao vama da ga posjetite i poselamite.'" Rekao je: "Pa će oni uzjahati. Oni su brži od ptice, ugodniji od postelje i kasaju bez napora. Čovjek putuje pored svoga brata, sa njim razgovara i priča, a da uho jedne jahalice ne dodiruje uho druge jahalice, niti prsa jedne jahalice prsa druge. Čak će se i drvo skloniti s njihova puta, da ne bi razdvojilo čovjeka i njegova brata. Tako će doći Milostivom Samilosnom i On će im otkriti svoje plemenito lice da Ga vide. Kada Ga vide, reći će: 'Allahu, Ti si *selam*, od Tebe je *selam* i Ti zaslužuješ veličanstvo i plemenitost.' Tada će Uzvišeni reći: 'Ja sam *selam* i od Mene je *selam* i vi ste zaslužili Moju milost i ljubav. Neka su dobrodošli Moji robovi koji su se Mene bojali kad su bili sami i pokoravali se Mojoj naredbi.'" Rekao je: "Oni će reći: 'Gospodaru, mi Te nismo obožavali onoliko koliko Ti zaslužuješ i nismo Te veličali onoliko koliko zaslužuješ da budeš veličan, pa daj nam dopuštenje za sedždu da Ti je pred Tobom učinimo.' Tada će Allah reći: 'Ovo, uistinu nije kuća obožavanja niti napora, nego kuća vlasti i uživanja. Ja sam vas uistinu oslobodio napora obožavanja, pa Me pitajte što želite. Svako od vas ima svoju želju.' Oni će ga pitati, tako da će čovjek sa najmanjom željom kazati: 'Gospodaru, ljubitelji dunjaluka takmičili su se u njemu pa im je bilo tijesno. Gospodaru, daj mi isto što su oni imali od dana kada si dunjaluk stvorio do vremena kada je dunjaluk završio.'

¹ Ibn-Hibban, br. 2302, u *Mevaridu*. Ahmed u *Musnedu*, 3/71. Predanje Deradža Ebu-Semha od Ebu-Hejsma je slabo (*daiif*). Hadis sa predanjima koja mu svjedoče jeste vjerodostojan (*sahih*), kao što je rekao Albani u *El-Ehadisu-sahiha*, br. 1241.

Allah Uzvišeni će reći: 'Želje su ti male i tražiš manje nego što si zaslužio. Ovo ti je od Mene, jer u Mome davanju nema pomanjkanja niti manjkavosti.' Zatim će reći: 'Pokažite Mojim robovima do čega želje u dušama njihovim nisu doprle.' Među onim što će biti izloženo bit će tegleći konji u parovima. Na svaka četiri bit će ležaj od jednog safira. Na svakom će ležaju biti kupola od livenog zlata. Pod svakom će kupolom biti dženetska prostirka i dvije hurije. Na svakoj huriji će biti dvije dženetske haljine. U Džennetu neće biti boje, a da se na njima ne nalazi niti mirisa, a da se u njih nije upio. Svjetlost s njihova lica osvjetljava dubinu kupole, tako da onaj ko ih vidi misli da su one van kupole. Moždina njihovih kostiju vidi se odozgo kao bijela nit u crvenom safiru. One smatraju da je on vredniji od svoje supruge kao što je Sunce vrednije od kamena, ili još više, a i on misli o njima isto. Zatim će ući kod njih i one će ga pozdraviti, ljubiti i grliti govoreći mu: 'Nismo znale da će Allah ovako nešto (lijepo) stvoriti.' Zatim će narediti melekima da poredani u redove putuju sa njima u Džennetu dok svako od njih ne dođe svome mjestu boravka koje mu je pripremljeno."

Njegove su riječi: "...raščupane glave" (*eš'ase*), u genitivu sa *fethom*, jer je to ime koje se ne deklinira, zbog toga što se njime opisuje i u glagolskom je obliku. "Glave" (*re'suhu*) jeste u nominativu zato što je vršilac radnje. To je osoba raščupane kose koju je borba na Allahovom putu zaokupirala tako da nema vremena da se dotjeruje, miriše i češlja.

Njegove riječi: "...prašnjavih nogu", jesu u genitivu i ukazuju na drugo svojstvo roba.

Njegove su riječi: "...ako je na straži", tj. čuvar vojske da ih neprijatelj ne napadne (iznenada).

Njegove su riječi: "...istinski je na straži", to znači da on savjesno obavlja svoj posao, a da u njemu ne bude manjkavosti ili nemara.

Njegove su riječi: "...a ako je u pozadini, istinski vrši svoju dužnost", tj. u pozadini vojske on radi za dobrobit džihada i na onome u čemu je zaštita mudžahidima od neprijatelja. Halhali je rekao: "Znači da on sluša ono što mu je naređeno i da biva na onom mjestu koje mu je određeno, ne napušta svoj položaj." Spomenuo je stražu i logistiku zato što su to dva najteža položaja.

Njegove su riječi: "Ako zatraži da uđe, ne biva mu dopušteno", tj. ako zatraži da uđe kod komandanata i njima sličnim, oni mu ne dopuste jer on nema ugleda kod njih niti nekog položaja, pošto on nije od onih koji to žele i traže, nego on uistinu traži ono što je kod Allaha.

Njegove su riječi: "...a ako se zauzme, ne bude mu prihvaćeno", znači da kada ga situacija prisili da se za nekoga zauzme u onome što Allah voli i Njegov poslanik, njegovo zauzimanje kod komandanata i njima sličnim ne bi bilo primljeno. Od Osmana, r.a., prenosi se da je čuo Allahova Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: "Straža na Allahovom putu u toku jedne noći jeste vrednija od hiljadu dana u kojima se danju posti a noću klanja."¹

Hafiz Ibn-Asakir je u biografiji Abdullaha b. Mubareka zabilježio da je ovaj rekao stihove u Tarsusu (mjestu u Turskoj) i poslao ih je po njemu Fudajlu b. Ijadu sto sedamdesete godine po Hidžri pozvajući ga u džihad:

"O pobožnjače, kod Dva harema kad bi nas vidio, spoznao bi da se u ibadetu zabavljaš.

Ako neko svoje lice suzama natapa, pa naši se vratovi krvlju natapaju.

Ako neko konje svoje na stranputici zamara, pa konji naši se na bojnopolju zamaraju.

Vaš je jutarnji povjetarac, a naš povjetarac je njihov *senabika* i najljepša prašina.

Do nas su došle riječi Vjerovjesnikove u kojima je sama istina:

'Neće se, u čovjekovom nosu, sastati prašina sa bojnog polja i dim (džehennemske) vatre koja sve spaljuje.'

Ovo je Allahova knjiga koja nam govori: šehid nije mrtav, istina je!"

Rekao je još: "Pa sam Fudajlu predao ovo njegovo pismo kod Kabe u El-Mesdžidul-haramu. Pošto ga je pročitao, suze su mu potekle iz očiju. Rekao je: 'Istinu je rekao Ebu-Abdurrahman i posavjetovao me.' Zatim je rekao: 'Znaš li ti pisati?' 'Znam', odgovorio sam. Rekao mi je: 'Napiši mi ovo (nadnica tvoga tovara jeste pismo Ebu-Abdurrahmanovo koje je poslao nama).'

¹ Zabilježio ga je Taberani u *El-Kebiru* i Bejheki. Hakim ga je ocijenio kao vjerodostojan, 2/81, a s njim se složio i Zehebi. Albani je rekao u *Da'iful-džamii*, br. 2703: "Ovaj hadis je slab (*daif*).

U ovom poglavlju tretiraju se (sljedeća) pitanja:

1- želja čovjekova da postigne ovaj svijet radom za budući svijet;

2- komentar ajeta iz sure Hud;

3-nazivanje čovjeka muslimana:obožavateljem zlatnika, srebrenjaka i crnoporubljenog ogrtača;

4- objašnjenje tog (obožavanja) da on kada mu se da, bude zadovoljan, a ako mu se ne da, rasrdi se;

5- njegove riječi "Neka bude upropašten i unazađen";

6- njegove riječi: "Kada ga ubode bodljika, ne može je izvaditi kliještima";

7- pohvala mudžahida opisanog tim svojstvima.

Ovo mi je izdiktirao Fudajl b. Ijad: 'Pripovijedao nam je Mensur b. Mu'temir, od Ebu-Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu-Hurejrea da je neki čovjek rekao: 'Allahov Poslaniče, poduči me poslu kojim ću zaslužiti nagradu mudžahida na Allahovom putu', pa mu je rekao: 'Možeš li klanjati a da se ne odmaraš, da postiš a da nikada ne jedeš?' Rekao je: 'Allahov Poslaniče, ja to ne mogu.' Potom je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Tako mi Onoga u Čijim je rukama moja duša, kad bi to i bio u stanju, ne bi postigao vrijednost mudžahida na Allahovom putu. Zar ne znaš da kad konj mudžahidov galopira, njemu (mudžahidu) pišu se dobra djela."''

¹ Ovako ga je zabilježio Ibn-Asakir u svome *Tarihu*, 38/254-255, od Muhammeda b. Ibrahima b. Ebu-Sekine. Rekao je: "Izdiktirao mi je Abdullah b. Mubarek ove stihove. Potom ih je citirao i spomenuo je hadis ovako kako je i ovdje. Muhammed b. Ibrahim b. Sekine Halebi, za njega je Hafiz u *El-Lisanu* rekao: "Možda je pogriješio." Nije ga ocijenio povjerljivim niko osim Ibn-Hibbana. Ibn-Kesir spomenuo ga je na kraju sure Ali Imran, 1/447. Zabilježio ga je Ahmed u svome *Musnedu*, 2/344 u ovom njegovom značenju nešto skraćeno, od Ebu-Hurejrea, r.a., da je rekao: "Došao je neki čovjek Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao mu: 'Allahov poslaniče, poduči me djelu koje je ekvivalentno džihadu.' Rekao je: 'Ja ne znam za takvo djelo. Da li možeš kada mudžahid krene, ući u džamiju i ne spavati, postiti i ništa ne jesti?' 'Ne mogu', odgovorio je.'" Ebu-Hurejre je rekao: "Mudžahidov konj galopira pa se njemu pišu dobra djela." Zabilježio ga je i Buhari, br. 2633. Muslim, br. 1878, i glasi: "Ebu-Hurejre je rekao: 'Rečeno je Vjerovjesniku, s.a.v.s., šta je ekvivalentno džihadu na putu Uzvišenog Allaha?' Odgovorio je: 'Vi to niste u stanju.' Rekao je: 'Upitali su ga isto dvaput ili tripud.' Svaki put je odgovorio: 'Vi to ne možete.' Treći put je rekao: 'Primjer mudžahida na Allahovom putu jeste kao primjer postača koji klanja skrušeno učeći Allahove ajete, ne prestaje postiti niti klanjati sve dok se mudžahid ne vrati iz džihada na Allahovom putu.'" Zabilježio ga je Nesai, 6/19. Vidi: *Džamiul-usul*, 9/480-482.

٣٨ - باب من أطاع العلماء والأمرء في تحريم ما أحل الله
أو تحليل ما حرم الله فقد اتخذهم أرباباً من دون الله

38- KO POSLUŠA UČENE I VOĐE U ZABRANJIVANJU ŠTA JE ALLAH DOPUSTIO I U DOPUŠTANJU ŠTO JE ALLAH ZABRANIO UZEO IH JE ZA SVOJE BOGOVE, MIMO ALLAHA

Ibn-Abbas je rekao: "Samo što nije na vas kamenje počelo padati s neba. Ja vam kažem rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a vi govorite: 'Rekao je Ebu-Bekr i Omer!?'"

Imam Ahmed je rekao: "Čudim se onima koji su spoznali sened i njegovu vjerodostojnost, a uzimaju mišljenje Sufjana dok Allah, dž.š., kaže:

﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم﴾

Njegove su riječi: "Ko posluša učene i vode u zabranjivanju onoga što je Allah dopustio i u dopuštanju što je Allah zabranio uzeo ih je za svoje bogove mimo Allaha." U ovome se ukazuje nariječi Uzvišenog:

﴿وقالوا ربنا إنا أطعنا سادتنا وكبراءنا فأضلونا السبيل﴾

"I govorit će: 'Gospodaru naš, mi smo prvake naše i starješine naše slušali, pa su nas oni s Pravog puta odveli.'" (XXXIII:67.)

Njegove su riječi: "Ibn-Abbas je rekao: 'Samo što nije na vas kamenje počelo padati s neba.' 'Ja vam kažem', rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a vi govorite: 'Rekao je Ebu-Bekr i Omer!?'"

Imam Šafija, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Ulema se složila da onaj ko je jasno saznao za sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne smije ga ostaviti i uzeti riječi nekoga drugog."

Imam Malik, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Od svakog od nas prihvata se i odbija osim od ovoga ko je u ovom mezaru, neka je na njega Allahov salavat i selam." Od Ibn-Abbasa, r.a., prenosi se da je rekao: "Od svakog se uzima i odbacuje izuzev od Vjerovjesnika, s.a.v.s."

'Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.' (En-Nur, 63.) Znaš li na šta se misli pod iskušenjem (*fitnetom*)? (Misli se na) pridruživanje (*širk*). Kada čovjek ne prihvati neke njegove riječi, možda u njegovo srce uđe nešto zablude pa zbog toga bude upropašten."

Njegove su riječi: "Ahmed je rekao: 'Čudim se onima koji su spoznali sened i njegovu vjerodostojnost, a uzimaju mišljenje Sufjana, dok Allah, dž.š., kaže:

﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم﴾

'Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.' (XXIV:63.) Znaš li na šta se misli pod iskušenjem (*fitnetom*)? (Misli se na) pridruživanje (*širk*). Kada čovjek ne prihvati neke njegove riječi, možda u njegovo srce uđe nešto zablude pa zbog toga bude upropašten."

Imam je Ahmed rekao: "Gledao sam u Mushafu i našao da se o pokornosti Poslaniku govori na trideset tri mjesta", zatim je proučio:

﴿فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم﴾

"Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe." Sufjan je Sevri, imam, skromni, pobožni, povjerljivi, pravnik. Imao je svoje učenike koji su od njega učili i njegov mezheb je poznat. Ovo ružno djelo, koje je tako okarakterisao imam Ahmed, proširilo se posebno među onima koji se prave učenim, daju fetve i podučavaju druge i misle da dokaze Kur'ana i sunneta ne može koristiti osim *mudžtehid*, a *idžtihada* (kako kažu) više nema. Oni su u tome pogriješili. Imam Ahmed, da mu se Allah smiluje, je, kao dokaz da *idžtiħad* ne prestaje, uzeo Alejhisselamove riječi: "Jedan će dio moga ummeta ustrajati na istini, potpomognuti. Neće im naškoditi onaj ko se od njih odvojio ili se s njima razišao. Allahova odredba će doći, a oni će biti na tome."¹

¹ Buhari, br. 3640, El-Menakib, Babu sualil-mušrikine en jurijehum en-nebijju sallallahu alejhi ve selleme ajeten, br. 7311, El-I'tisam bil-kitabi ves-sunne, Babu kavlin-nebijji sallallahu alejhi ve selleme: "La tezalu taifetun min ummeti zahirine...", br. 7459, Et-Tevhid, Babu kavillahi teala: ﴿إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ﴾ Muslim, br. 1921, El-Imare, Babu kavlihi sallallahu alejhi ve selleme: "La tezalu taifetun..."

Od Adija b. Hatima prenosi se da je čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako uči ovaj ajet:

﴿اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أربابا من دون الله﴾

"Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje... "
(ajet) (Et-Tevba, 31.), pa mu je rekao: "Mi ih, zaista, nismo obožavali."...

Ibn-Abdul-Berr bilježi konsenzus (*idžma'*), da se onaj koji slijedi druge (*mukallid*) ne ubraja u učene. Sami imami nisu se zaustavili samo na tome da su objašnjavali, nego su zabranili da drugi slijede njihovo mišljenje ako je sunnet jasan. Ebu-Hanife je rekao: "Kada dođe hadis od Poslanika, s.a.v.s., bez pogovora (to prihvatamo). Kada dođe od ashaba, r.a., bez pogovora (to prihvatamo). Kada dođe od tabiina, mi smo ljudi i oni su ljudi." Isto je rekao: "Kada nešto kažem, a Allahova knjiga kaže drugačije, ostavite ono što sam rekao, a uzmite Knjigu Allaha Uzvišenog." Rečeno mu je: "A šta ako mu (tvom govoru) proturječi riječ Allahovog Poslanika, s.a.v.s.? "Ostavite moje riječi, a držite se riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.", rekao je. "A ako bude proturiječio riječima ashaba", upitan je. "Ostavite moje riječi, a uzmite riječi ashaba", odgovorio je. Već su navedena mišljenja dvojice imama: Malika i Šafije. Prema tome, onaj ko bude čitao knjige učenjaka u njegovu *mezhebu*, treba pogledati mišljenja onih koji se s njima razilaze i dokaze koje su koristili, tako da slijedi onoga koji dokaz posjeduje, a Allah daje uspjeh.

Njegove su riječi: "Od Adijja b. Hatima" Taijja, poznatog po darežljivosti i ikramu. Došao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u ša'banu, devete godine po Hidžri. Primio je islam. Živio je sto dvadeset godina. Autor, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, ukazao je naslovom ovog poglavlja na ovaj hadis kao i na one koji su ovog značenja. U njemu je dokaz da je pokornost svećenicima i monasima u onome u čemu je nepokornost Allahu ustvari njihovo obožavanje mimo Allaha.

Hadis je od Mugirea b. Šu'bea, r.a. Na ovu je temu prenesen hadis i od Sevbana, Muavije, Džabira, Ukbea b. Amira, Imrana b. Husajna, Omera b. Hattaba, Ebu-Hurejrea, Kurrea b. Ijasa, r.a. Vidi: *Džamiul-usul*, hadis br. 1048, 6776, 6777, 6778, 6779, 7496, 7832, 7917, 8879. *El-Ehadis es-sahiha*, br. 1952-1962. Kadi Ijad je rekao: "Ahmed je mislio na ehl-sunnet i džema'at i one koji slijede mezheb ehlu-hadisa. Nevevi je rekao: "*Taife* (grupa, skupina) može da se odnosi na mnoge džemate različitih vrsta vjernika, hrabrih, koji poznaju ratovanje, pravnike, muhaddise, mufessire, one koji naređuju dobro a odvrćaju od zla, skromne i pobožne." Nevevi u *Šerhul-Muslimu*, 13/66-67, rekao je: "Što se ove skupine tiče, Buhari je rekao: "To su učeni." Ahmed je rekao: "Ako to nisu učenjaci u hadisu, ne znam ko bi drugi bio."

... Rekao je: "Zar oni ne zabranjuju ono što je Allah dopustio pa i vi to radite, i dopuštaju ono što je Allah zabranio pa i vi to radite?" "Da", rekao sam. "E to vam je obožavanje njih"¹ Zabilježio ga je Ahmed i Tirmizi i ocijenio ga kao dobar.

U ovom poglavlju tretiraju se (sljedeća) pitanja:

1- komentar ajeta iz sure En-Nur;

2- komentar ajeta iz sure Et-Tevba;

3- upozorenje na značenje obožavanja koje je zanijekao Adijj;

4- Ibn-Abbasovo uzimanje Ebu-Bekra i Omera kao primjer i Ahmedovo uzimanje Sufjana kao primjer;

5- promjena stanja ka ovom cilju, tako da je kod većine obožavanje svećenika postalo najbolje djelo. To se zove uzimanje (svećenika) kao zaštitinika (vilaje) i njihovo obožavanje. To je znanje i razumjevanje. Potom se stanje promijenilo pa, "obožavali mimo Allaha", odnosi se na one koji nisu dobri. A obožavanje, u drugom značenju, odnosi se na one koji su neznalice.

Naš šejh je u Mesailima rekao: "Tako se stanje promijenilo i došlo je do toga da je kod većine obožavanje monaha smatrano najboljim djelom. To oni zovu vilajetom, a obožavanje je svećenika (po njima) znanje i razumijevanje. Potom se stanje promijenilo pa se obožavanje mimo Allaha odnosilo na obožavanje onih koji nisu dobri, a obožavanje u drugom značenju odnosilo na obožavanje onih koji su neznalice. Od Zijada b. Hudajra prenosi se da mu je Omer rekao: "Znaš li ko ruši islam?" "Ne", rekao sam. "Ruši ga greška učenjaka, licemjerovo dokazivanje Kur'anom i vlast vođa koji vode u zabludu." Zabilježio ga je Darimi.² Da nama i vama Allah dā da budemo od onih koji slijede istinu i po njoj pravdu dijele. Koliko ih je samo zalutalo i posrnulo.

¹ Njegov *tahridž* naveden je na stranici 79.

² Njegov *tahridž* naveden je na stranici 190. (fusnota br.2)

39- POTPUNO VJEROVANJE NEĆE POSTIĆI NIKO SVE DOK NJEGOVE STRASTI I ŽELJE NE BUDU U SKLADU S ONIM S ČIME JE DOŠAO POSLANIK, S.A.V.S.

قول الله تعالى: ﴿ألم تر إلى الذين يزعمون أنهم آمنوا بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك يريدون أن يتحاكموا إلى الطاغوت وقد أمروا أن يكفروا به ويريد الشيطان أن يضلهم ضلالا بعيدا﴾

Riječi Allaha Uzvišenog: "Zar ne vidiš one koji tvrde da vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe pa ipak žele da im se pred šejtanom sudi, a naredeno im je da ne vjeruju u njega. A šejtan želi da ih u veliku zabludu navede." (En-Nisa, 60.)

Njegove su riječi: "Riječi Allaha Uzvišenog:

﴿ألم تر إلى الذين يزعمون أنهم آمنوا بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك يريدون أن يتحاكموا إلى الطاغوت وقد أمروا أن يكفروا به﴾

'Zar ne vidiš one koji tvrde da vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe pa ipak žele da im se pred šejtanom sudi, a naredeno im je da ne vjeruju u njega....'" (ajet)

Imad b. Kesir je rekao: "Ajet kori onoga ko izbjegne Kur'an i sunnet i kao suca uzme nešto drugo što je pogrešno i nevažeće. To se podrazumijeva pod tagutom spomenutim ovdje. Svako ko obožava nešto mimo Allaha, bilo kojom vrstom ibadeta, kao što je dova ili traženje pomoći, uistinu obožava taguta. Ukoliko je obožavani dobri čovjek, onda je obožavanje onoga koji ga obožava usmjereno ka šejtanu koji mu je naredio da ga obožava i to mu uljepšao, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿ويوم يحشرهم جميعا ثم يقول للملائكة أهؤلاء إياكم كانوا يعبدون * قالوا سبحانك أنت ولينا من دونهم بل كانوا يعبدون الجن أكثرهم بهم مؤمنون﴾

"A na Dan kada ih sve sabere, pa meleke upita: 'Zar su se ovi vama klanjali?' oni će odgovoriti: 'Hvaljen neka si, Ti si Gospodar naš, između nas i njih nije bilo prijateljstva; oni su džine obožavali i većina njih je vjerovala u njih.'" (XXXIV:40-41.) Uzvišeni je rekao:

﴿وَيَوْمَ نَخْشِرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَزَلَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِيانَا تَعْبُدُونَ * فَكُفِيَ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ﴾

"A na Dan kad ih sve sakupimo, reći ćemo onima koji su Allahu druge ravnim smatrali: 'Stanite, i vi i božanstva vaša!' - pa ćemo ih razdvojiti; a božanstva njihova će reći: 'Niste se vi nama klanjali. Allah je dovoljan svjedok i nama i vama, mi doista nismo znali da ste nam se klanjali.'" (i ajet poslije ovoga) (X:28-29.) Ako bude pozivao da njega obožavaju, kao što to čine *taguti*, ili se bude radilo o drvetu, kamenu, ili mezaru, kao što su bili Lat, Uza'a, Menat itd, koje su mnogobošci napravili kao svoje idole u liku dobrih ljudi, meleka i ostalog, sve to potpada pod *tagute* za koje je Allah naredio Svojim robovima da ih zaniječu, da se njih odreknu i da se odreknu obožavanja bilo koga što se obožava mimo Allaha, bez obzira ko to bio. Prema tome, *tevhid* je nijekanje svega što se obožava mimo Allaha, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ * إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي﴾

"A kad Ibrahim reče ocu svome i narodu svome: 'Nemam ja ništa s onima kojima se vi klanjate. Ja se klanjam samo Onom Koji me je stvorio...' (ajet) (XLIII:26-27.) Od svih božanstava izuzeo je samo Onog Koji ga je stvorio, Slavljelog i Uzvišenog. Ovo je značenje "nema boga osim Allaha", kako je navedeno u Njegovim riječima:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بِرَأْيِكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَلَّفْنَا بِكُمْ وَبَدَأْنَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ﴾

"Divan je uzor za vas Ibrahim i oni koji su uz njega bili kad su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni sa onima koje, umjesto Allaha, obožavate. Mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega Jedinog, vjerovali.'" (LX:4.) Isto tako ako postupa drugačije od Allahove odredbe i Njegova Poslanika, tako što sudi među ljudima po nečem drugom od onog što je Allah odredio, ili zbog nepoznavanja toga, ili zahtijeva da se to slijedi, ili mu se pokori u onome za što ne zna da li je istina, ukoliko onaj koji mu se pokorava nije zainteresovan da li je njegova naredba istina ili ne, on je *tagut*, bez imalo sumnje, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يَرِيدُونَ أَن يُتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾

"Zar ne vidiš one koji tvrde u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe pa ipak žele da im se pred šejtanom sudi, a naređeno im je da ne vjeruju u njega." To je zbog toga jer je nijekanje *taguta* sastavni dio (*rukn*) *tevhida*, kao što stoji u ajetu sure El-Bekara. Kada se ne ostvari, ovaj rukn nije negirao ono što negira *la ilahe illallah* (Nema boga osim Allaha.)

Njegove su riječi: ﴿وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ "A šejtan želi da ih u veliku zabludu navede." Tj. daleko od upute. U ovom ajetu govori se o četiri stvari: 1) da je to volja šejtanova; 2) da je to zabluda; 3) potvrđivanje toga infinitivnom imenicom; 4) opisivanje toga udaljenošću u odnosu na put istine i upute. Neka je Uzvišen Allah, kako li je Kur'an veličanstven i kako li je koristan onome ko ga proučava, kako li je elokventan, i kako li samo upućuje da je to govor Gospodara svjetova koji je objavio Svome plemenitom Poslaniku i dostavio ga Njegov iskreni i povjerljivi rob, neka je na njega Allahov salavat i selam.

Njegove su riječi:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتُ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُونَ عَنْكَ صُدُودًا﴾

"Kad im se kaže: 'Prihvatite ono što Allah objavljuje i Poslanika!' vidiš licemjere kako se od tebe sasvim okreću." (IV:61.) Licemjer, uistinu, mrzi istinu i njene sljedbenike te žudi i prakticira nevaljalo, što je suprotno istini. Ovakvo je stanje licemjera. Ibnul-Kajjim je rekao: "Ovo je dokaz da onaj ko bude pozvan da implementira i sudi po Kur'anu i sunnetu i on to odbije smatra se licemjerom." (Kažem) Koliko ih samo ima! Molim Allaha da ne uvećava njihov broj.

Njegove su riječi: ﴿يَصُدُونَ﴾ "...sasvim okreću" (*jesuddune*) neprelazni glagol, a znači okreću se, jer je njegov infinitiv *sududen*. Koliko ih samo ima puno koji posjeduju ovo svojstvo, posebno među onima koji tvrde da su učeni. Oni su se sasvim okrenuli od onoga što iziskuju dokazi iz Kur'ana i sunneta Allahovog Poslanika. Oni slijede mišljenja onih koji puno griješe, koji sebe ubrajaju u sljedbenike nekog od četiri mezheba. Tako oni slijede one koje nije dopušteno slijediti u onome što je suprotno dokazu. Zbog toga je sljedbenik Poslanikov, s.a.v.s., postao rijedak i čudan, a to je opće rasprostranjeno.

وقوله: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾

I Njegove su riječi: "Kad im se kaže: 'Ne činite nered na Zemlji, odgovaraju: 'Mi samo red uspostavljamo!'" (El-Bekara, 11.)

وقوله: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

I Njegove su riječi: "I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen." (El-Earaf, 56.)

Njegove su riječi: "Kad im se kaže:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾

'Ne činite nered na Zemlji', odgovaraju: 'Mi samo red uspostavljamo!'" Ebul-Alije je rekao o ajetu: "Znači, nemojte činiti neposlušnost na Zemlji, jer onaj ko Allahu na Zemlji bude neposlušan ili naredi nešto u čemu je neposlušnost Allahu učinio je nered (*fesad*) na Zemlji. To je zbog toga što dobro Zemlje i neba biva pokornošću Allahu i Njegovu Poslaniku. Veza ovog ajeta sa naslovom ogleđa se u tome da je uzimanje za suca nekog mimo Allaha i Njegova Poslanika djelo licemjera, i to je činjenje nereda na Zemlji. U ajetu se ukazuje da se čovjek ne zavarava riječima sljedbenika strasti, pa makar to oni ukrasili pozivom.

Njegove su riječi: ﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ "I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen." Ebu-Bekr b. Ajjaš rekao je o ajetu: "Allah je uistinu poslao Muhammeda, s.a.v.s., stanovnicima Zemlje dok su oni bili u neredu, pa ih je Allah popravio Muhammedom, s.a.v.s. Prema tome, ko poziva nečem drugačijem od onoga što je donio Muhammed, s.a.v.s., on je od onih koji prave nered na Zemlji. Većina komentatora kaže: "Nemojte na njoj činiti nered grijehom i pozivanjem nepokornosti Allahu, nakon što ju je Allah popravio i uredio slanjem poslanika, objašnjenjem Šerijata i pozivom ka pokornosti Allahu. Uistinu je obožavanje nekoga mimo Allaha, pozivanje nekome drugome mimo Njega, pridruživanje Njemu, najveći nered na Zemlji. Čak, uništavanje Zemlje neredom ustvari biva pridruživanjem (*širkom*), pozivanjem nekome drugom mimo Allaha, uspostavljanjem božanstva mimo Njega. Zatim, pokornost i slijeđenje nekog mimo Allahovog Poslanika jeste najveći vid nereda (*fesada*) na Zemlji. Za nju nema mira i dobrote, niti za njene stanovnike, osim da Allah jedino bude Onaj Koji se obožava i kome se pokorava.

I Njegove su riječi: "Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi?... " (El-Maida, 50.)

Poziv mora biti Njemu, ne nekom drugom. Pokornost i slijedenje mora biti Njegovom poslaniku, bez sumnje. Drugom se treba biti pokorno ako naredi pokornost Poslaniku, s.a.v.s. Ukoliko naredi da mu se bude nepokorno ili ono što se razlikuje od Šerijata tada se ne sluša i nema pokornosti. Ko razmisli o stanju svijeta i nađe svaki mir i spokoj na Zemlji to je zbog vjerovanja u Allahovu jednoću, obožavanja samo Njega, pokornosti Njegovu Poslaniku. Svaki nered na Zemlji, belaji, zlo, suša, kolonijalizam od neprijatelja i drugo, uzrok svemu tome je suprotstavljanje Njegovom Poslaniku i pozivanje nekoga mimo Allaha i Njegova Poslanika." Na osnovu ovoga što smo naveli postaje jasna veza ajeta sa naslovom.

Njegove su riječi: "I riječi Uzvišenog Allaha: ﴿أفحكم الجاهلية يبغون﴾

'Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi...' " (ajet) Ibn-Kesir je rekao: "Uzvišeni Allah kori onoga ko ostavi Allahov propis, koji sadrži u sebi svako dobro i zabranu svakog zla i uzme mimo toga mišljenja ljudi, strasti, i termina koje su odredili ljudi, ne oslanjajući se na Šerijat, kao što su ljudi u pagansko doba sudili po zabludama i neznanju. Isto kao što sude Tataři na osnovu zakonika koji je uspostavio Džingis-han, a koji je on opet uzeo iz različitih zakonika i u koji je ugradio puno zakona na osnovu svoga mišljenja. Taj zakonik je među njegovim sljedbenicima postao zakon kojem su davali prednost nad Kur'anom i sunnetom. Ko uradi tako on je nevjernik i treba se protiv njega boriti, dok se ne povrati Allahovom propisu i propisu Njegova Poslanika i dok ne počne suditi, kako u malim tako i velikim pitanjima, samo po njemu.

Njegove su riječi: ﴿ومن أحسن من الله حكما لقوم يوقنون﴾

"A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?" Ovdje se pita u smislu kritike i negiranja. Tj. nema suda boljeg od Njegovog. Ovo je vid upotrebe komparacije kada u drugoj strani nema partnera. Tj. ko je pravedniji od Allaha za onog ko je razumio i spoznao Šerijat, povjerovao i postao uvjeren da je On Uzvišeni najpravedniji sudac koji je milosniji prema Svojim robovima od majke prema svome djetetu, da On najbolje zna što je dobro za Njegove robove, da je On svemoćan, najmudriji u Svome govoru i djelima, Šerijatu i odredbama.

Od Abdullaha b. Amra, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Niko od vas neće vjerovati (potpunim imanom) dok mu njegove strasti i želje ne budu u skladu s onim što sam donio." Nevevi je rekao: "Ovo je vjerodostojan hadis. Zabilježili smo ga u knjizi *El-Hudždže sa vjerodostojnim senedom*."

Njegove su riječi: "Od Abdullaha b. Amra, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Niko od vas neće vjerovati (potpunim imanom) dok mu njegove strasti i želje ne budu u skladu s onim što sam donio.'" Nevevi je rekao: "Ovo je vjerodostojan hadis. Zabilježili smo ga u knjizi *El-Hudždže sa vjerodostojnim senedom*." Ovaj je hadis zabilježio šejh Ebul-Feth Makdisi Šafiji u *Kitabul-hudždže 'ala tarikil-mehadždže*, sa vjerodostojnim senedom kako prenosi autor od Nevevija. Zabilježio ga je i Taberani, Ebu-Bekr b. Asim, hafiz Ebu-Neim u *El-Erbe'inu*, i za ta predanja vjerodostojnost postavio kao uslov, a svjedok mu se nalazi i u Kur'anu. Uzvišeni je rekao:

﴿فلا وربك لا يؤمنون حتى يحكموك فيما شجر بينهم ثم لا يجدوا في أنفسهم حرجا مما قضيت ويسلموا تسليما﴾

¹ Njega je provjerio Ibn-Redžeb Hanbeli u *Džami'ul-ulum vel-hikem*, str. 338-339 i rekao: "Vrlo je daleko reći za ovaj hadis da je vjerodostojan iz sljedećih razloga: Njega prenosi samo Neim b. Hammad Mervezi. Iako ga je grupa imama ocijenila kao povjerljivog, i Buhari zabilježio njegov hadis, ipak se može reći da su imami u hadisu o njemu imali dobro mišljenje zato što je bio čvrst u slijeđenju sunneta i uzvraćanju onima koji su slijedili strasti. Govorili su da je on osumnjičen i da je u nekim hadisima nesiguran. Kada su pronašli puno njegovih *munker* hadisa, ocijenili su ga slabim. Potom je prenio riječi imama, a zatim nastavio: Nadalje, razišli su se oko Neima u njegovu senedu. Od njega prenosi Sekafi od Hišama i prenosi se od njega, a on od Sekafija. Pripovijedali su nam neki naši šejhovi, pripovijedao nam je Hišam ili neko drugi... Po ovom predanju ne zna se da je šejh Sekafi prenio od njega. Prenosi se od Sekafija da su im pripovijedali neki njihovi šejhovi, da im je pripovijedao Hišam ili neko drugi. Po ovom predanju Sekafi ga je čuo od nepoznate osobe, a njegov šejh prenio ga je od neodređene osobe, i tako se *džehalet* (neznanje) povećava u njegovu senedu. Nadalje, u njegovu senedu nalazi se Ukbe b. Evs Sedusi Basri. Zovu ga još Jakub b. Evs. Hadis su mu zabilježili Ebu-Davud, Nesai, Ibn-Madždže od Abdullaha b. Amra. Rečeno je i Abdullah b. Amr. U njegovu senedu ima poremećaj. Idžli, Ibn-S'ad i Ibn-Hibban ocijenili su ga pouzdanim. Ibn-Huzejme je rekao: "Od njega je, uz svu svoju veličinu, hadise bilježio Ibn-Sirin. Ibn-Abdul-Berr je rekao: "On je nepoznat." Galabi je u svom *Tarihu* rekao: "Misle da on nije slušao od Abdullaha b. Amra, nego on kaže: 'Rekao je Abdullah b. Amr.' Po ovome, njegovo predanje od Abdullaha b. Amra prekinuto je, a Allah najbolje zna." Kažem da je značenje hadisa ispravno, iako u njegovu senedu ima slabosti. Njemu u Kur'anu svjedoče riječi Uzvišenog: ﴿فلا وربك لا يؤمنون حتى يحكموك فيما شجر بينهم﴾ "Tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate." (IV:65.), i drugi ajeti.

"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore." (IV:65.) I Njegove su riječi:

﴿وما كان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضى الله ورسوله أمرا أن يكون لهم الخيرة من أمرهم﴾

"Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da, po svojem nahođenju postupe." (XXXIII:36.) I Njegove su riječi: ﴿فإن لم يستجيبوا لك فاعلم أنما يتبعون أهواءهم﴾

"Pa ako ti se ne odazovu, onda znaj da se oni povode samo za strastima svojim." (XXVIII:50.) (i ajeti slični ovima)

Njegove su riječi: "...dok mu njegove strasti i želje ne budu u skladu s onim što sam donio" Njegove strasti (*hevahu*) je skraćeno. Tj. ono što želi i voli njegova duša. Ukoliko je ono što voli, čemu je naklonjena njegova duša i ono što radi u skladu s onim što je donio Poslanik, s.a.v.s., ne čineći nešto što mu se suprotstavlja, to su svojstva onih koji imaju sveopće vjerovanje (*iman*) koje donosi onome ko ga ima Džennet i spas od vatre. Ukoliko je suprotno tome, ili pak u nekim njegovim stanjima ili u većini, nužna će potpunost njegova vjerovanja nestati tako da on ima status vjernika s ograničenjem, jer je njegovo vjerovanje umanjeno zbog griješenja, kako je to rečeno u hadisu od Ebu-Hurejrea: "Kada bludnik čini blud, nije (potpuni) vjernik u vrijeme dok to čini, niti je (potpuni) vjernik kradljivac u vrijeme dok krađe."¹

¹ Buhari, br. 2475, El-Mezalim, Babun-nehji bi-gajri izni sahihihi, br. 5578, El-Ešribe, na njegovu početku, br. 6772, El-Hudud, Babuz-zina ve šurbul-hamr, br. 6810, El-Muharibin, Babu ismuz-zunati. Muslim, br. 57, El-Iman, Babu bejanu nuksanil-imani bil-measi ve nefjihi anil-mutelebbisi bil-masije. Ebu-Davud, br. 4689, Es-Sunne, Babud-delili ala zijadetil-imani ve nuksanihi. Tirmizi, br. 2627, El-Iman, Babu ma džae la jezniz-zani ve huve mu'minun. Nesai, 8/64, Es-Sariku, Babu ta'zimis-serika. Ahmed u *Musnedu*, 2/243, 317, 376, 386, 479. Ibn-Madždže, br. 3936, El-Fiten, Babun-nehji anin-nehbeti, hadis od Ebu-Hurejrea, r.a. Na ovu temu je preneseno i od Abdullaha b. Mesuda, Abdullaha b. Abbasa, r.a. Vidi: *Džamiul-usul*, br. 1927, 9369, 9370. Imam Nevevi u svome komentaru Muslimovog *Sahiha*, 2/41-42, kaže: "Ovo je hadis oko čijeg značenja se ulema razila. Ispravno mišljenje na kojem su istraživači kaže da oni dok čine ove grijehe nisu potpunog vjerovanja (*imana*). Ovo je jedna od riječi koja se upotrebljava za negiranje nečega a misli se na negiranje njegove potpunosti, kao što se kaže: "Nema znanja osim u onome što je korisno, nema bogatstva osim u devama, i nema života osim ahiretskog. Protumačili smo ga onako kako smo naveli na osnovu Ebu-Zerrovog hadisa i drugih: "Ko kaže: '*la ilahe illallah*' uči će (nekada) u Džennet, pa makar učinio blud ili ukrao." Isto tako, na osnovu poznatog vjerodostojnog hadisa Ubadea b. Samita da su oni (*ashabi*)

Tako on biva vjernikom sa sveopćim *imanom*, bez koga se ne može biti musliman. To je tevhid s kojim nije pomiješan *širk* (pridruživanje), niti *kufr* (nevjerstvo). Ovo je stanovište na kom stoji ehli-sunnet i džemaat, za razliku od haridžija i mutezilija. Haridžije zbog grijeha ljude proglašavaju kafirima, a mutezile ih ne nazivaju vjernicima i kažu da će vječno ostati u vatri. Svaka je ova grupa uvela novotariju u vjeri i ostavila ono na što upućuju Kur'an i sunnet. Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

"Allah, sigurno, neće oprostiti da Njemu druge smatrate ravnim, a oprostit će kome hoće ono što je manje od toga." (IV:116.) Tako je vezao opraštanje onoga što je manje od *širka* za (Svoju) volju. Hadisi koji potvrđuju stanovište ehli-sunneta dostigli su stupanj tevatura.

Buhari i drugi zabilježili su od Enesa da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

dali prisegu Vjerovjesniku, s.a.v.s., da ne krađu, da nemoral ne čine, da ne griješe itd. Zatim im je Alejhisselam rekao: "Ko od vas ispuni dato obećanje njegova nagrada je od Allaha, a ko nešto od toga uradi i bude za to kažnjen na dunjaluku, to će mu biti iskup. Ko to uradi i ne bude kažnjen (na dunjaluku), odluka je kod Allaha Uzvišenog, ako hoće, oprostit će mu, a ako hoće, kaznit će ga." Ova dva hadisa i njima slični koji se nalaze u vjerodostojnim zbirkama, uz riječi Uzvišenog Allaha:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ "Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijeha od toga kome On hoće." (IV:48.), zajedno sa konsenzusom sljedbenika Istine da bludnik, kradljivac, ubica i drugi počinio velikih grijeha, mimo pridruživanja (*širka*) ne izlaze tim svojim postupkom iz islama, nego su oni vjernici sa smanjenim imanom. Ukoliko se pokaju, neće biti kažnjeni, a ako umru ustrajni u velikom grijehu, bit će u okrilju Allahove, dž.š., volje, ako Allah Uzvišeni hoće, oprostit će im i uvesti ih u Džennet odmah, a ako hoće, kaznit će ih a potom ih uvesti u Džennet. Svi ovi dokazi prisiljavaju nas na *te'vil* ovog hadisa i njegove nejasnoće. Nadalje, ovaj *te'vil* jezički je sasvim očit i moguć i puno se u jeziku koristi. Ukoliko se pojave dva hadisa kontradiktorna u svom vidljivom, literarnom značenju, obaveza ih je pomiriti i sastaviti. To je ovdje bio slučaj i mi smo to uradili. Neka je *ulema* ovaj hadis protumačila da se odnosi na onoga ko to uradi smatrajući to dozvoljenim, mada zna da je to Šerijat zabranio. Hasan i Ebu-Džafer Muhammed b. Džerir Taberi rekli su da znači: "Skida se sa njega ime hvale kojim se zovu vjernici, Allahove evlije, i zaslužuju ime pogrde, tako da se kaže: kradljivac, bludnik, prestupnik, grješnik." Od Ibn-Abbasa, r.a., pripovijeda se da znači: "Od njega ode svjetlost *imana*." U tom pogledu ima hadis *merfu*. El-Muhalleb je rekao: "Od njega ode njegova razboritost u pogledu pokornosti Allahu Uzvišenom." Zuhri smatra da se u ovaj hadis i njemu slične vjeruje, ali se prolazi pored njihova značenja i ne raspravlja se o njemu. Mi uistinu ne znamo njihova značenja. O značenju hadisa izrečena su i druga mišljenja osim spomenutih, a koja nisu očita i literarno značenje na njih ne upućuje. Štaviše, neka od njih su pogrešna, pa sam ih izostavio. Ova značenja koja sam spomenuo u pogledu njegova tumačenja sva su moguća, a ispravno je značenje ono koje smo spomenuli na početku, a Allah najbolje zna.

Ša'bi je rekao: "Između jednog licemjera (munafika) i židova izbila je svađa. Židov je rekao: 'Neka nam presudi Muhammed, jer je on poznat da ne uzima mito.' Na to je licemjer rekao: 'Neka nam presude židovi', znajući da oni uzimaju mito. Na kraju su se složili da odu kod vrača u pleme Džuhejna i pred njim se parniče. Povodom toga je objavljeno: ﴿لَا تَوَالِي الدِّينَ عَيْنُكَ﴾ 'Zar ne vidiš one koji tvrde...' (ajet) kod Vjerovjesnika, s.a.v.s.' Drugi je rekao: 'Kabu b. Ešrefu.' Potom su svoju parnicu podigli kod Omera i jedan od njih mu je ispričao slučaj. On je onome koji nije bio zadovoljan Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., rekao: 'Je li to bilo tako?' 'Da', odgovorio je. Tada ga je (Omer) udario sabljom i ubio ga."

"Iz vatre će (nekada) izići ko je izgovorio: 'la ilahe illallah' 'i u njegovu srcu ima dobra koliko zrno ječma i izići će iz vatre ko je rekao: 'la ilahe illallah' 'i u njegovu srcu ima dobra koliko zrno pšenice, i izići će iz vatre ko je rekao: 'la ilahe illallah' 'i u njegovu srcu ima koliko trunčica dobra."¹

Njegove su riječi: "Ša'bi je rekao: 'Između jednog licemjera (munafika) i židova izbila je svađa. Židov je rekao: 'Neka nam presudi Muhammed, jer je on poznat da ne uzima mito.' Na to je licemjer rekao: 'Neka nam presude židovi.'" U priči o Omeru i njegovoj egzekuciji licemjera koji je tražio da se parniče pred Kabom b. Ešrefom leži dokaz da je dopušteno ubiti onoga ko iskaže nevjerstvo i licemjerstvo. Sam Kab b. Ešref bio je ljuti neprijatelj Vjerovjesniku, s.a.v.s., i puno ga je napadao. Iskazivanjem svoga neprijateljstva on je prekršio postignuti sporazum, te je zbog toga bilo dopušteno ubiti ga. Priča o njegovu ubistvu spomenuta je u hadiskim knjigama², biografskim djelima itd.

¹ Odlomak iz podugog hadisa Enesa b. Malika, r.a. Zabilježio ga je Buhari, br. 44, El-Iman, Babu zijadeti-lmani ve nuksanuhu, br. 4476, 6565, 7410, 7440, 7509, 7510, 7516. Muslim, br. 193, El-Iman, Babu edna ehlil-dženneti menzileten minha. Ibn-Madždže, br. 4312. Ahmed u *Musnedu*, 3/116, 244.

² Buhari, br. 2510, 3031, 3032, 4037, El-Megazi, Babu katli Kab b. El-Ešref. Muslim, br. 1801, El-Džihad, Babu katli Kab b. El-Ešref tagutil-jehud. Ebu-Davud, br. 2768, od Džabira b. Abdullaha, r.a.

U ovom poglavlju tretiraju se (sljedeća) pitanja:

1- komentar ajeta iz sure En-Nisa i (značenja) koja se u njoj nalaze i pomažu u razumijevanju značenja taguta;

2- komentar ajeta iz sure El-Bekara:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾

"Kad im se kaže: 'Ne činite nered na Zemlji'";

3- komentar ajeta iz sure El-E'araf:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

"I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen";

4- komentar ajeta:

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

"Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi";

5- ono što je Ša'bi rekao u pogledu povoda objave prvog ajeta;

6- objašnjenje istinskog i lažnog vjerovanja (imana);

7- priča o Omeru i licemjeru;

8- činjenica da (potpuni) iman (vjerovanje) ne postiže niko sve dok njegove strasti i želje ne budu u skladu sa onim što je donio Poslanik, s.a.v.s.

40- O ONOME KO ZANIJEČE NEŠTO OD IMENA I SVOJSTAVA

وقول الله تعالى: ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾

I riječi Uzvišenog Allaha: "...jer oni u Milostivog ne vjeruju."
(*Er-Ra'd, 30.*)

Njegove su riječi: "O onome ko zaniječe nešto od imena i svojstava i riječi Uzvišenog Allaha: ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾ '...jer oni u Milostivog ne vjeruju...' (*ajet*) Povod objavljivanja ovog ajeta je poznat, a to je da je pleme Kurejš zanijekalo ime Milostivi iz inata. Uzvišeni je rekao:

﴿قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيُّمَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

"Reci: 'Zovite 'Allah' ili zovite 'Milostivi', a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša.'" (XVII:110.) Prema tome, Milostivi je Njegovo ime i Njegovo svojstvo. Milost je Njegovo svojstvo koje On ima. Ako su *mušrici* zanijekali jedno od Njegovih imena koje upućuje na savršenost Njega Uzvišenog, nijekanje njegova značenja je isto kao i nijekanje njegove riječi. Džehmije misle da ona ne ukazuje na svojstvo koje Uzvišeni Allah ima, a u tome su ih slijedile grupe mutezilija i ešarija. Zbog toga su ih proglasili kafirima mnogi iz ehli-sunneta. Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je:

"Nevjernicima su ih proglasili desetine alima u zemljama,

To od njih prenosi imam El-Lalikai a prije njega to navodi Taberani."

Džehmije i skolastici (polemičari), koji su se s njima složili u negiranju, zanijekali su ono čime je Allah Sebe opisao i čime Ga je opisao Allahov Poslanik, s.a.v.s., Njegovim savršenim svojstvima i atributima Njegove Uzvišenosti. Oni su ovo negiranje uspostavili na pogrešnom temelju koji su sami od sebe izmislili i nisu iz Allahovih svojstava razumjeli ništa više nego što su razumjeli od posebnosti svojstava stvorenja. Tako su Allaha poredili sa Njegovim stvorenjima u početku svog pogrešnog razmišljanja, zatim su odbacili Njegova savršena svojstva i uporedili Ga sa onim što ima manjkavosti, sa neživim i nepostojećim. Prvo su Ga uporedili, a zatim Njegova svojstva zanijekali, a zatim ga uporedili sa svim što ima manjkavosti ili što ne postoji.

U Buharijinom Sahihu stoji da je Ali rekao: "Pričajte svijetu ono što znaju. Zar želite da se Allah i Njegov Poslanik utjeruju u laž?"¹ Abdur-Rezak prenosi od Ma'mera, on od Ibn-Tavusa, on od svoga oca, a on od Ibn-Abbasa da je on vidio ...

Time su oni ostavili ono na što upućuju Kur'an i sunnet, i na čemu su bile prve generacije ovoga ummeta u pritvrđivanju onoga čime je Allah Sebe opisao i čime Ga je opisao Njegov Poslanik, onako kako dolikuje Njegovoj Uzvišenosti i Veličanstvenosti, potvrđivanjem bez poređenja i odbacivanjem bez negiranja, kako je Uzvišeni rekao:

﴿ليس كمثل شيء وهو السميع البصير﴾ "Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi." (XLII:11.) Učenjaci ehli-sunneta, kada se desila ova novotarija džehmija, napisali su mnoge knjige kao odgovor na to, kao što je imam Ahmed i njegov sin Abdullah, Hallal, Ebu-Bekr Esrem, Osman b. Seid Darimi, Imamul-eimmeti Ibn-Hujejme, Ebu-Osman Sabuni i ostali mnogobrojni imami ehli-sunneta koje je nemoguće pobrojati. Isto tako, poslije njih su o tome pisali Ebu-Muhammed Muveffekuddin, šejhul-islam Ibn-Tejmije, Ibn-Kajjim el-Dževzijj, te drugi iz njihove generacije kao što je bio Imad b. Kesir, hafiz Ibn Abdul-Hadi, Ibn-Redžeb, Zehebi i drugi iz ehli-sunneta. Njihove su knjige poznate i nalaze se kod ehli-sunneta. Neka je hvala Allahu na pojavi istine, njenom širenju, pozivanju i čuvanju. Njegove su riječi: "Ali je rekao: 'Pričajte svijetu ono što znaju. Zar želite da se Allah i Njegov Poslanik utjeruju u laž.'" Ovo je on, a Allah najbolje zna, rekao kada su se umnožile priče, u vrijeme njegova hilafeta, u kojima su se pripovijedali hadisi koji nisu bili poznati, i zbog tog razloga puno je hadisa bilo izmišljano. Ono što je nepoznato može sadržavati što je ispravno i što nije ispravno, pa kada to čuje ko to ne poznaje, zanijekat će ga, a možda je bila u pitanju istina. Zbog toga ne treba pripovijedati ništa drugo osim ono što je vjerodostojno, što se učvrstilo i postalo poznato kod muhaddisa i pravnika. Ono što nije tako to ne treba pripovijedati zbog mogućnosti da ne bude vjerodostojno. Vođa pravovjernih Muavija b. Ebu-Sufjan zabranjivao je pripovijedanje u to vrijeme zbog nemarnosti koja je postojala u pogledu prenošenja hadisa. Govorio je: "Ne smije pripovijedati niko osim vođe ili kome je to naređeno." Njegove su riječi: "Abdur-Rezak prenosi..." To je Ibn-Hemmam Sanani Muhaddis, *muhaddis* u Jemenu, i pisac mnogih knjiga.

¹ Zabilježio ga je Buhari kao mu'allek, 1/225, Kitabul-'ilm, Babu men hassa bil-'ilmi kavmen dune kavmin kerahijete ella jefhemu.

...čovjeku kako se uzdržao poslije što je bio naizda sa njim, a s.a.v.s., o svojstvima, negirajući to. Potom je rekao: "Šta se ovi boje?" "Prihvataju Njegove jasne (ajete), a propadnu kod njegovih nejasnih (ajeta)."¹

Puno je prenosio od Ma'mera učenika Zuhrijevog. On je učitelj Abdur-Rezakov. Od njega on puno prenosi. Ma'mer, sa *fethom* na oba slova *mim* i sa *sukunom* na slovu 'ajn to je Ebu-Urve b. Ebu-Amr Rašid Ezdi Harrani, zatim Jemani. Učenik je Muhammeda b. Šihaba Zuhrija. Od njega on puno prenosi.

Njegove su riječi: "...od Ibn-Tavusa." To je Abdullah b. Tavus Jemani. Ma'mer je rekao: "Bio je među najučenijim u poznavanju arapskog jezika." Ibn-Ujejne je rekao: "Umro je sto trideset druge godine."

Njegove su riječi: "...on od svoga oca." To je Tavus b. Kejsan Dženedi, sa *fethom* na slovu *džim* i slovu *nun*. To je učeni *imam*. Neki su rekli da mu je ime Zekvan. To je rekao Ibnul-Dževzi. (Rekao sam): "Bio je jedan od *imama* u *tefsiru* i bio je pun znanja." U Tehzibul-kemalu prenosi od Velida Mevkarija, a on od Zuhrija da je rekao: "Došao sam kod Abdul-Melika b. Mervana i on je upitao: 'Odakle si došao, o Zuhri?' 'Iz Meke', rekao sam. 'Koga si ostavio da njome i njenim stanovništvom upravlja', upitao je. 'Ataa b. Rebbaha', odgovorio sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam. 'Na osnovu čega on njima upravlja', upitao je. 'Na osnovu poznavanja vjere i *hadisa*.' 'Oni koji poznaju vjeru i hadis trebaju upravljati', rekao je. 'Ko upravlja Jemenom', upitao je. 'Tavus b. Kejsan', odgovorio sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam. 'Na osnovu čega on njima upravlja', upitao je. 'Na osnovu čega upravlja i Ata.' 'Tako, zaista, i treba.' 'Ko upravlja Egiptom', upitao je. 'Jezid b. Ebu-Habib', odgovorio sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam. 'Ko upravlja Šamom', upitao je. 'Mekhul', odgovorio sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam. 'On je nubijski rob kojeg je oslobodila neka žena iz plemena Huzejl.' 'Ko upravlja stanovnicima Poluotoka', upitao je. 'Mejmun b. Mehran', odgovorio sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam. 'Ko upravlja stanovnicima Horosana', upitao je. 'Dahhak b. Muzahim', rekao sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam.

¹ Njegov je sened vjerodostojan.

'Ko upravlja stanovnicima Basre', upitao je. 'Hasan el-Basri', odgovorio sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Štićenik', odgovorio sam. 'Teško tebi, a ko upravlja stanovnicima Kufe', upitao je. 'Ibrahim Nehai', rekao sam. 'Je li on Arap ili je štićenik', upitao je. 'Arap', odgovorio sam. 'Teško tebi, Zuhri, olakšao si mi. Tako mi Allaha, vi ćete stavljati da vama vladaju štićenici tako da će oni držati govore na minberu, a Arapi će dolje sjediti', rekao je. 'O vođo pravovjernih, to je vjera. Onaj ko je čuva taj vlada, a onaj ko je zapusti taj pada.'"

Njegove su riječi: "Šta se ovi boje?" Pita (Ibnu Abbas) svoje druge ukazujući na ljude koji dolaze na sijela kod njega, pa kada čuju ono što je jasno u Kur'anu, oni se prepadnu, a kada čuju hadise o *sifatima* (svojstvima), uzrujaju se kao da niječu njihova značenja, a iman se ne može upotpuniti dok se ne prihvati riječ sa njenim značenjem na koji upućuje svojim vidljivim literarnim značenjem. Ukoliko ne primi njeno značenje ili ga odbaci ili u njega posumnja, on nije vjernik u njega i to je propast. U vrijeme Ibn-Abbasa pojavila se novotarija kaderija, kako stoji u Muslimovom *Sahihu* i drugim zbirkama, pa je njihov propagator Gajlan ubijen. Ubio ga je Hišam b. Abdul-Melik kada je ovaj ustrajao u negiranju kadera (određenja). Poslije je Džad b. Dirhem iznio novotariju džehmija, pa je bio ubijen. Ubio ga je Halid b. Abdullah Kasri, na Kurbandski-bajram, nakon bajram-namaza. Zehebi je rekao: "Pripovijedao nam je Veki prenoseći od Israila: 'Kada Gospodar sjedne na Kursi.' Čovjek koji je bio kod Vekia nakostriješio se, na što se Veki naljutio i rekao: 'Vidio sam Ameša i Sufjana kako pripovijedaju ovaj hadis i ne niječu ga.'"

Zabilježio ga je Abdullah u *Er-Reddu al-el-džehmije*. Stanje u kojem se nalaze sljedbenici novotarija i njihovo iskrivljavanje značenja ajeta objašnjava riječi Ibn-Abbasove. Uzrok je ovim novotarijama neznanje onih koji stoje iza njih i skučenost njihova razumijevanja¹, te neuzimanje šerijatskih nauka onakvim kakve one jesu, u njihovom pravom značenju, dakle neuzimanje tih nauka od onih koji znaju njihova značenja u kojima je Allah Uzvišeni pomogao da ih razumiju, da izmire

¹ Profesor Muhammed Rešid Rida, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Znači razumijevanje arapskog jezika, jer ashabi, r.a., nisu u pogledu toga ništa pitali i nisu smatrali da imaju potrebu da o tome pitaju Vjerovjesnika, s.a.v.s. To je zbog toga što je to bio njihov jezik, spoznali su ajete koji odbacuju sve što ne dolikuje. To ih je sačuvalo pa nisu tekstove koji govore o svojstvima tumačili poređenjem. Tako nisu poredili niti svojstva negirali niti su tražili iskušenje i nered u tumačenju koje nije u skladu sa literarnim, vidljivim značenjem."

Kada je pleme Kurejš čulo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako spominje "Milostivog", to su zanijekali pa je Allah povodom njih objavio: ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾ "...jer oni u Milostivog ne vjeruju."

U ovom poglavlju tretiraju se (sljedeća) pitanja:

1- nepostojanje imana kod nijekanja bilo čega od imena i svojstava;

2- komentar ajeta iz sure Er-Ra'd;

3- ostavljanje govora koji slušalac ne razumije;

4- spominjanje razloga koji vodi da neko govori neistinu o Allahu i Njegovu Poslaniku, pa makar i ne imao namjeru;

5- govor Ibn-Abbasov onome ko nešto od toga zaniječe, te da je to propast.

tekstove sa prividnim razilaženjem i potvrde da među njima nema kolizije, i da podvedu tekst koji je nerazumljiv pod onaj koji je jasan. Ovo je put ehli-sunneta i džemaata u svakom vremenu i prostoru. Neka je hvala Allahu toliko koliko ne možemo prebrojati.

Njegove su riječi: "Kada je pleme Kurejš čulo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako spominje Milostivog, to su zanijekali pa je Allah u povodu njih objavio: ﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾ "...jer oni u Milostivog ne vjeruju...." (ajet) Ibn-Džerir prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., učio je na sedždi: 'O Milostivi, o Samilosni.', pa su mnogobošci rekli: 'Ovaj misli na pozivanje Jednog, a on zaziva dvojicu po dvojicu,

pa je Uzvišeni objavio:

﴿قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

'Reci: 'Zovite 'Allah' ili zovite 'Milostivi', a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša.'" (XVII:110.)

41- SPOZNAJA BLAGODATI I NJENO NIJEKANJE

قول الله تعالى: ﴿يعرفون نعمة الله ثم ينكرونها وأكثرهم الكافرون﴾

Riječi su Uzvišenog Allaha: "Oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču, većina njih su nevjernici." (En-Nahl, 83.)

Mudžahid je rekao da je to kad čovjek kaže: "To je moja imovina. Naslijedio sam to od moga oca."

Avn b. Abdullah rekao je da su govorili: "Da nije tog i tog, ne bi bilo tako i tako."

Ibn-Kutejbe je rekao da su govorili: "To je zauzimanjem naših bogova."

Njegove su riječi: "Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿يعرفون نعمة الله ثم ينكرونها﴾

'Oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču...' (ajet) Rekao je Ibn-Džerir: "Komentatori su se razišli u vezi s pitanjem značenja blagodati. Tako Sufjan prenosi od Suddija da

﴿يعرفون نعمة الله ثم ينكرونها﴾

'oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču', znači Muhammeda, s.a.v.s. Drugi su rekli da to znači da oni znaju šta je Allah Uzvišeni pobrojao u ovoj suri od Svojih blagodati i da je Allah Taj Koji im je dao blagodati, ali oni to niječu i misle da su to naslijedili od svojih očeva. Od Mudžahida je preneseno da je u pogledu riječi:

﴿يعرفون نعمة الله ثم ينكرونها﴾

'oni priznaju da je blagodat od Allaha, pa je poslije poriču' rekao da su to kuće, stoka, ono čime se hrane, oklopi od željeza i odjeća. To kafiri plemena Kurejš znaju, a zatim to niječu govoreći: "Ovo je pripadalo našim očevima i mi smo to od njih naslijedili."

Njegove su riječi: "Avn b. Abdullah je rekao da su govorili: 'Da nije tog i tog, ne bi bilo tako i tako.'" Avn b. Abdullah b. Utbe b. Mesud Huzeli Ebu-Abdullah el-Kufi, bio je pobožnjak.

Ebul-Abbas je rekao nakon hadisa Zejda b. Halida u kom stoji: "Uzvišeni je Allah, uistinu rekao: 'Osvanuo je među Mojim robovima onaj ko u Mene vjeruje i Mene niječe....'" (hadis)¹. Ovoga puno ima u Kur'anu i sunnetu. Uzvišeni kritikuje onoga ko Njegovo davanje blagodati pripisuje drugome i pridružuje Mu (čini Mu širk).

Neki iz prvih generacija rekli su da je to kao što su oni govorili: "Vjetar je bio dobar, a pomorac vješt", i tome slično što se često čuje sa jezika.

U ovom poglavlju tretiraju se (sljedeća) pitanja:

- 1- komentar spoznaje blagodati i njeno negiranje;*
- 2- spoznaja da se to puno čuje sa jezika;*
- 3- nazivanje takvog govora negiranjem blagodati;*
- 4- postojanje dvije suprotnosti u jednom srcu.*

Prenosio je hadise od svoga oca, Aiše i Ibn-Abbasa. Od njega je prenosio Katade, Ebu-Zubejr i Zuhri. Ahmed i Ibn-Mein ocijenili su ga povjerljivim. Buhari je rekao: "Umro je poslije sto dvadesete." Ibn-Džerir je odabrao prvo mišljenje. Drugi su odabrali mišljenje po kom ajet obuhvata sva značenja koja je ulema spomenula i to je ispravno.

Njegove su riječi: (Šejhul-islam je rekao): "Uzvišeni kritikuje onoga ko Njegovo davanje blagodati pripisuje drugome i pridružuje Mu (čini Mu širk). Neki iz prvih generacija rekli su da je to kao što su oni govorili: 'Vjetar je bio dobar, a pomorac vješt', i tome slično što se često čuje sa jezika." Riječi Šejhul-islama upućuju na to da je značenje ovog ajeta općenito i da se odnosi na svakog ko pripíše blagodati nekom drugom mimo Allaha, ili njihove uzroke pripíše nekom drugom mimo Njega, a to je spomenuto u riječima komentatora (*mufessira*), od čega je nešto spomenuto ovdje. To je vrsta širka, kao što nije tajna.²

¹ Vidi na 235 strani.

² Profesor Muhammed Rešid Rida, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Znači kod onog ko vjeruje da ti uzroci imaju utjecaja sami po sebi, ne u smislu da ih je Allah potčinio i da je to Njegova blagodat. Međutim, onaj ko vjeruje da je ove uzroke Allah Uzvišeni potčinio i na tome Mu se zahvaljuje, ovakav izraz ne škodi. Allah je Uzvišeni vjetar opisao riječju "dobar" u Svom govoru:

﴿حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِ وَجَرْنَا بِيَمِينِهِمْ بَرَحَ طَيْبَةً﴾ 'Pa kad ste u lađama i kad one uz dobar vjetar zaplove s putnicima.'" (X:22.)

42- ZAKLINJANJE NEKIM MIMO ALLAHA JESTE ŠIRK

قول الله تعالى: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

Riječi su Uzvišenog Allaha: "Zato ne činite svjesno Allahu sudruge." (El-Bekara, 22.)

Ibn-Abbas je o ajetu rekao: "El-Endad (sudruzi) predstavlja pridruživanje (širk) koji je tajnovitiji od hoda mrava na crnom kamenu u tamnoj noći. To je da kažeš: ...

Njegove su riječi: "Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

'Zato ne činite svjesno Allahu sudruge.'" Sudrug (*nidd*) znači jednak, ravan. Činiti sudruga Allahu znači upućivanje vrste obožavanja (*ibadeta*) ili nešto od toga nekome mimo Allaha, kao što je stanje onih koji obožavaju kipove, a koji vjeruju da oni koje zazivaju i mole donose njima koristi i otklanjaju od njih nevolje, i da se za njih zauzimaju. Uzvišeni je rekao: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ "Zato ne činite svjesno Allahu sudruge." Imad b. Kesir u svome Tefsiru kaže: "Ebul-Alije je rekao: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ 'Zato ne činite svjesno Allahu sudruge', znači (nemojte Mu činiti) partnere i suvlasnike. Isto je rekao Er-Rabija' b. Enes, Katade, Suddj, Ebu-Malik, Ismail b. Ebu-Halid. Ibn-Abbas je rekao: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ "Zato ne činite svjesno Allahu sudruge", tj. nemojte Allahu pridruživati partnere koji ne koriste niti štete, a vi znate da je On (Allah) vaš Gospodar i da vam opskrbu ne daje niko drugi mimo Njega. Vi ste spoznali da ono čemu vas poziva Poslanik, da samo Njega (obožavate), jeste istina u koju nema sumnje. Mudžahid je rekao: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ "Zato ne činite svjesno Allahu sudruge", (znači) znate da je On Bog Jedan i u Tevratu i Indžilu.

Njegove su riječi: "Ibn-Abbas rekao je o ajetu: "El-Endad (sudruzi) predstavlja pridruživanje (širk) koji je tajnovitiji od hoda mrava na crnom kamenu u tamnoj noći..." Ibn-Abbas upozorava ovdje manjim *širkom* na onaj veći.

...'Tako mi Allaha i tvoga života' ili ('Tako mi Allaha) i moga života', ili da kažeš: 'Da nije njegovog psa, došli bi nam kradljivci', ili: 'Da nema patki u kući, došli bi nam kradljivci.' Isto je kada čovjek kaže svome drugu: 'Što je htio Allah i ti', ili: 'Da nije bilo Allaha i toga i toga'. Nemoj u (ovakvim konstrukcijama) spominjati tog i tog, jer u svemu tome ima pridruživanja (širka)." Zabilježio ga je Ibn-Ebu-Hatim.

Od Omera b. Hattaba, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko se zakune nekim drugim mimo Allaha počinio je nevjerstvo (kufr) ili pridruživanje (širk)."¹ Zabilježio ga je Tirmizi i ocijenio da je dobar (hasen). Hakim ga je ocijenio kao vjerodostojan (sahih).

Ibn-Mesud je rekao: "Da se Allahovim (imenom) lažno zakunem draže mi je nego da se zakunem nekim mimo Njega govoreći istinu."²

Njegove su riječi: "Od Omera b. Hattaba, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ko se zakune nekim drugim mimo Allaha počinio je nevjerstvo (kufr) ili pridruživanje (širk).'" Postoji mogućnost da prenosilac sumnja koju riječ je rekao, a postoji mogućnost da veznik "ili" ima značenje "i", pa tako da znači da je počinio i *kufr* i *širk*, i da se to odnosi na *kufr dune kufr*, tj. nevjerstvo koje ne izvodi iz islama.

Njegove su riječi: "Ibn-Mesud je rekao: 'Da se Allahovim (imenom) lažno zakunem draže mi je nego da se zakunem nekim mimo Njega govoreći istinu.'" Poznato je da je krivo svjedočenje veliki grijeh, međutim, pridruživanje (širk) jeste veći grijeh od velikih grijeha, pa makar se radilo o malom *širku*.

¹ Tirmizi, br. 1535, En-Nuzuru vel-ejmanu, Babu ma džae fi kerahijjetil-halfi bi-gajrillah. Ebu-Davud, br. 3251. Ahmed u *Musnedu*, 2/69, 87, 125. Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim, 4/297. Ibn-Hibban, br. 1127, od Abdullaha b. Omera, r.a. Ovo je vjerodostojan (sahih) hadis, kako je rekao Albani u *El-Irvau*, br. 2561.

² Hejsemi je u *El-Medžmeu*, (4/177) rekao: "Zabilježio ga je Taberani u *El-Kebiru*, a njegovi prenosici su oni koji se nalaze u *Sahihu*." Ovo je vjerodostojan hadis kao što je rekao Albani u *El-Irva*, br. 2562.

Od Huzejfea, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte govoriti: 'Što je htio Allah i htio taj i taj', nego recite: 'Što je htio Allah, a zatim šta je htio taj i taj.'"¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud sa vjerodostojnim senedom.

Od Ibrahima Nehaija prenosi se da on nije volio da se kaže: 'Tražim zaštitu od Allaha i od tebe', a da je dopušteno kazati: ('Tražim zaštitu) od Allaha, a zatim od tebe.' I govorite: 'Da nije Allaha, a zatim tog i tog', a nemojte govoriti: 'Da nije Allaha i tog i tog.'"

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- komentar značenja riječi *el-eadad*, koja se spominje u suri *El-Bekara*;

2- da *ashabi*, r.a., tumače ajet koji je objavljen u povodu velikog širka da obuhvata i mali širk;

3- da je zaklinjanje nekim mimo Allaha širk;

4- da kada se čovjek zakune nekim mimo Allaha govoreći istinu, to mu je veći grijeh od lažnog zaklinjanja;

5- ukazivanje na razliku u značenju između veznika "i" i veznika "zatim".

Njegove su riječi: "Od Huzejfea, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Nemojte govoriti: 'Što je htio Allah i htio taj i taj', nego recite: 'Što je htio Allah, a zatim što je htio taj i taj.''" To zbog toga što veznik "i" znači jednakost i izjednačavanje, jer se on koristi za nabranjanje i dodavanje, za razliku od veznika "pa" i "zatim." Izjednačavanje stvorenja sa Stvoriteljem u svakoj vrsti *ibadeta* jeste pridruživanje (*širk*). Ovo i tome slično smatra se malim *širkom*.

Njegove su riječi: "Od Ibrahima Nehaija prenosi se da on nije volio da se kaže: 'Tražim zaštitu od Allaha i od tebe', a da je dopušteno kazati: ('Tražim zaštitu) od Allaha, a zatim od tebe.' I govorite: 'Da nije Allaha a zatim tog i tog', a nemojte govoriti: 'Da nije Allaha i tog i tog.'" Ibrahim je (Ibrahim) Nehai. Ovo se odnosi na situaciju kada se radi o onome što je u stanju da uradi živa i prisutna osoba, za razliku od onoga ko to nije u stanju od onih koji ne čuju niti se odazivaju kao što su umrli i odsutni.

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 4980, *El-Edeb*, Babu la jukalu habiset nefsi. Ahmed u *Musnedu*, 5/384. Nesai u *Amelul-jevni vel-lejle*, br. 985. Od njega prenosi Ibn-Sunni, br. 666, izdanje Darul-bejan iz Damaska. Ovo je vjerodostojan (*sahih*) hadis. Vidi: *El-Ehadis es-sahiha*, br. 137.

43- O TOME DA NEKI NE PRIHVATAJU I KADA IM SE ZAKUNEŠ ALLAHOM

Od Ibn-Omera, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte se zaklinjati svojim roditeljima. Ako mu se neko zakune Allahom, neka mu vjeruje. Ako mu se neko zakune Allahom, neka bude zadovoljan. Onaj ko nije zadovoljan ne postupa po Allahovim (propisima)." Zabilježio ga je Ibn-Madždže¹ sa dobrim senedom.

O tome da neki ne prihvataju i kad im se zakuneš Allahom.

Njegove su riječi: "Nemojte se zaklinjati svojim roditeljima." Prethodno je objašnjeno da, u bilo kojoj situaciji, nije dopušteno da se niko zaklinje ničim osim Allahom, dž.š.

Njegove su riječi: "Ako mu se neko zakune Allahom, neka mu vjeruje." Ovo je Allah, dž.š., naredio Svojim robovima.

Uzvišeni je rekao: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾

"O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni!" (IX:119.)

On je rekao: ﴿إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكُذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ﴾

"Usuduju se da laži izmišljaju samo oni koji u Allahove riječi ne vjeruju, i oni su pravi lažljivci." (XVI:105.)

Njegove su riječi: "Ako mu se neko zakune Allahom, neka bude zadovoljan. Onaj ko nije zadovoljan ne postupa po Allahovim (propisima)." Ovo je dužnost muslimana prema muslimanu. Kada se jedan na nešto zakune drugi je dužan to prihvatiti. Hadis ukazuje na obligatnu dužnost. Musliman ima pravo da se prema njemu ima lijepo mišljenje, ukoliko nije očito da laže, kao što prenosi se od Omera: "Nemojte nikako misliti zlo o riječi koju je izrekao vaš brat, sve dok je možeš dobrim protumačiti." To je vid lijepog morala, potpune razboritosti i jačine vjere.

¹ Br. 2101 El-Kefarat, Babu men hulife lehu billahi fe-ljerda. Ovo je vjerodostojan hadis kako je rekao Albani u El-Irvau, br. 2698.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- zabrana zaklinjanja roditeljima;

2- naredba onome kome se neko zakune Allahom da bude zadovoljan;

3- prijetnja onome ko ne bude time zadovoljan.

44- RIJEČI: "ŠTO JE HTIO ALLAH I TI"

Od Kutejle prenosi se da je neki židov došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: "Vi, uistinu, činite širk (pridruživanje). Vi kažete: 'Što je htio Allah i ti', i govorite: 'Tako mi Kabe', pa im je Vjerovjesnik, s.a.v.s., naredio da kada hoće da se zakunu, kažu: 'Tako mi Gospodara Kabe', i da kažu: 'Što je htio Allah, a zatim ti.'"¹ Zabilježio ga je Nesai i ocijenio ga vjerodostojnim.

Riječi: "Što je htio Allah i ti"

Njegove su riječi: "Kutejle." Prvo slovo je sa dvije tačke (tj. na početku riječi je slovo *kaf*). To je kćerka Safija, ensarijka, sahabijka koja je hidžru činila. Prenosi jedan hadis u Sunenu Nesaijevom. Spomenut je u ovom poglavlju. Ovaj hadis od nje prenosi i Abdullah b. Jesar Džu'fi. U njemu se govori da treba prihvatiti istinu od onoga ko je donese. U njemu se također objašnjava zabrana zaklinjanja Kabom i ostalim (predmetima i živim bićima) iako je ona, Bejtullah, koju je farz posjećivati radi obavljanja hadža i umre. Ti danas vidiš šta se događa a što je suprotno tome. Svijet se kune Kabom, nju moli kao i mjesto na kom su otisci Ibrahimovih stopa (Mekamu Ibrahim). Rijetki su oni koji iz dalekih krajeva na hadž dolaze, a i samih Mekelija, koji su se toga sačuvali. Allah je uzdigao Kabu time što je učinio hadž sastavnim dijelom (islama) za onog ko je u mogućnosti da je posjeti, zatim, propisao je određene ibadete koji se kod nje obavljaju i dao joj posebne vrijednosti. Propisan je *tavaf*, koji se obavlja obilazeći oko nje, zatim namaz, koji se klanja okrećući se prema njoj, a nije propisano zaklinjanje njom i tome slično, što se tretira kao širk u ibadetu: ﴿فبدل الذين ظلموا قولاً غير الذي قيل لهم﴾ "Onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom Riječ koja im je bila rečena." (II:59.)

¹ Albani u *El-Ehadis es-sahiha*, br. 136., kaže: "Zabilježio ga je Tahavi u *El-Muškilu*, 1/357, Hakim, 4/297, Bejheki, 3/216, Ahmed, 6/371-372, preko Mesudija, a on od Seida b. Halida, ovaj od Abdullaha b. Jesara, a on od Kutejle bint Sajfi, žene iz plemena Džuhejna, da je rekla... Rekao je Hakim: "Vjerodostojnog je seneda." S njim se složio i Zehebi. Albani kaže: "Mesudi je bio osenilio, ali njegovo predanje prenio je i Misar od Ma'bada b. Halida. Zabilježio ga je i Nesai, 6/7, sa vjerodostojnim senedom. Abdullah b. Jesar prenosi drugi hadis sličan ovome." Vidi: *El-Ehadis es-sahiha*, br. 137.

*On, također, prenosi od Ibn-Abbasa da je neki čovjek rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s.: "Što je htio Allah i ti", pa mu je Vjerovjesnik rekao: "Jesi li me Allahu učinio suparnikom! (Nemoj tako govoriti) nego reci: 'Ono šta je Allah htio, On Jedini.'"*¹

Njegove su riječi: "Vi, uistinu, činite širk (pridruživanje). Vi kažete: 'Što je htio Allah i ti.'" Čovjek, iako ima svoju slobodnu volju, ona ovisi o Allahovoj, dž.š., volji, kako to Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ "A vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjeťova neće." (LXXXI:29) U ovom je ajetu i hadisu odgovor kaderijama i mutezilijama, koji negiraju kader (određenje) i koji kažu da čovjek ima volju koja se može suprotstaviti onome što je Allah htio i želio od čovjeka. Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ "Uistinu! Mi svaku stvar s mjerom stvaramo." (LIV:49.) ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقْدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ "I koji je stvorio svaku stvar i odmjerio joj mjeru." (XXV:2.) U hadisu stoji: "Prvo što je Allah stvorio jeste pero, a onda mu rekao: 'Piši.' Tako je zapisano šta će se događati do Sudnjeg dana."² Ovaj hadis nalazi se u *Sahihajni* i drugim zbirkama.

Njegove su riječi: "On, također, prenosi od Ibn-Abbasa da je neki čovjek rekao Vjerovjesniku, s.a.v.s.: 'Što je htio Allah i ti', pa mu je (Poslanik, s.a.v.s.) uzvratilo: 'Jesi li me Allahu učinio suparnikom! (Nemoj tako govoriti) nego reci: 'Ono šta je Allah htio, On Jedini.'" Ovo objašnjava ono što je prethodno rečeno a to je da to potpada pod širk, jer ono što je vezano veznikom vav (i) ima status onoga za što je vezano, budući da je veznik vav (i) određen da se koristi za sabiranje u općem smislu.

¹ Buhari u *El-Edebu el-mufredu*, br. 787, Nesai u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. 988. Od njega prenosi Ibn-Sunni, br. 667. Izdanje Darul-bejana iz Damaska i glasi: "Učinio si me ravnopravnim Allahu..." Ahmed u *Musnedu*, 1/214, 283, 347, od Ibn-Abbasa, r.a. Zabilježio ga je i Ibn-Madždže, br. 2117., u *El-Kefaratu*, Babun-nehji en-jukale ma ša-allahu ve ši'te. On glasi: "Kada se neko od vas zaklinje, neka ne kaže: 'Šta je Allah htio i ti', nego neka kaže: 'Šta je Allah htio, a zatim što si htio ti.'" Ovo je dobar hadis. Predanje: "Učinio si me Allahu suparnikom?", jeste od Ibn-Mardevejha, a značenje je isto. Vidi *El-Ehadis es-sahiha*, br. 129.

² Ahmed u *Musnedu*, 5/317. Ebu-Davud, br. 4700 *Es-Sunne*, Babun fil-kaderi. Tirmizi, br. 3316. Tefsir suretil-Kalem, br. 2156, *El-Kader*, hadisu od Ubadea b. Samita, r.a. Ovo je vjerodostojan hadis. "Ja ga nisam našao u *Sahihajni*", kako je to rekao autor, da mu se Allah Uzvišeni smiluje.

*Ibn-Madždže prenosi od Tufejla, Aišinog brata po majci, da je ona kazala (kako je ovaj pričao): "Usnio sam kako sam došao do grupe židova i rekao: 'Vi ste pravi narod, samo da ne govorite da je Uzejr Božiji sin.' Oni su odgovorili: 'I vi, isto tako, pravi ste narod, samo da ne govorite: 'Šta je htio Allah i htio Muhammed.' Potom sam prošao pored skupine kršćana i rekao: 'Vi ste pravi narod, samo da ne govorite da je Mesija Božiji sin.' Oni su odgovorili: 'I vi ste isto tako, pravi narod, samo da ne govorite: 'Šta je htio Allah i htio Muhammed.' Kada sam osvanuo, ispričao sam to mnogima, a potom došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i obavijestio ga. Upitao je: 'Jesi li o ovome nekoga obavijestio?' 'Da', odgovorio sam.'" "Potom je on zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a zatim rekao: 'Tufejl je, uistinu, usnio san i ispričao ga mnogima od vas. Vi ste izgovarali riječi, a to i to me sprečavalo da vam ih zabranim. Prema tome, nemojte govoriti: 'Šta je htio Allah i htio Muhammed', nego recite: 'Šta je htio Allah sam.'"*¹

Prema tome, nije dopušteno da se stvorenje izjednači sa Stvoriteljem u bilo kom svojstvu koje se odnosi na *uluhiyyet* i *rububijjet*, pa makar u nekom najmanjem obliku, kao što je prethodno na to ukazano kada je naveden primjer dvojice ljudi od kojih je jedan kao žrtvu kipu prinio mušicu, pa je zbog toga ušao u vatru. U njemu se također govori da je Vjerovjesnik zaštitio granice *tevhida*, i zatvorio puteve *širka* (pridruživanja), kako u riječima tako i u djelima.

Njegove su riječi: "Od Tufejla." To je Tufejl b. Abdullah b. Sehbere, brat Aišin po majci. Ibn-Madždže mu je zabilježio jedan hadis, a to je ovaj koji je naveo autor u ovom poglavlju, da mu se Allah smiluje. Ovaj je san bio istinit. Njega je Allahov Poslanik, s.a.v.s., potvrdio i postupio po njemu te je zabranio da govore: 'Što je Allah htio i htio Muhammed.' Umjesto toga naredio im je da govore:

¹ Zabilježio ga je Ibn-Madždže, br. 2118, El-Kefarat, Babun-nehji en-jukale ma šaallahu ve ši'te. To je hadis od Tufejla b. Sahberea, Aišinog brata po majci. U hadisu Rib'ija b. Haraša, a on od Huzejfea b. Jemana, r.a., da je neki musliman vidio u snu kako je susreo ehli-kitabiju i rekao: "Vi ste, uistinu, dobar narod samo da ne činite pridruživanje (*širk*). Vi govorite: 'Šta je htio Allah i htio Muhammed.'" Ispričao je to Vjerovjesniku, s.a.v.s., i on je rekao: "Da, tako mi Allaha, htio sam vam to zabraniti. Govorite: 'Šta je Allah htio, a zatim šta je htio Muhammed.'" Ahmed, 5/393, od Huzejfea, r.a. Darimi, br. 2702, od Tufejla b. Sehberea, brata Aišinog po majci. To je vjerodostojan hadis, kao što je rekao Albani u *El-Ehadis es-sahiha*, br. 137-138.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- da su židovi znali za mali širk;

2- da čovjek zna kada ima strast (koju slijedi);

3- njegove, s.a.v.s., riječi: "Učinio si me Allahu supranikom...", a šta reći za onoga ko kaže:

"O najplemenitiji među stvorenjima (misli na Poslanika s.a.v.s.), ja nemam kod koga tražiti utočište osim kod tebe, kada dođe smak svijeta, (i dva stiha poslije ovog);

4- da ovo nije veliki širk, jer je on rekao: "sprečavalo me to i to...;

5- da su dobri snovi vid objave;¹

6- da su oni bili uzrok propisivanja određenih propisa.

'Što je Allah sam htio.' Alejhisselam je dostavio jasnu poruku i upozorio na *širk*, mali i veliki. Pogledaj koliki se *širk* dešava u ovom ummetu gdje svijet zaziva umrlog sa udaljenosti mjesec, dva ili više. Oni vjeruju da on donosi dobro ili zlo, da čuje i da se odaziva sa te udaljenosti. Oni su umrle učinili sudruzima Allahu u pogledu vlasti, upravljanja, poznavanja neviđenog (*gajba*) i ostalih osobnosti *rububijjeta*. Nasuprot tome, oni su ostavili njihovog Vjerovjesnika i ono što je on donio, šta je rekao, šta je zabranio, kao da nisu čuli za Knjigu (Kur'an) i sunnet. Njega je, kao što vidiš, Allah poslao sa zabranom *širka*. On je bio ustrajan u pozivanju ljudi ka (vjerovanju) u Allahovu jednoću, posvećivanju svog *ibadeta* samo Njemu, tako da im je Allah upotpunio vjeru i upotpunio im blagodat. Međutim, oni su napustili savršeni put i krenuli putem zablude, napustili su put spasa i krenuli putem propasti. Ovo, iako je bio san, njega je Allahov Poslanik, s.a.v.s., potvrdio i obavijestio da je istina.

¹ Međutim, ljudi ne mogu biti sigurni da li su to dobri snovi ili nisu. Samo je Poslanik, s.a.v.s., mogao to potvrditi. (op. prev.)

45- ONAJ KO PSUJE VRIJEME ON VRIJEĐA ALLAHA

وقول الله تعالى: ﴿وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا إلا الدهر﴾
 Uzvišeni Allah kaže: "'Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništi', govore oni." (El-Džasija, 24.)

U Sahihu se prenosi od Ebu-Hurejrea da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni Allah rekao je: 'Čovjek Me vrijeđa. On psuje vrijeme, a Ja sam vrijeme. Ja sam Taj Koji daje da se mijenja dan i noć.'..."

Njegove su riječi: "Onaj ko psuje vrijeme on vrijeđa Allaha" i riječi Allaha Uzvišenog:

﴿وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا إلا الدهر﴾

"Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništi', govore oni." Imad b. Kesir u svome Tefsiru kaže: "Allah govori o ateistima (nevjernicima dehrijama) i ostalima koji se s njima slažu, kao što su arapski mušrici koji niječu proživljenje i govore:

﴿ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا﴾

"Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo", tj. ne postoji ništa drugo nego ovaj svijet na kojem jedni umiru a jedni žive i nema proživljenja niti Kijametskog dana. Ovako su govorili arapski mušrici koji su negirali proživljenje. Ovako govore i filozofi teozofi, koji negiraju stvaranje i proživljenje. Zbog toga je (Uzvišeni) o njima rekao:

﴿وما يهلكنا إلا الدهر﴾

"...jedino nas vrijeme uništi." Uzvišeni je rekao:

﴿وما لهم بذلك من علم إن هم إلا يطنون﴾

"A oni o tome baš ništa ne znaju, oni samo nagađaju." (XLV:24.) tj, pretpostavljaju i zamišljaju.

... U drugom predanju stoji: "Nemojte psovati vrijeme, jer je Allah, uistinu, vrijeme."¹

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- zabrana psovanja vremena;

2- nazivanje tog čina vrijeđanjem Allaha;

3- razmišljanje o Njegovim riječima: "Jer je Allah, uistinu, vrijeme";

4- da možda stječe status psovača, pa makar to ne mislio svojim srcem.

U drugom predanju stoji: "Nemojte psovati vrijeme, jer Allah je, uistinu, vrijeme." U Šerhus-sunnenu kaže: "Ovaj hadis prenose Buharija i Muslim u *Sahihima* od Ma'mera, preko različitih prenosilaca koji ga prenose od Ebu-Hurejrea. On govori o tome da su Arapi imali običaj grditi vrijeme i psovati ga kod nepogoda, jer su njemu pripisivali nevolje koje su ih pogađale. Govorili su: "Zadesila ih je nesretna sudbina i uništilo ih je vrijeme." Prema tome, kada vremenu pripišu nevolje koje su ih zadesile, oni time vrijeđaju njihovog Uzročnika. Dakle, to vrijeđanje se vraća na Allaha Uzvišenog jer je On istinski uzročnik tih stvari koje oni navode. Upravo zbog toga zabranjeno im je da psuju vrijeme." (Završen navod u nešto skraćenom obliku.) Pripisivanje djela vremenu i njegovo grđenje rasprostranjeno je među arapskim pjesnicima kao što je Ibnul-Mu'tezz, Mutenebbi i drugi. U to se ne ubraja opisivanje godine kao teške, jer je Uzvišeni rekao:

﴿ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعُ شِدَادٍ﴾

"...jer će poslije toga doći sedam teških (godina)..." (XII:48.)

Neki su pjesnici rekli:

"Noći su strašne, u njima se životi sklapaju i nastaju.

Najkraći život u brigama je dug, a najduži u radosti kratak."

¹ Buhari, br. 4826, Tefsir suretil-Džasije, br. 6181, El-Edeb, Babu la tesubbud-dehre, br. 7491, Et-Tevhid, Babu kavillahi teala: ﴿وَرَدُّنَ أَنْ يَدُلُوا كَلِمَ اللَّهِ﴾. Muslim, br. 2246, El-Elfaz minel-edeb, Babun-nehji an sebbid-dehr. Ahmed, 2/238, 272. I drugo predanje koje je zabilježio Muslim, br. 2246, El-Elfaz, Babun-nehji an sebbid-dehr. Ahmed u *Musnedu*, 2/395, 491, 496, 499 od Ebu-Hurejrea, r.a.

46- NAZIVANJE NEKOGA VRHOVNIM SUCEM I TOME SLIČNO

U Sahihu bilježi se od Ebu-Hurejrea da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Najniže i najpodlije ime kod Allaha ima čovjek koji se zove vladar nad vladarima. Nema vladara osim Allaha." "Isto je", kaže Suffjan, "car careva (šah nad šahovima)." U jednom drugom predanju stoji: "Čovjek koji će biti najružniji i na koga će Allah najviše biti ljut na Kijametskom danu..."¹

Nazivanje nekoga vrhovnim sucem i tome slično

Njegove su riječi: "U Sahihu se bilježi od Ebu-Hurejrea da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Najniže i najpodlije ime kod Allaha jeste ime onog čovjeka koji se zove vladar nad vladarima. Nema vladara osim Allaha.' To je zbog toga što ovo ime zasluđuje samo Allah jer On je Vladar nad vladarima. On je, uistinu, Vladar. Njemu pripada sva vlast i sva hvala i On je svemoćan.

On upravlja vladarima i ostalim po Svojoj volji i htijenju kako je Uzvišeni rekao: "Reci:

﴿قُلْ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ
وَتَعَزُّزُ مِنْ تَشَاءُ وَتَذَلُّ مِنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ﴾

'O Allahu, Koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ; u Tvojoj ruci je svako dobro, Ti, uistinu, sve možeš!" (III:26.) Prema tome, ne treba se veličati stvorenje na način koji je sličan onome kako se veliča Stvoritelj Uzvišeni. Sve što je slično tome zabranjuje se, kako je to naslovio autor, imajući u vidu da takvo značenje dolikuje jedino Allahu.

¹ Buhari, br. 6205-6206, El-Edeb, Babu ebgadil-esmai ilellahi teala. Muslim, br. 2143, El-Edeb, Babu tahriri et-tesemmi bi-melikil-emlak ve melikil-muluk. Zabilježio ga je i Ebu-Davud, br. 4961, El-Edeb, Babu ma jukrehu minel-esma. Ahmed u Musnedu, 2/244.

Njegove su riječi: "Najniže i najpodlije (*ahne*) znači *evda* (najniže, najbjednije)."

U njemu se tretiraju (sljedeća) pitanja:

- 1- zabrana da se neko zove vladar nad vladarima;*
- 2- da ono što ima takvo značenje ima isti status, kako je rekao Sufjan;*
- 3- razborito promišljanje o ovoj stvari i njima sličnim, uz uvjerenje da srce nije smjeralo takvo značenje;*
- 4- razborito promišljanje da je to (tako određeno) radi veličanja Allaha Uzvišenog.*

Prema tome, ne odgovara da se Njegovim imenom zove stvorenje, jer svaki izraz koji znači veličanje i savršenost ne dolikuje nikom drugom osim Njemu Uzvišenom.

Njegove su riječi: "Isto je", kaže Sufjan, "car careva (šah nad šahovima)." Kod nearapskih naroda postoji ovakav izraz "vladar nad vladarima", zato ga je kao primjer istakao Sufjan. Njegove su riječi: "U jednom drugom predanju stoji: "Čovjek koji će biti najružniji i na koga će Allah najviše biti ljut na Kijametskom danu..." "Najviše biti ljut" (*agjazu*) jeste od riječi *el-gajz*, a znači isto što i *el-gadab* i *el-bugd* (srdžba, mržnja). Prema tome, on će Allahu biti mrzak, od onih na koje se On rasrdio. Ovo su svojstva koja se tumače onako kakvo značenje imaju u jeziku, da se njihovo značenje ne izopačuje, tumači drugačije od literarnog značenja, bez poređenja (sa svojstvima stvorenja) i upoređivanja, a Allah najbolje zna.

Njegove su riječi: "...najružniji." Ovo ukazuje da će ovaj biti ružan kod Allaha ako je bio zadovoljan time što ga je svijet veličao onim što on ne zaslužuje i ukoliko to nije odbacivao i mrzio.

Njegove su riječi: "Najniže i najpodlije (*ahne*) znači *evda*' (najniže, najbjednije)." Spomenuto negira potpunost tevhida na koji je ukazala Riječ iskrenosti, tako da u tome ima mrlja *širka*, iako se ne radi o velikom *širku*.

47- POŠTIVANJE IMENA ALLAHA UZVIŠENOG I PROMJENA IMENA ZBOG TOGA

Od Ebu-Šurejha prenosi se da je on nosio dodatak imenu Ebul-Hakem (Otac suca), pa mu je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Allah je, uistinu, sudac i Njemu pripada sud." Na to mu je on odgovorio: "Moji saplemenici kada se u nečem spore, dodu meni i ja im presudim tako da obje strane budu zadovoljne." "To je izvanredno! Šta imaš od djece?", upitao je (Poslanik, s.a.v.s.) "Imam Šurejha, Muslima i Abdullaha", rekao sam. "Koji je najstariji", upitao je. "Šurejh", rekao sam. "Ti si onda Ebu-Šurejh", rekao je.¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud i drugi.

Poštivanje imena Allaha Uzvišenog i promjena imena radi toga

Njegove su riječi: "Od Ebu-Šurejha." On je Huzaija. Ime mu je Huvejlid b. Amr. Islam je primio na dan oslobađanja Meke. Od njega je zabilježeno dvadeset hadisa od kojih se dva nalaze kod Buharije i Muslima, dok Buhari prenosi još jedan hadis. Od njega su prenosili Ebu-Seid Makburi, Nafi b. Džubejr i drugi. Ibn-Sad je rekao: "Umro je u Medini šezdeset osme godine (po Hidžri).

Njegove su riječi: "priimenak" (kun'je). To je ono što počinje riječju babo ili majka i tome slično kao što je "babo Muhammedov" (Ebu-Muhammed). Lekab (ime, nadimak) je nešto drugo kao što je npr. Zejnulabidin.

Njegove su riječi, s.a.v.s.: "Allah je, uistinu, sudac i Njemu pripada sud", tj. On Uzvišeni je sudija na dunjaluku i na ahiretu. On presuđuje među Svojim robovima na dunjaluku putem Svoje objave, koju je slao preko Svojih vjerovjesnika i poslanika. Nema ni jednog pitanja a da za njega ne postoji Njegova odredba u onome što je On objavio Svome Poslaniku, u Knjizi (Kur'anu) i hikmetu (sunnetu).

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 4955, El-Edeb, Babu fi tagjiril-ismi el-kabih. Buhari u *El-Edebu el-mufredu*, br. 811. Nesai, 8/226, Edebul-kadai, Babu iza hakkemu redžulen fe kada bejnehum. Bejheki, 10/145. Hakim, 4/279. Njegov sened je dobar. Vidi: *El-Irva*, br. 2615.

Međutim, određeni propis može ponekad za mudžtehida biti nepoznat. Mudžtehid, iako se razidu u nekim propisima, jedan od njih jeste onaj koji je pogodio. Onaj koga je Allah opskrbio snagom razumijevanja i dao mu sposobnost pomoću koje može prepoznati ono što je ispravno među stavovima učenjaka, on će spoznati šta je od toga ispravno.

Njegove su riječi: "...i Njemu pripada sud", na dunjaluku i ahiretu kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ﴾

"Ma u čemu se razišli, treba presudu dati Allah." (XLII:10.)

﴿فَإِنْ تَارَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَارْجِعُوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ﴾

"A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku." (IV:59.) Prema tome, traženje presude od Allaha jeste uzimanje za suca Njegove Knjige. Traženje presude od Njegova Poslanika jeste uzimanje njega za suca kad je on bio živ i njegova sunneta nakon njegove smrti.

Njegove su riječi: "Na to mu je on odgovorio: 'Moji saplemenici kada se u nečem spore, dođu meni i ja im presudim tako da obje strane budu zadovoljne.'" To znači, a Allah najbolje zna, da su oni bili zadovoljni Ebu-Šurejhom da im on presuđuje u onome što su se međusobno razilazili, te su ga na osnovu toga nazvali sucem. Što se tiče presuda neznalica beduina i njima sličnih, onih koji su sudili po presedanima svojih predaka i po svojim strastima, to ne spada u ovo poglavlje, jer za to postoji oštra zabrana. Nadalje, to se smatra napuštanjem Allahovog propisa i propisa Njegova Poslanika i prihvatanjem onoga što je s tim u koliziji, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

"A oni koji ne sude po onom što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici." (V:44.) Ovo je rasprostranjeno. Ima ljudi koji među dvojicom parničara sude po svom mišljenju i strasti. Neki od njih slijede presedane svojih predaka i sude onako kako su oni presuđivali. To je nevjerstvo (*kufir*) kada se ustabili i nadvlada one koji se tome suprotstavljaju i kojima se svijet obraća kod razilaženja.

Njegove su riječi: "Šta imaš od djece?", upita (Poslanik, s.a.v.s.) "Imam Šurejha, Muslima i Abdullaha", rekao sam. "Koji je najstariji", upitao je. "Šurejh", rekao sam. "Ti si onda Ebu-Šurejh", rekao je.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- poštivanje Allahovih imena i Njegovih svojstava, pa makar čovjek i ne mislio njihovo značenje;

2- promjena imena zbog toga;

3- odabir imena najstarijeg sina da po njemu bude dodatak imenu (kun'je).

Tako mu je on dodatak imenu odredio po najstarijem sinu i to je sunnet. On je promijenio njegov dodatak imenu Ebul-Hakem, jer je Allah *hakem* generalno. Otuda se *imami* (vladari) zovu *hukkam* (vladari). Taj običaj treba napustiti i zabraniti ga zbog ovog hadisa. Ovako nešto desilo se nedavno među svijetom.

48- KO SE ŠALI I ISMIJAVA SE SA NEČIM U ČEMU SE SPOMINJE ALLAHOVO IME, ILI SA KUR'ANOM ILI SA POSLANIKOM, S.A.V.S., TO JE NEVJERNIK (KAFIR)

وقول الله تعالى: ﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ﴾

I Riječi Uzvišenog Allaha: "A ako ih zapitaš, oni će, sigurno, reći: 'Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.' Reci: 'Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?'" (Et-Tevba, 65.)

Od Ibn-Omera, Muhammeda b. Ka'ba, Zejda b. Eslema i Katadea, a njihovo pripovijedanje nadovezuje se jedno na drugo, prenosi se da je neki čovjek u vrijeme pohoda na Tebuk rekao: "Nismo vidjeli slične ovim našim učačima, punijih stomaka, lažljivijih jezika i strašljivijih u borbi", misleći na Allahova Poslanika, s.a.v.s., i njegove ashabe učače.

Njegove su riječi: "Ko se šali i ismijava se sa nečim u čemu se spominje Allahovo ime ili sa Kur'anom ili sa Poslanikom", počinio je nevjerstvo (kufr). I Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ﴾

"A ako ih zapitaš, oni će, sigurno, reći: 'Mi smo samo razgovarali i zabavljali se...'"

Imad b. Kesir, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je u svom Tefsiru: "Ebu-Mašer Medeni prenosi od Muhammeda b. Ka'ba Kurezija i drugih da su kazali: 'Neki je licemjer rekao: 'Smatram da su ovi naši učači najveće izjelice među nama, najveći lažljivci i najstrašljiviji u borbi.' To je preneseno Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., a on se bio spremio na polazak i uzjahao svoju devu. Rekao mu je (licemjer): 'Allahov Poslaniče! ﴿إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ﴾ Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.' Na to mu je on odgovorio: ﴿أَبِاللهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ﴾

...Na to mu je Avf b. Malik rekao: "Slagao si. Ti si, uistinu, licemjer. O tome ću obavijestiti Allahova Poslanika, s.a.v.s." Avf je otišao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da bi ga obavijestio. Međutim, Kur'an ga je u tome već bio pretekao. Taj je čovjek došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., koji se spremio za pokret i uzjahao svoju devu, i rekao mu: "Allahov Poslaniče! Mi smo samo razgovarali i zabavljali se onako kako razgovaraju putnici, skraćujući time put." Ibn-Omer je rekao: "Kao da ga sad gledam kako se drži za kolan deve Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok su njegove noge udarale od kamenje, i ponavlja mi da smo samo razgovarali i zabavljali se, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., na to mu odgovara, ne okrećući se prema njemu i ne dodajući bilo šta drugo:

﴿أَبَا اللَّهِ وَأَبَاتِهِ وَرَسُولَهُ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ﴾ 'Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?'"

'Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?', do Njegovih riječi: ﴿بَانَهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ﴾ '...zato što su krivci.' Njegove su noge udarale od kamenje dok se držao za kolan deve Allahovog Poslanika, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., na njega se nije obazirao. "Njegove su riječi: ﴿لَا تَعْذَرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾ "Ne ispričavajte se! Nevjerstvo ste počinili, a tvrdili ste da ste vjernici", tj. tom uzrečicom kojom ste se ismijavali. ﴿إِنْ نَعَفَ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نَعَذِبُ طَائِفَةَ﴾ "Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci", tj. neće svima biti oprošteno i nužno je neke od vas kazniti jer su oni bili prestupnici zbog te grešne uzrečice." Šejhul-islam, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Allah je njemu naredio da kaže: ﴿قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ﴾"

'Nevjerstvo ste počinili, a tvrdili ste da ste vjernici.'" Mišljenje onih koji tumače da su oni uznevjerovali, nakon što su uzvjerovali samo na jeziku, a u svojim srcima bili nevjernici, nije ispravno. To je zbog toga što vjerovanje jezikom, dok srce ne vjeruje, jeste u stvari nevjerstvo, pa se ne može reći: "Nevjerstvo ste počinili, nakon što ste uzvjerovali." Oni su uistinu bili i ostali nevjernici. Ako se misli: "Vi ste uistinu pokazali nevjerstvo nakon što ste pokazivali vjerovanje", oni to nisu pokazivali nego samo bliskim njima i oni su sa njima ostali na tome, a riječi ne ukazuju da su oni ostali biti licemjeri. U njemu je objašnjenje da čovjek može počiniti nevjerstvo izgovaranjem riječi ili djelom koje uradi, a najopasnija su stremljenja srca, koja su kao more koje nema obala. U ovo spada ismijavanje nauke i učenjaka i njihovo nepoštivanje.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- velika stvar, a to je da ko se sa ovim ismijava on je nevjernik (kafir);

2- ovo je pravi komentar ovog ajeta i odnosi na bilo koga ko tako nešto uradi;

3- razlika između prenošenja tuđih riječi i davanja savjeta u pogledu vjerovanja u Allaha i Njegova Poslanika.

49- O ISTICANJU BLAGODATI ALLAHA UZVIŠENOG I POKUĐENOSTI NJIHOVOG NEGIRANJA

ما جاء في قول الله تعالى: ﴿وَلَنْ أَذْقَنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّهَ لِيَقُولَنَّ هَذَا لِي﴾

O tome o čemu govore riječi Uzvišenog: "Kad ga obaspemo milošću Našom, poslije nesreće koja ga zadesi, on govori: 'Ovo sam i zaslužio...' (ajet) (Fussilet, 50.)

Mudžahid je to (protumačio): "Ovo je zbog moga rada i ja to zaslužujem." Ibn-Abbas je rekao: "Hoće (da kaže) da je to od njega."

وقوله: ﴿قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتَهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾

I Njegove su riječi: "Ovo što imam stekao sam znanjem svojim, tako ja mislim." (El-Kasas, 78.) Rekao je Katade: "Znanjem koje ja posjedujem, njegovim postojanjem se postiže dobitak." Drugi su rekli: "Znanjem Allahovim da sam ja toga dostojan." Ovo značenje podudara se sa Mudžahidovim (tumačenjem): "Stekao sam to prema ugledu."

Njegove su riječi: "...o tome o čemu govore riječi Uzvišenog:

﴿وَلَنْ أَذْقَنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَسَّهَ لِيَقُولَنَّ هَذَا لِي﴾

'Kad ga obaspemo milošću Našom, poslije nesreće koja ga zadesi, on govori: 'Ovo sam i zaslužio...' (ajet) Autor, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, prenosi od Ibn-Abbasa i drugih komentatora Kur'ana onoliko koliko je dovoljno da se shvati značenje. Rekao je da je Mudžahid to (protumačio): "Ovo je zbog moga rada i ja to zaslužujem." Ibn-Abbas je rekao: "Hoće (kazati) da je to od njega."

Njegove su riječi:

﴿قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتَهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾

"Ovo što imam stekao sam znanjem svojim, tako ja mislim." Rekao je Katade: "...". Ovo što su spomenuli nije razilaženje nego su jedinke jednog značenja.

Od Ebu-Hurejrea, r.a., prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: "(Bila su) trojica Benu-Israilćana: šugav, ćelav i slijep, pa ih je Allah htio iskušati. Poslao im je meleka. (Prvo je) došao šugavom i upitao ga: 'Šta bi najviše volio?' 'Da imam lijepu boju i lijepu kožu i da od mene ode ovo zbog čega me svijet smatra prljavim', odgovorio je. Ovaj ga je potrao i prljavština i ružnoća je od njega otišla. Dobio je lijepu boju i lijepu kožu. Upitan je: 'Koji imetak ti je najdraži?' 'Deve' (ili je rekao goveda), posumnjao je Ishak koje je od toga dvoga rekao, s tim što su šugavi i ćelavi rekli da jedan voli deve a drugi goveda. Data mu je deva u desetom mjesecu trudnoće. Rekao mu je (melek): 'Neka ti Allah da beričet u njoj.'"

Rekao je: "Potom je otišao kod ćelavog i upitao ga: 'Šta bi ti najviše volio?' 'Lijepu kosu', odgovorio je, 'i da od mene ode ovo zbog čega me svijet smatra prljavim.' Ovaj ga je potrao i to je od njega otišlo. Dobio je lijepu kosu. Upitao ga je: 'Koji imetak ti je najdraži?' 'Goveda', odgovorio je, ili je rekao: 'Deve.' Data mu je steona krava. Rekao mu je (melek): 'Neka ti Allah da beričet u njoj.'"

Rekao je: "Potom je otišao kod slijepoga i upitao ga: 'Šta bi ti najviše volio?' 'Da mi Allah vrati vid, pa da njime vidim ljude', odgovorio je." Rekao je: "Ovaj ga je potrao i Allah mu je vratio njegov vid. Upitao ga je: 'Koji imetak ti je najdraži?' 'Sićna stoka', odgovorio je. Data mu je sjajna ovca. Ojanjila je dvoje janjadi i to dvoje se oplodilo."

Rekao je: "Tako je ovaj imao dolinu deva, ovaj drugi dolinu goveda, a ovaj treći dolinu ovaca." ...

Njegove su riječi: "Ebu-Hurejre, r.a., prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: '(Bila su) trojica Benu-Israilćana: šugav, ćelav i slijep, pa ih je Allah htio iskušati. Poslao im je meleka...' (hadis)

Ovo je važan hadis koji objašnjava stanje onoga ko zaniječe blagodati i stanje onoga ko na njima bude zahvalan. Ibnul-Kajjim rekao je: "Zahvalnost je u osnovi priznavanje da je Blagodaritelj blagodat dao. (Ta zahvalnost) se ogleda u pokornosti Njemu, poniznosti i ljubavi. Prema tome, onaj ko ne prizna blagodat, nego je bude nijekao, on se na njoj nije zahvalio. Onaj ko je spozna, ali ne spozna Blagodarca, također, neće se zahvaliti na njoj.

... Rekao je: "Potom je došao gubavcu u onakvom obliku i stanju u kakvom je on nekada bio i rekao: 'Ja sam siromah, putnik. Na ovom mom putu sam sve potrošio. Danas mi niko neće moći pomoći da stignem do cilja osim Allaha, a zatim tebe. Molim te Onim Koji ti je dao lijepu boju i lijepu kožu i imetak, da mi daš jednu devu jahalicu kako bih mogao na njoj jahati na ovom mom putovanju.' Odgovorio mu je: '(Znaš) obaveze su mnogobrojne (pa ti ne mogu dati).' Ovaj mu je rekao: 'Kao da te poznajem. Zar nisi bio gubav pa te svijet smatrao prljavim i ružnim. (Zar nisi bio) siromah, pa ti je Allah dao imetak?' Ovaj mu je odgovorio: 'Ja sam ovaj imetak naslijedio od svojih predaka.' 'Ako lažeš, neka te Allah pretvori u ono što si bio', rekao je (melek)."

"Potom je", rekao je, "došao ćelavom u obliku kakav je on (nekada) bio, pa mu je rekao isto što i prethodnom, a ovaj mu je isto odgovorio što i prethodni. 'Ako lažeš, neka te Allah pretvori u ono što si bio', rekao je.

Zatim, je došao slijepom u obliku i stanju u kakvom je on nekada bio i rekao: 'Ja sam siromah, putnik. Na ovom mom putu sam sve potrošio. Danas mi niko neće moći pomoći da stignem do cilja osim Allaha, a zatim tebe. Molim te Onim Koji ti je vratio vid da mi daš jednu ovцу kako bih se njome pomogao na ovom mom putovanju.' Odgovorio mu je: 'Bio sam slijep pa mi je Allah vratio vid. Uzmi šta hoćeš, a ostavi šta hoćeš...

Onaj ko spozna blagodat i Blagodarca, ali je zaniječé, onako kako to čini onaj koji niječé blagodat datu od Blagodarca, on ju je (blagodat) zanijekao. Onaj ko je spoznao blagodat i Blagodarca, potvrdi je i ne zaniječé je, ali Mu se ne pokori, ne voli Ga i nije zadovoljan Njime i onim što je od Njega, on se također, nije zahvalio. Onaj ko je spozna i spozna njenog Blagodarca, potvrdi je i pokori se Blagodarcu, zavoli Ga, i bude zadovoljan Njime i onim što je od Njega, upotrijebi (tu blagodat) u ono što On voli i u pokornosti Njemu, to je onaj koji se na njoj zahvaljuje. Prema tome, za zahvalnost je potrebno znanje srca i rad koji prati to znanje, a to je naklonost prema Blagodarcu, ljubav prema Njemu i pokornost."

Njegove su riječi: "...zbog čega me svijet smatra prljavim", tj. time što nisu željeli da ga vide i da im se on približava.

... Tako mi Allaha, danas ti necu nista uskratiti sto uzmeš u ime Allaha.' 'Zadrži svoj imetak. Vi ste, uistinu, samo stavljeni na kušnju. Allah je s tobom zadovoljan, a srdit je na tvoja dva druga.'"¹ Zabilježili su ga njih dvojica.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- komentar ovog ajeta;

2- objašnjenje šta znači: ﴿لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي﴾ "...on govori: 'Ovo sam i zaslužio'" (Fussilet, 50.);

3- objašnjenje šta znači:

﴿أَوَيْتَهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾ "Ovo što imam stekao sam znanjem svojim, tako ja mislim." (El-Kasas, 78);

4- velike pouke i poruke u ovoj neobičnoj priči.

¹ Buhari, br. 3464, Ehadisul-enbija, Babu hadisu ebresi ve akrei ve ea'ma, br. 6653, El-Ejman ven-nuzur, Babu la jekulu ma šae-Allahu ve ši'te. Muslim, br. 2964, Ez-Zuhdu ver-rekaik. U hadisu se podstiče na blagost i nježnost prema slabima, te da ih treba počastiti i dati im ono što traže, onoliko koliko se u stanju. U njemu se upozorava na opasnost njihovog ožalošćivanja i ponižavanja. U njemu se također govori o tome da je (lijepo) govoriti o Allahovoj blagodati i pokudenosti njenog negiranja. Rekao je Hafiz (Ibn-Hadžer) u *Fethul-bariju*, 6/503: "U hadisu je dokaz da je dopušteno spominjanje onoga što se u prošlosti desilo da bi pouku uzeo onaj ko to čuje i to nije njihovo ogovaranje. Možda je u ovome tajna što njihova imena nisu navedena. Nije objašnjeno šta im se poslije toga desilo. Izgleda da im se desilo ono što im je melek rekao. U njemu se upozorava na opasnost nijekanja blagodati, podstiče na zahvalnost, na njihovo priznavanje i zahvaljivanje Allahu na njima. U njemu se govori o vrijednosti *sadake* i podstiče se na blagost i nježnost prema slabima, da ih treba počastiti i dati im ono što im je potrebno. U njemu se zabranjuje škrtost, jer je ona škrticu navela na laž i nijekanje blagodati Allaha Uzvišenog."

٥٠ - باب [تحریم کل اسم معبد لغیر اللہ]

50- ZABRANA SVAKOG IMENA KOJIM SE IZRAŽAVA ROBOVANJE NEKOM DRUGOM MIMO ALLAHA

قول الله تعالى: ﴿فلما آتاهما صالحا جعلا له شركاء فيما آتاهما﴾

i riječi Uzvišenog Allaha: "I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje..." (ajet) (El-E'araf, 190.)

Njegove su riječi: "Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿فلما آتاهما صالحا جعلا له شركاء فيما آتاهما فتعالى الله عما يشركون﴾

'I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje, a Allah je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim.'" Imam Ahmed, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, o značenju ovog ajeta rekao je: "Pripovijedao mi je Omer b. Ibrahim, njemu Katade (od Hasana), on od Semure, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: 'Kada je Hava rodila, došao joj je Iblis. Njoj djeca nisu ostajala u životu. Rekao joj je: 'Daj mu ime Abdul-Haris i ono će ti ostati u životu.' Dala mu je to ime i ono je ostalo u životu. To je bila šejtanova objava i naredba.'"¹

¹ Albani u *El-Ehadisu ed-daife*, br.342, rekao je: "Ovo je slab hadis." Zabilježio ga je Tirmizi, br. 3079. Hakim, 2/545. Ibn-Bišan u *El-Emali*, 2/158. Ahmed, 5/11, i drugi od Omera b. Ibrahima, on od Katadea, ovaj od Hasana, a on od Semure b. Džunduba, a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Rekao je Tirmizi: "Hadis je *hasenun garibun*. Poznat nam je samo preko Omera b. Ibrahima koji prenosi od Katadea." Rekao je Hakim: "Vjerodostojnog je seneda" i s njim se složio Zehebi. Rekao sam: "Nije ispravno to što su rekli, jer, zaista, postoji poznato razilaženje da li je Hasan slušao hadise od Semurea. Uz to on je i *mudellis*, a ovdje nije eksplicitno rekao da prenosi od Semurea. Zehebi, govoreći o njegovoj biografiji u *Mizanu*, kaže: 'Hasan je puno činio *tedlis*, pa kada u hadisu kaže '*an fulanin*' slabi njegov dokaz.'" Ono što objašnjava slabost ovog hadisa kojim su prokomentarisane riječi Uzvišenog:

﴿فلما آتاهما صالحا جعلا له شركاء فيما آتاهما...﴾ 'I kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje...' jeste činjenica da je sam Hasan prokomentarisao ajet drugačije od onoga što se nalazi u ovom njegovom hadisu. Prema tome, da je ovaj hadis kod njega bio vjerodostojan, da ga je on čuo od Vjerovjesnika, s.a.v.s., on ga ne bi napustio. On u njegovu komentaru kaže: "Ovo se desilo pripadnicima nekih vjera i nije se desilo Ademu." To je naveo Ibn-Kesir, 2/274-275, prenoseći od njega preko više seneda. Potom rekao je: "Ovi senedi su vjerodostojni da je Hasan prokomentarisao ovaj ajet. Ovo je jedan od najboljih komentara i napreče (značenje) koje nosi ovaj ajet." Pogledaj ostatak

Rekao je Ibn-Hazm: "Složili su se da je zabranjeno svako ime koje u sebi nosi značenje obožavanja nekog mimo Allaha kao što je Abdul-'Amr (Amrov rob), Abdul-Ka'be (Kabin rob) i tome slično. Izuzetak je Abdul-Muttalib (Muttalibov rob)."

Rekao je Ibn-Džerir: "Pripovijedao nam je Veki, njemu Sehl b. Jusuf, od Omera, a on od Hasana (da je o ajetu) ﴿جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا﴾ "...poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje", rekao: "Ovo se desilo pripadnicima nekih vjera, a ne Ademu." Od Ibn-Abbasa prenosi se da je rekao: "Hava je Ademu rađala djecu i davala im imena koja znače da su oni Allahovi robovi: Abdullah, Ubejdullah i tome slično. Ta djeca su umirala. Potom je njoj i Ademu došao Iblis i rekao: "Kad biste ga nazvali tim imenom, ono bi ostalo u životu." Rodila je muško i dali su mu ime Abdul-Haris i povodom njega Allah je objavio:

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾

'On je Taj Koji vas od jednog čovjeka stvara..." (ajet) (VII:189.)

Njegove su riječi: "Rekao je Ibn-Hazm." To je učenjak iz Andaluzije (Španije), Ebu-Muhammed Ali b. Ahmed b. Sad b. Hazm Kurtubi Zahiri. Napisao je mnoge knjige. Umro je četiristo pedeset šeste godine, kada mu je bilo sedamdeset dvije godine.

Njegove su riječi: "Složili su se da je zabranjeno svako ime koje u sebi nosi značenje obožavanja nekog mimo Allaha kao što je Abdul-'Amr (Amrov rob), Abdul-Ka'be (Kabin rob) i tome slično. Izuzetak je Abdul-Muttalib (Muttalibov rob)." Rekao sam: "Abdul-Muttalib je djed Allahovog Poslanika, s.a.v.s. On je sin Hašima b. Abdu-Menafa b. Kusajja b. Kilaba b. Murre b. Ka'ba b. Lueja b. Galiba b. Fehra b. Malika b. Nadra b. Kinanea b. Huzejmea b. Mudrike b. Iljasa b. Mudara b. Nizara b. Ma'da b. Adnana." Oko onih poslije Adnana postoji razilaženje. Nema sumnje da su oni iz potomstva Ismaila, sina Ibrahima, alejhiselam. On, da mu se Allah smiluje, prenio je da se učenjaci slažu da je zabranjeno svako ime koje znači obožavanje nekog mimo Allaha, jer je to pridruživanje (*širk*) u *rububijjetu* i *uluhijjetu* budući da sva stvorenja pripadaju Allahu i Njegovi su robovi. Učinio ih je Svojim robovima time što im je odredio da samo Njega obožavaju i da izražavaju Njegovu jednoću u pogledu *rububijjeta* i *uluhijjeta*. Među njima bilo je onih koji su Allaha jedino obožavali u pogledu Njegova *rububijjeta* i *uluhijjeta*.

Ibn-Abbas je o ajetu rekao: "Kada je Adem sa njom imao odnos, ona je zaniijela. Potom im je došao Iblis i rekao: 'Ja sam onaj koji vas je izveo iz Dženneta. Ili ćete mi biti pokorni ili ću mu dati da ima jelenje rogove. Izići će iz tvoga stomaka tako što će ga poderati. Uradić ću to i to', zastrašivao ju je. Dajte mu ime Abdul-Haris. Njih su dvojice odbili da mu se pokore. Dijete se rodilo mrtvo. Ponovo je zaniijela. Ponovo im je on došao i rekao isto kao i prethodni put. Oni su opet odbili da mu se pokore. Ponovo je rođeno mrtvo. Ponovo je zaniijela i on im je ponovo došao i rekao im isto. Tada ih je ljubav prema djetetu nadvladala i dali su mu ime Abdul-Haris." O tome govore riječi: ﴿جعلناه شركاء فيما آتاهما﴾ "Poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje..." (ajet)¹ Zabilježio ga je Ibn-Ebu-Hatim.

Među njima je bilo i onih koji su Mu činili pridruživanje (širk) u ilahijjetu, a potvrđivali Mu Njegov rububijjet, Njegova imena i svojstva. Njegove praiskonske odredbe njima vladaju i to je nužno, kao što je rekao Allah Uzvišeni:

﴿إِن كُلٌّ مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾

"Ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište!" (XIX:93.) Ovo je opće obožavanje, dok je posebno obožavanje posebno samo za one koji su iskreni i pokorni kao što je Uzvišeni rekao: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ﴾

"Zar Allah sam nije dovoljan robu Svome?" (XXXIX:36.) i tome slično.

Njegove su riječi: "Izuzev Abdul-Muttaliba." Ovo je izuzimanje iz općeg značenja, jer se pod njim ne misli na robovlasništvo, nego je to ime postalo vezano za njega kada ga je njegov amidža Muttalib donio od njegovih dajdži iz Benu-Nedždžara u Medini, dok je on još bio dijete. Kada su ga Kurejšije vidjele kada ga je on donio, a boja tijela bila mu se promijenila od duga putovanja, rekli su Abdul-Muttalib (Muttalibov rob).

¹ Tirmizi, br. 3077. Ahmed u *Musnedu*, 5/11. Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim, 2/545. On hadis prenosi od Omera b. Ibrahima, on od Katadea, ovaj od Hasana, ovaj od Semure b. Džunduba, a ovaj od (Poslanika, s.a.v.s.) Ovo je slab (daif) hadis." Sažeto iz *El-Ehadis ed-da'ife*, od Albanija, br. 342. Vidi: Tefsir Ibn-Kesirov, 2/274.

On prenosi vjerodostojnim senedom od Katadea da je rekao: "...sudruzi u pokornosti Njemu, a ne u obožavanju Njega." On, također, prenosi sa vjerodostojnim senedom od Mudžahida da je rekao o Njegovim riječima:

﴿لَنْ آتَيْنَا صَالِحًا﴾ "Kad bi nam Ti dao zdravog potomka..." (El-E'araf, 189.) "Strahovali su da neće biti ljudsko biće." Naveo je njegovo značenje od Hasana, Seida i drugih.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- zabrana svakog imena koje u sebi nosi značenje obožavanja nekog mimo Allaha;

2- komentar ovog ajeta;

3- da se ovo pridruživanje ostvaruje samim davanjem imena čija bit nije namjeravana;

4- da je Allahov dar zdrava kćerka, i to se ubraja u blagodati;

5- spominjanje da su prve generacije pravile razliku između pridruživanja u pokornosti i pridruživanja u obožavanju.

Potom su saznali da je on sin njegova brata Hašima, tako da značenje *ubudijjeta* (obožavanja) nema u ovom imenu niti je to namjeravano. To je ime za njega preovladalo tako da su ga zvali samo tim imenom, mada je njemu, ustvari, ime Šejbe. Abdul-Muttaliba su cijenili i poštovali u Kurejšu i među Arapima. On je lider Kurejša i jedan od najuglednijih među njima u predislamsko doba. On je taj koji je otkopao izvor Zemzem. Šta mu se sve događalo dok ga je otkopavao spomenuto je u knjigama iz sire i hadisa. Tako je napajanje hadžija prešlo u njegovu nadležnost i nadležnost njegovih potomaka. Naš šejh je o značenju Njegovih riječi:

﴿فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَهُ شُرَكَاءَ فِيهَا أَتَاهُمَا﴾

"...i kad im je On darovao zdrava potomka, poslije su potomci njihovi izjednačili druge s Njim u onome što im On daje", rekao: "Ovaj *širk* čini se samim davanjem imena. Njih dvoje nisu namjeravali njegovo značenje koje je htio Iblis i ovakvo tumačenje otklanja nesporazum. To je značenje riječi Katadeovih: "...sudruzi u pokornosti Njemu, a ne u obožavanju Njega."

51- (UPUĆIVANJE DOVE ALLAHU NJEGOVI LIJEPIM IMENIMA I NAPUŠTANJE ONIH KOJI SE SUPROTSTAVLJAJU, NEZNALICA I NEVJERNIKA)

قول الله تعالى: ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي أَسْمَائِهِ﴾
*i riječi Uzvišenog Allaha: "Allah ima najljepša imena i vi Ga
zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena."
(El-Earaf, 180.)*

Njegove su riječi: "I Riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا﴾ 'Allah ima najljepša imena i vi Ga
zovite njima...' (ajet) Ovim naslovom, da mu se Allah Uzvišeni smiluje,
htio je odgovoriti onima koji kao posrednike uzimaju umrle osobe, te da
je Šerijatom dopušteno kao posrednike uzeti Njegova imena, svojstva i
naša dobra djela. Od Ebu-Hurejrea prenosi se da je Allahov Poslanik,
s.a.v.s., rekao: "Allah, zaista, ima devedeset devet imena. Ko ih obuhvati
ući će u Džennet. On je Jedan (*vit*) i voli jednoću (*vit*)."¹ Zabilježili su
ga u *Dva sahiha* od Sufjana.

Također ga je zabilježio Džurdžani od Safvana b. Saliha, on od
Velida b. Muslima, on od Šuajba, sa svojim senedom, u istom obliku.
Dodao je nakon njegovih riječi: "Voli jednoću": "Allah je Onaj osim
Koga drugog boga nema, Blagi, Milostivi, Vladar, Sveti, od mahana čisti,
Koji potvrđuje obećanje i daje sigurnost, Koji sve pazi i prati, Snažni,
Silni, Uzvišeni, Tvorac, Koji divno stvara, Koji likove daje, Koji mnogo
prašta, Koji savladava, Koji mnogo poklanja, Koji obilnu nafaku daje,
Koji rješava i otvara, Koji zna, Koji steže i pruža, Koji spušta i diže, Koji
uzdiže i ponižava, Koji čuje, Koji vidi, Sudac, Pravdeni, Dobri, O svemu
obaviješteni, Blagi, Veliki, Koji prašta, Koji je zahvalan, Visoki, Veliki,
Koji čuva, Koji pazi i izdržava, Koji obračun vodi, Veličanstveni,
Plemeniti, Koji pazi na svaku kretnju, Koji molbe prima, Koji milošću i

¹ Buhari, br. 6410, Ed-Da'vat, Babu lillahi teala mietu ismin gajre vahid. Muslim, br.
2677, Ez-Zikr ved-dua, Babu fi esmaillahi te'ala ve fadli men ahsaha.

يُحدِّثُونَ فِي أَسْمَائِهِمْ
"iskreću Njegova imena" (julhidune fi esmaihi), znači čine pridruživanje (širk). Od njega se također prenosi: "Izveli su ime Lat od riječi ilah, a Uzza od riječi aziz." Od A'meša prenosi se da je rekao: "Miješaju sa njima ona koja nisu dio njih."

znanjem sve zauzima, Mudri, Koji voli, Slavljeni, Koji proživljuje, Koji je o svemu svjedok, Vrhovna istina, Koji se stara i brine, Jaki, Čvrsti, Zaštitnik, Hvaljeni, Koji i sitnice obuhvata i broj im zna, Koji iz početka stvara i poslije smrti u život vraća, Živi, Koji sve održava, Imućni, Slavni, Jedini, Kom se svako obraća, Moćni, Koji sve može, Koji unapređuje i zapostavlja, Prvi i Posljednji, Jasni i Skriveni, Koji upravlja, Preuzvišeni, Dobročinitelj, Koji pokajanje mnogo prima, Osvetnik, Koji prašta, Samilosni, Vlasnik svake vlasti i carstva, Kome pripada veličanstvo i čast, Koji pravdu dijeli, Koji sakuplja, Bogati, Koji bogastvo daje, Koji ga lišava i otklanja, Koji stvara štetu i koristi, Svjetlo, Koji upućuje na Pravi put, Besprimjerni Tvorac iz ništa, Vječni, Nasljednik, Koji upućuje na potrebe i koristi, Strpljivi, Koji ne žuri s kaznom."¹

Tirmizi je zatim rekao: "U mnogim predanjima ne znamo da su navedena lijepa imena, osim u ovom hadisu. Neki hafizi hadisa smatraju da su lijepa imena ovom hadisu pridodata." To je spomenuo i Imad b. Kesir u svom Tefsiru i dodao: "Znaj da imena nisu ograničena samo na tih devedeset devet. Kao dokaz za to može poslužiti ono što prenosi Ahmed od Jezida b. Haruna, on od Fudajla b. Merzuka, on od Ebu-Selemea Džuhenija, on od Kasima b. Abdurrahmana, on od svoga oca, a on od Abdullaha b. Mesuda da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Kad god nekoga zadesi briga ili tuga pa kaže: 'Allahu, ja sam Tvoj rob, sin Tvoje robinje, moja kika je u Tvojoj ruci, Tvoj propis nada mnom se sprovodi, Tvoja odredba meni je pravedna. Molim te svakim Tvojim imenom, kojim si Sebe nazvao, ili si Ga u Svojoj knjizi objavio, ili si neko Svoje

¹ Tirmizi, br. 3502. Ibn-Madždže, br. 3861, predanje od A'redža, on od Ebu-Hurejrea, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s. Njegov je sened slab. Hafiz Ibn-Kesir u svom Tefsiru kazao je: "Ono na čemu je skupina hafiza u hadisu jeste da je spominjanje imena u ovom hadisu nadodato. Ispravno je onako kako prenose Velid b. Muslim i Abdul-Melik b. Muhammed San'ani od Zuhejra b. Muhammeda da je do njega došlo od više učenjaka te da su tako kazali, tj. da su oni to sakupili iz Kur'ana, kao što prenosi Dža'fer b. Muhammed i Suffjan b. Uzejne i Ebu-Zejd Lugavi, a Allah najbolje zna. Vidi: *Džamiul-usul*, br. 2145.

stvorenje njemu podučio, ili si ga za Sebe kao tajnu sačuvao, da učiniš plemeniti Kur'an proljećem moga srca, i svjetlom mojih grudi i otklanjanjem moje tuge, i brisanjem moje brige i potištenosti, Allah će otkloniti njegovu brigu i tugu i zamijeniti ih radošću.' 'Zar ih nećemo naučiti, Allahov Poslaniče', upitali su. 'Da, onaj ko ih čuje treba ih naučiti', odgovorio je.¹ Zabilježio ga je Ebu-Hatim i Ibn-Hibban u svom *Sahihu*. Katade je o riječima Allaha Uzvišenog

﴿وَذُرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ﴾ "...a klonite se onih koji iskreću Njegova imena" rekao: "Koji pridružuju (čine širk)." Ibn-Ebu-Talha prenosi od Ibn-Abbasa da je rekao: "*El-ilhadu* znači *et-tekzibu* (nijekanje, poricanje)."

Širk (pridruživanje) jeste mušrikovo nijekanje i poricanje onoga što je Allah objavio u Svojoj knjizi i čime je poslao Svoje poslanike, kako je činilo (pleme) Kurejš i drugi prema Vjerovjesniku, s.a.v.s., i njegovim ashabima i kako čine mušrici u ovom ummetu koji nisu prihvatili *muhkem* ajete o zabranjivanju širka i da se on čini. Oni su istinu zanijekali i prihvatili ono što je laž na Allaha, Njegovu knjigu i Njegova Poslanika.

U osnovi *el-ilhad* u arapskom jeziku znači *el-'udul* (odstupanje, skretanje, odricanje) koje je izvedeno od *el-kasda* i *el-mejla*. Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Suština *ilhada* jeste sklonost i težnja ka *širku*, lišavanju lijepih imena i svojstava i negiranju."

Imena Gospodara Uzvišenog jesu imena i svojstva koja upućuju na savršenost Njega Uzvišenog. Cijeli ehli-sunnet i džemaat, iz prvih i zadnjih generacija, potvrđuje ona svojstva kojima je Allah Sebe opisao, kojima Ga je opisao Njegov Poslanik, s.a.v.s., onako kako dolikuje Njegovoj Uzvišenosti i Veličini. Oni to potvrđuju bez poređenja i od Njega (nedolična svojstva) odbacuju bez ta'tila (shvatanja da je Allah, dž.š., lišen svih svojstava), kao što je Uzvišeni rekao:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi." (XLII:11.) Oni smatraju da je govor o svojstvima ogranak govora o biću i slijedi ga.

¹ Ahmed u *Musnedu*, 1/391,452. Ibn-Hibban, br. 2372 u *Mevaridu* i ocijenio ga vjerodostojnim. Hakim je rekao (1/509): "Hadis je vjerodostojan, po uvjetima Muslimovim, ukoliko ne postoji *irsal* od Abdurrahmana b. Abdullaha, od njegova oca, pošto postoji razilaženje da li je on slušao hadise od svoga oca." Međutim, njegovo slušanje hadisa od njegova oca potvrđeno je svjedočenjem skupine imama. Prema tome, hadis je vjerodostojan, kao što je rekao Albani u *El-Ehadis es-sahiha*, br.199.

Prema tome, kako je potrebno znati da je Allah u Svojoj biti stvarnost koja ničemu od stvorenja nije slična, potrebno je znati da On stvarno ima svojstva koja nisu slična svojstvima stvorenja. Dakle, ko zaniječe nešto čime je Sebe Allah opisao, ili čime Ga je opisao Njegov Poslanik, ili to protumači drugačije od vidljivog značenja, on je džehmija i krenuo je putem drugačijim od onog koji slijede vjernici. Učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Velika korist je poznavati da se ono što se odnosi na Gospodara Uzvišenog, kao svojstvo ili vijest, dijeli na više dijelova:

- 1- što se direktno odnosi na biće kao što kažeš: Biće i Egzistencija;
- 2- što se odnosi na svojstva koja imaju svojstvo atributa kao što je Sveznajući, Svemoćni, Onaj Koji sve čuje, sve vidi;
- 3- što se odnosi na Njegova djela kao što je Stvoritelj, Opskrbitelj;
- 4- čisto smatranje da je Allah slobodan od svakog nesavršenstva kao što je: Sveti, Od mahana čisti. Postojanje toga je nužno jer nema savršenosti u ništavnosti;

5- što većina nije spomenula, a to je ime koje upućuje na mnoštvo svojstava i koje nije specifično samo za određeno svojstvo, nego upućuje na više značenja kao što je: Veliki, Slavljeni, na Kog se svak obraća. Tako je Slavljeni Onaj Koji posjeduje mnoga savršena svojstva, i sama ta riječ upućuje na to, jer, uistinu, (ta riječ) u jeziku označava prostranstvo, mnoštvo i povećavanje. U tom značenju je i "istemdžede se el-merhu vel-'ukaru, kao i emdžeden-naka, tj. 'alefeha (dobro ju je (devu) nahranio). U tom značenju je i "zul-'aršil-medžidi" ﴿ذو العرش المجيد﴾ ("Gospodar Arša slavljenog") (LXXXV:15.), svojstvo Arša zbog njegova prostranstva, veličine i visokog položaja. Razmisli kako je ovo ime spomenuto zajedno sa Allahovom naredbom da se donosi salavat na Njegova Poslanika, (onako) kako nas je Alejhisselam naučio jer je on u poziciji traženja najvišeg stupnja, traženja bogatog dara, obilnog i trajnog. Za ovo traženje upotrijebio je ime koje to iziskuje kao što ti kažeš: "Oprosti mi i smiluj mi se. Ti si, uistinu, Onaj Koji prašta, Milostivi." Ovo se odnosi na posredovanje Njegovim imenima i svojstvima, a to su najbliži i Njemu najdraži metodi. U tom je duhu i hadis koji bilježi (Ahmed) u *Musnedu* i Tirmizi (u *Sunenu*):

U njemu se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- pritvrđivanje (lijepih) imena (Allahu, dž.š.);

2- činjenica da su to lijepa imena;

3- naredba da se On moli ovim imenima;

4- klonjenje od neznalica i nevjernika, koji su se suprotstavili;

5- objašnjenje značenja ilhada u njemu;

6- prijetnja onome ko zaniječe Allahovo, dž.š., postojanje.

"Ustrajte u (izgovaranju) 'O Veličanstveni i Plemeniti.'"¹ U tom značenju je i hadis: "Allahu, od Tebe, uistinu, tražim. Tebi, zaista, pripada sva hvala. Nema boga osim Tebe. Ti si Onaj Koji daje, Stvoritelj nebesa i Zemlje, o Ti Veličanstveni i Plemeniti..."² Ovo je molba upućena Njemu, i tevessul ka Njemu, Njegovim imenima i svojstvima. Uistinu, to najviše zaslužuje da se usliša i ima najveći utjecaj na Onog od Kojeg se traži. Ovo je veliko i izuzetno značajno poglavlje u tevhidu;

6- svojstvo čije se značenje dobija kad se jedno pored drugoga spomenu jedno od imena i svojstava. To je dodatno značenje na ono koje imaju kad su samostalni, kako što je: Bogati-Hvaljeni, Koji prašta i Moćni, Hvaljeni-Bogati. Ovakvo je stanje svojstava koja su uporedo spomenuta uopćeno, kao i duplih imena u Kur'anu. Bogati je svojstvo savršenstva, a isto tako i sva hvala. Sastavljanje zajedno bogastva s hvalom jeste jedno drugo savršenstvo. Njemu se tako izražava pohvala zbog Njegova bogatstva i zbog toga što On zaslužuje svu hvalu, i isto tako kad se to dvoje spomene zajedno. Isti je slučaj i sa: Koji prašta i Moćni, Hvaljeni-Bogati i Snažni-Mudri. Razmisli o ovome jer ovo je najuzvišnije znanje.

¹ Od Rebie b. Amira zabilježio ga je Ahmed, 4/177. Također ga je zabilježio Buhari u *El-Kebiru*, 2/1/256. Hakim, 1/498-499, i rekao da je vjerodostojnog seneda. S njim se složio Zehebi. Zabilježen je i od Enesa, r.a. Zabilježio ga je Tirmizi, br. 3533, Ed-Da'vat, Babu rekam 92. To je vjerodostojan hadis, kako je rekao Albani u *El-Ehadis es-sahiha*, br. 1536.

² Njegov *tahridž* naveden je na stranici 76. (fusnota br.1)

52- NE KAŽE SE: "NEKA JE SELAM NA ALLAHA"

*U Sahihu se prenosi od Ibn-Mesuda, r.a., da je rekao: "Kada bismo klanjali namaz za Vjerovjesnikom, s.a.v.s., učili smo 'Selam na Allaha od Njegovih robova, selam nek je s tim i tim', pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Nemojte govoriti selam na Allaha, jer, uistinu, Allah je selam.'"*¹

Ne kaže se: "Neka je selam na Allaha"

U Sahihu prenosi se od Ibn-Mesuda, r.a., da je rekao: "Kada bismo klanjali namaz za Vjerovjesnikom, s.a.v.s., učili smo 'Selam na Allaha od Njegovih robova...' (hadis)

Ovaj hadis zabilježili su Buhari, Muslim, Ebu-Davud i drugi od Ibn-Mesuda. U ovom hadisu govori se o zabrani toga. Vjerovjesnik, s.a.v.s., bi kada završi farz-namaz, tri puta izgovorio *estagfirullah* (tražim oprost od Allaha), a zatim govorio *allahumme entes-selamu ve minkes-selamu tebarekte ja zel-dželali vel-ikram* (Allahu, Ti si selam. Od Tebe dolazi selam. Neka si uzvišen Ti Uzvišeni i Plemeniti).² U hadisu stoji da je ovo pozdrav kojim će dženetlije pozdravljati svoga Gospodara Uzvišenog.³

¹ Buhari, br. 835, El-Ezan, Babu ma jeteħajjeru mined-du'ai ba'det-tešehhudi ve lejse bi-vadžib. Muslim, br. (402) (58), Es-Salatu, Babut-tešehhudi fis-salati. Ebu-Davud, br. 968, Es-Salatu, Babut-tešehhudi. Ibn-Madždže, br. 899, Ikametus-salati, Babu ma džae fit-tešehhudi. Preostali dio hadisa kod Buharije glasi: "...nego recite: "sve pozdrave, salavate i dobra djela upućujemo Allahu i neka je selam na tebe, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegov beričet. Neka je selam na nas i na dobre Allahove robove." Vi to kad kažete, to dođe do svakog roba na nebesima, ili između nebesa i zemlje, svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Poslanik. Potom uči dovu koju najviše želiš i voliš."

² Muslim, br. (591), El-Mesadžid, Babu istihabiz-zikri ba'des-salati ve bejani sifatihi. Ebu-Davud, br. (1513), Es-Salatu, Babu ma jekulur-redžulu iza selleme. Tirmizi, br. 300, pod istim naslovom, Babu ma jekulu iza selleme mines-salati. Nesai, 3/68, Es-Seħvu, Babul-istigfari ba'det-teslimi, zatim u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. (139). Ibn-Madždže, br. 928, Ikametus-salati, Babu ma jukalu ba'det-teslimi. Darimi, br. (1355), Es-Salatu, Babul-kavli ba'des-selami. Ahmed u *Musnedu*, 5/275, 279, od Sevbana, r.a. Zabilježio ga je i Muslim, br. (592), Ebu-Davud, br. 1512, Tirmizi, br. 298, Nesai, 3/69, Ibn-Madždže, br. 924, Darimi, 1354, Ahmed, 6/62, 184, 235, od Aiše, r.a.

³ Zabilježio ga je Buhari, br. 3326, El-Enbija, Babu *khalki* Adem salavatullahi 'alejhi ve zurrijetihi, br. 6227, El-Isti'zan, Babu bedus-selami. Muslim, br. 2841, El-

Njegove su riječi: "...jer, uistinu, Allah je selam", tj. On Uzvišeni je čist od svake manjkavosti, od svakog upoređivanja. On je opisan svom savršenosti, čist od svake mahane i manjkavosti.

U Bedaiu rekao je: "*Es-selam* je infinitiv." To je riječ kojom se moli. U sebi sadrži zahtjev i izjavu. Izjava nije u koliziji sa zahtjevom. To je značenje selama koji se traži pri pozdravljanju i u pogledu njega postoje dva poznata mišljenja:

a) da je Es-Selam Allah Uzvišeni i da selam znači: neka Njegov beričet siđe na vas ili tome slično. Za ovo značenje je odabrano između Allahovih imena ime Es-Selam;

b) da je es-Selam infinitiv sa značenjem zdravlje, sigurnost i to se traži i moli pri pozdravu. Kao dokaz zagovornici ovog mišljenja navode da on dolazi bez određenog člana tako da onaj ko naziva selam kaže *selamun 'alejkum*, a da je to jedno od Allahovih imena, ne bi se tako upotrebljavalo. Kao dokaz oni uzimaju da se selamom ne misli na to značenje, nego se misli navješćivanje zdravlja i sigurnosti, bilo u vidu obavijesti ili dove (molitve).

Rekao je, da mu se Allah Uzvišeni smiluje: "Jasna je presuda da se kaže da je istina u oba mišljenja zajedno." Svako mišljenje sadrži dio istine, a ispravan stav nalazi se u oba zajedno. To postaje jasnim, upotrebom principa da je pravo onoga ko Allaha moli Njegovim lijepim imenima da sve što traži moli imenom koje iziskuje traženo tako da se molitelj moli Allahu, Njegovim (imenom) približava mu se, pa kada kaže: "Gospodaru, oprosti mi i primi moje pokajanje, jer Ti si uistinu Taj Koji primaš pokajanja i Koji opraštaš"; pitao ga je sa dvije stvari i približio Mu se pomoću Njegova dva imena koja iziskuju ostvarivanje onoga što traži. Pošto je predmet traženje sigurnosti i mira koji su najvažniji za čovjeka, upotrijebio je riječi u formi jednog Allahovog imena a to je Es-Selam, od Koga tražiš *selamet* (mir, zdravlje, sigurnost). To je cilj koji želi postići musliman. *Selamun alejkum*, dakle, sadrži Allahovo ime a to je Es-Selam, od Koga tražiš *selamet* (mir, sigurnost, zdravlje). Razmisli o ovoj koristi.

Dženne, Babu jedk^hulul-džennete akvamun efidetuhum misle efidetu-tajri. Ahmed, 2/315, hadis od Ebu-Hurejra, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Kada je Allah stvorio Adema, čija je visina bila šezdeset aršina, rekao (mu) je: 'Idi i pozdravi one tamo, grupu meleka koji su sjedili, i saslušaj kako će te pozdraviti, jer uistinu to je pozdrav za tebe i tvoje potomstvo.' Rekao je: 'Es-selamu alejkum' (Mir s vama.) Odgovorili su: 'Ve 'alejkumus-selam ve rahmetullah.' Dodali su *rahmetullah*. Prema tome, svako ko uđe u Džennet bit će u obliku Ademovu. Rekao je: 'Ljudi se smanjuju od tada sve do naših dana.'"

3- pogledaj se i odvrati (sjećaj se) prirodi.

1- objašnjenje značenja riječi *es-selam*;

2- da je to pozdrav;

3- da ona ne dolikuje da se upućuje Allahu;

4- razlog zbog čega je to tako;

5- podučavanje pozdravu koji dolikuje da se uputi Allahu.

Njena suština ogleda se u odricanju od svega lošeg, spasenje i izbavljenje iz zla i mahana. Oko ovog značenja okreću se i ostali njegovi jezički oblici. Takav je slučaj sa *sellemekallahu* (Allah te sačuvao i dao ti sigurnost.) Dova koju će vjernik učiti na sirat-čupriji bit će "*Allahumme sellim, sellim*" (Allahu, spasi, spasi). Tu potpada i "*Sellim eš-šej'e lifulan*" (Predaj to tom i tom), tj. dadni to lično njemu, kao što Uzvišeni kaže: ﴿ضرب الله مثلا رجلا فيه شركاء متشاكسون ورجلا سلما لرجل﴾

"Allah navodi kao primjer čovjeka koji je u vlasti ortaka oko koga se oni otimaju i *redžulen selemen li-redžulin* (čovjeka koji je u vlasti samo jednog čovjeka.)" (XXXIX:29), tj. koji pripada samo njemu i niko mu u njemu nije suvlasnik. Tu spada i riječ *es-silm* (mir) koja je antonim riječi *el-harb* (rat) jer svaki zaraćeni je u miru od uznemiravanja druge strane. Upravo zbog toga došao je u obliku *mufa'ale* tako da se kaže musaleme (uspostavljanje mira), kao što je *mušareke* (zajedničko učestvovanje). Tu spada i *el-kalbus-selim* (zdravo srce), a to je ono srce koje je čisto od pokvarenosti i mahane. Njegova je suština kada Allah sačuva nekoga i izbavi ga iz šiprage pridruživanja (*širka*), grijeha i kršenja propisa. To je onaj koji je ustrajan u iskrenoj ljubavi prema Njemu i ima lijep odnos prema Njemu. Tome je zagaranтован spas od Njegove kazne i postizanje Njegovih počasti. Iz nje je izvedena riječ islam. Ona je izvedena iz tog korijena jer znači *el-istislam* (predanje), povodjenje za Njim i oslobađanje od mrlja *širka*. Predao se svome Gospodaru kao kad se rob preda svome gospodaru u čijem je posjedu pri čemu niko drugi nema nad njim suvlasništvo. Zato je Uzvišeni ukazao na ova dva primjera: muslimanu koji se iskreno predao svome gospodaru i *mušriku* koji mu *širk* čini.

53- (O) RIJEČIMA: ALLAHU, OPROSTI MI AKO HOĆEŠ

U Sahihu se prenosi od Ebu-Hurejrea da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemoj da neko od vas govori: 'Allahu, oprosti mi ako hoćeš', nego neka bude odlučan u molbi, jer za Allaha, uistinu, ne postoji neko ko će Ga prisiliti."

Muslim bilježi: "Neka mu želja bude velika, jer, Allahu, uistinu, nije teško bilo šta što mu da."¹

Njegove su riječi: "Nemoj da neko od vas govori: 'Allahu, oprosti mi ako hoćeš...' (hadis), za razliku od čovjeka, jer on nekad dā ono što neko od njega traži, jer mu je potreban, ili ga se boji, ili se od njega nešto nada, pa mu da ono što traži, mada to ne želi. Onome ko traži nešto od nekog stvorenja dolikuje da ostvarenje svoje molbe poveže sa voljom onoga od koga traži, iz straha da mu on to ne dadne mimo svoje volje. Ovo se razlikuje od traženja od Gospodara svjetova, jer On uistinu daje Svome robu ono šta hoće svojim dobročinstvom i dobrotom. Prema tome, lijep odnos prema Allahu ogleda se i u tome da svoju molbu Njemu ne veže za bilo što, zbog veličine Njegove dobrote, milosrđa, darežljivosti i plemenitosti. U hadisu se kaže: "Neka bude odlučan u traženju." U drugom hadisu stoji: "Allahova je desnica puna i udjeljivanje ne umanjuje njenu punoću, darežljiva je noću i danju..." (hadis)²

¹ Buhari, br. 6339, Ed-Da'vat, Babu li-jazim el-meselete fe innehu la mukrihe lehu, br. 7477, Et-Tevhid, Babun fil-mešjeti vel-iradeti. Muslim, br. 2679, Ez-Zikr ved-du'a vet-tevbeti vel-istigfari i glasi: "Nemoj da neko od vas govori: 'Allahu, oprosti mi ako hoćeš i, Allahu, smiluj mi se ako hoćeš', nego neka bude odlučan u dovi, jer Allah, uistinu, radi šta On hoće i nema nekog ko Ga može primorati." Ebu-Davud, br. 1483, Es-Salatu, Babud-du'ai. Tirmizi, br. 2679, Es-Salatu: Ez-Zikru ved-du'au, Babul-'azmi bid-du'ai. Ahmed u *Musnedu*, 2/243, 318, 463, 464. Ibn-Madždže, br. 3854.

² Buhari, br. 4684, Tefsiru Sureti Hud, Babu kavlihi te'ala: ﴿وكان عرشه على الماء﴾, br. 5352, En-Nefekat, Babu fadlin-nefekati alel-ehl, br. 7411, Et-Tevhid, Babu kavlillahi te'ala ﴿لما خلقت بيدي﴾, br. 7419, Babu "ve kane 'aršuhu 'alel-mai ve huve rabbul-aršil-azim", br. 7496, Babu kavlillahi te'ala: ﴿يردون أن تبدلوا كلام الله﴾. Muslim, br. (993) (36), (37), Ez-Zekatu, Babul-hassi 'alen-nefekati ve tebširil-munfiki bil-khalefi. Ahmed u *Musnedu*, 2/313. 500, 501, od Ebu-Hurejrea, r.a.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- zabrana da se izuzima u dovi (tj. govori: 'Ako hoćeš oprostiti mi');

2- objašnjenje razloga za to;

3- Njegove su riječi "neka bude odlučan u traženju";

4- pridavanje važnosti onome što se traži;

5- obrazloženje tog pitanja.

Njegove su riječi: "Muslim bilježi: 'Neka mu želja bude velika', tj. kada moli svoga Gospodara neku svoju potrebu učini velikom, jer On, uistinu, udovoljava velikim potrebama plemenito, darežljivo i dobročiniteljski.

(Njegove su riječi:) "...jer, Allahu, uistinu, nije teško bilo šta što mu da", tj. ono što On da svome robu, što je ovaj tražio od Njega, nije kod Njega veliko, zbog savršenosti Njegove dobrote i milosrđa. Neki su pjesnici hvaleći ono što je stvoreno rekli:

"U očima malodušnog i sitnica je velika, a u očima milosrdnog i velika djela su malehna."

Allah je Uzvišeni najzaslužniji da Mu se upućuje svaka hvala i pohvala.

54- NEKA NIKO NE GOVORI: "MOJ ROB I ROPKINJA"

U Sahihu se bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemoj da neko od vas govori: 'Nahrani svoga gospodara' (et'im rabbeke), 'Polij za abdest svome gospodaru' (veddi' rabbeke). Umjesto toga neka kaže: 'Moj gospodin (sejjidi) i patron (mevlaje).' Neka ne govori: 'Moj rob' ('abdi) i 'moja robinja' (emeti), nego neka kaže: 'Moj sluga (fetaje), moja služavka (fetati) i moj sluga (gulami).'"¹

Neka niko ne govori: "Moj rob i ropinkja"

U Sahihu se bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemoj da neko od vas govori: 'Nahrani svoga gospodara (et'im rabbeke)..." (hadis) Upotreba je ovih jezičkih sklopova zabranjena, iako se oni jezički upotrebljavaju. Prema tome, Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio ih je da bi se ostvario *tevhid* i kako bi se zatvorili putevi *širka*, pošto u njima postoji pridruživanje u jezičkom značenju riječi imajući u vidu da je Allah, uistinu, Gospodar svih ljudi. Ukoliko se za drugoga upotrijebe izrazi koji se koriste za Njega Uzvišenog, nastaje sličnost u riječi i zbog toga treba izbjegavati upotrebu tog izraza kad se radi o stvorenju. Poslanik, s.a.v.s., uputio ih je na izraze koji zamjenjuju ovaj, a to su Njegove riječi: "Moj gospodin (*sejjidi*) i patron (*mevlaje*)", zatim njegove riječi: "Neka niko ne govori moj rob (*'abdi*) i moja ropinkja (*emeti*)." To je zbog toga što su robovi (*'abid*) ustvari Allahovi robovi, a robinje (*imâ*) Allahove robinje. Uzvišeni je rekao:

﴿إِنَّ كُلَّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنُ عَبْدًا﴾

"Ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi Milostivog tražiti utočište!" (XIX:93.)

¹ Zabilježio ga je Buhari, br. 2552, El-Itk, Babu kerahijjetit-tetavul 'aler-rekiki, ve kavlihi: abdi ev emeti. Muslim, br. 2249, El-Elfaz minel-edeb. Ebu-Davud, br. 4975-4976, El-Edeb, Babu la jekulul-memluku: rabbi ve rabbeti. Nesai u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. 241-243. Od njega prenosi Ibn-Sunni, br. 390 i Ahmed u *Musnedu*, 2/316.

U njemu se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- zabrana da se kaže: "Moj rob ('abdi) i moja robinja (emeti)";

2- sluga ne govori: "Moj gospodar" niti se njemu govori "nahrani svoga gospodara";

3- podučavanje prvog da kaže: "Moj sluga (fetaje), moja služavka (fetati) i moj sluga (gulami)";

4- podučavanje drugog da kaže: "Moj gospodin (sejjidi) i patron (mevlaje)";

5- upozorenje na svrhu, a to je ostvarivanje tevhida čak i u riječima.

55- NE ODBIJA SE ONAJ KO ZAMOLI NEKOGA ALLAHOVIM IMENOM

Od Ibn-Omera prenosi se da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Ko spominjući Allaha zatraži zaštitu i utočište, pružite mu pomoć. Ko spominjući Allaha od vas nešto zatraži, dajte mu. Ko vas pozove odazovite mu se. Ko vam učini kakvo dobro, nagradite ga, a ako ga nemate čime nagraditi, učite za njega dovu sve dok ne vidite da ste ga dovoljno nagradili.'" Zabilježio ga je Ebu-Davud i Nesai sa vjerodostojnim senedom.¹

Ne odbija se onaj ko zamoli nekoga Allahovim imenom

Ovaj hadis svojim vidljivim literarnim značenjem ukazuje na zabranu da se odbije prosjak kada zamoli Allahovim imenom. Postoji mogućnost da se misli na ono što ne predstavlja poteškoću onome od koga se traži niti ima štete. Tada bi to bio vid lijepog morala i visokih osobina. Možda je prosjak u potrebi ili u nuždi, pa mu treba dati ono što traži. Tada onaj od koga se traži biva grješan ako mu to uskrati i od njegovog imetka se uzima nekoliko puta više i to prisilno. Imajući u vidu ova pitanja, onaj kome je Allah dao blagodat treba iz toga izdvajati ono što je Allah propisao i davati onome ko od njega moli višak te Allahove blagodati koju mu je Allah dao, posebno kada ga zamoli Allahovim imenom. Davanje (prosjaku) u toj situaciji biva vid veličanja Onoga Čijim imenom ga je zamolio, a to je Allah Uzvišeni.

Njegove su riječi: "Ko s Allahovim imenom zatraži zaštitu i utočište, pružite mu pomoć", tj. veličajući tako Allaha Uzvišenog i približavajući se Njemu na taj način.

Njegove su riječi: "Ko vas pozove, odazovite mu se." Ovo je jedan od vidova dužnosti muslimana prema muslimanu. To je uzrok zbližavanja među ljudima, čistote grudi (od zavisti, mržnje itd.) i počasti onome ko zove.

¹ Ovaj hadis je spomenut na stranici 248. (fusnota br.2)

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

- 1- pružanje pomoći onome ko zatraži utočište i zaštitu od Allaha;*
- 2- davanje onome ko zatraži u ime Allaha;*
- 3- odazivanje pozivu;*
- 4- nagrađivanje za dobro djelo;*
- 5- da je dova nagrada koju daje onaj ko nema ništa drugo;*
- 6- njegove riječi: "...sve dok ne vidite da ste ga dovoljno nagradili."*

Njegove su riječi: "Ko vam učini kakvo dobro, nagradite ga", tj. treba ga nagraditi za dobročinstvo. To je vid lijepog morala i njime se oslobađa od škrtosti i ostalih pokuđenih osobina.

Njegove su riječi: "...a ako ga nemate čime nagraditi učite za njega dovu." U ovome je dokaz da dova može biti zamjena za materijalnu nagradu u slučaju onoga ko nema čime da ga nagradi.

Njegove su riječi: "...sve dok (*hatta turu*), sa *dammom* na slovu *ta'*. U predanju Ebu-Nehika od Ibn-Abbasa stoji: "Ko vas zamoli Allahovim licem, dajte mu."

56- NE MOLI SE ALLAHOVIM LICEM BILO ŠTA DRUGO OSIM DŽENNETA

Od Džabira, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ne moli se Allahovim licem bilo šta drugo osim Dženneta."¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud.

Ne moli se Allahovim licem bilo šta drugo osim Dženneta

Naveden je hadis Džabirov koji je zabilježio Ebu-Davud da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ne moli se Allahovim licem bilo šta drugo osim Dženneta." Ovdje se postavlja pitanje vezano za dovu koja prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., pri povratku iz Taifa nakon što mu pleme Sekif nije pružilo podršku, proučio sljedeću dovu: "Allahu, Tebi se žalim na moju slabost. Ti si Gospodar potlačenih. Ti si moj Gospodar. Kome ćeš me povjeriti? Da li dalekom koji će na mene biti namršten, ili neprijatelju kome ćeš me predati. Ukoliko se Ti na mene ne ljutiš, ostalo me ne brine. Tvoj oprost meni je najveće izobilje. Utječem se svjetlošću Tvoga lica, pred kojim su tame postale osvijetljene i suglasilo se sve i na dunjaluku i ahiretu, od Tvoje srdžbe ili da se na mene spusti Tvoja mržnja. Ti kažnjavaš i nagrađuješ po Svojoj volji i nema snage ni moći osim Tvoje."² Zatim hadis koji je zabilježen u *ezkarima*: "Allahu, Ti si najpreči koji se spominje, i najpreči od svih koje obožavaju." Na kraju stoji: "Utječem se svjetlošću Tvoga lica, pred kojim su obasjani nebesa i Zemlja." Slično ovome se navodi u *merfu hadisima*. Postoji mogućnost da se to odnosi na ono što čovjek ne voli, ne na ono što on voli i želi. Postoji mogućnost i da znači drugačije, a Allah najbolje zna.

¹ Ebu-Davud, br. 1671, Ez-Zekat, Babu kerahijjetil-meseleti bi-vedžhillahi 'azze ve dželle. Njegov je sened slab. Vidi: *Tahridžul-miškat* od Albanija, br. 1944.

² Zabilježio ga je Ibn-Hişam u *Siri*, 1/420. Ibn-Džerir u svom Tefsiru, 1/80, bez seneda. Rekao je Zerkani u *Šerhul-mevahibil-ledunnije* (1/305.): "Zabilježio ga je Ibn-Ishak u *Siri*." Zabilježio ga je Taberani u knjizi *Ed-Du'a*, u hadisu Abdullaha b. Dža'fera i rekao: "Ovo je *mursel ashabov* budući da je on rođen u Abesiniji, tako da nije lično čuo (od Poslanika, s.a.v.s.) to što je pripovijedao." Hejsemi u *Medžme'uz-zevaidu* (6/35.) rekao je: "U njemu se nalazi Ibn-Ishak, a on je bio *mudellis*. Ostali prenosioci su povjerljivi (*sikat*).

U njemu se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- zabrana da se moli Allahovim licem bilo šta osim najuzvišeniji cilj;

2- potvrđivanja svojstva lica.

57- O GOVORU "DA SAM URADIO TAKO I TAKO BILO BI TAKO I TAKO"

وقول الله تعالى: ﴿يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قَتَلْنَا هَٰذَا هُنَا﴾

i riječima Uzvišenog: "Da smo se za bilo šta pitali", govore oni, "ne bismo ovdje izginuli." (Alu Imran, 154.)

I Njegove su riječi:

وقوله: ﴿الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قَتَلُوا﴾

"Onima koji se nisu borili, a o braći svojoj govorili: 'Da su nas poslušali, ne bi izginuli.'" (Alu Imran, 168.)

O govoru - da sam uradio tako i tako bilo bi tako i tako

tj. upozorenje i zabrana toga u situacijama kad se dese stvari koje čovjek ne želi, nevolje i tome slično.

I riječi su Uzvišenog: ﴿يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾ "Da smo se za bilo šta pitali", govore oni, ﴿مَا قَتَلْنَا هَٰذَا هُنَا﴾ "ne bismo ovdje izginuli." Ovo su rekli neki licemjeri na dan Uhuda zbog straha koji su imali, beznađa u kom su se nalazili i svoje slabosti. Rekao je Ibn-Ishak: "Pripovijedao mi je Jahja b. Imad b. Abdullah b. Zubejr da je Zubejr rekao: 'Vidio si me sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., kad se naš strah uvećao. Allah nam je poslao san tako da je svako od nas duboko zaspao. I, tako mi Allaha, čuo sam riječi Mut'iba b. Kušejra, kao kroz san:

﴿لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قَتَلْنَا هَٰذَا هُنَا﴾

'Da smo se za bilo šta pitali ne bismo ovdje izginuli.' To smo od njega zapamtili. Poyodom onoga što je Mut'ib rekao, Allah Uzvišeni objavio je: ﴿يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ﴾

'Da smo se za bilo šta pitali',

﴿مَا قَتَلْنَا هَٰذَا هُنَا﴾

govore oni, 'ne bismo ovdje izginuli.'" Zabilježio ga je Ibn-Ebu-Hatim. Mudžahid prenosi od Džabira b. Abdullaha da je ovaj ajet objavljen povodom Abdullaha b. Ubejja, tj. da je on to rekao.

*U Sahihu se prenosi od Ebu-Hurejrea da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Budi agilan u postizanju onoga što ti je od koristi, traži potporu od Allaha i nemoj nikada biti lijen u tome. A ako ti se nešto desi, nemoj govoriti: 'Da sam uradio tako i tako, bilo bi tako i tako', nego reci: 'Allah je odredio i ono što je htio uradio.' To je zbog toga što takav govor ('da sam uradio tako') otvara šejtanski posao.'*¹

Njegove su riječi: "U *Sahihu* se prenosi od Ebu-Hurejrea da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Budi agilan u postizanju onoga što ti je od koristi, traži potporu od Allaha i nemoj nikada biti lijen u tome...'" (hadis) Autor je skratio ovaj hadis. Preostali njegov dio glasi: "Jak je vjernik bolji i Allahu draži od slabog vjernika, a u svakom od njih ima dobra..."

Njegove su riječi: "Budi agilan u postizanju onoga što ti je od koristi", tj. na dunjaluku i ahiretu. Posebno je spomenuo ono što koristi, a ne ono što nije takvo, u čemu je šteta ili nema nikakve koristi. To je u okrilju vadžiba, mustehaba i mubaha, ukoliko je od koristi.

Njegove su riječi: "...traži potporu od Allaha" jer to neće niko postići osim ako bude tražio pomoć od Allaha.

Njegove su riječi: "...i nemoj nikada biti lijen u tome." Zabranio mu je beznađe, jer je to pokuđeno svojstvo po razumu i Šerijatu, a koliko li je to samo rasprostranjeno među svijetom. Koliko li je čovjek propustio za sebe uraditi dobra koje je bio u stanju uraditi da je to želio i od Allaha pomoć zatražio. Nema moći ni snage osim kod Allaha.

Njegove su riječi: "A ako ti se nešto desi, nemoj govoriti: 'Da sam uradio tako i tako, bilo bi tako i tako', nego reci: 'Allah je odredio i ono što je htio uradio...'" To je zbog toga što ono što je On odredio biva. Prema tome, dužnost je vjerovati u određenje i to prihvatiti. Uputio ga je da kaže: 'Allah je odredio', tj. ovo je Allahova odredba. Subjektat je ovde izostavljen, a glasi: "Ovo je Allahova odredba i što hoće On radi."

¹ Zabilježio ga je Muslim, br. 2664, El-Kader, Babu fil-emri bil-kuvveti ve terkil-'adži, vel-isti'aneti billahi ve tefvidil-mekadiri lillahi 'azze ve dželle. Ahmed u *Musnedu*, 2/366, 370. Ibn-Madždže, br. 79 i 4618.

Njegove su riječi: "Budi agilan u postizanju onog što ti je od koristi..." znače budi ažuran u pokornosti Allahu Uzvišenom i nastoj postići ono što je kod Njega (tj. Džennet). I traži pomoć od Allaha u postizanju toga i nemoj nikada biti lijen u tome, nemoj se lijeniti u traženju onoga u čemu je pokornost i nemoj se lijeniti u traženju pomoći i podrške.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- komentar ova dva ajeta iz sure Ali Imran;

2- eksplicitna zabrana da se kaže: "Da sam uradio tako bilo bi tako i tako...", u situaciji kada se nešto dogodi;

3- obrazloženje tog pitanja da se takvim govorom otvaraju vrata šejtanskom djelovanju;

4- upućivanje na dobar i koristan govor;

5- naredba da se nastoji raditi ono što je od koristi tražeći pomoć od Allaha;

6- zabrana onoga što je suprotno tome, a to je lijenost u traženju i gubljenju nade.

To je zbog toga što su djela od Njega Uzvišenog proizišla iz savršene mudrosti, znanja, dobročinstva i pravde: ﴿وَلَا يَظْلَمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ "Tvoj Gospodar nikome nepravdu ne čini." (XVIII:49)

Njegove su riječi: "To zbog toga što takav govor ('da sam uradio tako...') otvara šejtanski posao...", pošto on u sebi sadrži žaljenje i tugu za onim što je promaklo i time biva grješan, a to je šejtanski posao.

58- ZABRANA DA SE PSUJE VJETAR

*Od Ubejja b. Ka'ba, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte psovati vjetar. Kada vidite nešto što ne volite, vi recite: 'Allahu, molimo Te za svako dobro od ovog vjetra, najbolje što on u sebi nosi, najbolje što mu je naređeno, a utječemo Ti se od zla ovog vjetra i zla koje je u njemu i zla koje mu je naređeno.'"*¹ Tirmizi ga je ocijenio vjerodostojnim.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

- 1- zabrana da se psuje vjetar;*
- 2- uputa na koristan govor kada čovjek vidi nešto što ne voli;*
- 3- ukazivanje na to da je on (vjetar) pod upravom i kontrolom;*
- 4- da mu nekada bude naređeno dobro, a nekada zlo.*

Zabrana da se psuje vjetar

Od Ubejja b. Ka'ba, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Nemojte psovati vjetar..." (hadis) To je zbog toga što je vjetar Allahovo stvorenje pod Njegovom kontrolom. On puše Allahovom voljom i moći. Tako se psovanje proteže na Onog Koji ga je stvorio i potčinio. Vjerovjesnik, s.a.v.s., uputio je svoje sljedbenike (svoj ummet) da kažu ono što je spomenuto u hadisu, a to je da Allaha mole za ono što najbolje on (vjetar) posjeduje i najbolje što u sebi ima i da se Njemu utječu od njegovog zla i zla koje je u njemu. Allah je propisao Svojim robovima da Ga mole za ono što im je korisno i da Mu se utječu od onoga što im je štetno i da to od njih bude vid obožavanja Allaha Jedinog, pokornost Njemu i vjerovanje u Njega. Ovakvo je stanje pripadnika *tevhida* i *imana*, za razliku od stanja pripadnika *širka* i novotarija.

¹ Tirmizi, br. 2253, El-Fiten, Babu ma džae fin-nehji an sebbir-rih. Buhari u *El-Edebu el-mufredu*, br. 719. Ahmed u *Musnedu*, 5/123. Nesai u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. 933-934. Od njega prenosi Ibn-Sunni, br. 298. U njegovu senedu nalazi se Habib b. Ebu-Sabit. On je povjerljiv, izuzetan učenjak u fikhu. On je puno činio *irsal* i *tedlis*, a ovaj hadis je prenio sa '*an'anom*. Međutim ovaj hadis ima potporu u drugima koji ga ojačavaju i zbog toga je Tirmizi rekao: "Ovaj hadis je *hasenun-sahihun*." Na ovu temu prenose se hadisi od Ebu-Hurejrea, Aiše, Osmana b. Ebul-Asa, Enesa, Džabira i Ibn-Abbasa. Prema tome, hadis je vjerodostojan, kao što je rekao Albani u *Sahihul-džamii*, br. 7192.

٥٩ - باب [لا يظن بالله ظن السوء إلا المنافقون والمشركون ولا
يسلم من ذلك إلا من عرف الله وأسمائه وصفاته]

**59- O ALLAHU LOŠE MISLE SAMO LICEMJERI I
MUŠRICI. OD TOGA ĆE BITI SPAŠEN SAMO ONAJ
KO SPOZNA ALLAHA, NJEGOVA LIJEPA IMENA I
SVOJSTVA**

قول الله تعالى: ﴿يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية يقولون هل لنا
من الأمر من شيء قل إن الأمر كله لله﴾

*Riječi Uzvišenog Allaha: "Misle o Allahu ono što nije istina,
kao što pagani misle, i govore: 'Gdje je pobjeda koja nam je
obećana?' Reci: 'O svemu odlučuje samo Allah!...' (ajet)
(Alu Imran, 154.)*

Poglavlje o riječima Uzvišenog Allaha:

﴿يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية يقولون هل لنا من الأمر من شيء قل إن الأمر كله لله﴾

"Misle o Allahu ono što nije istina, kao što pagani misle, i govore:
'Gdje je pobjeda koja nam je obećana?' Reci: 'O svemu odlučuje samo
Allah!...' (ajet) Ovaj ajet Allah Uzvišeni spomenuo je u kontekstu Svojih
riječi:

﴿ثم أنزل عليكم من بعد الغم أمنة نعاسا يغشى طائفة منهم﴾

"Zatim vam je, poslije nevolje, spokojstvo ulio, san je neke od vas
uhvatio..." (III:154.), znači pripadnike imana, postojanosti i iskrenog
oslanjanja (na Allaha). Oni su bili sigurni da Allah Uzvišeni daje pobjedu
Svome Poslaniku, s.a.v.s., i da će ispuniti njegovu nadu i želju. Zbog
toga je rekao: ﴿وطائفة قد أهمتهم أنفسهم﴾

"...a drugi su se brinuli samo o sebi", znači nije ih obuzeo san zbog
bojazni, beznađa i straha ﴿يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية﴾

"misle o Allahu ono što nije istina, kao što pagani misle", kao što je
Uzvišeni rekao: ﴿بل ظننتم أن لن ينقلب الرسول والمؤمنون إلى أهلهم أبدا﴾

"Vi ste mislili da se Poslanik i vjernici nikada neće vratiti
porodicama svojim..." (XLVIII:12.) Ovako su ovi pomislili kada su se
mušrici pojavili tog momenta.

وقوله: ﴿الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنُّ السُّوءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السُّوءِ﴾

I Njegove su riječi: "...koji o Allahu zlo misle, neka zlo njih snađe..." (El-Feth, 6.)

Ibnul-Kajjim rekao je o prvom ajetu: "Ova sumnja je protumačena da On Uzvišeni neće pomoći Svoga Poslanika i da će njegova misija presušiti. I protumačeno je da ono što im se desilo nije bilo po Allahovom određenju i mudrosti. I protumačeno je nijekanjem mudrosti i nijekanjem određenja i nijekanjem da će se Poslanikova misija upotpuniti i da će to sve vjere nadvladati. To sve spada u zlu misao koju su imali licemjeri i mušrici, a o kojoj se govori u suri El-Feth..."

Pomislili su da je to kraj i da će islam i njegovi sljedbenici biti iskorijenjeni. Ovako postupaju sumnjičavi: kada se nešto desi, oni dobiju ovakve ružne osjećaje.

Učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Ova sumnja koja ne dolikuje da se osjeća prema Allahu Uzvišenom, protumačena je da On Uzvišeni neće pomoći Svoga Poslanika i da će njegova misija presušiti. I protumačeno je da ono što im se desilo nije bilo po Allahovom određenju i mudrosti. I protumačeno je nijekanjem mudrosti i nijekanjem određenja i nijekanjem da će se Poslanikova misija upotpuniti i da će to sve vjere nadvladati. To sve spada u zlu misao:

﴿عليهم دائرة السوء وغضب الله عليهم ولعنهم وأعد لهم جهنم وساءت مصيرا﴾

'...neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio im Džehennem, a grozno je on boravište.'" (XLVIII:6.)

Njegove su riječi: ﴿الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنُّ السُّوءِ﴾

"...koji o Allahu zlo misle..." Ibn-Džerir u svome Tefsiru rekao je:

﴿ويعذب المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنُّ السُّوءِ﴾

"...i da bi kaznio licemjere i licemjerkice i mnogobošce i mnogoboškinje koji o Allahu zlo misle..." (XLVIII:6.), tj. oni koji misle o Allahu da te neće pomoći niti pomoći tvoje sljedbenike protiv vaših neprijatelja, ili da On neće Svoju riječ uzdići i učiniti je višom od riječi nevjernika u Njega. To su bile njihove zle misli koje je Allah spomenuo na ovom mjestu. Ibn-Kesir je rekao:

... Ovo se tretira zlom misli jer se misli nešto što ne dolikuje Njemu Uzvišenom i što ne dolikuje Njegovoj mudrosti i Njegovom istinitom obećanju. Prema tome, onaj ko misli da će On dati trajnu pobjedu onome što je pogrešno nad istinom, tako da istina presuši ili zaniječe da je ono što se desilo bilo Njegovom odredbom i određenjem, ili zaniječe da je Njegova odredba rezultat uzvišene mudrosti za koju zaslužuje da Mu se upućuje sva pohvala, ili pak posumnja da je rezultat neke apstraktne volje, to sve je misao onih koji ne vjeruju.

﴿فويل للذين كفروا من النار﴾

"Pa teško nevjernicima kad budu u vatri." (Sad, 27.) Većina ljudi o Allahu zlo misli u pogledu onoga što se odnosi na njih i onoga što se drugima dešava. Od toga nije sačuvan niko osim onaj ko je spoznao Allaha, Njegova lijepa imena i svojstva i spoznao što iziskuje Njegova mudrost i pohvala ...

﴿ويعذب المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات الظانين بالله ظن السوء﴾

"...i da bi kaznio licemjere i licemjerke i mnogobošce i mnogoboškinje, koji o Allahu zlo misle...", tj. optužuju Allaha u pogledu Njegove mudrosti i misle da će Poslanik, s.a.v.s., i njegovi ashabi biti pobijeni i u cijelosti istrijebljeni. Zbog toga je Uzvišeni rekao:

﴿عليهم دائرة السوء﴾

"...neka zlo njih snađe." Ovo je to što su mislili licemjeri i mušrici a o čemu se govori u suri El-Feth. Ovo se tretira kao zla misao jer se o Njemu mislilo nešto što Njemu Uzvišenom ne dolikuje, i što ne dolikuje Njegovoj mudrosti, pohvali i obećanju istinskom.

Prema tome, onaj ko misli da će On dati trajnu pobjedu onome što je pogrešno nad istinom, tako da istina presuši, ili zaniječe da je ono što se desilo bilo s Njegovom odredbom i određenjem, ili zaniječe da je Njegova odredba rezultat uzvišene mudrosti za koju zaslužuje da Mu se upućuje sva pohvala, ili pak posumnja da je to rezultat neke apstraktne volje, to sve je misao onih koji ne vjeruju

﴿فويل للذين كفروا من النار﴾

"Pa teško nevjernicima kad budu u vatri." (XXXVIII:27.)

... Pa neka pametni koji sebi želi dobro o ovom vodi računa. Neka se pokaje Allahu i od Njega oprost traži za ono što je o Allahu zlo mislio. Kada bi istraživao, vidio bi kod njih inat u pogledu određenja (kadera) i kako govore: "Trebalo je biti tako i tako." Ima ih koji to malo čine, a ima i onih koji to čine puno. Preispitaj sebe, da li si ti od toga čist?

Ukoliko se od toga spasiš, spašen si od nečeg velikog, a ako ne, tebe, zaista, ne vidim kao spašenog.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- komentar ajeta iz sure Ali Imran;

2- komentar ajeta iz sure El-Feth;

3- obavještenje da tih vrsta ima toliko da ih je nemoguće pobrojati;

4- da se toga ne može sačuvati niko osim onaj ko je spoznao lijepa imena i svojstva (Allahova) i spoznao sebe.

60- O ONIMA KOJI NIJEČU ODREĐENJE (KADER)

Ibn-Omer rekao je: "Tako mi Onog u Čijoj ruci je Ibn-Omerova duša, kada bi neko od vas imao zlata koliko je brdo Uhud i kad bi ga potrošio na Allahovom putu, ne bi mu bilo primljeno kod Allaha dok ne bude vjerovao u određenje (kader)", a zatim je kao dokaz naveo Vjerovjesnike, s.a.v.s., riječi: "Iman je da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ u određenje, dobro i zlo."¹ Zabilježio ga je Muslim.

Njegove su riječi: "O onima koji niječu određenje (kader), tj. prijetnja njima."

Njegove su riječi: "Ibn-Omer rekao je: "Tako mi Onog u Čijoj ruci je Ibn-Omerova duša." Ovaj hadis od Ibn-Omera zabilježio je Muslim, Ebu-Davud, Tirmizi, Nesai i Ibn-Madždže od Jahjaa b. Ja'mera da je rekao: "Prvi ko je počeo govoriti o određenju (kaderu) bio je Ma'bed El-Džuheni u Basri. Krenuli smo ja i Humejd b. Abdurrahman Humejdi na hadž ili umru. Rekli smo: 'Kad bismo mogli sresti nekog od ashaba Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa da ga pitamo o ovome što ovi govore o određenju (kaderu).' Allah nam je dao da vidimo Abdullaha b. Omera kako ulazi u Harem. Uzeli smo ga za ruku, ja i moj drug. Mislio sam da će mi moj drug prepustiti da govorim, pa sam rekao: 'Ebu-Abdurrahmane, kod nas su se pojavili ljudi koji uče Kur'an i provjeravaju nauku. Oni tvrde da nema određenja (kadera) i da oni nisu predodređeni.' Rekao je: 'Kada ih sretnoš, reci im da ih se odričem i da oni sa mnom nemaju ništa. Tako mi Onog Kojim se zaklinje Abdullah b. Omer, kada bi neko od njih imao zlata koliko je brdo Uhud koje bi potrošio (na Allahovom putu), Allah to od njega ne bi primio dok ne bude vjerovao u određenje (kader).' Potom je on rekao: 'Pripovijedao mi je Omer b. Hattab, r.a.: 'Jednog dana, dok smo mi sjedili kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., došao je neki čovjek u čistoj bijeloj odjeći jako crne kose.

¹ Muslim, br. 8, El-Iman, Babu bejanil-imani vel-islami vel-ihsan. Ebu-Davud, br. 4695, Es-Sunne, Babun fil-kaderi. Tirmizi, br. 2613, El-Imanu, Babu ma džae fi vasfi Džibrile lin-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme el-islame vel-imane. Nesai, 8/97, El-Iman, Babu na'til-islam. Ibn-Madždže, br. 63, Babun fil-iman.

Od Ubadea b. Samita prenosi se da je rekao svome sinu: "Sinčiću moj, nećeš osjetiti slast vjerovanja dok ne budeš znao da ono što te zadesilo nije moglo da te mimoiđe, a ono što te mimoišlo nije moglo da ti se desi. Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Prvo što je Allah stvorio bilo je pero. Potom mu je rekao: 'Piši!' 'Šta da pišem, Gospodaru', upitalo je. 'Piši određenje (mjere) svih stvari do Kijametskog trenutka', rekao je." Sinčiću moj, čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Ko umre vjerujući u nešto drugo a ne u ovo, on nije moj sljedbenik.'"¹

Na njemu se nisu primjećivali tragovi putovanja i niko od nas ga nije poznao. Sjeo je kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., prislonivši svoja koljena uz njegova i metnuvši svoje ruke na njegova stegna rekao: 'O Muhammede, šta je to islam?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: 'Islam znači da vjeruješ da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, da obavljaš namaz, da daješ zekat, da postiš ramazan i da hadžiluk učiniš ukoliko budeš u stanju i mogućnosti.' On reče: 'Istinu si rekao.' Mi smo se čudili tome što ga on pita, a zatim potvrđuje njegov odgovor. Upitao je: 'Šta je iman.' (Poslanik, s.a.v.s.) odgovorio je: 'Iman je da vjeruješ u Allaha, Njegove meleke, Njegove knjige, Njegove poslanike, Sudnji dan, i da vjeruješ u Allahovo određenje (*kader*) dobra i zla.' Rekao je: 'Istinu si rekao.' Upitao je: 'Reci mi šta je *ihsan*?' Odgovorio je: 'Da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš, pa iako Ga i ne vidiš, On tebe vidi.' Rekao je: 'Reci mi o Kijametu (danu propasti svijeta)?' Odgovorio je: 'Onaj koga pitaš ne zna više od onoga koji ga pita.' Rekao je: 'Reci mi o njegovim predznacima.' Odgovorio je: 'Kada robinja rodi svoju vlasnicu i kada vidiš bose, gole i nemoćne stočare kako se nadmeću u gradnji visokih građevina.' Zatim je (nepoznati čovjek) otišao. Allahov je Poslanik duže vremena šutio, a zatim mi je rekao: 'Omere, znaš li ko je ovaj što me je ispitivao?' Rekao sam: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.' Rekao je: 'To je bio Džibril, koji je došao da vas poduči vašoj vjeri.'"

Njegove su riječi: "Od Ubadea b. Samita." Ovaj njegov hadis zabilježio je Ebu-Davud. Zabilježio ga je i Ahmed u potpunosti. Rekao je: Pripovijedač nam je Hasan b. Sivar. "Pripovijedao nam je Lejs od Muavije, on od Ejžuba b. Zijada, da mu je pripovjedao Ubade b. Velid b. Ubade, da mu je pričao otac:

¹ Prethodno je citiran na str. 304. (fusnota br.2)

U predanju kod Ahmeda stoji: "Prvo što je Allah stvorio bilo je, uistinu, pero. Rekao mu je: 'Piši.' U to vrijeme zapisano je šta će se događati do Sudnjeg dana."

U predanju od Ibn-Vehba stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko ne bude vjerovao u određenje dobra i zla, Allah će ga spaliti u vatri."

U Musnedu i Sunenu prenosi se od Ibn-Dejlemija da je rekao: "Otišao sam Ubeju b. Ka'bu i rekao: 'U duši osjećam nešto u pogledu određenja (kadera). Pričaj mi nešto ne bi li Allah to otklonio iz moga srca.' Rekao je: 'Kada bi potrošio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi ga od tebe Allah primio dok ne budeš vjerovao u određenje (kader) ..."

'Ušao sam kod Ubadea dok je bio na samrti. Rekao sam mu: 'Oče, posavjetuj me i daj mi preporuku svoju.' Rekao je: 'Dajte mi da sjednem', a zatim je rekao: 'Sine moj, ti nećeš osjetiti slast imana, i nećeš postići bit i suštinu znanja sve dok ne budeš vjerovao u određenje (*kader*) dobra i zla.' 'Oče', rekao sam, 'kako mogu raspoznati šta je od određenja dobro a šta zlo?' 'Da znaš', rekao je, 'da ono što te mimoišlo nije moglo da te zadesi, a ono što ti se desilo nije te moglo mimoići. Sine moj, čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Prvo što je Allah stvorio bilo je, uistinu, pero. Rekao mu je: 'Piši.' U to vrijeme je zapisano šta će se događati do Sudnjeg dana.' O sine, ako umreš, a ne budeš to slijedio ući ćeš u vatru.'" Zabilježio ga je Tirmizi sa spojenim senedom do Ataa b. Rebbaha. U ovom hadisu je objašnjenje sveobuhvatnosti Allahova znanja o onome što je bilo i što će biti, kao što je Uzvišeni rekao:

﴿الله الذي خلق سبع سماوات ومن الأرض مثلهن يتنزل الأمر بينهما﴾

"Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje na sve se njih odnosi..." (ajet) (LXV:12.) Ajeta koji potvrđuju određenje (*kader*) ima puno. Učenjaci su kao dokaz o postojanju određenja (*kadera*) uzeli činjenicu o sveobuhvatnosti moći i znanja. Imam Ahmed rekao je: "Određenje (*kader*) moć je Milostivog." Neki su imami za one koji niječu određenje kazali: "Raspravljajte sa njima uzimajući kao dokaz (Allahovo, dž.š.) sveopće znanje, ako ga priznaju, bit će nadvladani u raspravi, a ako ga zaniječu, nevjerstvo su počinili."

Njegove su riječi: "U *Musnedu* i *Sunenu* prenosi se od Ibn-Dejlemija." Ebu-Busr jeste sa *sukunom* na slovu *sin* i *dammom* na slovu *ba*. Pročitano je također Ebu-Bišr, sa slovom *šin* i *kesrom* na slovu *ba*.

... Znaj da ono što ti se desilo nije te moglo mimoći, a ono što te je mimoišlo nije te moglo zadesiti. Kada bi umro vjerujući drugačije, bio bi od stanovnika vatre.'" Rekao je: "Potom sam otišao Abdullahu b. Mesudu, Huzejfeu b. Jemanu, Zejdu b. Sabitu i svi su mi ispričali isto to od Vjerovjesnika, s.a.v.s."¹ Hadis je vjerodostojan. Zabilježio ga je Hakim u svom Sahihu.²

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- objašnjenje obaveznosti vjerovanja u određenje (kader);

2- objašnjenje kako se u njega vjeruje;

3- propadanja djela onoga ko u njega ne vjeruje;

Neki su kazali da je prvo ispravno. Ime mu je Abdullah b. Ebu-Fejruz. Hadis kod Ebu-Davuda glasi: 'Kada bi Allah kaznio stanovnike Svojih nebesa i Svoje zemlje, kaznio bi ih a da im nepravdu ne učini, a kada bi im se smilovao Njegova milost bi im bila bolja od njihovih djela. Kada bi potrošio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi od tebe bilo primljeno sve dok ne budeš vjerovao u određenje (*kader*), da znaš da ono što te zadesilo nije moglo da te mimoide i da znaš da ono što te mimoišlo nije moglo da ti se desi i da kada bi umro vjerujući drugačije, bio bi od stanovnika vatre.' Potom sam otišao Abdullahu b. Mesudu i on je isto rekao. Zatim sam otišao Huzejfi b. Jemanu i on je isto rekao. Zatim sam otišao Zejdu b. Sabitu i on mi je prenoseći od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ispričao isto to." Zabilježio ga je i Ibn-Madždže.

Ovaj hadis i hadisi u ovom značenju jesu dokaz protiv onih koji negiraju određenje kao što su mu'tezile i drugi. Od njihovih vjerovanja je i vjerovanje da će počinioци velikih grijeha vječno ostati u Džehennemu. Ovo što oni vjeruju smatra se jednim od najvećih grijeha i najgnusnijih novotarija. Mnogi od njih složili su se sa džehmijama o pitanju negiranja svojstava Uzvišenog Gospodara.

¹ *Musned*, 5/182-183, 185, 189. Ebu-Davud, br. 4699, Es-Sunne, Babun fil-kaderi. Ibn-Madždže, br. 77, El-Mukaddima, Babun fil-kaderi. Ibn-Hibban, br. 1817, u *Mevaridu*. Ovo je vjerodostojan hadis, kao što je rekao Albani u *Sahihu Ibni-Madždže*, br. 62.

² Iskusni *muhaddisi* ne upotrebljavaju riječ *Sahih* kad je u pitanju *Mustedrek*, zbog mnoštva *daif* i *munker* hadisa koji se u njemu nalaze. Oni kažu: "Zabilježio ga je Hakim u svom *Mustedreku*."

4- obavijest da niko neće osjetiti slast imana dok u njega ne bude vjerovao;

5- spominjanje šta je Allah prvo stvorio;

6- da je ono (pero) u to vrijeme zapisalo šta će se događati do Sudnjeg dana;

7- Alejhisselamovo odricanje od onoga ko u to ne vjeruje;

8- običaj prvih generacija da sumnju otklanjaju tako što pitaju učene;

9- da su učenici odgovorili onim što otklanja sumnju, tako što su govor pripisali Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.

61- O ONIMA KOJI CRTAJU I VAJAJU

Od Ebu-Hurejrea, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni Allah rekao je: 'Ima li većeg nasilnika od onog ko pokušava stvarati kao što Ja stvaram. Neka, ako mogu, stvore sjemenku! Neka, ako mogu, stvore zrnce pšenično!'"¹ Zabilježili su ga njih dvojica.

Njih dvojica prenose od Aiše, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najžešćom kaznom na Sudnjem danu bit će kažnjeni oni koji se mjere i nadmeću sa Allahovim stvaranjem."²

Njih dvojica prenose od Ibn-Abbasa da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: "Svaki crtač i vajar će u vatru. Za svaku sliku bit će mu stvorena duša koja će ga mučiti u Džehennemu."³

Njegove su riječi: "O onima koji crtaju i vajaju", tj. prijetnja onima koji to rade. Vjerovjesnik, s.a.v.s., spomenuo je razlog a to je nadmetanje sa Allahovim stvaranjem, jer Allahu Uzvišenom pripada stvaranje i određenje, te prema tome nije dopušteno da se uporedi nečim od Njegovih stvorenja, pošto u tome postoji vid nadmetanja sa Allahovim stvaranjem.

¹ Buhari, br. 5953, El-Libas, Babu nakdis-suver, br. 7559, Et-Tevhid, Babu kavlihi te'ala ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾. Muslim, br. 2111, El-Libasu vez-zine, Babu tahrimi tasviri suretil-hajevan ve tahrimi ittikhazi ma fihi suretun gajru mumtehene. Ahmed, *Musned*, 2/232, 259, 391, 451 i 527.

² Buhari, br. 2479, El-Mezalim, Babu hel tukserud-denanul-leti fiha *khamrun*, br. 5954-5955, El-Libas, Babu ma vutie minet-tesavir, br. 5961, Babu men lem jedk^hul bejten fihi suretun. Muslim, br. 2107 (91), El-Libas, Babu tahrimi suretil-hajevan. Malik, *Muvetta*, 2/996, El-Isti'zan, Babu ma džae fis-suveri vet-tesavir. Nesai, 8/213, Ez-Zine, Babut-tesavir ve Babu zikri ešeddinnasi 'azaben. Ahmed u *Musnedu*, 6/36, 83, 219.

³ Buhari, br. 225, El-Buju', Babu bej'ut-tesavir elleti lejse fiha ruhun, br. 5963, El-Libas, Babu men savvere sureten kullife jevmel-kijameti en jenfuk^ha ve ma huve bi nafik^h, br. 7042, Et-Ta'bir, Babu men kezzebe fi hilmih. Muslim, br. 2110, El-Libas vez-zine, Babu Tahrimi tasviril-hajevan. Ahmed u *Musnedu*, 1/308. Nesai, 8/215, Ez-Zine, Babu ma zukire ma jukellefu ashabus-suver jevmel-kijameti.

*Njih dvojica, također, prenose od njega (da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao): "Ko nacрта sliku na dunjaluku bit će zadužen da u nju udahne dušu (na ahiretu), a on je neće moći udahnuti."*¹

*Muslim prenosi od Ebu-Hejjadža da mu je Ali, r.a., rekao: "Poslat ću te s onim čime me poslao Allahov Poslanik, s.a.v.s., da ne ostaviš sliku, a da je ne izbrišeš, niti uzdignut mezar, a da ga ne poravnaš."*²

Njegove su riječi: "Muslim prenosi od Ebu-Hejjadža." Ebu-Hejjadž je Esedijj Hajjan b. Husajn, a Ali je halifa pravovjernih.

Njegove su riječi: "Poslat ću te s onim čime me poslao da ne ostaviš sliku, a da je ne izbrišeš niti uzdignut mezar, a da ga ne poravnaš." Ovo je zabilježeno u vjerodostojnim predanjima od Vjerovjesnika, s.a.v.s., u kojima je on negirao ove stvari i naredio da se uklone:

﴿فبدل الذين ظلموا قولا غير الذي قيل لهم﴾

"Onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom Riječ koja im je bila rečena." (II:59.) Oni su puno crtali i to koristili. Oni su puno gradili na mezarlucima, ukrašavali ih i pretvarali u idole. Oni su to smatrali vjerom, a to je ustvari najružnije i najgore djelo. Veličali su umrle i u tome pretjerivali. Obožavali su druge mimo Allaha mnogim vrstama obožavanja na koja samo Allah ima pravo da Mu budu upućena od Njegovih robova. Učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Ko uporedi sunnet Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u pogledu mezarja i šta je sve on zabranio, zatim na čemu su bili njegovi ashabi i onoga na čemu je danas većina svijeta vidjet će da su oni nasuprot jedni drugima, da se suprotstavljaju i da se ne mogu naći nikako zajedno.

¹ Buhari, br. 5963, El-Libas, Babu men savvere sureten kullife en jenfukha fiha er-ruh ve lejse bi-nafikhin. Muslim, br. 2110 (100), El-Libas vez-zine, Babu tahrimi tasviril-hajevan. Tirmizi, br. 1751, El-Libas, Babu ma džae fil-musavvirin. Ahmed u *Musnedu*, 1/216, 241, 246, od Abdullaha b. Abbasa, r.a.

² Muslim, br. 969, El-Dženaiz, Babul-emri bi tesvijetil-kabr. Ebu-Davud, br. 3218, El-Dženaiz, Babu fi tesvijetil-kabr. Tirmizi, br. 1049, El-Dženaiz, Babu ma džae fi tesvijetil-kubur. Nesai, 4/88, 89, El-Dženaiz, Babu tesvijetil-kuburi iza rufi'at. Ahmed u *Musnedu*, 1/96, 129, od Alije, r.a.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- velika prijetnja onima koji crtaju i vajaju;

2- upozorenje na razlog, a to je napuštanje lijepog ponašanja prema Allahu, Koji kaže: "Ima li većeg nasilnika od onog ko pokušava stvarati kao što Ja stvaram...";

3- upozorenje na Njegovu moć i njihovu nemoć jer je On rekao: "Neka, ako mogu, stvore sjemenku! Neka, ako mogu, stvore zrnce pšenično!"

4- eksplicitna izjava da će oni imati najžešću kaznu od svih ljudi;

5- da će Allah za onoliko slika koliko je neko nacrtao stvoriti duše koje će ga mučiti u Džehennemu;

6- da će mu biti naređeno da u njih udahne dušu;

7- naredba da se ona (slika) izbriše ako postoji.

62- O ČESTOM ZAKLINJANJU

وقول الله تعالى: ﴿واحفظوا أيمانكم﴾

i riječima Allaha Uzvišenog: "A o zakletvama svojim brinite se." (El-Maida, 89.)

Od Ebu-Hurejrea, r.a., prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: "Zakletva je uzrok dobre prohode robe i uzrok brisanja zarade."¹ Zabilježili su ga njih dvojica.

Njegove su riječi: "...o čestom zaklinjanju", tj. zabrana toga i prijetnja u tom pogledu.

Njegove su riječi: "...i riječima Allaha Uzvišenog:

﴿واحفظوا أيمانكم﴾ 'A o zakletvama svojim brinite se.'"

Ibn-Džerir je rekao: "Nemojte da ne dadnete iskup za njih." Od Ibn-Abbasa drugi prenose, da je rekao: "Želi kazati - nemojte se zaklinjati." Drugi su rekli: ﴿واحفظوا أيمانكم﴾ "A o zakletvama svojim brinite se", tj. o kršenju zavjeta, pa ih nemojte kršiti. Ovo značenje obuhvata oba mišljenja.

Njegove su riječi: "Od Ebu-Hurejrea, r.a., prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Zakletva je uzrok dobre prohode robe i uzrok brisanja zarade.'" Zabilježili su ga njih dvojica, tj. Buharija i Muslim. Zabilježio ga je i Ebu-Davud i Nesai. Znači da se prodavac zakune da je robu kupio skuplje nego što jeste, pa je kupac kupi vjerujući mu da je istinu rekao. Ovo, uprkos tome što u sebi sadrži zaradu, briše beričet, kao što je spomenuto u hadisu. Stvarnost svjedoči tome u prilog.

¹ Buhari, br. 2087, El-Buju', Babu jemhakullahur-riba ve jurbis-sadekat. Muslim, br. 1606, El-Musakat, Babun-nehji anil-halifi fil-bej'i. Ebu-Davud, br. 3335, El-Buju' vel-idžarat, Babu kerahijetil-jemini fil-bej'i. Nesai, 7/246, El-Buju', Babul-munfiki sil'atehu bil-halifil-kazibi. Njegove su riječi: "...zarade" (lil-kesbi). Kod Buharije stoji "beričeta" (lil-bereke), a kod Muslima stoji "zarade" (lir-ribhi). Njegove su riječi "...dobre prohode robe" (munfikatun lis-sil'a), tj. uzrok prodaje robe po mišljenju onoga ko se kune. Njegove su riječi: "...brisanja zarade" (mumhikatun lil-kesbi), tj. uzrok brisanja beričeta i njegovog prestanka, bilo propadanjem koje zahvati njegov imetak, ili njegovo trošenje u nešto od čega neće imati koristi na dunjaluku niti sevapa na ahiretu.

*Ona Selmana, r.a., prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Trima osobama Allah neće govoriti niti ih od grijeha očistiti i njima pripada bolna kazna: sjedi starčić koji bludniči, siromašni oholi uobraženik i čovjek koji je Allahovo ime učinio svojom robom, pa ne kupuje nego zaklinjući se, niti prodaje osim svojim zaklinjanjem."*¹ Zabilježio ga je Taberani sa vjerodostojnim senedom.

Ono što je kod Allaha ne postiže se ničim drugim nego pokornošću Njemu. Iako prestupniku dunjaluk izgleda lijep, on će na kraju nestati i otići.

Njegove su riječi: "...od Selmana." Ovaj je Selman možda Selman Farisija Ebu-Abdullah. Primio je islam kad je Vjerovjesnik, s.a.v.s., došao u Medinu. Učestvovao je u Bitki na Hendeku. Od njega je hadise prenosio Ebu-Osman En-Nehdije, Šurahbil b. Samt i drugi. Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: "Selman pripada nama: Ehli-bejtu."² "Allah, uistinu, od mojih ashaba voli četvericu: Aliju, Ebu-Zerra, Selmana i Mikdada."³ Zabilježio ga je Tirmizi. Selman je umro u vrijeme Osmanovog hilafeta. Postoji mogućnost da se radi o Selmanu b. Amiru b. Evsu Dabbiju.

Njegove su riječi: "Trima osobama Allah neće govoriti." Ovo je oštra prijetnja njima imajući u vidu da je *tevaturom* preneseno da će On govoriti vjernicima i da će oni Njemu govoriti na Sudnjem danu. Dokazi za to su nešto najasnije i najočitije u Kur'anu i sunnetu. U njemu je i odgovor džehmijama i eš'arijama koji niječu svojstvo govora (*kelama*).

Njegove su riječi: "...niti ih od grijeha očistiti i njima pripada bolna kazna." Ovo je upotpunjavanje kazne njima. U ovome je i oštra prijetnja koja će odvratiti onoga ko razuma ima od ovih ružnih djela i njima sličnih.

¹ Zabilježio ga je Taberani u *Kebiru*, Bejheki u *Šu'abul-imanu*, od Selmana, r.a. To je vjerodostojan hadis. Spomenuo ga je Hejsemi u *Medžme'uz-zevaidu*, 4/78 i rekao: "Zabilježio ga je Taberani u sve tri zbirke. Njegovi prenosioci su vjerodostojni." Vidi: *Sahihul-džami'*, br. 3067.

² Zabilježio ga je Taberani u *Kebiru*. Hakim, 3/598, od Ibn-Ebu-Fedika, on od Kesira b. Abdullaha, on od svoga oca, a ovaj od svoga oca. Zehebi je rekao: "Njegov sened je slab." Rekao je Albani u *Daiful-džamii*, br. 3272: "Vrlo je slab."

³ Tirmizi, br. 3720, El-Menakib, Babu menakibu Ali, i rekao je: "Ovaj hadis je hasen garib." Ahmed, 5/351. Ibn-Madždže, 149, El-Mukaddima, Babu fadli Selmane ve Ebi Zerr. Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim, 3/130. Rekao je: "Vjerodostojan je po Muslimovim uvjetima." Zehebi je provjerio ovu tvrdnju i rekao: "Muslim nije zabilježio nijedan hadis preko Ebu-Rebie." Prema tome hadis je slab.

U Sahihu prenosi se od Imrana b. Husajna, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najbolji moj ummet jesu oni koji žive u ovom mom stoljeću, zatim oni koji će doći poslije njih." Imran je rekao: "Ne znam da li je poslije svoga stoljeća spomenuo dva ili tri?" "Zatim, uistinu, poslije vas će doći narod koji svjedoči, mada se to od njega ne traži, koji vara i nije od povjerenja, koji se zavjetuje, a zavjete ne ispunjava. Oni će biti debeli."¹

Njegove su riječi: "...sijedi starčić koji bludniči." Spomenuo ga je u deminutivu da bi ga ponizio. To zbog toga što je nagon za grijehom kod njega mali što upućuje da ono što ga navodi na blud jeste njegova ljubav za grijешenjem i razvratom i nepostojanje straha od Allaha. Isto tako "siromašni oholi uobraženik", kod njega ne postoji ono što bi ga podsticalo na oholost, što upućuje da je to njegovo svojstvo. Kazna je za njega veća zbog nepostojanja povoda za ovo pokuđeno svojstvo koje spada u najveće grijehe.

Njegove su riječi: "...i čovjek koji je Allahovo ime učinio svojom robom." Ime Allah je u akuzativu, znači zaklinjanje Allahom Uzvišenim učinilo je da ono bude kao njegova roba zbog toga što ga puno koristi.

Njegove su riječi: "U Sahihu", tj. *Sahihu-Muslim*. Zabilježili su ga još Ebu-Davud i Nesai. Buharija ga je zabilježio riječima "...najbolji među vama".

Njegove su riječi: "Najbolji moj ummet jesu oni koji žive u ovom mom stoljeću." To je zbog mnoštva dobrih djela i neznatnog zla. U tome je oštro negiranje protiv onih koji su se razišli s istinom i počeli uvoditi novotarije kao što su haridžije, kaderije, džehmije i njima slični.

"Zatim oni koji će doći poslije njih." Njima je data prednost u odnosu na one poslije njih zbog ispoljavanja islama kod njih i raširenosti nauke i učenih među njima.

¹ Buhari, br. 2651, Eš-Šehadat, Babu la ješhedu ala šehadeti dževrin iza šehide, br. 3650, Fadailu ashabin-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme, br. 6428, Er-Rekaik, Babu ma juhzeru min zehretid-dun'ja vet-tenafusi fiha, br. 6695, El-Ejman ven-nuzur, Babu ismi men la jefi bin-nezri. Muslim, br. 2535, Fadailus-sahabe, Babu fadlis-sahabeti summellezine jelunehum summellezine jelunehum. Tirmizi, br. 2222, El-Fiten, Babu ma džae fil-karnis-salisi, br. 2303, Eš-Šehadat, Babu khajril-kurun. Ebu-Davud, br. 4657, Es-Sunne, Babu fadli ashabi resulillahi sallallahu 'alejhi ve selleme. Nesai, 7/17, 18, El-Ejman ven-nuzur, Babul-vefai bin-nezr. Ahmed u *Musnedu*, 4/426, 427, 436, 440 od Imrana b. Husajna, r.a. Na ovu temu se hadisi prenose još od Ibn-Mesuda, Omera b. Hattaba, Nu'mana b. Bešira i Burejde Eslemija, r.a.

U trećem stoljeću pojavile su se novotarije. Međutim, učenjaci su se tim novotarijama suprotstavili. Mnogo učenjaka suprotstavilo se i uzvratilo onim koji su te novotarije izrekli, a koji su bili mnogobrojni.

Njegove su riječi: "Ne znam da li je poslije svoga stoljeća spomenuo dva ili tri?" Ovo je sumnja od prenosioca hadisa Imrana b. Husajna. Potom je spomenuo ono što se desilo nakon trećeg stoljeća a što se ogleda u stagnaciji vjere i raširenosti slijeđenja strasti:

"Zatim, uistinu, poslije vas će doći narod koji svjedoči mada se to od njega ne traži." To zbog toga što će oni svjedočenje smatrati beznačajnim i što neće tražiti istinu. Isto tako, to će biti tako zbog slabosti njihove vjere i slabosti njihova islama.

Njegove su riječi: "...koji varaju i nisu od povjerenja." Ovo upućuje da je prevara preovladala kod mnogih ili nad većinom njih.

"...koji se zavjetuju a zavjete ne ispunjavaju." Tj. ne izvršavaju ono što im je dužnost. Pojava ovih ružnih i pokuđenih djela ukazuje na slabost njihova islama i nepostojanja njihova imana.

Njegove su riječi: "Oni će biti debeli." To je zbog toga što oni žude za ovim dunjalukom i njegovim strastima i zbog slabosti imana u buduću svijet. U hadisu koji bilježi Enes stoji: "Neće ljudima doći vrijeme a da ono koje će doći poslije njega neće biti gore. To će tako biti sve dok ne dođete svome Gospodaru."¹ Rekao je Enes: "Čuo sam ga od vašeg Vjerovjesnika, s.a.v.s. Zlo se uvećava u ummetu tako da se među njima pojavilo pridruživanje (*širk*) i novotarije. (To se pojavilo) među mnogim, čak i među onim koji sebe ubrajaju među učene, druge podučavaju i pišu knjige. Tako je nastalo grupašenje i razilaženje u vjeri, nastalo je pretjerivanje i ekstremizam u pogledu Ehli-bejta kod buvejhičina na istoku, kada su imali svoju državu. Oni su izgradili džamije na mezarima i prešli granicu u veličanju umrlih koji su u tim mezarlucima ukopani. Pojavila se i država karamita. Među njima se pojavilo nevjerstvo i ateizam u pogledu šerijatskih propisa. Njihov mezheb je poznat. Među njima pojavile su se novotarije koje je nemoguće pobrojati. Razilaženje i miješanje u pitanja vjere se umnožilo. Ehli-sunnet je ustrajao na istini. Međutim, umnožile su se novotarije i slijeđenje strasti, tako da ono što je ispravno smatra se pogrešnim, a ono što je pogrešno ispravnim.

¹ Buhari, br. 7068, El-Fiten, Babu la je'ti zamanun illellezi ba'dehu šerrun minhu. Tirmizi, br. 2207, El-Fiten, Babu rekam 35. Ahmed u *Musnedu*, 3/132, 177.

U njemu se prenosi od Ibn-Mesuda da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Najbolji su ljudi u ovom mom stoljeću, zatim oni koji će doći poslije njih, zatim oni koji će doći poslije njih. Zatim će doći ljudi čije će svjedočenje pretjecati njihovo zaklinjanje i njihovo zaklinjanje pretjecati njihovo svjedočenje."¹

Ibrahim je rekao: "Udarali su nas zbog svjedočenja i obećanja kad smo bili mali.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- preporuka da se brine o zakletvi;

2- obavijest da zaklinjanje biva uzrokom prohode robe, ali i brisanja berićeta;

3- oštro upozorenje onome ko se stalno zaklinje pri prodaji i kupovini;

4- upozorenje da grijeh biva veći kad je povod za njega manji;

U ovom su djeca odgojena i starci ostarjeli.

Njegove su riječi: "U njemu prenosi se od Ibn-Mesuda da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: 'Najbolji su ljudi u ovom mom stoljeću, zatim oni koji će doći poslije njih...' (hadis) U ovom hadisu, bez sumnje, govori se da su najbolja stoljeća prva tri.

Njegove su riječi: "Zatim će doći ljudi..." To će tako biti zbog slabosti imana i žudnje za dunjalukom koja će ovladati srcima i zbog mnoštva prestupa i grijeha.

Njegove su riječi: "Ibrahim je rekao: 'Udarali su nas zbog svjedočenja i obećanja kad smo bili mali.'" Ovakvo stanje bilo je kod selefi-saliha (odabranih prvih generacija) koji su čuvali vjeru kojom ih je Allah počastio. Oni nisu ostavili ništa što On mrzi, a da to nisu negirali i tome se suprotstavili. U ovim riječima ukazuje se na vježbanje djece u primjeni vjere podučavanjem.

¹ Buhari, br. 2652, Eš-Šehadat, Babu la ješhedu 'ala šehadeti dževrin iza šehide, br. 3651, Fadailu ashabin-nebijji sallallahu 'alejhi ve selleme, br. 6429, Er-Rekaik, Babu ma jahzeru min zehretid-dun'ja vet-tenafusi fiha, br. 6658, El-Ejmanu ven-nuzuru, Babu iza kale ešhedu billahi ev šehidtu billah. Muslim, br. 2533, Fadailus-sahabe, Babu fadlis-sahabeti summellezine jelunehum. Tirmizi, br. 3838, El-Menakib, Babu ma džae fi fadli men rean-nebijje sallallahu 'alejhi ve sellem.

5- ukor onima koji se zaklinju mada to od njih nije traženo;

6- Alejhisselamova, s.a.v.s., pohvala prva tri stoljeća, ili četiri, i spominjanje šta će se desiti poslije njih;

7- ukor onih koji svjedoče mada se to od njih ne traži;

8- činjenica da su prve generacije i batinama odgajale djecu u pogledu svjedočenja i davanja obećanja.

63- O DAVANJU ALLAHOVA JAMSTVA I JAMSTVA NJEGOVA VJEROVJESNIKA, S.A.V.S.

وقول الله تعالى: ﴿وأوفوا بعهد الله إذا عاهدتم ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها﴾

i riječima Uzvišenog Allaha: "I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali..." (En-Nahl, 91.)

Od Burejdea prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., imao običaj kada postavi komandanta (emira) vojske ili čete, oporučiti mu da se boji Allaha i da dobro čini muslimanima koji su s njim. Govorio bi: "Krenite u pohod s Allahovim imenom, na Allahovom putu ...

Njegove su riječi: "O jamstvu datom Allahu i datom njegovom Vjerovjesniku, s.a.v.s., i riječima Uzvišenog Allaha:

﴿وأوفوا بعهد الله إذا عاهدتم ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها﴾

"I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali." Rekao je Imad b. Kesir: "Ovo naređuje Allah Uzvišeni, da izvršava obećanje, ugovore, da se brine o svojim zakletvama i zbog toga je rekao: ﴿ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها﴾ "...i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali."

Njegove su riječi: ﴿ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها﴾ "...i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali." Pod ovim zakletvama misli se na one koje potpadaju pod obećanja i ugovore, a ne na zakletve koje se odnose na podsticanje ili zabranjivanje.

Njegove riječi: ﴿إن الله يعلم ما تفعلون﴾ "...jer Allah zna ono što radite" jesu prijetnja i upozorenje.

Njegove su riječi: "Od Burejdea." To je Ibnul-Husajb Eslemi. Ovaj hadis prenosi od njega njegov sin Selman.

Njegove su riječi: "...da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., imao običaj kada postavi komandanta vojske ili jedinice (emira), oporučiti mu da se boji Allaha." Iz ovog se uzimaju pravne upute kako treba postavljati emira i kako mu treba dati preporuku. Harbi je rekao: "Četa (serijje) su konjanici kojih ima oko četiri stotine. Vojska (džejš) je kad ih ima više od tog broja. Bogobožnost je da se čuvaš od Njegove kazne pokornošću Njemu."

... Borite se protiv onih koji negiraju Allaha. Krenite u pohod, ali nemojte krasti ratni plijen, nemojte kršiti ugovor, nemojte masakrirati, nemojte ubijati djecu. Kada susretneš svoje neprijatelje mušrike, pozovi ih da prihvate jedno od troga i bilo koje da prihvate, primi to od njih i ostavi ih. Zatim ih pozovi u islam. Ukoliko ti se odazovu, prihvati to od njih i koji imaju muslimani beduini i da će se nad njima primjenjivati Allahovi propisi koji se primjenjuju prema vjernicima. Oni u tom slučaju neće dobivati ništa od ratnog plijena i plijena uzetog bez borbe, osim ukoliko se budu borili u redovima muslimana. Ukoliko sve to odbiju, pitaj ih hoće li prihvatiti da daju džizju. Ukoliko ti se odazovu, prihvati to od njih i ostavi ih. Ukoliko odbiju, zatraži pomoć od Allaha i bori se protiv njih...

Njegove su riječi: "...i da dobro čini muslimanima koji su s njim", tj. uputio mu je poruku da vodi računa o onima koji su s njim, da im čini dobro tako što će prema njima postupati blago, činiti im dobročinstvo, saosjećati sa njima i ne uzdizati se iznad njih.

Njegove su riječi: "Krenite u pohod s Allahovim imenom", tj. otpočnite pohod i krenite tražeći pomoć od Allaha iskreno. Prema tome slovo *ba* u "bismillahi" znači tražeći pomoć od Allaha i oslanjanjem na Njega.

Njegove su riječi: "Borite se protiv onih koji negiraju Allaha." Ovo je općenito i obuhvata sve nevjernike od ehli-kitabija i drugih koji učestvuju u borbi. Između njih je izuzeo one s kojima postoji ugovor. Isto tako izuzeta su maloljetna djeca, žene, monasi. Protiv njih se ne bori.

Njegove su riječi: "...ali nemojte krasti ratni plijen, nemojte kršiti ugovor, nemojte masakrirati." Krađa ratnog plijena (*gulul*) jeste uzimanje ratnog plijena prije nego se podijeli. Uzvišeni Allah rekao je:

﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

"A onaj ko nešto utaji (od ratnog plijena) donijet će na Sudnji dan to što je utajio." (III:161.) Izdaja (*gadr*) ovdje znači kršenje ugovora. Masakriranje ovdje znači nakaženje tijela odsijecanjem nosa, ušiju itd.

...Kada opkoliš stanovnike utvrđenja i oni zatraže od tebe da sklopiš s njima ugovor dajući im Allahovo jamstvo i garanciju kao i garanciju Njegova Vjerovjesnika, nemoj im davati Allahovu garanciju i garanciju Njegova Poslanika, nego im dadni svoju garanciju i jamstvo svojih drugova, jer će biti lakše da prekinete vaše jamstvo i jamstvo tvojih drugova od prekidanja jamstva Allahova i Njegova Poslanika. Kada opsjedneš stanovnike neke tvrđave i oni od tebe zataže da im sudiš po Allahovoj presudi, nemoj im suditi po Allahovoj presudi, nego im sudi po svojoj presudi, jer ti ne znaš hoćeš li pogoditi Allahovu presudu u pogledu njih ili nećeš." Zabilježio ga je Muslim.¹

Njegove su riječi: "Kada susretnoš svoje neprijatelje mušrike, pozovi ih da prihvate jedno od troga." Ovo je predanje došlo sa (riječima) *khisalín* ev *khilalín*. Ev označava sumnju koju je riječ *ravija* čuo. Međutim, značenje i jedne i druge riječi je isto.

Njegove su riječi: "...i bilo koje da prihvate primi to od njih i ostavi ih." "Ostavi ih" (*kuffe 'anhum*) je u akuzativu kojeg je prouzrokovala riječ *edžabu*.

Njegove su riječi: "Zatim ih pozovi u islam." Ovako je došlo ovo predanje u svim manuskriptama Muslimovovog *Sahiha*. "Zatim ih pozovi" (*summe-d'uhum*) sa dodatkom riječi "zatim" (*summe*).

Njegove su riječi: "Zatim, pozovi ih da se presele iz svoga mjesta u mjesto muhadžira", tj. u Medinu. Ovo upućuje da je hidžra obavezna svakom onom ko vjeruje, a nalazi se u državi *širka*. Isti je slučaj kada se razvrat pojavi u nekom mjestu. To su eksplicitno naglasili pravnici u svojim knjigama.

Njegove su riječi: "...ukoliko to odbiju", znači da se onome ko je prihvatio islam, ali nije išao u borbu niti hidžru učinio iz pustinje ne daje ništa iz petine, niti iz plijena zadobijenog bez borbe.

¹ Muslim, br. 1731, El-Džihad, Babu Te'miril-imami el-Umerae 'alel-bu'us. Ebu-Davud, br. 2612, 1613, El-Džihad, Babu fi du'ail-mušrikine. Tirmizi, br. 1617, Es-Sijer, Babu ma džae fi vasijjetihi sallallahu 'alejhi ve selleme fil-kitali, br. 1408, Ed-Dijjat, Babu ma džae fin-nehji 'anil-musle. Darimi, br. 2447, Es-Sijer, Babu fid-da'veti ilel-islam kablel-kital. Ibn-Madždže, br. 4858, El-Džihad, Babu vasijjetil-imam. Ahmed u *Musnedu*, 5/352, 358.

- 1- razlika između jamstva Allahova, jamstva Njegova Vjerovjesnika, s.a.v.s., i jamstva muslimana;*
- 2- upućivanje na manje opasnu od te dvije stvari;*
- 3- Njegove su riječi: "Krenite u pohod s Allahovim imenom, na Allahovom putu";*
- 4- Njegove su riječi: "Borite se protiv onih koji negiraju Allaha."*
- 5- Njegove su riječi: "...zatraži pomoć od Allaha";*
- 6- učenjaci su ti koji tumače propise;*
- 7- činjenica da kada postoji potreba ashab može presuditi, a da ne zna hoće li pogoditi Allahovu presudu ili ne.*

Njegove su riječi: "Ukoliko sve to odbiju, pitaj ih hoće li prihvatiti da daju džizju." U ovom je dokaz za Malika i Evzaiju da se džizja uzima od svakog nevjernika, bilo Arapa ili nearapa, bio on ehli-kitabija ili ne. Razišli su se u pogledu visine džizje. Malik je rekao: "Četiri dinara za one koji imaju zlato, i četrdeset dirhema za one koji imaju srebro." Šafija je rekao da ona iznosi jedan dinar za bogatog i siromašnog. Ebu-Hanife je rekao: "Za bogatog ona iznosi četrdeset osam dirhema, za osrednje imućnog dvadeset četiri dirhema i za siromaha dvanaest dirhema." Ovo mišljenje zastupa i Ahmed b. Hanbel. Po Maliku i svoj ostaloj ulemi džizja se daje na glavu muškaraca, slobodnih i punoljetnih, a ne na ostale. Uzima se od onih koji žive u muslimanskoj državi, a ne onih koji u njoj ne žive.

Njegove su riječi: "Kada opkoliš stanovnike utvrđenja..." U ovom je dokaz za pravnike i učenjake u *usuli-fikhu* da je u idžtihadu istina jedna. To je poznato Malikovo stanovište i nekih drugih.

Njegove su riječi: "Kada opkoliš stanovnike utvrđenja i oni zatraže od tebe da sklopiš s njima ugovor dajući im Allahovo jamstvo i garanciju i garanciju Njegova Vjerovjesnika..." "Jamstvo" (*zimme*) je ugovor. *Takhferu* znači *tenkudu*. Kaže se *akhferter-redžule*, tj. nekadte ahdehu (prekinuo si s njim ugovor). *Khafertuhu* znači *edždžertuhu* (iznajmio sam ga.). (Ova odredba je postavljena zbog toga) što ne postoji sigurnost da onom kome je dato jamstvo to jamstvo ne prekrši. Prema tome kršenje njegova jamstva manje je problematično od kršenja jamstva Allaha Uzvišenog.

64- ZAKLINJANJE ALLAHOM (DA ON NEĆE DRUGIMA DATI TO I TO)

Od Džunduba b. Abdullaha prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Neki je čovjek rekao: "Tako mi Allaha, neće Allah oprostiti tom i tom." Na to je Allah Uzvišeni rekao: "Ko može da se zakune sa Mnom da ja nekome neću oprostiti? Ja sam mu već oprostio, a tvoje djelo poništio." Zabilježio ga je Muslim.¹ U hadisu Ebu-Hurejrea stoji da je ove riječi izrekao pobožan čovjek. Ebu-Hurejre je rekao: "Rekao je riječ koja je upropastila njegov dunjaluk i ahiret."

Njegove su riječi: Zaklinjanje Allahom (da On neće dati drugima to i to)." Autor je u ovom poglavlju spomenuo hadis Džunduba b. Abdullaha, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao..." (gornji hadis)

Njegove su riječi: "...zakune se" (*jeteella*), tj. *jahlifu* (zakune se). *El-elije* sa *tešdidom* znači *el-halif* (zakletva). Vjerodostojno predanje zabilježeno je od Ebu-Hurejrea. Zabilježio je Ebu-Davud od Ebu-Hurejrea da je rekao: "Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Dvojica Izraelćana bila su se pobratimila. Jedan je od njih griješio, a drugi ulagao napor u obožavanju. Ovaj što je činio *ibadet* uvijek kada bi vidio drugog u grijehu, govorio bi mu: 'Odustani od toga.' Jednog dana vidio ga je kako čini grijeh i rekao mu: 'Okani se toga!' 'Ostavi me sa mojim Gospodarom. Zar si ti određen da budeš moj kontrolor?', odgovorio mu je. 'Tako mi Allaha, Allah ti neće oprostiti niti te uvesti u Džennet', rekao je ovaj. Obojica su umrli i sastali se kod Gospodara svjetova. Ovom što je *ibadet* činio, (Allah) je kazao: 'Da li si znao šta ću Ja uraditi ili si bio u stanju da upravljaš onim što je u Mojim rukama?' Grješniku je rekao: 'Idi i udi u Džennet Mojom milošću, a ovom drugom rekao je: 'Vodite ga u vatru.'"²

Njegove su riječi: "U hadisu Ebu-Hurejrea stoji da je ove riječi izrekao pobožan čovjek", ukazuju na svoje riječi u ovom hadisu: "...a drugi ulagao napor u obožavanju."

¹ Muslim, br. 2621, El-Birr ves-sile vel-adab, Babun-nehji 'an taknitil-insani min rahmetillahi te'ala.

² Ahmed u Musnedu, 2/323, 363. Ebu-Davud, br. 4901, El-Edeb, Babun fin-nehji 'anil-bagji. Njegov sened je dobar.

2- činjenica da je vatra bliža nama od pertli na obući našoj;

3- da je i Džennet isto tako blizu;

4- u njemu je dokaz za Njegove su riječi: "Čovjek će zaista reći riječ...";

5- da čovjeku možda bude oprošteno iz razloga koji mu je najmrži.

Ove riječi sadrže značenje njegovih, s.a.v.s., riječi: "Čovjek će kazati riječ za koju neće misliti da će dostići ono što će dostići i zbog koje će mu Allah odrediti Svoju srdžbu do Dana kada će Ga susresti."¹

¹ Tirmizi, br. 2320, Ez-Zuhd, Babu fi killetil-kelam. Malik u *Muvettau*, 2/985, El-Kelamu, Babu ma ju'meru bihi minet-tehaffuzi fil-kelam. Ahmed u *Musnedu*, 3/469. Ibn-Madždže, br. 3969, El-Fiten, Babu keffil-lisani minel-fitneti. Rekao je Tirmizi: "Ovaj hadis je hasenun-sahihun." Tako je kako je rekao. Vidi: *El-Ehadisus-sahiha*, br. 888.

65- NE MOLI SE ALLAH DA SE ZAUZIMA KOD SVOJIH STVORENJA

Od Džubejra b. Mut'ima prenosi se da je neki beduin došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: 'Allahov Poslaniče, ljudi su iscrpljeni, porodice gladne, imeci uništeni, pa zamoli svoga Gospodara. Mi, uistinu, tražimo od Allaha da se zauzme kod tebe, i tražimo od tebe da se zauzmeš kod Allaha.' Tada je Vjerovjesnik rekao: 'Subhanallah'! 'Subhanallah'! Spominjao je tako Allaha toliko da se to osjetilo na licima njegovih ashaba. Potom Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: 'Teško tebi! Znaš li ti ko je Allah? Allah je, uistinu, uzvišeniji od toga. Od Allaha se ne traži da se zauzme kod bilo kog Njegovog stvorenja.'¹ I citirao je hadis." Zabilježio ga je Ebu-Davud.

Njegove su riječi: "Ne moli se Allah da se zauzima kod Svojih stvorenja."

I naveo je hadis. Ono što je naveo Ebu-Davud jeste cjelokupnije od ovoga što je autor citirao i glasi: "Od Džubejra b. Muhammeda b. Džubejra b. Mut'ima, od njegova oca, a ovaj od svoga oca prenosi se da je neki beduin došao Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: "'Allahov Poslaniče, ljudi su iznemogli, porodice izgubljene, imeci uništeni, pa zamoli kišu za nas. Mi, uistinu, tražimo od tebe da se zauzmeš kod Allaha i tražimo od Allaha da se zauzme kod tebe.' Tada je Vjerovjesnik rekao: 'Teško tebi! Znaš li šta govoriš?' Potom je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao *subhanallah*. Spominjao je tako Allaha toliko da se to osjetilo na licima njegovih ashaba. Potom je rekao: 'Teško tebi! Od Allaha se ne traži da se zauzima kod bilo kog Njegovog stvorenja. Allah je uzvišeniji od toga. Teško tebi! Znaš li ti šta govoriš? Njegov je Arš uistinu iznad Njegovih nebesa.' Pokazao je prstom nešto kao kupolu. On, uistinu škripi, kao sedlo pod jahačem." Ibn-Jesar prenosi hadis: "Allah je iznad Svoga Arša, a Njegov je Arš iznad Njegovih nebesa."

¹ Ebu-Davud, br. 4726, Es-Sunne, Babun fil-džehmijje. Njegov sened je slab, kao što je rekao Albani u *Da'iful-džami'u*, br. 6150.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- ukor onome ko je rekao: "Tražimo od Allaha da se zauzme kod njega";

2- velika promjena na njemu koja se osjetila čak na licima njegovih ashaba, zbog ove izreke;

3- da on nije negirao Njegove riječi: "Mi tražimo od tebe da se zauzmeš kod Allaha";

4- napomena tumačenja subhanallah;

5- da su muslimani od njega tražili da moli za kišu.

Njegove su riječi: "Teško tebi!" Ova izreka koristi se za ukor.

Njegove su riječi: "Znaš li ti ko je Allah?" Ovim se ukazuje na slabost njegova znanja o Allahovoj veličini i uzvišenosti.

Njegove su riječi: "Od Allaha se ne traži da se zauzme kod bilo kog Njegovog stvorenja." To zbog toga što je sve u Njegovoj ruci i ništa od toga nije u ruci stvorenja. Ne može niko spriječiti ono što On da, niti može dati ono što ne da On Uzvišeni. U ovom je hadisu odgovor džehmijama i potvrda (svojstva) uzvišenosti ('uluvva). Ovaj hadis zabilježio je Ebu-Davud i po svom običaju uvrstio ga u one koji su kod njega *sahih* ili *hasen*, ne rekavši ništa o njemu. Traženje da se Poslanik zauzme, za vrijeme njegova života, biva njegovom, s.a.v.s., dovom, a njegova dova se uslišava. Što se pak tiče traženja da se on zauzima nakon njegove smrti, to nije dopušteno, kao što je potvrđeno u poglavlju o zauzimanju i onom prije njega. Allah Uzvišeni zabranio je uzimanje posrednika (zauzimača) na mnogim mjestima u Kur'anu i negirao je traženje od bilo koga drugog osim od Allaha.

66- VJEROVJESNIKOVA, S.A.V.S., ZAŠTITA GRANICA TEVHIDA I NJEGOVO ZATVARANJE SVIH PUTEVA PRIDRUŽIVANJA (ŠIRKA)

Od Abdullaha b. Šukhajra prenosi se da je rekao: "Bio sam u delegaciji plemena Benu-Amir koja je otišla Vjerovjesniku, s.a.v.s. Rekli smo (mu): 'Ti si naš gospodin.' 'Gospodin je Allah Uzvišeni', rekao je. 'Ti si najvredniji među nama, najbogatiji i najmoćniji', rekli smo. 'Recite to što ste rekli ili dio toga što ste rekli. I nemojte da budete šejtanovi predstavnici i pomagači.'"¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud sa dobrim senedom.

Od Enesa, r.a., prenosi se da su neki ljudi rekli: "Allahov Poslaniče! O najbolji među nama, sine najboljeg među nama. Ti si naš gospodin i sin našeg gospodina." "O ljudi", rekao je, "recite to što ste rekli ili dio toga što ste rekli. I nemojte da vas šejtan zavede. Ja sam Muhammed, Allahov rob i Njegov Poslanik..."

Njegove su riječi: "Vjerovjesnikova, s.a.v.s., zaštita granica tevhida i njegovo zatvaranje svih puteva pridruživanja (širka)." Njegova, s.a.v.s., zaštita granica *tevhida* od onoga što ga muti i kvari: od riječi i djela koja uništavaju *tevhid* ili ga smanjuju. Ova knjiga, uprkos njenoj kratkoći, sadrži većinu toga i zabranu onoga što se kosi sa *tevhidom* ili ga slabi. To zna onaj ko o tome razmišlja i upozna svako poglavlje koje ona sadrži.

Njegove su riječi: "Od Enesa, r.a., prenosi se da su neki ljudi rekli: 'Allahov Poslaniče! O najbolji među nama, sine najboljeg među nama...' (hadis) On to nije volio (bojeći se) da to ne bi postalo sredstvo koje vodi u pretjerivanje i ekstremizam u veličanju, kao što je već rečeno kod njegovih riječi: "Nemojte me veličati i uzdizati kao što kršćani rade sa sinom Merjemimin. Ja sam, uistinu, rob..."

¹ Ebu-Davud, br. 4806, El-Edeb, Babun fi kerahijjetit-temaduh. Ahmed u *Musnedu*, 4/25. Nesai u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. 245-247. Ibn-Sunni, br. 387. Njegov sened je vjerodostojan.

... *Ja ne volim da me uzdižete iznad moga položaja na koji me postavio Allah Uzvišeni.*"¹ *Zabilježio ga je Nesai sa dobrim senedom.*

Recite Allahov rob i Njegov Poslanik."² Ovo je njegov savjet ummetu i vid njegove samilosti prema njemu. Upozorio ih je na ono što će voditi u pretjerivanje i ekstremizam.

Njegove su riječi: "Ja sam Muhammed, Allahov rob i Njegov Poslanik." Najviši stupnjevi roba jesu ova dva svojstva: specifično obožavanje i poslanstvo. Vjerovjesnik, s.a.v.s., posjedovao je ta najpotpunija svojstva. Uzvišeni je obavijestio da On i meleki donose salavat na njega i naredio njegovu ummetu da donose salavat na njega. Pohvalio ga je najboljom i najpotpunijom pohvalom. Učinio ga je širokogrudnim, oprostio mu grijehe i uzdigao mu spomen. Kad god se uči ezan, etehijjatu, hutba, spominje se i on, neka je na njega Allahov salavat i selam.

Što se pak tiče upotrebe riječi gospodin (*sejjid*), Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je u Bedai'ul-fevaidu: "Ulema se razišla u pogledu dopuštenosti upotrebe riječi gospodin za ljude. Neki su to zabranili. To se prenosi od Malika. Kao dokaz za to uzeli su Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi, kada mu je rečeno: 'Ti si naš gospodin.' On je odgovorio: 'Gospodin je Allah.' Neki su to dopustili i kao dokaz uzeli Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi rečene ensarijama: 'Ustanite pred vašim gospodinom.' (*kumu ila sejjidikum*)³, a ovaj hadis je vjerodostojniji od prvog hadisa."

Ovi su rekli: "Gospodin je onaj za koga se nešto vezuje, tako da se ne kaže za Temimovića gospodin (plemena) Kinde, niti se za vladara kaže da je gospodin čovječanstva." "Prema tome", rekao je, "Nije dopušteno za Allaha koristiti ovo ime. U tom pogledu postoji sumnja, zbog toga što (riječ) gospodin, kad se upotrebi za Njega Uzvišenog, to biva u značenju (riječi) vladar, Gospodin (*rabb*), ne u značenju koje ima kad se upotrebi za stvorenje."

¹ Nesai u *Amelul-jevmi vel-lejle*, br. 248, 249. Ahmed u *Musnedu*, 3/153, 241. To je vjerodostojan hadis.

² Prethodno je citiran na str. 164.

³ Buhari, br. 3043, El-Džihad, Babu iza nezelel-aduvvu ala hukmi redžulin i u drugim poglavljima. Muslim, br. 1768, El-Džihadu, Babu dževazi katli men nekadal-ahd. Ebu-Davud, br. 5215-5216, u hadisu koji prenosi Ebu-Se'id Hudri, r.a.

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

- 1- upozorenje ljudima u pogledu pretjerivanja i ekstremizma;*
- 2- šta treba kazati onaj kome bude rečeno: "Ti si naš gospodin";*
- 3- Njegove su riječi: "I nemojte da budete šejtanovi predstavnici i pomagači", mada oni nisu rekli ništa drugo nego istinu;*
- 4- Njegove su riječi: "Ja ne volim da me uzdižete iznad moga položaja."*

Rekao sam: "Od Ibn-Abbasa prenosi se vjerodostojno predanje da je on rekao u pogledu riječi Allaha Uzvišenog: ﴿الله الصمد﴾ 'Allah je utočište svakom', On je uistinu Gospodar (*es-sejjid*) kod Koga su se upotpunila sva savršena svojstva gospodarenja." Ebu-Vail rekao je: "On je Gospodar savršenog gospodarenja."

﴿وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعا قبضته يوم القيامة﴾

67- O RIJEČIMA ALLAHA UZVIŠENOG: "ONI NE VELIČAJU ALLAHA ONAKO KAKO GA TREBA VELIČATI; A ZEMLJA SVA BIĆE U ŠACI NJEGOVOJ NA DAN KIJAMETA." (Ez-Zumer, 67.)

Od Ibn-Mesuda, r.a., prenosi se da je rekao: 'Neki rabin došao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: 'Muhammede, mi nalazimo da će Allah nebasa staviti na prst, i zemlje na prst, i drveće na prst, i vodu na prst, i rosu na prst, i ostala stvorenja na prst, a zatim reći: 'Ja sam vladar.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., nasmiješio se tako da su mu se umnjaci ukazali, potvrđujući tu vijest. Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio: ﴿وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعا قبضته يوم القيامة﴾ 'Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti.'" (XXXIX:67)

Njegove su riječi: "O riječima Allaha Uzvišenog:

﴿وما قدروا الله حق قدره﴾ 'Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati...' (ajet), tj. o ajetima i hadisima koji nose značenje ovog ajeta. Imad b. Kesir, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Mušrici nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati, tako da su pored Njega obožavali druge, a On je Veličanstveni mimo Koga veličanstvenijeg nema, Svemoćni, Vladar svega i sve je pod Njegovom snagom i moći." Rekao je Suddi: "Nisu Ga veličali onako kako On zaslužuje da bude veličan." Muhammed b. Kab rekao je: "Da su Ga veličali onako kako On zaslužuje, ne bi Ga nijekali."

Ima puno hadisa koji su vezani za ovaj ajet. Prve generacije prema ovim i sličnim odnosili su se tako što su ih tumačili onako kako to njihovo literarno, očito značenje znači, bez ulaženja u pitanje kakvoće ili mijenjanja značenja.

Njegove su riječi: "Od Ibn-Mesuda, r.a., prenosi se da je rekao: 'Neki rabin došao je Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i rekao: 'Muhammede, mi nalazimo da će Allah nebasa staviti na prst...' (hadis)

U predanju kod Buharije stoji: "Stavit će nebasa na prst, vodu i rosu na prst i ostala stvorenja na prst."¹ Zabilježili su ga njih dvojica (Buharija i Muslim).

Muslim² prenosi od Ibn-Omera merfu hadis: "Allah će smotati nebasa na Kijametskom danu, zatim ih uzeti Svojom desnom rukom, a zatim kazati: 'Ja sam vladar. Gdje su silnici? Gdje su oholnici?' Zatim će smotati sedam zemalja i potom ih uzeti Svojom lijevom rukom i kazati: 'Ja sam vladar. Gdje su silnici? Gdje su oholnici?'"

Ovako su ga zabilježili Buhari, Muslim i Nesai preko više lanaca prenosilaca od A'meša. Rekao je Buhari: "Pripovijedao nam je Seid b. Ufejr, njemu Lejs, njemu Abdurrahman b. Musafir, od Ibn-Šihaba, a on od Ebu-Seleme b. Abdurrahmana, a ovaj od Ebu-Hurejrea da je čuo kako Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: 'Allah će uzeti Zemlju i smotati nebasa Svojom desnicom i reći: 'Ja sam vladar! Gdje su zemaljski vladari.'" On ga je jedini prenio ovim senedom.

Njegove su riječi: "Muslim prenosi od Ibn-Omera merfu hadis: 'Allah će smotati nebasa na Kijametski dan, zatim ih uzeti Svojom desnom rukom, zatim kazati: 'Ja sam vladar. Gdje su silnici? Gdje su oholnici?' Zatim će smotati sedam zemalja i potom ih uzeti Svojom lijevom rukom i kazati: 'Ja sam vladar. Gdje su silnici? Gdje su oholnici?'" Ovako stoji u Muslimovom predanju. Humejdi je rekao: "Ovo (predanje) je potpunije."

Rekao sam: "Ovi hadisi i oni koji nose njihovo značenje, a oni su mnogobrojni, ukazuju na Allahovu veličinu, savršenost i Njegovu uzvišenu moć. U njima je također odgovor džehmijama, eš'arijama i sličnim. Sve ono čime je Allah Sebe opisao i čime Ga je opisao Njegov Poslanik ukazuje na Njegovu savršenost, veličanstvo i uzvišenost, te da obožavanje (*ibader*) nije dolično upućivati bilo kome osim Njemu Uzvišenom i Hvaljenom.

¹ Buhari, br. 4811, Tefsiru suretiz-Zumer, Babu kavlihi te'ala ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾ "ve ma kaderullahe hakka kadrihi, br. 7414-7415, Et-Tevhid, Babu kavlillahi te'ala ﴿لَمَّا خَلَّطْتُ يَدَيَّ﴾ "lima khalektu bijedeji", br. 7451, Babu kavlihi te'ala ﴿إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا﴾ "innellahe jumsikus-semavati vel-erda en tezula, br. 7513, Babu kelamir-rabbi 'azze ve dželle jevmel-kijameti me'al-enbijai ve gajrihim. Muslim, br. 2786, Sifatul-munafikin, Babu sifatil-kijame vel-dženneti ven-nari. Ahmed u Musnedu, 1/457. Tirmizi, br. 3239, Tefsiru, Suretiz-Zumer.

² Muslim, br. 2788, Sifatul-munafikin.

*Od Ibn-Abbasa prenosi se da je rekao: "Sedam nebesa i sedam zemalja, svaka od njih ima šest stotina godina, ovaj svet oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Sedam nebesa u odnosu na Kursi su kao sedam dirhema bačenih u okruglu ravnicu.'"*¹

Rekao je da je Ebu-Zerr kazao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: 'Kursi u odnosu na Arš jeste kao narukvica od željeza bačena na površinu pustinje.'"

Ibn-Mesud je rekao: "Između dunjalučkog neba i onog koje slijedi jeste pet stotina godina. Između svaka je dva neba pet stotina godina. Između sedmog neba i Kursija jeste pet stotina godina. Između Kursija i vode jeste pet stotina godina, a Arš je iznad vode, a Allah je iznad Arša. Za njega nije tajna bilo šta što vi radite." Zabilježio ga je Ibn-Mehdi od Hammada b. Seleme, ovaj od Asima, on od Zirra, a on od Abdullaha. Slično tome zabilježio je i Mes'udi od Asima, on od Ebu-Vaila, on od Abdullaha. Hafiz Zehebi, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, rekao je: "Prenosi se preko više lanaca prenosilaca."

Ništa od obožavanja ne dolikuje da bude upućeno bliskom meklu niti poslanom vjerovjesniku, niti nekom ko je na nižem stupnju od njih. Šejhul-islam Ibn-Tejmijje rekao je: "Ova Allahova knjiga, od njena početka do kraja, sunnet Njegova Poslanika, s.a.v.s., riječi ashaba i tabiina i ostalih imama puni su (tekstova) koji eksplicitno ili svojim vanjskim literarnim značenjem ukazuju da je Allah Uzvišeni iznad svega, da je On iznad Arša, iznad nebesa i da je On na Aršu." Potom je on naveo iz Kur'ana i sunneta ono šta na to ukazuje. Rekao je Evzai: "Govorili smo, u vrijeme dok je još u životu bilo mnoštvo tabiina: 'Allah, neka je uzvišen Njegov spomen, jeste, uistinu, iznad Svog Arša i vjerovali smo u ono što je zabilježeno u sunnetu.'" Rekao je Ebu-Omer et-Talemenki u knjizi *El-USul*:

¹ U *merfu* predanju zabilježeno je od Ebu-Zerra Gifarija, koji bilježe Ibn-Džerir, Ibn-Ebu-Šejbe i Bejheki u *El-Esma' ves-sifat*: "Sedam nebesa u odnosu na Kursi jesu kao narukvica bačena u pustinji." Vidi: *El-Ehadiš es-sahiha*, br. 109.

Od El-Abbasa b. Abdul-Muttaliba prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "'Znate li koliko je između neba i Zemlje?' Rekli smo: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.'...

"Muslimani od ehli-sunneta postigli su konsenzus da se Allah Svojim bićem nalazi na Svom Aršu." To je naveo Zehebi u *Kitabul-uluv*. Ebu-Omer et-Talmenki rekao je također u spomenutoj knjizi: "Ehli-sunnet složio se da je Allah Uzvišeni na Svome Aršu u biti, ne u metaforičkom smislu." Zatim, on dalje u ovoj knjizi kaže: "Muslimani ehli-sunneta slažu se da se Allahove riječi: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾ 'On je sa vama gdje god vi bili' (LVII:4.) i njima slične u Kur'anu odnose na Njegovo znanje, i da je Allah Svojim bićem iznad nebesa, na Svome Aršu, onako kako to Njemu dolikuje." Ovo su Njegove riječi u ovoj Njegovoj knjizi. Rekao je hafiz Zehebi: "Prva rasprava koju sam čuo od onih koji su zaniijekali da se Allah Uzvišeni nalazi iznad Arša bila je od Dž'ada b. Dirhema. On je također zaniijekao sva svojstva. Zbog toga ga je dao pogubiti Halid b. Abdullah Kasri. Događaj u vezi s njim je poznat. Ovu raspravu od njega uzeo je Džehm b. Safvan, vođa džehmija. On ju je obznanio i dokazivao je iznoseći sumnje. To je bilo u zadnjem periodu stoljeća tabiina. Njegovu su raspravu kritikovali imami tog vremena kao što su Evzai, Ebu-Hanife, Malik, Lejs b. Sa'd, Sevri, Hammad b. Zejd, Hammad b. Seleme, Ibnul-Mubarek i poslije njih imami Pravog puta kao što je imam Ahmed i mnogobrojni iz ehli-sunneta. Rekao je imam Šafija: "Allah ima imena i svojstva koja niko ne može odbaciti. Onaj koji se tome suprotstavi nakon što mu budu predloženi dokazi postaje nevjernik (*kafir*). Što se pak tiče vremena prije negoli mu se predlože dokazi, kao opravdanje mu se uzima neznanje. Mi potvrđujemo ova svojstva i odbacujemo poređenje onako kako je On to od sebe odbacio: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ 'Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.'" (XLII:11) Preneseno iz *Fethul-barija*.

Njegove su riječi: "Od El-Abbasa b. Abdul-Muttaliba..." Ovaj je hadis autor citirao u skraćenom obliku. U *Sunenu* Ebu-Davuda stoji: "Od El-Abbasa b. Abdul-Muttaliba prenosi se da je rekao: 'Bio sam u podnožju u grupi u kojoj je bio Allahov Poslanik, s.a.v.s. Naišao je oblak (*sehabe*) iznad njih. On ga je pogledao i rekao: 'Kako vi ovo zovete?' 'Oblaci' (*es-sehabu*), rekli su. 'I bijeli kišni oblak (*ve-l-muzne*)', rekao je. 'Da, i bijeli kišni oblak', rekli su. 'I kišni oblaci (*ve-l-'anan*)', rekao je. 'Da, i kišni oblaci', rekli su.

...Između njih je putovanje dugo pet stotina godina. I sa svakog neba do drugoga jeste putovanje dugo pet stotina godina. Veličina svakog neba je pet stotina godina. Između sedmog neba i Arša je more od čijeg dna do površine ima kao između nebesa i Zemlje. Allah Uzvišeni je iznad toga. Za njega nije tajna bilo koje djelo koje ljudi rade."¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud i drugi.

'El-'anan (nisam dobro zapamtio)', rekao je Ebu-Davud. Upitao je (Poslanik, s.a.v.s.): 'Znate li šta ima iza toga, između nebesa i Zemlje?' 'Ne znamo', odgovorili su. 'Razdaljina između njih je sedamdeset jedna, ili sedamdeset dvije, ili sedamdeset tri godine, a zatim nebo iznad nje.' Nabrojao je tako sedam nebesa. 'Zatim, iznad sedmog neba je more čija dubina je tolika koliko ima između dva neba. Iznad toga je sedam (meleka) u liku gazela. Između njihovih stopala i koljena ima koliko između dva neba. Na njihovim leđima je Arš. Od njegova donjeg do gornjeg dijela ima koliko između dva neba. A Allah Veličanstveni i Uzvišeni je iznad toga.'" Hafiz Zehebi je rekao: "Zabilježio ga je Ebu-Davud sa dobrim senedom." Slično prenosi i Tirmizi od Ebu-Hurejrea i u njemu stoji: "Razdaljina od jednog neba do drugog iznosi pet stotina godina." "Među njima", rekao je, "nema kontradikcije, jer procjena putovanja od pet stotina godina se možda odnosi na putovanje jednim prijevoznim sredstvom, a sedamdeset i nekoliko godina drugim."

Rekao sam: "Ovome hadisu svjedoče hadisi u *Dva sahiha* i drugim zbirkama, uz ono na što ukazuju eksplicitni ajeti iz Kur'ana. Prema tome, ne uzima se u obzir mišljenje onoga ko je ovaj hadis ocijenio slabim.

Autor je, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, otpočeo ovu knjigu sa tumačenjem značenja *tevhidul-uluhijjeta* zbog toga što većina ummeta iz zadnjih generacija ne poznaje ovaj *tevhid* i čine ono što taj *tevhid* negira u vidu *širka* i pridruživanja. On je objasnio *tevhid*, kome su pozivali poslanici i *širk* koji negira ovaj *tevhid* a koji su oni odbacivali. Pozivanje ka ovome (*tevhidu*) jeste najvažnije i najobaveznije svakome kome je Allah dao da ovaj *tevhid* razumije i kome je dao moć da njemu poziva i da se bori protiv onih koji mu se suprotstavljaju, od onih koji Allahu *širk* čine u obožavanju.

¹ Zabilježio ga je Ebu-Davud, br. 4723, 4724, 4725, Es-Sunne, Babun fil-džehmije. Tirmizi, br. 3317, Tefsiru suretil-Hakka. Ibn-Madždže, br. 193, El-Mukaddima, Babu fima enkeretil-džehmije. Ahmed u *Musnedu*, 1/206, 207 od El-Abbasa b. Abdul-Muttaliba, r.a. U njegovu senedu nalazi se Abdullah b. Umejre. Zehebi je rekao u *El-Mizanu*: "Nije dovoljno poznat."

U poglavlju se tretiraju (sljedeća) pitanja:

1- komentar Njegovih riječi: ﴿والأرض جميعا قبضته يوم القيامة﴾ "A Zemlja sva biće u šaci Njegovoj na Dan kijameta.";

2- ovi podaci i njima slični bili su poznati kod jevreja koji ih u vrijeme Alejhisselama nisu nijekali niti ih drugačije od njihovog jezičkog značenja tumačili;

3- da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., povjerovao rabinu kada mu je to spomenuo i da su (ajeti) Kur'ana objavljeni koji su to potvrdili;

4- činjenica da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nasmijao kad je od rabina čuo ovo veliko znanje;

5- eksplicitno spominjanje ruku, te da su nebesa u desnoj, a zemlje u lijevoj ruci;

On je obradio ovaj *tevhid*, kako si vidio, u ovim poglavljima, da bi knjigu završio *tevhidom* o (lijepim) imenima i svojstvima. To je zbog toga što većina neukog svijeta nije obraćala pažnju na ova pitanja kojima su se bavili oni koji su sebe smatrali učenima. Ovi su znanje o tome preuzeli od skolastičara (polemičara) koji su se ovim pitanjima bavili, misleći o njima dobro. Mislili su da oni imaju nešto vrijedno i prihvatili su sve što su kod njih našli. Tako su potvrdili pravac džehmija, zanijekali *tevhid* (lijepih) imena i svojstava i suprotstavili se onome na što upućuje Kur'an i sunnet, na čemu su bile prve generacije ovoga ummeta, prvi *imami* u hadisu i tefsiru iz prvih generacija, i čega se još uvijek drži ehli-sunnet. Hvala Allahu, Koji ga je uputio i pomogao u istini u vrijeme kada je islam za mnoge postao nepoznanica, u vrijeme kad su se od njega otuđili mnogi od stanovnika sela i gradova. A Allah je Taj Koji uspjeh daje. U ovoj knjizi objašnjene su sve tri vrste *tevhide* na koje je ukazao učenjak Ibnul-Kajjim, da mu se Allah Uzvišeni smiluje, kada je rekao:

"Nauka se dijeli na tri dijela, nema četvrtoga i to je istina očita, nauka o Allahovim svojstvima i djelu, zatim imenima Milostivog, naredbi i zabrani. To je vjera Njegova i (za to se dobiva) nagrada Njegova na Dan proživljenja ponovnoga."

Neka je Allahov salavat na prvog među poslanicima i vođu pobožnih Muhammeda, na njegovu porodicu i sve ashabe sve do Sudnjeg dana. Naša zadnja dova glasi: "Neka sva hvala bude Allahu Gospodaru svjetova."

- 6- eksplicitno nazivanje te ruke lijevom;*
7- spominjanje pri tome nasilnika i oholnika;
8- Njegove su riječi: "Kao zrno ječma u ruci nekog od vas";
9- veličina Kursija u odnosu na nebesa;
10- veličina Arša u odnosu na Kursi;
11- da je Arš nešto drugo u odnosu na Kursi i vodu;
12- objašnjenje koliko je između svakog neba;
13- koliko je između sedmog neba i Kursija;
14- da je Allah iznao Arsa;
15- koliko je između neba i Zemlje;
16- da je debljina svakog neba pet stotina godina;
17- da je more koje je iznad nebesa duboko pet stotina godina,
a Allah Uzvišeni najbolje zna.
I neka je hvala Allahu Gospodaru svjetova i neka je salavat i
selam na Muhammeda, njegovu porodicu i njegove ashabe.
-

Knjiga je završena.

Na kraju knjige napisano je:

Završeno je prepisivanje u redžepu 1345. po H. Pročitana je i ispravljana pred plemenitim šejhovima: Muhammedom b. Abdul-Latifom, Sulejmanom b. Sehmanom i Abdullahom el-Menakrijem.

1 - ALLAHOVO PRAVO PREMA LJUDIMA I PRAVO LJUDI PREMA ALLAHU	10
2 - O VRIJEDNOSTI TEVHIDA I KOJE GRIJEHE BRIŠE	24
3 - O TOME DA ĆE ONAJ KO OSTVARI TEVHID UĆI U DŽENNET BEZ POLAGANJA RAČUNA	43
4 - O STRAHU OD ŠIRKA	56
5 - POGLAVLJE O POZIVU U VJEROVANJE DA NEMA BOGA OSIM ALLAHA	62
6 - POGLAVLJE O TUMAČENJU (ZNAČENJU) TEVHIDA I SVJEDOČENJA DA NEMA BOGA OSIM ALLAHA	74
7 - O TOME DA U ŠIRK SPADA: NOŠENJE NARUKVICE, KONCA I TOME SLIČNOG RADI OTKLANJANJA NEVOLJE ILI NJENOG SPREČAVANJA	85
8 - POGLAVLJE O ODUČAVANJU (RUKJI) I TALISMANIMA	93
9 - O TOME KO TRAŽI BERIČET PREKO DRVETA, KAMENA I TOME SLIČNO	100
10 - O TOME ŠTA JE PRENESENO U VEZI PRINOŠENJA ŽRTVE NEKOM MIMO ALLAHA	106
11 - NE KOLJE SE ŽIVOTINJA U IME ALLAHA NA MJESTU GDJE SE PRINOSI ŽRTVA NEKOM MIMO NJEGA	113
12 - U ŠIRK SE UBRAJA I ZAVJETOVANJE NEKOM MIMO ALLAHA	118
13 - U ŠIRK SE UBRAJA TRAŽENJE ZAŠTITE OD NEKOG DRUGOG MIMO ALLAHA	123
14 - U PRIDRUŽIVANJE (ŠIRK) SPADA TRAŽENJE SPASA OD NEKOG DRUGOG MIMO ALLAHA ILI DA SE MOLI NEKO MIMO NJEGA	127
15 - O TEVHIDU I ODSUTNOSTI VJERE	134
16 - O OBJAŠNJENJU DOKAZA U POGLEDU NEGIRANJA PRIDRUŽIVANJA	142
17 - O ZAGOVARANJU (ŠEFA'ATU)	149
18 - O TOME DA SE DJELA (VREDNUJU) PO ZAVRŠETKU, TE O ŠTETI VELIČANJA PREDAKA I VELIKANA	156
19 - O TOME DA JE UZROK NEVJEROVANJA (KUFRA) SINOVA ADEMOVIH I NAPUŠTANJA NJIHOVE VJERE PRETJERIVANJE U (VELIČANJU) DOBRIH LJUDI	161
20 - O TOME ŠTA JE PRENESENO O TEŠKOM UPOZORENJU ONOME KO OBOŽAVA ALLAHA KOD MEZARA NEKOG DOBROG ČOVJEKA, PA KAKO JE TEK (TEŠKO UPOZORENJE) AKO OBOŽAVA ONOG KO JE U KABURU!?	168

21- O TOME DA PRETJERIVANJE U POGLEDU MEZARA DOBRIH LJUDI PRETVARA ISTE U KIPOVE KOJI SE OBOŽAVAJU MIMO ALLAHA	175
22- O VJEROVJESNIKOVOJ, S.A.V.S, ZAŠTITI TEVHIDA I NJEGOVOM ZATVARANJU U SVRHU	196
25- NEKE VRSTE SIHRA	204
26- O PROROCIMA I NJIMA SLIČNIM	210
27- O VRAČANJU (NUŠREU) U SVRHU LIJEČENJA	215
28- O TETAJJURU (OPTIMIZMU I PESIMIZMU) NA OSNOVU PTICA I OSTALOG	218
29- O ASTROLOGIJI	227
30- TRAŽENJE KIŠE NA OSNOVU POLOŽAJA MJESECA	232
31- AKO NEKO UZME SUDRUGA PREMA KOM JE NJEGOVA LJUBAV JEDNAKA LJUBAVI PREMA ALLAHU, TO JE VELIKI ŠIRK	238
32- UVJERENJE SLABI I JAČA	244
33- OSLANJANJE NA ALLAHA (TEVEKKUL) JESTE JEDAN OD UVJETA (ŠARTOVA) VJEROVANJA (IMANA)	251
34- PRIJETNJA ONOME KO SE NE BOJI ALLAHOVE ZAMKE	256
35- SASTAVNI DIO VJEROVANJA U ALLAHA JE STRPLJENJE U ALLAHOVIM ODREDBAMA	259
36- O RIJAU (PRETVARANJU)	265
37- U ŠIRK SE UBRAJA I NAMJERA ČOVJEKOVA DA SVOJIM RADOM ZASLUŽI OVAJ SVIJET	269
38- KO POSLUŠA UČENE I VOĐE U ZABRANJIVANJU ŠTA JE ALLAH DOPUSTIO I U DOPUŠTANJU ŠTO JE ALLAH ZABRANIO UZEO IH JE ZA SVOJE BOGOVE, MIMO ALLAHA	277
39- POTPUNO VJEROVANJE NEĆE POSTIĆI NIKO SVE DOK NJEGOVE STRASTI I ŽELJE NE BUDU U SKLADU S ONIM S ČIME JE DOŠAO POSLANIK, S.A.V.S.	281
40- O ONOME KO ZANIJEČE NEŠTO OD IMENA I SVOJSTAVA	291
41- SPOZNAJA BLAGODATI I NJENO NIJEKANJE	296
42- ZAKLINJANJE NEKIM MIMO ALLAHA JESTE ŠIRK	298
43- O TOME DA NEKI NE PRIHVATAJU I KADA IM SE ZAKUNEŠ ALLAHOM	301
44- RIJEČI: "ŠTO JE HTIO ALLAH I TI"	303
45- ONAJ KO PSUJE VRIJEME ON VRIJEĐA ALLAHA	307

46- NAZIVANJE NEKOGA VRHOVNIM SUCEM I TOME SLIČNO.....	309
47- POŠTIVANJE IMENA ALLAHA UZVIŠENOG I PROMJENA IMENA ZBOG TOGA	311
48- KO SE ŠALI I ISMIJAVA SE SA NEČIM U ČEMU SE SPOMINJE ALLAHOVO IME, ILI SA KUR'ANOM ILI SA POSLANIKOM, S.A.V.S., TO JE NEVJERNIK (KAFIR) ..314	
49- O ISTICANJU BLAGODATI ALLAHA UZVIŠENOG I POKUĐENOSTI NJIHOVOG NEGIRANJA	317
50- ZABRANA SVAKOG IMENA KOJIM SE IZRAŽAVA ROBOVANJE NEKOM DRUGOM MIMO ALLAHA	321
51- (UPUĆIVANJE DOVE ALLAHU NJEGOVI LIJEPIM IMENIMA I NAPUŠTANJE ONIH KOJI SE SUPROTSTAVLJAJU, NEZNALICA I NEVJERNIKA)	325
52- NE KAŽE SE: "NEKA JE SELAM NA ALLAHA"	330
53- (O) RIJEČIMA: ALLAHU, OPROSTI MI AKO HOĆEŠ	333
54- NEKA NIKO NE GOVORI: "MOJ ROB I ROPKINJA"	335
55- NE ODBIJA SE ONAJ KO ZAMOLI ALLAHOVIM IMENOM	337
56- NE MOLI SE ALLAHOVIM LICEM BILO ŠTA DRUGO OSIM DŽENNETA	339
57- O GOVORU "DA SAM URADIO TAKO I TAKO, BILO BI TAKO I TAKO"	341
58- ZABRANA DA SE PSUJE VJETAR	344
59- O ALLAHU LOŠE MISLE SAMO LICEMJERI I MUŠRICI. OD TOGA ĆE BITI SPAŠEN SAMO ONAJ KO SPOZNA ALLAHA, NJEGOVA LIJEPA IMENA I SVOJSTVA	345
60- O ONIMA KOJI NIJEČU ODREĐENJE (KADER)	349
61- O ONIMA KOJI CRTAJU I VAJAJU	354
62- O ČESTOM ZAKLINJANJU	357
63- O DAVANJU ALLAHOVA JAMSTVA, I JAMSTVA NJEGOVA VJEROVJESNIKA	363
64- ZAKLINJANJE ALLAHOM (DA ON NEĆE DRUGIMA DATI TO I TO)	367
65- NE MOLI SE ALLAH DA SE ZAUZIMA KOD SVOJIH STVORENJA	369
66- VJEROVJESNIKOVA, S.A.V.S., ZAŠTITA GRANICA TEVHIDA I NJEGOVO ZATVARANJE SVIH PUTEVA PRIDRUŽIVANJA (ŠIRKA) ..371	
67- O RIJEČIMA ALLAHA UZVIŠENOG: "ONI NE VELIČAJU ALLAHA ONAKO KAKO GA TREBA VELIČATI; A ZEM LJA SVA BIĆE U ŠACI NJEGOVOJ NA DAN KIJAMETA." (Ez-Zumer, 67.)	374
SADRŽAJ	383

Naš poziv je:

1. **Poziv** u čisti monoteizam očišćen od svih primjesa, u ispravnu i iskrenu ljubav prema Allahu, dž.š., koja se ogleda u pokornosti prema njemu i bogobožnosti, u ispravnu i iskrenu ljubav prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koja se ogleda u slijeđenju njega i uzimanju njega za primjer i uzor.
2. **Poziv** ka uzimanju vjere iz njena dva čista izvora Kur'ana i ispravnog sunneta, u izbjegavanje novotarija u vjeri, praznovjerja i raznih izmišljotina.
3. **Poziv** ka čvrstoj vezi između života na ovom svijetu i vjere u području vjerovanja, djela i karakternih osobina.
4. **Poziv** u oživljavanje ispravne islamske misli u svjetlu Kur'ana i sunneta slijedeći put prvih muslimana; otklanjanje mezhepske ukočenosti i stranačke pristrasnosti koje su zavladaile mišlju mnogih muslimana udaljavajući ih od čistoga neiskvarenoga islamskog bratstva shodno naredbi Allaha, dž.š.: "Čvrsto se držite Allahovog užeta i nemojte se razjedinjavati."
5. **Poziv** ka iznalaženju rješenja za probleme ovog vremena i ulaganje napora ka otpočinjanju ispravnog islamskog života na principima poslanstva te uspostavljanju društvenog poretka zasnovanog na Allahovim, dž.š., zakonima koji će počivati na metodama rafiniranja i odgoja zasnovanih na riječima Allaha, dž.š.: "... i koji će ih učiti knjizi i mudrosti i očistiti ih."

كتاب التوحيد
و
فَيْزُ الْعَمَلِ وَالْإِيمَانِ
فِي تَحْقِيقِ دَعْوَةِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ

المؤلف

الشيخ عبدالرحمن بن حسن بن محمد بن عبدالوهاب التميمي

ترجمة

د. شكري راميتش

المراجع الشرعي

د. زهدي عدلوفيتش

محمد مهانوفيتش

قسم البحث والتحقيق العلمي بجمعية الفرقان

المدقق اللغوي

عمر رسولوفيتش

الإخراج الفني

صالح توفكيتش

إصدار

جمعية الفرقان - البوسنة والهرسك

الطبعة الأولى

حقوق الطبع محفوظة لجمعية الفرقان

١٠٠٠٠ نسخة

سراييفو

١٤٢٢ هـ - ٢٠٠١ م